

bulletin slovenskej advokácie

**Zabezpečovanie
informácií dôležitých
pre trestné konanie**
ako relevantný
nástroj odhaľovania
organizovanej kriminality

**Limity nútenej
detencie a ochrany
zakladných práv
s víziou nového
detenčného ústavu**

Doktrína *acte clair*
po rozsudku Súdneho
dvora vo veci C-561/19

**Zodpovednosť
za škodu spôsobenú
nezákonným
trestným stíhaním**
v kontexte aktuálnej
rozhodovacej praxe

**K ústavnej ochrane
nezávislého výkonu
advokácie**

bulletin slovenskej advokácie

Recenzovaný časopis pre právnu vedu a prax

Vychádza šesťkrát do roka (dvojmesačník)

reg. č. MK SR: 4161/10

ISSN 1335-1079

Vydáva Slovenská advokátska komora

Kolárska 4, 813 42 Bratislava

IČO: 30 795 141

ADVOKÁTSKA
KOMORA
SLOVENSKÁ

Redakčná rada

JUDr. Jozef Brázdil (predseda)

JUDr. Peter Kerecman, PhD. (podpredseda)

prof. JUDr. Milan Ďurica, PhD.

prof. JUDr. Svetlana Ficová, CSc.

doc. JUDr. Martina Jánošíková, PhD.

doc. JUDr. Marek Kordík, LL.M., PhD.

doc. JUDr. Ondrej Laciak, PhD.

JUDr. Soňa Mesiarkinová

JUDr. Jana Mitterpachová, PhD.

JUDr. Ondrej Mularčík

prof. JUDr. Oľga Ovečková, DrSc.

JUDr. František Sedlačko, PhD., LL.M.

JUDr. Eva Sihelníková, PhD.

JUDr. Alexander Škrinár, CSc.

prof. JUDr. Marek Števec, DrSc.

JUDr. Andrea Tomlainová, PhD., LL.M.

Redakcia

Výkonná redaktorka:

PhDr. Naďa Ondrišová (02 204 227 28)

ondrisova@sak.sk

Administrácia:

Darina Stračinová (02 204 227 26)

darina.stracinova@sak.sk

Vizuálna koncepcia:

Ing. Ladislav Blecha

Predtlačová príprava:

Helondia, s. r. o., Bratislava

Tlač:

Printhall, s. r. o., Bratislava

Objednávky bulletinu a inzercie:

Darina Stračinová (02/204 227 26)

darina.stracinova@sak.sk

Uzávierka odbornej časti: 22. 5. 2023

Uzávierka redakčnej časti: 2. 6. 2023

Číslo bolo zverejnené 19. 6. 2023

K obálke: Šachový turnaj **Advokát Chess**

Open 2023. Zľava: Tomáš Buzinger,

Mário Castiglione, IM Peter Petrán,

Mária Chrenková, Gustáv Šturc,

Alexandra Čižmáriková, Michal Vávra,

IM Zdenko Jušić, WGM Zuzana Borošová,

IM Igor Gažík a Adam Glasnák.

Viac na s. 65. Foto Katarína Marečková

bulletin slovenskej advokácie 3/2023

Obsah

AKTUÁLNE

4 ROZHOVOR

Našou prioritou je zachovať spravodlivosť ľudskú tvár

Panagiotis Perakis

DISKUSIA

6 Premlčanie nároku, ktorý bol rozhodcovsky judikovaný *contra legem*
JUDr. František Sedlačko, PhD., LL.M.

8 Doplňenie k (ne)možnosti dvojitého potrestania advokátov
Ad.: BSA 1/2023
JUDr. Peter Štrpka, PhD.

PRÁVNÁ TEÓRIA A PRAX

ČLÁNKY

10 Zabezpečovanie informácií dôležitých pre trestné konanie
ako relevantný nástroj odhaľovania organizovanej kriminality.

1. časť – Informačno-technické prostriedky

JUDr. Karin Vrtíková, PhD.

26 Limity nútenej detencie a ochrany základných práv
s víziou nového detenčného ústavu

doc. JUDr. Andrea Erdősová, PhD., prof. JUDr. Jozef Záhora, PhD.

35 Doktrína *acte clair* po rozsudku Súdneho dvora vo veci C-561/19
Mgr. Matej Michalec, LL.M.

42 Zodpovednosť za škodu spôsobenú nezákonným trestným stíhaním
v kontexte aktuálnej rozhodovacej praxe
Mgr. Mário Mališ

JUDIKATÚRA

49 Formulácia výroku o určenie vlastníckeho práva

v prípade duplicitného zápisu v katastri nehnuteľností

51 Ako odôvodniť súdne povolenie odpočúvania telefónnej komunikácie

ADVOKÁCIA

SAK

54 Správy a udalosti

56 Zo zasadnutí Predsedníctva SAK

57 Pýta(j)te sa predsedníctva

58 Deň advokácie je úspešne za nami

62 K ústavnej ochrane nezávislého výkonu advokácie

65 Šachový turnaj 2023

66 Povinnosť advokáta vec s klientom finančne vyporiadať
v rámci likvidácie advokátskej kancelárie

ZAHRANIČIE

68 Povinnosti advokáta pri advokátskej úschove

v súvislosti s ochranou pred legalizáciou výnosov z trestnej činnosti

70 Ponuka stáže v Paríži. *Stage international 2023*

70 *Young European Lawyers Contest*: Gratulujeme k víťazstvu v semifinále

ZAÚJÍMAVOSTI

71 LITERATÚRA

Z dokumentov slovenskej advokácie v epoche socializmu

Mgr. Henrieta Vojčíková

74 Naš jubilant, JUDr. Štefan Lovrant

JUDr. Magda Jaňovková

Pokyny pre autorov príspevkov

1. Do redakcie (**ondrisova@sak.sk**) treba poslať rukopis v elektronickej podobe (Microsoft Word), **ktorý doteraz nebol publikovaný v inom periodiku. Odborný a vedecký článok nesmie byť popisný a svojím obsahom musí byť prínosom k riešeniu aktuálnych problémov právnej praxe.**
2. Treba uviesť meno a priezvisko autora (autorov), akademické tituly, vedecko-pedagogické tituly, prípadne vedeckú hodnosť, povolanie, adresu pracoviska a trvalého bydliska, rodné číslo, kontakty (telefónne číslo, e-mailovú adresu).
3. Titulok príspevku má byť krátky, vecný, výstižný. Pred vlastný text treba pripojiť krátky úvod (**perex**) objasňujúci výber témy. Dlhý text je vhodné členiť medzititulkami.
4. V texte treba dôsledne dbať na presnú identifikáciu osôb a inštitúcií. U osôb je potrebné uviesť akademické tituly, vedecko-pedagogické tituly, prípadne vedeckú hodnosť. Ak nie je známy slovenský prepis zahraničných hodností alebo ich uvedenie nie je podstatné vzhľadom na informačnú a protokolárnu potrebu, tak ich možno vynechať. Názvy zahraničných a medzinárodných inštitúcií sa uvádzajú v plnom pôvodnom názve (prípadne so skratkou v zátvorke). Ak existuje zaužívaný slovenský prepis, treba ho dôsledne používať, inak je potrebný čo najpresnejší preklad do slovenčiny.
5. Poznámky v texte treba označovať číslom bez zátvorky a bez bodky. Pri citovaní treba uvádzať bibliografické údaje podľa nasledovnej schémy:
Priezvisko1, M. – Priezvisko2, M.: Názov diela. Prípadný podtitul. Miesto vydania : Vydavateľ, ROK, s. XY.
6. Autor pripojí krátky **anotáciu v rozsahu do 600 znakov** vrátane medzier, v ktorej zhrnie problematiku článku, svoje stanoviská a vývody. Redakcia zabezpečí preklad anotácie do angličtiny a nemčiny.
7. Autor tiež napíše **stručnú informáciu o svojom aktuálnom odbornom pôsobení** a prípadne o iných skutočnostiach, ktoré považuje za dôležité v súvislosti s obsahom článku. Pripojí tiež **fotografiu 290 × 343 pixelov** (rozmer 25 × 29 mm pri rozlíšení 300 dpi), ktorá bude spolu s informáciou uverejnená na prvej strane príspevku v graficky odčlenenej plôške.
8. **Maximálny odporúčaný rozsah** odborného a vedeckého článku je 34 000 znakov vrátane medzier, čo zodpovedá cca 6 stranám v bulletine. Maximálny odporúčaný rozsah recenzie, poznámky, správy z podujatia, úvahy na aktuálnu tému a pod. je 4 500 znakov vrátane medzier. Rozsah poznámok pod čiarou nesmie prekročiť 25 % rozsahu textu. K recenzii je potrebné dodať scan obálky knihy, pričom od jej vydania by mal uplynúť maximálne 1 rok.
9. O zaradení príspevku do konkrétneho čísla a výške autorského honoráru rozhoduje redakčná rada Bulletinu slovenskej advokácie. Vyslovuje sa k obsahu a forme spracovania príspevku, prípadne konzultuje s autorom možné úpravy a doplnky. Môže požiadať autora o skrátenie príspevku alebo rozdeliť

dlhý článok do viacerých čísiel. Vyhradzuje si tiež právo uverejniť svoj kolektívny názor k publikovanému príspevku. **Redakčná rada posudzuje anonymizované články.**

10. Redakcia bulletinu si vyhradzuje právo upraviť názov príspevku, medzititulky, vykonať v rukopise potrebné štylistické, jazykové a technické úpravy.
11. Tesne pred publikovaním dostane autor svoj príspevok na odsúhlasenie redakčných zásahov a na prípadné doplnenie a aktualizáciu. Autorizovaný príspevok sa uverejní bez ďalších redakčných zásahov.
12. Príspevky sa uverejňujú na základe písomného súhlasu autorov na osobitnom redakčnom formulári. Nevyžiadané rukopisy redakcia nevracia.
13. **Všetky príspevky sú povinne recenzované.**

Recenzné konanie sa riadi princípmi anonymného, objektívneho posudzovania príspevkov, rešpektu k názorom autorov a takej pomoci autorom, ktorá umožní publikovanie príspevkov po ich úprave, prepracovaní alebo doplnení.

Recenzenti sú určení redakčnou radou Bulletinu slovenskej advokácie v počte zodpovedajúcom povahe príspevku. Vedecký alebo odborný príspevok však posudzujú vždy najmenej dvaja recenzenti. Posudzovatelia postupujú v recenznom konaní podľa všeobecne platných zásad na posudzovanie príspevkov zasielaných do vedeckých a odborných právnických časopisov, **postupujú objektívne a nestranne na základe vopred stanovených hodnotiacich kritérií so zohľadnením náročnosti spracovania témy, aktuálnosti, odbornej úrovne a používania odbornej terminológie, formálneho spracovania, použitia vedeckých metód spracovania, vedeckého prínosu a primeranosti rozsahu.**

Kvalita príspevku sa posudzuje najmä podľa jeho originalnosti a dôležitosti pre poznanie a rozvoj práva. Záver o chýbajúcej originalnosti alebo bezvýznamnosti príspevku musí byť podložený odkazom na už uverejnené práce alebo na skutočnosti, z ktorých vyplýva, že príspevok neprináša žiadne poznatky pre vedu alebo prax.

Recenzenti predložia recenzné posudky redakčnej rade v lehote, ktorá zodpovedá zložitosti posudzovaného textu alebo v rovnakej lehote navrhnú jeho úpravu, prepracovanie alebo doplnenie.

Požiadavky na úpravu, prepracovanie alebo doplnenie príspevku sa autorom zasielajú výlučne v mene redakčnej rady. Na úpravu, prepracovanie alebo doplnenie príspevku sa autorovi určí primeraná lehota. Po jej uplynutí redakčná rada posúdi, do akej miery autor splnil určené požiadavky a podľa výsledku rozhodne, ako naloží s príspevkom.

Po recenznom konaní o publikovaní všetkých príspevkov rozhoduje redakčná rada. Výsledok recenzného konania nezaväzuje redakčnú radu; redakčná rada však zásadne vychádza z jeho výsledku.

**Vážené kolegyně,
vážení kolegovia,**

koncom apríla sme v rámci Dňa advokácie oslávili 33. výročie nášho obnoveného slobodného fungovania slovenskej advokácie. Pripomenutie si prijatia prvého ponovembrového zákona o advokácii sme využili na otvorenie dôležitej, a podľa môjho názoru aj mimoriadne aktuálnej témy. Je ňou ochrana základných princípov nezávislej advokácie a úvahy de lege ferenda, ako jasnejšie ukotviť tieto samozrejmé základy aj v texte Ústavy Slovenskej republiky.

Odbornú diskusiu na túto tému sme otvorili pri **Okrúhľom stole najvyšších predstaviteľov slovenskej justície**. Dovoľte mi touto cestou poďakovať všetkým zúčastneným, jednak za prijatie nášho pozvania, ale najmä za otvorenú diskusiu o dôležitých témach. Naše pozvanie prijali predseda Ústavného súdu SR Ivan Fiačan, vtedajší minister spravodlivosti SR Viliam Karas, predseda Najvyššieho súdu SR Ján Šikuta, podpredsedníčka Najvyššieho súdu SR Andrea Moravčíková, generálny prokurátor Maroš Žilinka, verejný ochranca práv Róbert Dobrovodský a predsedníčka senátu Najvyššieho správneho súdu SR Kristína Babiaková. Na podujatí sa zúčastnili aj predseda Českej advokátskej komory Robert Němec a jej podpredseda Martin Maisner.

Už samotná účasť najvyšších predstaviteľov slovenskej justície na rokovaní o týchto otvorených otázkach je dôkazom, že ide o tému, ktorá si zasluhuje potrebnú pozornosť. Veľmi pozitívne preto vnímame, že táto diskusia za okrúhlym stolom bola vedená úprimne, otvorene, miestami polemicky, ale predovšetkým s plným porozumením od všetkých k nenahraditeľným úlohám a postaveniu slobodnej advokácie v systéme ochrany práv. Ako sa uvádza v spoločnom vyhlásení: **„Slobodná a nezávislá advokácia je jedným z nevyhnutných predpokladov účinnej ochrany základných práv a slobôd, ako aj fungovania demokratického a právneho štátu ako takého. V záujme ochrany týchto práv a slobôd je nevyhnutné chrániť základné piliere právneho štátu, akými je popri nezávislosti justície aj slobodná a od štátnej moci nezávislá advokácia.“**

Aby táto diskusia nebola len o všeobecných princípoch, pri okrúhľom stole sme predostreli aj konkrétny vecný zámer novely Ústavy SR. V prvom rade ide o zakotvenie práva vyplývajúceho z domácich zákonov i medzinárodných záväzkov vo vzťahu k ochrane práva klientov na dôvernosť komunikácie s advokátom. Druhým bodom je potvrdenie nezávislého postavenia advokácie. A nakoniec úvaha o rozšírení subjektov s aktívnou legitímáciou pri abstraktnej kontrole ústavnosti aj o predsedu komory. Napriek tomu, že názory na konkrétne riešenia sa líšia, a pri niektorých bodoch zazneli aj skeptické postoje, mám dobrý pocit z toho, že najvyšší predstavitelia slovenskej justície majú veľkú mieru pochopenia pre východiská a pomenované riziká, ktoré na komore dlhodobo vnímame pokiaľ ide o ochranu nezávislej advokácie. Som preto rád, že účastníci okrúhleho stola podporili ďalšie vedenie odbornej diskusie o navrhnutých témach. V tejto diskusii pokračujeme aj na stránkach tohto vydania Bulletinu slovenskej advokácie. Pripomínam, že náš **časopis a odborné články v ňom publikované nájdete aj na novej stránke info.sak.sk/bulletin**.

Na záver mi ešte dovoľte dať do pozornosti priložený plagát s praktickým prehľadom novej špecializácie súdov po 1. júni 2023 v súvislosti s fungovaním súdov podľa novej súdnej mapy. Je úlohou nás, členov nezávislého advokátskeho stavu, aby sme aj v nových podmienkach stáli pri našich klientoch a pomáhali ich previesť rozsiahlymi zmenami na súdoch. Pretože našou povinnosťou je spraviť všetko pre to, aby pri zavádzaní organizačných zmien neboli ohrozené práva ľudí na prístup k súdnej ochrane. Týmto vám ďakujem za poctivý výkon advokátskeho povolania a potrebné profesionálne nasadenie pri ochrane práv ľudí.

JUDr. Martin Puchalla, PhD.
predseda Slovenskej advokátskej komory

ROZHOVOR

Našou prioritou je zachovať spravodlivosti ľudskú tvár

Rozhovor s **Panagiotisom Perakisom**,
predsedom Rady advokátskych komôr Európy (CCBE)

■ **Priblížte nám, aké je vaše odborné vzdelanie a čomu sa venujete v rámci vašej advokátskej praxe?**

Od roku 1990 som advokátom v Grécku so špecializáciou na právo obchodných spoločností, ako aj na ochranu údajov. Venujem sa obchodnému právu nielen ako poradca, ale aj v rámci mojej sporovej agendy – od zmluvných sporov a súťažnej problematiky až po ekonomickú kriminalitu a správne veci. Poskytujem poradenstvo okrem orgánov verejného sektora aj niekoľkým súkromným podnikateľským subjektom. Po strednej škole som opustil Krétu a presťahoval som sa do Atén študovať právo. Následne som pokračoval v štúdiu vo Francúzsku a získal som postgraduálny titul v odbore

IT právo na Univerzite v Montpellier, v tom čase jedinej univerzite v Európe, ktorá ponúkala tento priekopnícky odbor. Bolo to správne rozhodnutie, pretože štúdium mi veľmi pomohlo získať hlboké pochopenie nedávneho technologického vývoja a jeho účinkov vo všetkých oblastiach našich životov, vrátane právneho prostredia a súdneho systému. Súbežne so začiatkom advokátskej praxe v Grécku som bol na odporúčanie známeho profesora Michela Vivanta pozvaný, aby som sa ako nezávislý expert stal súčasťou Právneho poradného výboru Európskej komisie (XIII DG). Zaoberal sa všetkými novými právnymi problémami, ktoré vznikli revolučným rozvojom informačných technológií (ochrana počítačových programov, databáz, osobných údajov a pod.). V tomto výbore som bol členom takmer 9 rokov, v období, keď sa začínala nová éra právnych odvetví.

■ **Už viac ako 10 rokov pôsobíte v CCBE. Aké boli začiatky vášho pôsobenia?**

Do CCBE som vstúpil ako člen gréckej delegácie v roku 2011, pričom som už bol zvolený za člena Výkonnej rady Aténskej

advokátskej komory. Od roku 2014 som dvakrát pôsobil ako vedúci gréckej delegácie v CCBE, celkovo 5 rokov. V roku 2015 som bol vymenovaný za predsedu Výboru CCBE pre prístup k spravodlivosti a zostal som v tejto pozícii až do zvolenia za tretieho podpredsedu CCBE v novembri 2019. Počas týchto rokov vo Výbore pre prístup k spravodlivosti som jeho činnosť vnímal ako veľmi zaujímavú, predovšetkým v súvislosti s právnou pomocou. Výsledkom našej práce v tejto oblasti boli Odporúčania CCBE o právnej pomoci, ktoré sú podľa mňa kľúčové. Paralelne som sa zúčastňoval aj na iných výboroch CCBE, vrátane výborov pre ľudské práva, IT právo a budúcnosť advokácie. Ako člen Výboru CCBE pre ľudské práva som navrhol zriadenie Výboru pre migráciu, ktorý sa teraz stal jedným z najdôležitejších výborov CCBE.

■ **V čom je podľa vás prínos medzinárodných organizácií ako CCBE pre bežného advokáta?**

CCBE je hlasom advokácie v Európe. Spája zástupcov advokátov všetkých európskych krajín, ich potreby, predstavy a spoločnú budúcnosť vďaka veľmi skúseným a oddaným osobám – národným delegátom a mimoriadnej kvalite zamestnancov CCBE. Hoci v Európe existujú aj iné advokátske organizácie, **CCBE nie je len zoskupením všetkých národných advokátskych komôr, ale vypracováva aj rozsiahle texty, s hlbokou právnou analýzou o každej nadchádzajúcej dôležitej otázke týkajúcej sa advokácie, súdneho systému a/alebo právneho štátu. To je hodnota pozícií CCBE a sila jej hlasu.** Práca CCBE je celosvetovo uznávaná a vysoko oceňovaná, najmä európskymi inštitúciami, s ktorými sme nadviazali trvalé vzťahy, a prostredníctvom ktorých sa snažíme podporovať, aby stanoviská advokátov brali do úvahy tvorcovia rozhodnutí. Ide na jednej strane o nepretržité spracovanie stanovísk, zdôvodnení a argumentov v súlade s právnym štátom a kľúčovými hodnotami našej profesie a na druhej strane o neustály boj s cieľom presvedčiť, presadiť, brániť.

■ **Prečo ste sa chceli stať predsedom CCBE?**

V dnešnej dobe s toľkými a bezprecedentnými výzvami je apelom pre advokáciu dokázať svoju odolnosť a prispôbiť sa bez kompromisov v jej základných hodnotách, uspokojiť moderné potreby ľudí a zostať strážcom demokracie a ich základných práv. A keďže sa rozhodnutia čoraz viac prijímajú

na centrálnej, celoeurópskej úrovni, pevne verím, že jediný spôsob, ako to dosiahnuť, je prostredníctvom CCBE. Spolu s podporou každého advokáta v každom kúte Európy ako aj s prípravou budúcnosti, ktorá advokátov bude zahŕňať, je poslaním CCBE. Bolo by mi veľkou ctou, keby sa mi podarilo prispieť k tejto misii, a to je dôvod, prečo som sa chcel stať predsedom CCBE.

■ Aké budú hlavné priority CCBE počas vášho predsedníctva?

Ochrana dôvernosti medzi advokátom a klientom pred sledovaním bude jednou z našich priorít v tomto roku, najmä v súvislosti s pripravovanou Správou Európskeho parlamentu o spyware Pegasus. Škandál Pegasus ukázal, že používanie spywaru predstavuje významné ohrozenie základných práv, ako je právo na dôvernú komunikáciu medzi advokátmi a klientmi. To je dôvod, prečo CCBE aktívne konala a vydala vyhlásenie, v ktorom vyzvala európske orgány podniknúť kroky na ochranu a zvýšenie dôvernosti komunikácie pri používaní moderných technológií, a zorganizovala podujatie so zástupcami Európskeho parlamentu a európskym dozorným úradníkom pre ochranu údajov v októbri 2022. Európsky parlament medzitým zriadil osobitný výbor, ktorý má vyšetriť údajné porušovanie práva EÚ pri používaní takehto softvéru niektorými členskými štátmi, ako sú Maďarsko a Poľsko. Vyšetrovanie bude pokračovať v roku 2023 a malo by sa predĺžiť. Tento impulz je pre CCBE významný, pretože výsledky vyšetrovania by mohli viesť k správe vyzývajúcej na prijatie spoločných noriem a právneho rámca na používanie spywarov a sledovacích technológií. Ide o skvelú príležitosť na úrovni EÚ na rozvoj ochrany profesijného tajomstva, na navrhnutie európskej definície národnej bezpečnosti a dosiahnutie riadneho právneho rámca pre výkon sledovania. Tento rok sa CCBE bude snažiť zvýšiť povedomie všetkých zainteresovaných strán o význame dôvernosti medzi advokátom a klientom, ktorá je potrebná na ochranu ich vzájomného vzťahu. Bez nej občania nemôžu dostať právnu pomoc, ktorú potrebujú.

CCBE nie je len oficiálny hlas profesie, ale vypracováva aj skutočne rozsiahle texty, s hĺbkovou právnou analýzou o každej nadchádzajúcej dôležitej otázke týkajúcej sa advokácie, súdneho systému a/alebo právneho štátu. Toto je hodnota pozícií CCBE a sila jej hlasu.

CCBE bude pokračovať v obrane princípu nestotožňovania advokátov s ich klientmi. Nedávne udalosti na európskej a medzinárodnej úrovni viedli k situáciám, keď boli advokáti prezentovaní ako tí, ktorí umožňujú nezákonné alebo neetické praktiky. Je dôležité, aby bolo jasné, že CCBE a jej členské advokátske komory neospravedľujú a nikdy nebudú tolerovať činy žiadneho advokáta, ktorý sa vedome podieľa na akejkoľvek trestnej činnosti klienta. Nedávne legislatívne návrhy by však mali vážny vplyv na advokáciu a spoločnosť

na širšej úrovni. Je dôležité, aby CCBE zvýšila svoj hlas, zabezpečila vysvetlenie a pochopenie rizík a dôsledkov navrhovaných opatrení.

■ Myslíte, že k tomu prispeje aj pripravovaný Európsky dohovor o povolaní advokáta?

Určite. Najvyššou prioritou pre nás zostane aj práca na vytvorení tohto nového právneho nástroja na ochranu povolania advokáta. CCBE podporuje prácu Rady Európy v tejto oblasti už od jej počiatkov v roku 2017 a je pevne presvedčená, že je potrebný záväzný právny nástroj, ktorý by reagoval na rastúce útoky a výzvy, ktorým čelí advokácia a ktoré priamo bránia rešpektovaniu právneho štátu a prístupu k spravodlivosti pre klientov. Minulý rok Výbor ministrov Rady Európy zriadil Výbor expertov na ochranu advokátov, ktorý bol poverený úlohou pripraviť návrh nového právneho nástroja v rokoch 2022 – 2023. Tento rok bude preto kľúčový pre jeho vypracovanie. Ako pozorovateľ vo výbore expertov bude CCBE naďalej prispievať k procesu navrhovania a zabezpečí, aby sa hlas a praktické skúsenosti európskych advokátov odrážali v novom dohovore.

■ Aké ďalšie témy rezonujú v CCBE v súčasnosti?

CCBE bude v týchto ťažkých časoch, samozrejme, naďalej podporovať advokáciu na Ukrajine. Budeme naďalej podporovať Ukrajinckú národnú advokátsku komoru, ako aj jednotlivých ukrajinských advokátov, pokiaľ budú potrebovať našu pomoc.

V dnešnej dobe s toľkými a bezprecedentnými výzvami je apelom pre advokáciu dokázať svoju odolnosť a prispôbitelnosť bez kompromisov v jej základných hodnotách, uspokojiť moderné potreby ľudí a zostať strážcom demokracie a ich základných práv.

Chcem zabezpečiť, aby naďalej rástla viditeľnosť činnosti CCBE predovšetkým medzi advokátmi, s osobitným zreteľom na výzvy, ktorým čelia mladí advokáti. Za týmto účelom bude zriadený nový Výbor mladých advokátov, ktorý bude riešiť práve záležitosti kolegov na začiatku ich profesionálnej kariéry. Sú budúcnosťou našej profesie a budeme im venovať všetku pozornosť, ktorú si zaslúžia. To všetko s neustálym, veľmi aktívnym monitorovaním problémov súvisiacich s dopadom digitálnych technológií na našu prácu a justičný systém, najmä pokiaľ ide o umelú inteligenciu a potrebu ju kontrolovať a klásť nevyhnutné limity. Našou prioritou pre tento rok je ambiciózná úloha – zachovať spravodlivosti ľudskú tvár. Som presvedčený, že uspějeme. Túto istotu mi dáva vysoká kvalita nášho tímu pod vedením nášho tajomníka Simone Cuoma, cenné príspevky našich členských komôr a takmer každodenná spolupráca s Pierrom Dominiqueom Schuppom, Thierryom Wickersom a Romanom Završekom, tromi podpredsedami CCBE, ktorí sú skúsení a oddaní svojej práci. Bude to tímová práca a kolektívny úspech.

■ Zostáva vám popri vašich aktivitách aj čas na oddych? Alebo presahuje vaše povolanie aj do sféry voľného času?

Veľmi ma baví cestovanie, šport a umenie, najmä kino a literatúra. V prvom roku pandémie COVID-19 som v Grécku zorganizoval literárnu súťaž pre advokátov a sudcov v súvislosti s pandemiou s názvom LawVid-19, bola veľmi úspešná so stovkami účastníkov, čo je skvelým dôkazom našej schopnosti byť pozitívni a kreatívni aj za horších okolností. Snažím sa byť aktívny v občianskej spoločnosti. Napríklad, spoločne s ďalšími štyrmi ľuďmi – dvoma advokátmi, novinárom a ekonómom – sme minulý rok založili Hnutie za zrýchlenie

gréckeho justičného systému, ktoré už usporiadalo niekoľko verejných diskusií s účastníkmi na vysokej úrovni, ako je predseda gréckeho najvyššieho súdu, ministri, profesori, predseda Gréckych advokátskych komôr atď. Tieto diskusie mali skutočný vplyv na verejnú mienku a pomohli sformulovať návrhy týkajúce sa potrebných zmien. Najdôležitejšie sú však pre mňa, samozrejme, moje tri deti a čas, ktorý spolu trávim.

Zdroj: CCBE

Preklad a redakčná úprava: **Lucia Strečanská**

Odbor medzinárodných vzťahov

Foto: Gaspar Pappens & Nomads Vision

DISKUSIA

Premlčanie nároku, ktorý bol rozhodcovsky judikovaný *contra legem*

Námety na nové témy, krátke glosy alebo poznámky do diskusnej rubriky zasielajte na e-mailovú adresu **office@sak.sk**. Vaše podnety publikačne spracuje **JUDr. František Sedlačko, PhD., LL.M.**

Rozhodcovské konanie má z hľadiska jeho popularity pomerne krátku, avšak dynamickú a turbulentnú históriu. Po prijatí pôvodného zák. č. 244/2002 Z. z. o rozhodcovskom konaní bolo toto alternatívne riešenie súkromnoprávných sporov prezentované ako efektívnejšie, lacnejšie a výrazne rýchlejšie v porovnaní so štandardným a byrokratickým súdnym procesom. Aj pod vplyvom verejnej propagácie zo strany štátnej moci, ktorá vyzdvihovala najmä efekt odťaženia súdnictva, rástol počet rozhodcovských zmlúv a doložiek vskutku radikálne.

Opačný trend následne priniesla najmä zvýšená ochrana subjektívnych práv spotrebiteľa, a to jednak v legislatívnej rovine (sekundárne právo EÚ, rozsiahle novelizácie OZ, EP a súvisiacich predpisov), ale aj v rovine individuálnej aplikácie práva súdnymi orgánmi. V zásade ide o trend, ktorý pretrváva aj v súčasnosti a ktorý je nevyhnutné vnímať ako aktuálny.

Vo vzťahu k právoplatným rozhodcovským rozsudkom a nimi judikovaným nárokom nastali najzásadnejšie zmeny v procese exekúcie. Prítomnosť tzv. spotrebiteľského prvku legitimovala exekučný súd na individuálny prieskum obsahu, priebehu a výsledku rozhodcovského konania *ex post*, a to aj bez návrhu, resp. z vlastného podnetu. Týkalo a týka sa to nielen prvotnej fázy posudzovania exekučného návrhu pred vydaním poverenia na vykonanie exekúcie konkrétnemu exekútorovi, ale aj exekučných konaní, ktoré plynule prebiehali už niekoľko rokov.

Identifikovanie rozporu s predpismi na ochranu spotrebiteľa, predovšetkým v podobe tzv. neprijateľných zmluvných podmienok, viedlo následne k rôznym formám rozhodnutí exekučných súdov, ktorými bolo zabránené začatiu exekúcie na podklade rozhodcovského rozsudku, alebo ktorými boli už prebiehajúce exekučné konania ukončené. V súčasnosti možno referovať na § 53 ods. 3 písm. f) EP ohľadom zamietnutia návrhu na vykonanie exekúcie v spotrebiteľských veciach.

Pre oprávneného z rozhodcovského rozsudku je výsledok v podobe jeho nevykonateľnosti sprevádzaný výrazne negatívnymi dôsledkami. Odhliadnuc od premrhaného rozhodcovského poplatku je totiž vystavený nevyhnutnosti dosiahnuť exekučný titul iným spôsobom, a to spravidla v štandardnom súdnom konaní. Ak ale medzičasom uplynula premlčacia lehota, nemusí byť takýto postup vôbec možný (vzhľadom na znenie § 54a OZ).

Keďže veriteľ pôvodne vychádzal zo záväznosti právoplatného rozhodcovského rozsudku a v mnohých prípadoch aj z rozhodnutia exekučného súdu o udelení poverenia na vykonanie exekúcie po súdnom prieskume samotného exekučného titulu, je namieste otázka spočívania premlčacej lehoty. So začatím rozhodcovského konania spája totiž § 112 OZ tento účinok, čo platí aj pre začatie exekučného konania. Spočívanie premlčacej lehoty počas rozhodcovského konania a súvisiacej exekúcie by umožnilo veriteľovi následné uplatnenie nároku žalobou na všeobecnom súde.

Načrtnutú špecifickú situáciu však právny poriadok výslovne neupravuje. Aplikácia v praxi preto prirodzene generuje dva odlišné názorové prúdy, z ktorých ten radikálnejší „prospotrebiteľský“ ponecháva na zodpovednosti veriteľa, že výsledkom pôvodného rozhodcovského konania nie je plnohodnotný exekučný titul. Ak po splatnosti pohľadávky uplynula premlčacia lehota, je nárok definitívne premlčaný, bez ohľadu na rozhodcovské a prípadne aj nasledujúce exekučné konanie.

Zásadná otázka je teda jednoduchá; spočíva či nespočíva? Odpoveď už taká jednoduchá nie je. Pre komparáciu možno uviesť, že česká judikatúra sa s identickým problémom vysporiadala v prospech veriteľa, ako žalobcu v rozhodcovskom konaní. Popri množstve nepublikovaných rozhodnutí ide predovšetkým o judikát R_{ČR} 99/2017 civ. s nasledujúcou právnou vetou „Promlčecí doba přestává běžet zahájením rozhodčího řízení, i když rozhodčí smlouva je neplatná.“ (m. m. R_{ČR} 100/2017 civ.). S týmto názorom sa stotožnil aj Ústavný súd ČR vo viacerých svojich rozhodnutiach, napr. II. ÚS 1273/2017, II. ÚS 996/18, I. ÚS 1091/2019.

Diametrálne odlišne bola túto právnú otázku posúdil Ústavný súd SR. V uznesení zo dňa 20. 9. 2017 sp. zn. III. ÚS 572/2017 konštatoval, že (ods. 31) „Ak sťažovateľka uplatnila svoje právo na rozhodcovskom súde, ktorého rozhodca nemal právomoc vydať rozhodcovský rozsudok, nejde o uplatnenie práva u príslušného orgánu v zmysle § 112 OZ. Samotné rozhodcovské konanie, ale aj exekučné konanie bolo vedené bez toho, aby sťažovateľka mala k dispozícii právoplatné a vykonateľné rozhodnutie právomocným orgánom. Premlčacia doba sa preto nezastavila a plynula po celý čas ako rozhodcovského, tak aj exekučného konania, a preto sťažovateľka musí niesť následky jej plynutia.“

Ústavný súd v tomto svojom rozhodnutí odobril pomerne bizarnú premisu, že veriteľ sa mal vedome správať v rozpore s uzavretou rozhodcovskou zmluvou a mal predpokladať posúdenie rozhodcovskej doložky ako neplatnej v budúcnosti. Pokiaľ nebol natoľko predvídavý, musí zniesť negatívne dôsledky plynutia času v podobe premlčania nároku.

Pre úplnosť je potrebné zdôrazniť, že k tomuto rozhodnutiu bolo pripojené pomerne rázne odlišné stanovisko jedného z členov senátu, ktorý vzhľadom na princíp právnej istoty a predvídateľnosti práva nesúhlasil s citovaným záverom. Zároveň okrajovo doplnil do značnej miery otvorenú prezentáciu vlastného názoru (ods. 8 odlišného stanoviska) „Nad rámec tohto stanoviska chcem uviesť všeobecnejšiu poznámku, že tento spôsob a miera ochrany spotrebiteľov, či už v právnej úprave alebo pri rozhodovaní súdov (ochrana tzv. „až za hrob“), ako sme v súčasnosti svedkami, môže (aj pri rešpektovaní potrebnosti plnenia si úloh štátu v tomto smere) v dlhodobejšom časovom horizonte priniesť až zhubné následky pre zdravý vývoj spoločnosti. Súčasný model (okrem rizika porušovania ústavy a ústavných princípov) totiž v praxi často vedie k tomu, že občania (spotrebiteľia) nebudú povinní ani zaviazaní splácať svoje peňažné dlhy vrátane istiny, ku ktorým sa dobrovoľne zaviazali, čo (na základe uplatnenia štátnej moci) v konečnom dôsledku zbavuje paušálne nie

zanedbateľný počet ľudí zodpovednosti za svoje rozhodnutia a činy (parafráza známeho pravidla „dlhy sa nemusia platiť“).

Na uvedené rozhodnutie Ústavného súdu SR nadväzovalo hneď niekoľko rozhodnutí všeobecných súdov o zamietnutí následnej žaloby z dôvodu premlčania, pričom túto argumentáciu si osvojili aj niektoré senáty občianskoprávneho kolégia Najvyššieho súdu SR (porovnaj napr. 2 Cdo 253/2019).

Zmenu prinieslo až uznesenie Ústavného súdu SR zo dňa 15. 4. 2021 sp. zn. III. ÚS 486/2018, v ktorom ústavný súd zdôraznil (ods. 20), že aj neplatne dojednaná rozhodcovská doložka zakladá do určitého momentu medzi kontrahentmi subjektívny stav právnej istoty, ktorý musí byť rešpektovaný. Nemožno preto od veriteľa spravodlivo požadovať, aby sa úmyselne správal v rozpore s uzavretou zmluvou a vychádzal z predpokladaného súdneho rozhodnutia v konaní, ktoré ešte ani nebolo začaté.

Až kým súd právoplatne nerozhodne inak, je preto za daných okolností nevyhnutné považovať rozhodcovský súd za iný príslušný orgán v zmysle § 112 OZ, čo má za následok spočívajúc premlčacej lehoty počas samotného rozhodcovského konania, ale aj počas následnej exekúcie. Táto interpretácia umožňuje naplnenie princípu právnej istoty, predvídateľnosti práva a bezrozpornosti právneho poriadku bez toho, aby bol degradovaný účel inštitútu premlčania.

Paradoxne aj k tomuto uzneseniu bolo pripojené odlišné stanovisko jedného z členov senátu, avšak iba vo vzťahu k jeho odôvodneniu. Namietaný bol odklon od citovaného rozhodnutia III. ÚS 572/2017, pri ktorom je opodstatnené predloženie veci plénu ústavného súdu na zjednotenie právnych názorov v režime § 13 ods. 1 ZÚS, s čím v zásade možno súhlasiť.

Ešte výraznejšie potvrdil Ústavný súd SR zmenu v nazeraní na danú problematiku v aktuálnom náleze zo dňa 10. 1. 2023 sp. zn. IV. ÚS 459/2022, ktorým zrušil uznesenie Najvyššieho súdu SR zo dňa 25. 4. 2022 sp. zn. 2 Cdo 253/2019. Vo vzťahu k tomuto nálezu bola v prehľade vybraných rozhodnutí štvrtého senátu Ústavného súdu SR za mesiac január 2023 na str. 10 uverejnená analytická právna veta, zjavne inšpirovaná predchádzajúcim uznesením III. ÚS 486/2018, v tomto znení „Bolo by v rozpore s právnou istotou nastolenou stranami uzavretou zmluvou, aby veriteľ neplatnosť rozhodcovskej doložky predpokladal a konal v protiklade s ňou tak, že by si právo zo zmluvy uplatnil na súde. Záver, že dojednaný a dovtedy, čo sa týka právomoci, nespochybnený rozhodcovský súd, nie je iným príslušným orgánom podľa § 112 OZ, by nevyhnutne viedol nielen k tomu, že by veriteľ musel konať neracionálnym spôsobom, ale aj k popretiu zmyslu § 112 OZ, ktorého účelom je ochrana oprávnenej osoby pred plynutím premlčacej doby v prípade riadneho uplatnenia nároku v konaní, ktoré nevedlo k jeho právoplatnému priznaniu alebo ku skutočnému vymoženiu.“

Toto rozhodnutie Ústavného súdu SR bolo následne uverejnené aj v Justičnej revue č. 3/2023 na str. 410 až 415. Adaptovanie jeho záverov do zjednotenej rozhodovacej praxe všeobecných súdov si zrejme ešte vyžiada určitý čas, avšak nateraz možno zhodnotiť, že aktuálny vývoj judikatúry sa z hľadiska právnej istoty ubera správny smerom. ■

DISKUSIA

Doplnenie k (ne)možnosti dvojitého potrestania advokátov

Ad.: BSA 1/2023

Autor reaguje na článok uverejnený v Bulletine Slovenskej advokácie č. 1/2023, ktorý sa venuje problematike dvojitého postihu advokátov v disciplinárnom a trestnom konaní. Analýzu možnosti súbehu disciplinárneho a trestného konania advokáta dopĺňa o posúdenie ustanovenia Disciplinárneho poriadku Slovenskej advokátskej komory, ktorý v procesnej rovine nedovoľuje, aby disciplinárny senát stíhal advokáta v disciplinárnom konaní počas prebiehajúceho iného konania (najmä trestného) pre ten istý skutok. Vyhodnocuje tiež vzťah disciplinárneho a trestného konania advokáta v ďalších súvislostiach.

V Bulletine slovenskej advokácie č. 1/2023 bol uverejnený článok Mgr. Šimona Bleha (ďalej len „**Autor**“) s názvom (Ne)možnosť dvojitého potrestania advokátov a prokurátorov,¹ v ktorom sa venuje možnosti dvojitého postihu za trestný čin a disciplinárny delikt pri totožnosti skutku, ak daný delikt spácha advokát alebo prokurátor. Autor po posúdení predpisov a judikatúry vzťahujúcich sa na disciplinárne konanie advokátov dospel k záveru, že neexistuje vhodný argument, prečo by nemohlo duplicitne prebiehať trestné a disciplinárne konanie za totožný skutok.²

Vo vzťahu k možnosti duplicitného stíhania advokátov Autor vyhodnocuje judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „**ESLP**“) týkajúcu sa tzv. Engel kritérií³ (tieto kritériá možno považovať za smerodajné s ohľadom na aplikáciu zásady *ne bis in idem* podľa Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd) a tiež § 14 písm. c) Disciplinárneho poriadku Slovenskej advokátskej komory schváleného Konferenciou advokátov dňa 11. júna 2021 (ďalej len „**Disciplinárny poriadok**“),⁴ podľa ktorého disciplinárny senát zastaví disciplinárne konanie, ak bol disciplinárne obvinený potrestaný v inom konaní za skutok, ktorý je predmetom návrhu na disciplinárne konanie a tento trest možno považovať z hľadiska účelu disciplinárneho konania za dostačujúci.⁵ Z tohto pravidla má podľa Autora vyplývať možnosť súbehu disciplinárneho a trestného konania vo vzťahu k advokátom.

Posúdeniu zásady *ne bis in idem* a konkurencie trestného a disciplinárneho konania sa konkrétne vo vzťahu k disciplinárnemu konaniu advokátov venoval ESLP v rozhodnutí *Müller-Hartburg vs. Rakúsko*.⁶ Skúmanie kritérií Engelovho testu a disciplinárnych konaní v zmysle tohto, ale aj iných rozhodnutí ESLP, bolo už v minulosti predmetom článku v Bulletine Slovenskej advokácie⁷ s pomerne jasným záverom, že disciplinárne konania nemajú trestnú povahu podľa čl. 6 Európskeho Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Zaujímavým je posúdenie tretieho kritéria Engelovho testu (povaha a závažnosť sankcie) priamo v rozhodnutí *Mül-*

ler-Hartburg vs. Rakúsko. ESLP posudzoval najprísnejšiu sankciu – vyčiarknutie so zoznamu advokátov – a vyhodnotil ju ako sankciu reparačnej povahy (a teda ako nie povahovo trestnú sankciu zakladajúcu prekážku *res iudicata*) poukazujúc na jej cieľ, ktorým je obnova dôvery verejnosti preukázaním, že v prípade závažného zneužitia úradnej moci advokátska komora zakáže dotknutému advokátovi vykonávať prax. Upriamil však pozornosť aj na to, že táto sankcia nemusí byť nutne trvalá a vyčiarknutý advokát môže znovu žiadať o zápis do registra po uplynutí troch rokov.⁸

V prostredí slovenského právneho poriadku pri posudzovaní vzťahu trestného stíhania advokátov a disciplinárneho konania vedeného voči advokátom však nemožno opomíňať § 15 ods. 2 Disciplinárneho poriadku. Toto ustanovenie má dve roviny, prvá veta je obligatórnou procesnou normou, podľa ktorej disciplinárny senát disciplinárne konanie preruší po dobu stíhania disciplinárne obvineného v inom konaní za skutok, ktorý je predmetom návrhu. Následne, ak nebol disciplinárne obvinený v inom konaní potrestaný, alebo ak nie je možné uložený trest považovať z hľadiska účelu disciplinárneho konania za dostačujúci, disciplinárny senát bezodkladne pokračuje v disciplinárnom konaní.

Vyššie uvedený § 15 ods. 2 Disciplinárneho poriadku možno chápať ako vyjadrenie procesnej ekonómie, keď ukladá disciplinárnemu senátu povinnosť vyčakať, ako skončí iné prebiehajúce konanie (typicky to bude konanie trestné, no môže ísť aj o priestupkové alebo iné disciplinárne konanie). Prerušenie disciplinárneho konania tiež vytvorí priestor na uplatnenie druhej vety tohto odseku, a to oprávnenie disciplinárneho senátu po skončení iného konania vyhodnotiť, či bude v disciplinárnom konaní pokračovať – na základe toho, či možno sankciu uloženú v inom konaní považovať, z hľadiska účelu disciplinárneho konania, za dostačujúcu.

Vo vzťahu k trestnému konaniu pre ten istý skutok má vyššie uvedené prerušenie disciplinárneho konania zmysel aj v tom, že trestné právo ako odvetvie verejného práva chráni najdôležitejšie spoločenské záujmy. Jeho účelom je ochrana

základných hodnôt a vzťahov upravených inými právnymi odvetvami a jeho použitie prichádza do úvahy vtedy, keď prostriedky týchto právnych odvetví na ochranu nepostačujú, pretože došlo k spáchaniu trestného činu tak, ako je Trestným zákonom definovaný.⁹ Na druhej strane, disciplinárne delikty nedosahujú takú mieru závažnosti a nebezpečenstva pre spoločnosť, ako je tomu v prípade trestných činov. Disciplinárne konanie je nasmerované najmä dovnútra nezávislej samosprávnej profesijnej organizácie, ide predovšetkým o interný samočistiaci proces spojený s výchovou k etickým princípom výkonu advokátskeho povolania. Vo vzťahu k spoločnosti je disciplinárne konanie zároveň jedným z prostriedkov zabezpečenia profesionálneho výkonu slobodného povolania.

Pokiaľ ide o konkurenciu trestného a disciplinárneho postihu pre ten istý skutok, prednosť by vždy mal mať postih deliktov s vyššou závažnosťou následkov pre zákonom chránený záujem. V zmysle uvedeného disciplinárny senát Slovenskej advokátskej komory po právoplatnom skončení trestného konania zohľadní výsledky trestného konania, pričom má možnosť disciplinárne konanie zastaviť v zmysle § 14 písm. c) Disciplinárneho poriadku alebo v ňom pokračovať podľa § 15 ods. 2 druhej vety Disciplinárneho poriadku (napríklad, ak skutok nie je trestným činom, ale je podľa názoru disciplinárneho senátu disciplinárnym previnením alebo ak bol v trestnom konaní uložený podmienený trest a z hľadiska výkonu advokácie ide o zásadnú otázku).

Zákon o advokácii¹⁰ v prípade trestného stíhania advokáta upravuje tiež obligatórne a fakultatívne pozastavenie výkonu advokácie (obligatórne je v prípade nástupu advokáta na výkon trestu odňatia slobody, v prípade väzby advokáta a v prípade odsudzujúceho rozsudku prvého stupňa vydaného v trestnom konaní za úmyselný trestný čin). Zároveň, v prípade právoplatného odsúdenia advokáta v trestnom konaní za úmyselný trestný čin Slovenská advokátska komora takéhoto advokáta obligatórne vyčiarkne zo zoznamu advokátov.¹¹ Vyčiarknutie advokáta z tohto dôvodu má zároveň za následok aj prerušenie disciplinárneho konania podľa § 15 ods. 3 Disciplinárneho poriadku,¹² ak bolo voči advokátovi začaté. Zákonné ustanovenia upravujúce obligatórne a fakultatívne pozastavenie výkonu advokácie trestne stíhajúceho advokáta a vyčiarknutie advokáta právoplatne odsúdeného za úmyselný trestný čin sa uplatňujú bez ohľadu na to, či je skutok stíhaný v trestnom konaní aj disciplinárnym previnením, zároveň však nebránia aj disciplinárnemu stíhaniu skutku po opätovnom zápise advokáta do zoznamu advokátov, resp. po ukončení pozastavenia výkonu (avšak za dodržania § 15 ods. 2 a ods. 3 Disciplinárneho poriadku).

Z vyššie uvedeného vyplýva, že dvojité postih advokátov v trestnom a disciplinárnom konaní nie je vylúčený a nie je v rozpore so zásadou *ne bis in idem*, avšak zároveň nie je bez limitov. Slovenská advokátska komora nestíha advokátov v disciplinárnom konaní za trestné činy a ani na to nemá právomoc. V zmysle predpisov, ktorými sa riadi, zohľadňuje vedenie trestného konania voči advokátom a tiež jeho právoplatný výsledok (jednak pokiaľ ide o fakultatívne alebo obligatórne pozastavenie výkonu advokácie, resp. vyčiark-

nutie zo zoznamu advokátov). Zároveň v prípade, ak je predmetom disciplinárneho konania skutok totožný so skutkom, o ktorom sa vedie trestné konanie, nemôže disciplinárny senát v disciplinárnom konaní súbežne pokračovať a disciplinárne konanie musí prerušiť. Až po právoplatnom skončení trestného konania disciplinárny senát vyhodnotí, či v disciplinárnom konaní môže a bude pokračovať (v prípade odsúdenia za úmyselný trestný čin sa v zmysle § 15 ods. 3 Disciplinárneho poriadku môže pokračovať až po opätovnom zápise advokáta), pričom otázka posúdenia, či bol uložený trest dostačujúci z hľadiska účelu disciplinárneho konania, a teda či je dôvodné dvojité potrestanie advokáta, je výlučným oprávnením disciplinárneho senátu.

Vzhľadom na vyššie uvedené je pri možnosti súbežného (dvojitého) postihu advokátov v disciplinárnom a trestnom konaní potrebné zohľadniť aj procesnú situáciu spojenú s prerušením disciplinárneho konania podľa § 15 ods. 2 resp. 3 Disciplinárneho poriadku. ■

Poznámky

- 1 BLEHO, Š.: *(Ne)možnosť dvojitého potrestania advokátov a prokurátorov*. Bulletin slovenskej advokácie, 2023, č. 1, s. 8 – 11.
- 2 Tamtiež, s. 10.
- 3 Rozhodnutie ESLP Engel a ostatní vs. Holandsko, sťažnosť č. 5100/71, zo dňa 8. júna 1976.
- 4 Dostupný na: https://www.sak.sk/web/sk/cms/document/-241/section/245/_event/open.
- 5 Naproti § 14 písm. c) Disciplinárneho poriadku aj § 215 ods. 2 písm. b) Trestného poriadku č. 301/2005 Z. z. v znení neskorších predpisov obsahuje ustanovenie, ktoré umožňuje prokurátorovi fakultatívne zastaviť trestné konanie v prípade, že o skutku obvineného bolo už právoplatne rozhodnuté disciplinárne iným orgánom a toto rozhodnutie možno považovať za dostačujúce.
- 6 Rozhodnutie ESLP Müller-Hartburg vs. Rakúsko, sťažnosť č. 47195/06, zo dňa 19. februára 2013.
- 7 KOVÁČ, M.: *Prečo disciplinárne a trestné stíhanie prokurátora alebo sudcu pre ten istý skutok nie je porušením zásady ne bis in idem?* Bulletin slovenskej advokácie, 2022, č. 1-2, s. 28 – 34.
- 8 Zahľadanie disciplinárneho opatrenia vyčiarknutie zo zoznamu advokátov upravuje § 60 zákona č. 586/2003 Z. z. o advokácii a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov.
- 9 STIFFEL, H. – KOČICA, J.: *Trestný zákon. Stručný komentár*. Bratislava: Iura Edition, 2001, s. 20 a nasl.
- 10 § 8 ods. 1 písm. b) a ods. 2 písm. b) zák. č. 586/2003 Z. z. o advokácii a o zmene a doplnení zák. č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní v znení neskorších predpisov.
- 11 § 7 ods. 1 písm. d) zák. č. 586/2003 Z. z. o advokácii a o zmene a doplnení zák. č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov.
- 12 „Disciplinárny senát disciplinárne konanie preruší aj v prípade, ak existujú skutočnosti uvedené v § 7 ods. 1 písm. c) až i) zákona. V takýchto prípadoch v konaní pokračuje až po opätovnom zápise disciplinárne obvineného do zoznamu advokátov.“

JUDr. Peter Štrpka, PhD.

predseda Disciplinárnej komisie SAK

Zabezpečovanie informácií dôležitých pre trestné konanie ako relevantný nástroj odhaľovania organizovanej kriminality¹

1. časť – Informačno-technické prostriedky

JUDr. Karin Vrtíková, PhD.

Inštitúty zaradené v rámci prvej časti predkladaného textu deklarujú významovosť a neopomenuteľnosť procesných nástrojov boja s organizovanou kriminalitou. Daný text bude pojednávať o informačno-technických prostriedkoch, ktorými sú vyhotovovanie obrazových, zvukových a obrazovo-zvukových záznamov a odpočúvanie a záznam telekomunikačnej prevádzky. Pre ich uplatnenie v trestnom konaní treba splniť niekoľko zákonných podmienok, ktoré sú s tým ktorým trestno-procesným prostriedkom previazané. Je však legitímne uviesť, že práve špecifickosť páchania organizovanej trestnej činnosti predurčuje aj samotné jej dokazovanie k použitiu takých trestno-procesných metód, ktoré svojou povahou môžu zasahovať do základných práv a slobôd členov organizovanej či zločineckej skupiny.

Úvod

O všetkých prostriedkoch získavania informácií dôležitých pre trestné konanie možno povedať, že sú špecifické, v zásade utajovaným spôsobom získavané dôkazné prostriedky, ktorých význam podporuje, že slúžia na odhaľovanie a dokazovanie najzávažnejších druhov trestnej činnosti. Dôležitou skutočnosťou ostáva, že síce sú efektívnym dôkazným prostriedkom,

JUDr. Karin Vrtíková, PhD. je absolventkou Právnickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave,

aktuálne pôsobí ako odborná asistentka na Katedre trestného práva a kriminológie Právnickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave.

v mnohých prípadoch s neopakovateľnou možnosťou ich získania, na strane druhej svojím spôsobom významne zasahujú do oblasti základných ľudských práv a slobôd. Takéto zasahovanie je možné „ospravedlniť“ záujmom spoločnosti na potrestaní a odhalení závažnej trestnej činnosti. Z uvedeného vyvstáva minimálne jedna otázka: Čo má pre spoločnosť väčší význam? Odhaľovanie organizovanej trestnej činnosti alebo ochrana základných ľudských práv, do zásahu ktorých dochádza zabezpečovaním informácií dôležitých v trestnom konaní? Odpovede akademickej obce na túto problematiku sa rôznia. Preto odpoveď na túto otázku bude podrobená výskumu judikatúry v aplikačnej praxi súdov. Aj napriek skutočnosti zásahu do základných ľudských práv a slobôd zo strany prostriedkov zabezpečenia informácií dôležitých pre trestné konanie máme zato, že tieto nástroje sú mnohokrát nevyhnutným a zároveň jediným spôsobom získania takýchto informácií.²

Apelujeme na fakt, že právna úprava v tejto oblasti musí byť bezpodmienečne zrozumiteľná, jednoznačná, precízna a tým aby bolo zminimalizované riziko prípadných

¹ Táto práca bola podporovaná Agentúrou na podporu výskumu a vývoja na základe Zmluvy č. APVV-19-0050.

This work was supported by Slovak Research and Development Agency under the Contract No. APVV-19-0050

² Pri posudzovaní zásahov štátu do práva na súkromie ESĽP uplatňuje mechanizmus postupnosti skúmania niekoľkých hľadísk. V prvom rade skúma, či daný skutkový stav možno **ratione materiae** považovať za súčasť práva na súkromie. Po kladnej odpovedi na túto otázku ESĽP následne pristupuje k posúdeniu kritéria legality zásahu, jeho legitímnosti a napokon jeho proporcionality. Ak ESĽP dospeje k negatívnej odpovedi pri niektorej z týchto otázok, ďalej už v posudzovaní zásahov štátu do práva na súkromie nepokračuje. Európsky súd pre ľudské práva č. 8691/79 vo veci **Malone**

vs. UK, zo dňa 2. augusta 1984 pri výklade čl. 8 dohovoru viackrát zdôraznil, že zber a uchovávanie údajov týkajúcich sa súkromného života jednotlivca spadajú pod rozsah čl. 8 dohovoru, pretože výraz „súkromný život“ nesmie byť interpretovaný restriktívne. Právo na súkromný život tak v sebe zahŕňa i právo na ochranu pred sledovaním, stíhnutím a prenasledovaním zo strany verejnej moci, a to i vo verejnom priestore či na verejne prístupných miestach. Navyše, žiadny zásadný dôvod neumožňuje vylúčiť z pojmu súkromný život profesijné, obchodné či sociálne aktivity (rozhodnutie ESĽP č. 13710/88 vo veci **Niemietz vs. Nemecko**, zo dňa 16. decembra 1992.) Podľa ESĽP tento extenzívny výklad pojmu „súkromný život“ je v súlade s Dohovorom Rady Európy č. 108 o ochrane jednotlivcov pri automatizovanom spracovaní osobných údajov (tento dohovor a dodatky k tomuto dohovoru nadobudli pre Slovenskú republiku platnosť 1. januára 2001, publikovaný v Zbierke zákonov Slovenskej republiky vo forme Oznámenia Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č. 49/2001 Z. z.), ktorého účelom je „zabezpečiť pre každého jednotlivca na území každej strany dohovoru rešpektovanie jeho práv a základných slobôd, najmä práva na súkromie pri automatizovanom spracovaní osobných údajov o ňom...“ (čl. 1 Dohovoru o ochrane jednotlivcov pri automatizovanom spracovaní osobných údajov), pričom podľa čl. 2 tohto dohovoru sa osobnými údajmi rozumejú „všetky informácie, ktoré sa vzťahujú na nejakého identifikovaného alebo identifikovateľného jednotlivca“. Obdobné ESĽP konštatoval aj v pomerne nedávnom rozhodnutí č. 70838/13, vo veci **Antović a Mirković vs. Čierna Hora**, zo dňa 28. novembra 2017, v ktorom rozhodol, že „súkromný život“ zahŕňa aj pra-

problémov vyskytujúcich sa v aplikačnej praxi, ktoré by orgány činné v trestnom konaní museli riešiť v časovej tiesni.

Na základe vyššie uvedeného bude **cieľom** predloženého textu zistenie, či skúmané prostriedky zabezpečovania informácií plnia svoju úlohu ustanovenú Trestným poriadkom, resp. či existujú v aplikačnej praxi problémy, ktoré je nutné zákonným spôsobom vyriešiť. **Parciálnym cieľom** bude aj zmapovanie, či predmetné, zákonodarcom umožnené prostriedky zabezpečenia informácií, dávajú orgánom činným v trestnom konaní dostatočný priestor na získavanie informácií dôležitých pre trestné konanie a z toho bude vyplývať ďalšia **čiasťková otázka**, za akých okolností môže dôjsť k zásahu do základných ľudských práv a slobôd. Svoje slová budeme opierať o bohatú judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva.³ V rámci nej totiž možno vidieť, ako sa ESĽP viackrát zasadzoval za absolútnu ochranu práva na súkromie a rodinný život, ale postupne, najmä s ohľadom na rozmáhanie sa organizovaných zločineckých skupín, sa priklonil k tomu, že **určité zásahy do týchto práv predsa len môžu byť legitímne.**

Ešte v roku 1968 ESĽP v rozhodnutí „Belgický jazykový zákon“ považoval právo na súkromie a ochranu rodinného života za absolútne. Priamo konštatoval, že štátne orgány nemajú za žiadnych okolností možnosť a ani oprávnenie zasahovať do takýchto práv. O desať rokov neskôr, v roku 1978 konštatoval, že takéto zásahy sú možné, ale musia splniť požiadavky, ktoré sú uvedené v čl. 8 ods. 2 Dohovoru.⁴

Za pomerne prelomový prípad je považované rozhodnutie **Kopp vs. Švajčiarsko**, v rámci ktorého ESĽP konštatoval, že každému sa musí garantovať ochrana jeho práv v zmysle Európskeho dohovoru a s ohľadom na to musia byť vnútroštátne predpisy jasné, presné, smerujúce k dosahovaniu legitímneho cieľa a ich použitie musí prejsť aj testom proporcionality.

Záverom je nutné zdôrazniť skutočnosť, že nestačí len vytvorenie zákonného rámca na používanie takýchto prostriedkov, ale je potrebné neustále deklarovať legálnosť ich použitia a aj výsledkov získaných na takomto základe. Vzhľadom na to, že ide prevažne o závažné zásahy do ústavných práv občanov, ktoré, pochopiteľne, citlivo vníma široká verejnosť je legitímne, aby jednotlivé zákonné ustanovenia podrobne upravovali postupy orgánov činných v trestnom konaní a súdov. Vzhľadom na vyššie uvedené budú vymedzené trestné činy, pri ktorých bude možné tieto úkony použiť, s indikáciou podmienok udelenia príkazu na tieto úkony, vymedzením doby ich použitia, resp. prípadného predĺženia a ďalších kľúčových náležitostí.

1. Právo na súkromie, ako najčastejšie porušované právo pri aplikovaní prostriedkov zabezpečovania informácií dôležitých pre trestné konanie

V súvislosti s využívaním prostriedkov zabezpečovania informácií dôležitých pre trestné konanie dochádza v nevyhnutnej miere k zásahom do základných práv a slobôd občanov, ktoré sú chránené tak na medzinárodnej, resp. európskej úrovni, ako aj na úrovni národnej. Je možné uviesť, že primárne dochádza k zásahom do **práva na súkromie**. Preto bude predmetom nasledujúceho textu právo na súkromie, i keď to nie je *expressis verbis* zadenované. Právno-teoretické vymedzenie práva na súkromie uvádza, že toto spočíva v možnosti jednotlivca samostatne sa rozhodovať o svojom živote. Podľa profesora Čentéša právo na súkromie jednotlivca spočíva v jeho rozhodovaní na základe samostatného uváženia, či a v akom rozsahu majú byť skutočnosti z jeho súkromného života sprístupňované verejnosti alebo zverejnené.⁵ Účelom ochrany tohto práva je totižto ochrana jednotlivca pred svojvoľným a neprimeraným zásahom verejnej moci do súkromia jednotlivca.

Právo na súkromie je na medzinárodnej úrovni chránené Všeobecnou deklaráciou ľudských práv, konkrétne v článku 12, ktorý uvádza, že: „Nikto nesmie byť vystavený svojvoľnému zasahovaniu do súkromného alebo rodinného života, domova, korešpondencie, ani útokom na svoju česť a povesť.“

Totožným spôsobom poskytuje ochranu súkromnému životu aj čl. 8 ods. 1 Dohovoru:

- „Každý má právo na rešpektovanie svojho súkromného a rodinného života, obydli a korešpondencie“;

- „Štátny orgán nemôže do výkonu tohto práva zasahovať s výnimkou prípadov, keď je to v súlade so zákonom a nevyhnutné v demokratickej spoločnosti v záujme národnej bezpečnosti, verejnej bezpečnosti, hospodárskeho blahobytu krajiny, predchádzania nepokojom alebo zločinnosti, ochrany zdravia alebo morálky alebo na ochranu práv a slobôd iných.“⁶

Na podklade uvedeného možno uviesť, že zákonné možnosti zásahu do práva na súkromie, v rámci trestného konania, sú zachytené v početnej judikatúre ESĽP, ktorý sformuloval niekoľko hľadísk na posudzovanie toho ktorého konkrétneho prípadu zásahu do práva na súkromie. Ide o princípy **legality, legitimacy a proporcionality**.⁷

Legitimita zásahu štátu do práva na súkromie vyplýva, ako bolo uvedené vyššie, z čl. 8 ods. 2 Dohovoru, ktorý dáva štátnym orgánom možnosť zasiahnuť do práva na súkromie iba vtedy, ak je to v záujme štátu, v záujme spoločnosti alebo v záujme jednotlivca. Legitímny zásah je teda vykonávaný v záujme národnej bezpečnosti, resp. verejnej bezpečnosti, hospodárskeho blahobytu krajiny, predchádzania nepokojom a zločinnosti, ochrany zdravia, morálky, práv a slobôd iných. Pri posudzovaní predmetného aspektu, ESĽP skúma, či opatrenia umožňujúce zásah štátu do práva na súkromie zodpovedajú legitímnejmu cieľu trestného konania, čo je v trestnom konaní zistenie a usvedčenie páchatel'ov trestnej činnosti a ich potrestanie vydaním spravodlivého rozsudku.

Pri posudzovaní **legality** je naliehavé klásť dôraz na náležitosti právneho predpisu, ktoré musia byť naplnené. Nevyhnutným aspektom naplnenia zásady legality v tomto smere je zabezpečenie dostupnosti⁸ a predvídateľnosti⁹ zákona. *Contrario*, nie je nutné klásť dôraz na formu právneho predpisu, na ktorého základe sa zasiahne do práva na súkromie.

Proporcionality zásahu do práva na ochranu súkromia je dodržaná správnym výberom prostriedkov, ktorými štát disponuje pri plnení legitímneho cieľa. Východiskovým kritériom pri posudzovaní proporcionality zásahu štátu je jeho nevyhnutnosť v demokratickej spoločnosti. Štát je pritom limitovaný výberom prostriedkov, ktoré môže použiť a ktorými chce zároveň dosiahnuť legitímny cieľ. Pri tomto rozhodovaní je štátnym orgánom umožnené uplatnenie voľnej úvahy, ale za podmienok ustanovených v rámci demokratickej spoločnosti.¹⁰

Na demonštráciu uvedeného ilustrujeme jeden z prípadov, ktorý bol prerokovaný pred ESĽP. Vo veci **Roman Zakharov vs. Ruská federácia** došlo k zásahom do práva na súkromie pri telefonickú komunikáciu, a to v súlade s relevantnou vnútroštátnou úpravou, ktorá umožňovala Federálnej bezpečnostnej službe zachytávať všetku telefonickú komunikáciu bez predchádzajúceho povolenia súdu. Sťažovateľ namietal, že mu pri telefonickú komunikácii bolo zasiahnuté do práva na súkromie a žiadal odstránenie tohto zariadenia zo svojho mobilného telefónu a zároveň sa domáhal, aby *pro futuro* bolo možné pristupovať k telefonickým hovorom iba na základe súdneho povolenia. V prvom bode súdy konštatovali, že inštalácia zariadenia sama o sebe **nepredstavuje zásah do súkromia telefonickú komunikácie sťažovateľa**. Následne ESĽP vymedzil, že sťažovateľa by bolo možné v danom prípade označiť za obeť zásahu do jeho práva na súkromie, ak by boli kumulatívne naplnené nasledovné podmienky:

- **rozsah legislatívy** – tá ponechávala štátnym orgánom takmer neobmedzenú diskrečnú právomoc pri určovaní, ktoré udalosti alebo konania predstavovali ohrozenia, a či bola hrozba natoľko vážna, že odôvodňovala tajné sledovanie. Naviac, v danom prípade ESĽP skonštatoval, že napriek tomu, že vnútroštátna legislatíva jasne upravovala dobu trvania sledovania a jeho predĺženie, právna úprava sledovania neobsahovala dostatočné záruky pred zneužitím;
- **dostupnosť vnútroštátnych právnych prostriedkov nápravy** – z následných zistení bolo možné skonštatovať, že osoby, ktorých hovory boli odpočúvané, neboli o tejto skutočnosti vyzrozmene a nemohli to ani zistiť, a to až pokiaľ nedošlo k trestnému stíhaniu odpočúvanej osoby a pokiaľ zaznamenané údaje neboli použité ako dôkazy. **ESĽP preto konštatoval, že ruské právo neponúkalo účinné prostriedky nápravy proti tajnému sledovaniu v prípadoch, v ktorých nebolo zahájené trestné stíhanie proti odpočúvanému subjektu.**

Záverom, európsky garant dodržiavania ľudských práv dospel k jednomyseľnému zisteniu, že došlo k porušeniu Dohovoru, pretože zákonná úprava umožňujúca odpočúvanie mobilnej telefonickú komunikácie obyvateľstva bez toho, aby obsahovala dostatočné záruky

covné aktivity a keďže v tomto prípade išlo o monitorovanie univerzitných prednáškových miestností, ESĽP rozhodol o porušení čl. 8 Dohovoru.

3 V rozhodnutí **Sallinen vs. Fínsko** z 27. decembra 2005 ESĽP vyslovil záver, že vnútroštátne právo musí poskytovať jednotlivcovi ochranu proti arbitrárnemu zásahu do jeho práv zaručených čl. 8 dohovoru, preto musí dostatočne jasne v pojmoch poskytovať občanovi náležitú indikáciu podľa okolností a podmienok, za akých je verejná autorita zmocnená na zásahy do jeho práva na súkromie

4 Prvým prípadom, dokazujúcim potrebu boja proti rozmáhajúcim sa organizovaným formám zločinnosti bol, rozsudok ESĽP č. 5029/71 vo veci **Klass vs. Nemecko** zo dňa 6. septembra 1978. V rámci uvedeného vidno evidentný odklon od pôvodného konceptu absolútnej ochrany práva na súkromie a pripustenie niektorých zásahov do tohto práva. ESĽP povolil, že je možné sledovanie podozrivých osôb a na tieto účely sa dajú využívať aj prostriedky tajného sledovania, ktorých úpravu obsahuje vnútroštátna právna úprava.

5 Čentěš, J.: *Odpočúvanie – procesnoprávne a hmotnoprávne aspekty*. Bratislava : C. H. Beck, 2013, s. 1

6 Online dostupné na: <https://www.slov-lex.sk/-pravne-predpisy/SK/ZZ/-1992/209/> (navštívené dňa 5. 2. 2023)

7 Ešte predtým ako sa skúmajú princípy legality, legitimacy a proporcionality, je nevyhnutné v zmysle konštantnej judikatúry ESĽP, resp. Ústavného súdu SR skúmať, či daný skutkový stav možno *ratio materiae* považovať za súčasť práva na súkromie. Až v prípade kladnej odpovede na túto otázku sa pristupuje ku skúmaniu predmetných atribútov.

K tomu bližšie pozri ná-
lez Ústavného súdu SR,
sp. zn. I. ÚS 117/07,
zo dňa 4. februára 2009

8 **Dostupnosť zákona** je
zabezpečená jeho verejným
publikovaním.

9 **Predvídateľnosť zákona**
vyžaduje, aby zákon bol sfor-
mulovaný dostatočne a jasne,
aby tak umožnil potenciálne
dotknutej osobe informáciu
o tom, za akých podmienok
môže dôjsť k zásahu do jej
práva na súkromie.

10 K tomu tiež pozri Nález
Ústavného súdu SR,
sp. zn. PL ÚS 10/2014
zo dňa 29. apríla 2015.
Test proporcionality uskutoč-
ňovaný v rámci rozhodovacej
činnosti Ústavného súdu SR:
1) test ústavou nevylúčeného
a dostatočne dôležitého cieľa
(hľadiska vhodnosti),
2) zisťovanie kritéria nevyhnut-
nosti, resp. použitia šetrnejších
prostriedkov na dosiahnutie
sledovaného cieľa,
3) test proporcionality v užšom
zmysle slova, ktorého obsah
tvorí porovnanie miery zásahov
do ústavou chránených hod-
nôt.

11 K tomu bližšie pozri rozsudok
ESLP č. 47143/06 vo veci
**Roman Zakharov vs. Ruská
federácia** zo dňa 4. decembra
2015

12 Záhora, J.: *Obrazové a zvukové
záznamy v trestnom konaní*.
Bratislava : Wolters Kluwer,
2018, s. 25

13 K tomu bližšie pozri
Nález Ústavného súdu SR,
sp. zn. II. ÚS 367/2015,
zo dňa 11. júna 2015

14 K tomu pozri Rozhodnutie
ESLP č. 54919/00 vo veci **Içöz
vs. Turecko**, zo dňa 9. januára
2003, alebo rozhodnutie ESLP
č. 16483/12 vo veci **Khlaifia
a ostatní vs. Taliansko**
zo dňa 15. decembra 2016

15 Rozsudok ESLP č. 31454/10
vo veci **Čvík vs. Poľsko**
zo dňa 5. novembra 2020

proti zneužitiu a svojvôli je v rozpore s právom na ochranu súkromného života a korešpon-
dencie.¹¹

Právo na súkromie nie je predmetom zabezpečenia len v medzinárodnej rovine, ale tiež
na národnej úrovni. Práve národná úroveň ochrany súkromia vymedzuje tzv. zákonné limity
umožňujúce využívanie nástrojov na odhaľovanie trestnej činnosti. Priamo Ústava SR garan-
tuje základné ľudské práva v rozsahu, ktorý je determinovaný ustanoveniami Dohovoru.¹² Je
teda možné konštatovať, že táto skutočnosť predstavuje premietnutie daných práv do nášho
ústavného základu. Uvedené preukazuje aj nález Ústavného súdu SR, v rámci ktorého sa
uvádza, že Ústavný súd SR vo svojej rozhodovacej činnosti pri poskytovaní ochrany základ-
ným právam obsiahnutým v Ústave postupuje v intenciách judikatúry Európskeho súdu pre
ľudské práva.¹³

Zabezpečovanie informácií dôležitých pre trestné konanie sa musí nevyhnutne vykoná-
vať v medziach zákonných limitov, ktoré predstavujú ochranu práva na súkromie na jednej
strane a v oprávnených zásahoch do tohto práva na strane druhej. Teda, veľkosť ochrany
práva na súkromie vyplýva z premisy možného zasahovania do tohto práva v nevyhnutnej
miere za podmienok ustanovených zákonom a neoprávneným zasahovaním do súkromného
alebo rodinného života.

Na potvrdenie svojich slov vymedzíme čitateľovi ďalší prípad prerokovaný pred ESLP,
v rámci ktorého senát súdu rozhodol, že použitím audio nahrávky na ktorej bola zazname-
naná výpoveď člena zločineckej skupiny pašerákov drog získaná jeho mučením, ako rele-
vantným dôkazom v trestnom konaní proti sťažovateľovi odsúdenému za pašovanie drog,
došlo **k porušeniu** jeho práva na spravodlivý proces, ktorý je chránený článkom 6 Doho-
voru. ESLP odkázal na svoju konštantnú judikatúru, v rámci ktorej už prezentoval dôvody
pre ktoré sú dôkazy získané pri mučení v zmysle Dohovoru a aj medzinárodného práva
zakázané.¹⁴

Skutkové okolnosti prípadu boli nasledovné. Sťažovateľ a K. G. boli členmi organizovanej
zločineckej skupiny pašerákov drog, ktorá do Poľska pašovala veľké objemy kokaínu z Hon-
durasu, Kolumbie a Spojených štátov. Vedenie zločineckej organizácie však ich zámer od-
halilo a odviezli K. G. do suterénu domu, kde bol mučený so zámerom prezradenia miesta
úkrytu drog. Časť mučenia K. G. bola nahratá na videokazetu. Následne polícia K. G. oslobo-
dila a zaistila nahrávku. Predmetná nahrávka bola v danom prípade použitá ako podporný
dôkaz a vnútroštátne súdy konštatovali, že nahrávka potvrdzovala zapojenie sťažovateľa
do obchodovania s drogami. Aj napriek tomu, že sťažovateľ podal odvolanie voči rozsudku
z dôvodu, že použitie nahrávky bolo nezákonné, keďže na nej zaznamenané informácie
boli získané za cenu mučenia z čoho vyplývalo, že išlo o neprípustný dôkaz. Avšak odvolací
súd túto námietku zamietol s odkazom na to, že uvedené ustanovenie trestného poriadku
sa týkalo výhradne postupu orgánov činných v trestnom konaní a nezahrňovalo konanie
súkromných osôb. Následná sťažnosť podaná na ESLP dokázala, že **ani v rámci boja proti
organizovanému zločinu či terorizmu nie je možné ako prostriedok na ich preukázanie
použiť mučenie alebo neľudské či ponižujúce zaobchádzanie**. Tento zákaz je teda abso-
lútne a nemožno ho obmedziť ani za takých závažných okolností, ako je potieranie terorizmu
či organizovanej kriminality.¹⁵

1.2 Vybrané informačno-technické prostriedky a ich využitie v rámci odhaľovania organizovanej kriminality

Informačno-technické prostriedky sú veľmi špecifické, ofenzívne a spravidla utajovaným
spôsobom vykonávané dôkazné prostriedky, prostredníctvom ktorých je možné získať in-
formácie dôležité pre trestné konanie a tak napomáhať k odhaľovaniu tej najzávažnejšej
trestnej činnosti.

Aby bolo možné v súlade s § 2 ods. 12 TP vyhodnotiť dôkaz získaný použitím informač-
no-technických prostriedkov ako **dôkaz získaný zákonným spôsobom** v intenciách judika-
túry Európskych orgánov ochrany práva, Ústavného súdu SR a Najvyššieho súdu SR je nutné
kumulatívne naplnenie základných podmienok:

- podaný návrh spĺňa náležitosti stanovené Trestným poriadkom alebo zákonom
č. 166/2003 Z. z. o ochrane pred odpočúvaním v znení neskorších predpisov;

- príkaz alebo súhlas na použitie ITP je riadne odôvodnený, obsahuje všetky stanovené náležitosti a bol vydaný príslušným súdom a sudcom;
- použitie ITP bolo vykonané v súlade s vydaným príkazom;
- dôkaz získaný použitím ITP je použiteľný v trestnom konaní z hľadiska kvality, obsahu a úplnosti.¹⁶

V nasledujúcich riadkoch budú preto identifikované niektoré informačno-technické prostriedky, vymedzením ktorých dôjde k zodpovedaniu otázky, či ich použitie pri odhaľovaní organizovanej trestnej činnosti vykazuje v aplikačnej praxi nedostatky a v prípade ich vybádaní budú navrhnuté riešenia *pro futuro*.

Cieľom tejto časti textu bude preto dokázanie, či zákonodarcu reflektuje súčasné potreby spoločnosti v oblasti dokazovania organizovanej kriminality prostredníctvom predmetných trestno-procesných inštitútov.

O informačno-technických prostriedkoch platí, že síce ide o efektívne a účinné prostriedky napomáhajúce k odhaľovaniu závažných druhov trestnej činnosti na jednej strane, na strane druhej významným spôsobom zasahujú do základných práv a slobôd občanov. Ich použitie v rámci trestného práva preto nie je samozrejmé a musí byť starostlivo uvážené a podložené zákonnými predpokladmi. Bez splnenia podmienok ustanovených Trestným poriadkom by totiž nebolo možné považovať ich za zákonný dôkaz, čím by bol zmarený ich význam, a to *ex tunc*. Uvedené podporuje aj konštatovanie EŠLP, že **prostriedky tajného dohľadu nad občanmi typické pre policajný štát sú tolerovateľné pokiaľ sú striktne nevyhnutné na ochranu demokratických inštitúcií**.¹⁷

Legálna úprava informačno-technických prostriedkov je vymedzená v rámci piatej hlavy prvej časti Trestného poriadku, ktorá predstavuje nielen podmienky použitia a povoľovania týchto prostriedkov ale aj výpočet subjektov, ktoré sú oprávnené nariadiť ich vykonanie a spôsoby použitia takto získaných informácií.

Za informačno-technické prostriedky považujeme v zmysle § 10 ods. 20 TP nasledovné:

- elektrotechnické, rádiotechnické, fototechnické, optické, mechanické, chemické a iné technické prostriedky a zariadenia alebo ich súbory použité utajovaným spôsobom pri odpočúvaní a zázname prevádzky v elektronických komunikačných sieťach „**odpočúvanie a záznam telekomunikačnej prevádzky**“
- **obrazové, zvukové alebo obrazovo-zvukové záznamy** a
- **zadržanie a otvorenie zásielok**.

1.2.1 Vyhотовovanie obrazových, zvukových a obrazovo-zvukových záznamov

Je prirodzené klásť si otázku, akým spôsobom je možné efektívne bojovať s organizovanou kriminalitou. Organizovaná trestná činnosť a boj proti nej si na jednej strane vyžaduje nemalé množstvo finančných prostriedkov a na strane druhej účinné nástroje, ktorými dôjde k získaniu objektívnych a neskreslených informácií, ktoré budú môcť byť použité v rámci trestného konania.

Jedným z takýchto prostriedkov je aj vyhotovovanie obrazových, zvukových a obrazovo-zvukových záznamov. Práve tento informačno-technický prostriedok je v značnej miere využívaný pri odhaľovaní najzávažnejších druhov trestnej činnosti, najmä z dôvodu, že napomáha k preverovaniu vierohodnosti a zákonnosti vykonávaných dôkazov. Právny inštitút vyhotovovania obrazových, zvukových alebo obrazovo-zvukových záznamov v Trestnom poriadku predstavuje trestnoprávnu úpravu tzv. priestorových odposluchov, vyhotovovania fotografií a videozáznamov utajovaným spôsobom na účel zistenia informácií dôležitých pre trestné konanie a ich procesné použitie ako dôkazov v trestnom konaní.¹⁸

Vyhотовovanie obrazových, zvukových alebo obrazovo-zvukových záznamov je jeden zo spôsobov aplikácie informačno-technických prostriedkov podľa § 10 ods. 20 TP, ktoré sú realizované prostredníctvom špeciálnych, na tento účel skonštruovaných technických zariadení na záznam obrazu a zvuku v priestore.¹⁹

Tento procesný postup je možné využiť:

- vo verejnom priestranstve, čo tiež predstavuje zásah do základných práv;
- v priestoroch, ktoré nie sú verejne prístupné (napr. kancelárie);
- v obydlí, čo zároveň podlieha osobitnému povoľovaciemu konaniu.

16 K tomu bližšie pozri Rozhodnutie trestnoprávneho kolégia Najvyššieho súdu SR, sp. zn. 5 Tdo/22/2019, zo dňa 27. augusta 2019

17 Rozsudok EŠLP č. 5029/71 vo veci **Klass vs. Nemecko**, zo dňa 6. septembra 1978 K tomu tiež pozri Nálež Ústavného súdu SR, sp. zn. I. ÚS 290/2015 zo 7. októbra 2015

18 Čentéš, J. – Kurilovská, L. – Šimovček, I. – Burda, E. a kol.: *Trestný poriadok I. § 1 – 195*. Bratislava : C. H. Beck. 2021. s. 592.

19 Ľudovo nazývané tzv. plošnice. Zameranie na udalosti v priestore, nie v prostredí telekomunikačnej prevádzky

je základným rozdielom medzi vyhotovovaním obrazových, zvukových alebo obrazovo-zvukových záznamov podľa § 114 TP a odpočúvaním a záznamom telekomunikačnej prevádzky podľa § 115 TP.

Vyhotovovanie obrazových, zvukových a obrazovo-zvukových záznamov, ktoré sa **nespája so vstupom do obydľia**, je viazané na:

- trestné konanie o úmyselných trestných činoch, ktorých trestná sadzba v hornej hranici presahuje 3 roky;
- korupčné trestné činy;
- trestné činy na konanie o ktorých nás zaväzuje medzinárodná zmluva.

V prípade, ak sa vyhotovovanie obrazových zvukových alebo obrazovo - zvukových záznamov **spája so vstupom do obydľia**, je možné vykonať ho v trestných konaniach o:

- zločinoch;
- korupčných trestných činoch;
- trestnom čine zneužívania právomoci verejného činiteľa;
- trestnom čine legalizácie výnosu z trestnej činnosti;
- pri inom úmyselnom trestnom čine, ku ktorému nás zaväzuje medzinárodná zmluva.

Vyhotovovanie takýchto záznamov, ktoré je spojené so vstupom do obydľia sa vyznačuje nekompromisným zásahom do domovej slobody a z tohto dôvodu ich zákon umožňuje iba pri zločinoch a taxatívne vymedzených trestných činoch. Na vydanie príkazu na vyhotovovanie obrazových, zvukových a obrazovo-zvukových záznamov, ktoré sú spojené s priamym vstupom do obydľia je nevyhnutná ingerencia súdu, t. j. sudcu pre prípravné konanie, ak ide o štádiá postupu pred začatím trestného stíhania alebo v prípravnom konaní, príkaz samosudcu na návrh prokurátora, resp. príkaz predsedu senátu.

Z uvedeného vyplýva, že na základe príkazu prokurátora by takéto vyhotovovanie nebolo možné začať. Ak sudca pre prípravné konanie vydá príkaz na vyhotovovanie obrazových, zvukových alebo obrazovo-zvukových záznamov, neprichádza do úvahy preskúmanie odôvodnenosti orgánov činných v trestnom konaní. Má sa za to, že vydaním takéhoto príkazu súdu je zabezpečená ústavnosť a opodstatnenosť jeho vydania. Sudca pre prípravné konanie je v tomto prípade garantom, že použitie ITP je opodstatnené.²⁰

Podmienkou akéhokoľvek vyhotovovania obrazového, zvukového alebo obrazovo-zvukového záznamu je existencia dôvodu, že takto získané informácie sú dôležité pre trestné konanie. Predmetné konštatovanie nepredpokladá subsidiárne použitie tohto ITP, čo je možné považovať za rozporné s judikatúrou ESĽP, ktorá na všetky formy „tajného sledovania“ aplikuje rovnaké princípy²¹ a preto, *pro futuro*, navrhujeme doplniť do § 114 TP explicitné vymedzenie zásady subsidiarity spôsobom, že v prípade neaplikovania informačno-technického prostriedku, vyhotovovania obrazových, zvukových alebo obrazovo-zvukových záznamov, by utajené poznatky nebolo možné získať iným spôsobom, resp. získanie potrebných dôkazov a následne odhalenie a usvedčenie páchatela inými spôsobmi by bolo podstatne sťažené. Z toho dôvodu odporúčame, aby § 114 ods. 1 TP znel nasledovne, pričom nami navrhované doplnenie predmetného ustanovenia je zvýraznené tučným písmom:

*„V trestnom konaní pre úmyselný trestný čin, za ktorý zákon ustanovuje trest odňatia slobody s hornou hranicou trestnej sadzby prevyšujúcou tri roky, korupciu alebo pre iný úmyselný trestný čin, o ktorom na konanie zaväzuje medzinárodná zmluva, možno vyhotoviť obrazový, zvukový alebo obrazovo-zvukový záznam, ak možno dôvodne predpokladať, že ním budú zistené skutočnosti významné pre trestné konanie. **Príkaz možno vydať, ak sledovaný účel nie je možné dosiahnuť inak, alebo ak by bolo jeho dosiahnutie iným spôsobom podstatne sťažené.**“*

Na druhej strane zákonodarca alternuje so situáciou, že prostredníctvom tohto zabezpečovacieho prostriedku nemusia byť zistené informácie dôležité pre trestné konanie. V takom prípade je nevyhnutné, aby buď OČTK alebo príslušný útvar PZ zničili všetky záznamy, a to bez meškania a zákonným spôsobom.

Na aplikačné problémy súvisiace s danou problematikou upozorňujú viacerí autori. Jednou z právnych nuáns danej problematiky je situácia, keď dôjde k zmene právnej kvalifikácie skutku na trestný čin neuvedený v § 114 ods. 1 TP. Na túto spornosť totiž existujú dva druhy názorov. Prvá skupina tvrdí, že dôkazy získané postupom podľa § 114 TP je možné použiť aj po zmene právnej kvalifikácie, ak v čase ich získania bola pôvodná právna kvalifikácia skutku ako trestného činu uvedeného v § 114 ods. 1. Po zmene právnej kvalifikácie na trestný čin **neuvedený** v § 114 ods. 1, resp. 2 TP môže byť tiež neisté, kedy reálne nastali podmienky pre takúto zmenu právnej kvalifikácie, a tým aj pre stratu zákonnej možnosti

20 K tomu bližšie pozri Uznesenie Najvyššieho súdu SR, sp. zn. 2TdoV/1/2017, zo dňa 24. mája 2017

21 Rozsudok ESĽP č. 35394/97 vo veci **Khan vs. Spojené kráľovstvo**, zo dňa 12. mája 2000
Rozsudok ESĽP č. 62617/00 vo veci **Copland vs. Spojené kráľovstvo**, zo dňa 20. novembra 2012

získavania ITP. Kubička považuje za najvhodnejší záver ten, podľa ktorého pri prekvalifikovaní skutku na trestný čin neuvedený v § 114 ods. 1 TP by nepoužiteľnosť takto získaných dôkazov pôsobila spätne aj na obdobie do zmeny právnej kvalifikácie skutku. Pokiaľ by teda bolo na základe vykonaného dokazovania zistené, že skutok nie je možné posudzovať v zmysle právnej kvalifikácie uvedenej v § 114 ods. 1 TP, takto získané dôkazy by nebolo možné od začiatku použiť ako dôkaz.²² Na druhej strane profesor Čentěš tvrdí, že takto získané informácie sú použiteľné ako dôkaz v trestnom konaní, ak v čase vznesenia obvinenia právna kvalifikácia (umožňujúca aplikovať postup podľa § 114 TP) zodpovedala skutku, teda, že nešlo o účelovú nadkvalifikáciu skutku.²³ Mihók dopĺňa, že: „Takto získané informácie by boli neprípustné ako dôkaz v prípade absolútnej nesprávnosti právnej kvalifikácie, resp. v prípade hrubého nepomeru medzi právnou kvalifikáciou skutku pred vydaním príkazu a po zmene právnej kvalifikácie.“²⁴ V takom prípade však, máme za to, že by vôbec nemalo dôjsť k vydaniu príkazu, teda sudca pre prípravné konanie by príkaz nemal vôbec vydať.

Základnou podmienkou použitia tohto zabezpečovacieho prostriedku je odôvodnený príkaz²⁵ ktorý je v zmysle aktuálnej právnej úpravy oprávnený v konaní pred súdom vydať predseda senátu a v prípravnom konaní sudca pre prípravné konanie. V príkaze je nevyhnutné uvádzať aj čas, počas ktorého sa majú záznamy vyhotovovať. Ex lege je možné, aby vyhotovovanie obrazových, zvukových a obrazovo-zvukových záznamov trvalo šesť mesiacov s možnosťou ich dodatočného predĺženia maximálne o dva mesiace, a to aj opakovane. Na tomto mieste upozorňujeme, že nepovažujeme za správne, deklarovanie možnosti predĺženia tohto príkazu v Trestnom poriadku bez toho, že by bol v jeho rámci uvedený čas kedy môže k takémuto predĺženiu dôjsť. Teda, Trestný poriadok umožňuje opätovne predĺžiť príkaz, ktorým možno vyhotovovať obrazové, zvukové a obrazovo-zvukové záznamy, avšak neustanovuje lehotu, kedy tak treba učiniť. Túto skutočnosť vyhodnocujeme ako problematickú a z dôvodu zabezpečenia právnej istoty navrhujeme, aby zákonodarcia priamo v § 114 ods. 3 TP doplnil časový úsek, kedy má byť príkaz predĺžený. Odporúčame, aby tak bolo učinené minimálne **desať pracovných dní pred uplynutím lehoty trvania predchádzajúceho príkazu**. Zároveň platí, že ak je takýto príkaz vyhotovený na šesť mesiacov, predčasné ukončenie vykonávania záznamov je možné iba v prípade, ak by bolo dodatočne zistené, že neboli dodržané podmienky potrebné na použitie tohto zabezpečovacieho prostriedku.

Začať s použitím tohto ITP je možné aj v prípade, ak hrozí nebezpečenstvo omeškania, vec neznesie odklad a nie je možné získať príkaz sudcu pre prípravné konanie. Zároveň musí byť kumulatívne naplnené, že ide o postup pred začatím trestného stíhania alebo postup v prípravnom konaní a nie je spojený s priamym vstupom do obydli. O vydaní takéhoto príkazu môže rozhodnúť aj prokurátor, no v lehote do dvadsaťštyri hodín musí byť príkaz potvrdený sudcom pre prípravné konanie, v opačnom prípade stráca platnosť a s takouto neplatnosťou príkazu sa spája aj absolútna neplatnosť získaných informácií a povinnosť zničenia všetkých záznamov, ktoré boli takto získané.

Pri zničení záznamu ešte chvíľu ostaneme. V zásade je možné uviesť, že právno-teoretické vymedzenie zničenia získaných dôkazov predpokladá nasledovné okolnosti:

- dôkazy neboli dodatočne konvalidované sudcom pre prípravné konanie a teda sa ich zničenie spája s ich neplatnosťou;
- zistené informácie neboli významné pre trestné konanie. V takom prípade sa dané informácie musia zničiť bez meškania, napr. vymazaním z nosiča informácií alebo zničením listiny, na ktorej sú zaznamenané. Subjektom tejto povinnosti je OČTK, súd alebo príslušník Policajného zboru, ktorý porovnávanie údajov v informačných systémoch vykonal. Zápisnica o zničení záznamu je súčasťou spisu. Zároveň platí, že o zničení záznamu je nevyhnutné informovať osobu, ktorej sa vyhotovovanie obrazových, zvukových alebo obrazovo-zvukových záznamov týkalo (bola špecifikovaná v návrhu prokurátora, resp. príkaze sudcu), ak táto osoba nemá možnosť nazerať do spisu podľa Trestného poriadku. Účelom informačnej povinnosti je osobe, ktorej bolo zasiahnuté do práva na súkromie, umožniť preskúmanie takého postupu napr. Ústavným súdom SR.²⁶

Použitie informácií z vyhotovených obrazových, zvukových alebo obrazovo-zvukových záznamov ako dôkazov v trestnom konaní je možné, napríklad, nasledovnými spôsobmi:

- 22 Kubička, R., Informačno-technické prostriedky v trestnom konaní – analýza niektorých aspektov aktuálnej právnej úpravy s dôrazom na interpretačné problémy. In: Záhora J.: (ed) *Teoretické a praktické problémy využívania informačno-technických prostriedkov v trestnom konaní*. Praha : Leges. 2017. s. 216
- 23 Čentěš, J. – Kurilovská, L. – Šimovček, I. – Burda, E. a kol.: *Trestný poriadok I. § 1 – 195*. Bratislava : C. H. Beck. 2021. s. 591 – 604
- 24 Mihók, M.: Príkaz na zistenie a oznámenie údajov o uskutočnenej telekomunikačnej prevádzke a vybrané problémy aplikačnej praxe. In: *Justičná revue*. č. 12. 2019. s. 1320 – 1330
- 25 **§ 181 Obsah príkazu**
 - (1) Príkaz musí obsahovať
 - a) označenie orgánu, o ktorého rozhodnutie ide,
 - b) dátum a miesto rozhodnutia,
 - c) výrok príkazu s uvedením zákonných ustanovení, ktoré boli použité,
 - d) skutok s uvedením právnej kvalifikácie trestného činu, ak z povahy veci nevyplýva niečo iné.
 - (2) Písomné vyhotovenie príkazu musí obsahovať odôvodnenie vtedy, kde to zákon výslovne ustanovuje.
 - (3) Proti príkazu opravný prostriedok nie je prípustný.

26 Čentěš, J. – Kurilovská, L. – Šimovček, I. – Burda, E. a kol.: *Trestný poriadok I. § 1 – 195*.

Bratislava : C. H. Beck, 2021.
s. 591 – 604

27 Pre úplnosť uvádzame, že práva na úprava v Trestnom poriadku účinná do 31. decembra 2020 ustanovovala pri tomto inštitúte podmienku na použitie informácií v inej trestnej veci skutočnosť, že v inej trestnej veci sa súčasne viedlo trestné konanie pre niektorý z trestných činov uvedených v § 114 ods. 1 TP.

28 Čl. 13 Európskeho dohovoru: „Koho práva a slobody priznané týmto dohovorom boli porušené, má právo na účinný opravný prostriedok pred vnútroštátnym orgánom bez ohľadu na to, že porušenie spôsobili osoby pri plnení ich úradných povinností.“

29 § 115 ods. 9 TP deklaruje právo osoby, ktorej bude poskytnutá informácia o zničení záznamu o odpočúvaní a zázname telekomunikačnej prevádzky, podať v lehote dvoch mesiacov od jej doručenia návrh na preskúmanie zákonnosti príkazu na odpočúvanie a záznamu telekomunikačnej prevádzky Najvyššiemu súdu SR.

- premietnutím obrazového, zvukového alebo obrazovo-zvukového záznamu na technickom zariadení;
- vykonaním listinného dôkazu – predložením fotografie;
- prečítaním doslovného prepisu záznamu alebo obrazovo-zvukového záznamu;
- vykonaním výsluchu policajtov, resp. príslušníkov policajného zboru, ktorí vyhotovovanie obrazových, zvukových alebo obrazovo-zvukových záznamov vykonávali.

Takto získaný záznam môže byť použitý ako dôkaz v trestnom konaní až po skončení jeho vyhotovovania. Podmienkou použitia takeého dôkazu v inej trestnej veci je, že ide o trestné konanie pre trestný čin podľa § 114 ods. 1 TP.²⁷

S rozmachom informačných technológií je previazaná aj problematika na ktorú upozorníme v nasledujúcom texte. Je zrejmé, že v aplikačnej praxi sa pomerne často vyskytujú situácie, kedy sa do konfliktu dostávajú dve závažné skupiny oprávnení. Tou prvou je bez pochyb právo osoby na súkromie, do ktorého je zasahované vyhotovovaním obrazového, zvukového či obrazovo-zvukového záznamu. Druhou je právo spoločnosti na potrestanie páchatelov závažných druhov kriminalít, a to v čo možno najkrajšej dobe a s najmenšími možnými obeťami. Položme si teda otázku, kde sú hranice medzi dvoma oprávneniami a akým spôsobom nastaviť objektivitu používania predmetného zabezpečovacieho prostriedku.

Ďalším páľčivým problémom vyskytujúcim sa v aplikačnej praxi, ktorý spôsobuje právnu roztrieštenosť je nemožnosť podania **opravného prostriedku** proti príkazu na vykonávanie obrazových, zvukových a obrazovo-zvukových záznamov. Trestný poriadok ako *lex generalis* v danom prípade neumožňuje osobe, do práva ktorej bolo zasiahnuté týmto zabezpečovacím prostriedkom podať opravný prostriedok, teda neumožňuje preskúmanie zákonnosti takeého príkazu. Súčasne táto skutočnosť nekonvenuje odporúčaniam plynúcim z judikatúry EŠLP a nie je v súlade s článkom trinásť Európskeho dohovoru.²⁸ Osoba, ktorej bolo do práva na súkromie zasiahnuté vykonaním zásahom nemá možnosť podať návrh na preskúmanie zákonnosti príkazu na vyhotovovanie obrazových, zvukových a obrazovo-zvukových záznamov na Najvyšší súd SR, pretože v § 114 ods. 8 TP táto možnosť **absentuje**. Len pre porovnanie osoba, ktorej bolo do práva na súkromie zasiahnuté odpočúvaním, disponuje oprávnením dovoľávať sa preskúmania zákonnosti príkazu na odpočúvanie a záznam telekomunikačnej prevádzky na Najvyššom súde SR.²⁹ Takéto rozdielne nazeranie na, v zásade, obdobné situácie a disharmóniu v právnej úprave nepovažujeme za objektívnu a už vôbec nie za preukazujúcu právnu istotu v demokratickej spoločnosti. S ohľadom na to apelujeme na zákonodarcu, aby v rámci trestno-procesného inštitútu vyhotovovania obrazových, zvukových a obrazovo-zvukových záznamov zabezpečil rovnakú právnu úpravu ako pri odpočúvaní a zázname telekomunikačnej prevádzky a dotknutej osobe tak nezabraňoval v možnosti uplatniť svoje oprávnenie, teda nechať príkaz preskúmať Najvyšším súdom SR.

Na základe uvedeného navrhujeme zmenu a zároveň doplnenie **§ 114 ods. 8 TP** nasledovným spôsobom, pričom nami navrhované doplnenie je zvýraznené tučným písmom:

„Ak sa pri vyhotovovaní obrazových, zvukových alebo obrazovo-zvukových záznamov nezistili skutočnosti významné pre trestné konanie, orgán činný v trestnom konaní alebo príslušný útvar Policajného zboru musí získaný záznam predpísaným spôsobom, bez meškania zničiť. Zápisnica o zničení záznamu sa založí do spisu. O zničení záznamu osobu uvedenú v odseku 2, ktorá nemá možnosť nazeráť do spisu podľa tohto zákona, upovedomí orgán, ktorého rozhodnutím sa vec právoplatne skončila, a v konaní pred súdom predseda senátu súdu prvého stupňa do troch rokov od právoplatného skončenia trestného stíhania v danej veci. Upovedomenie zahŕňa označenie súdu, ktorý vydal alebo potvrdil príkaz na vyhotovovanie obrazových, zvukových alebo obrazovo-zvukových záznamov, dĺžku vyhotovovania záznamu a dátum skončenia tohto vyhotovovania. Súčasťou informácie je aj poučenie o práve podať v lehote troch dvoch mesiacov od jej doručenia návrh na preskúmanie zákonnosti príkazu na vyhotovovanie obrazových, zvukových a obrazovo-zvukových záznamov najvyššiemu súdu.“

Navrhované znenie § 114 ods. 9 TP: **„Informácie podľa odseku deväť predseda senátu, policajt alebo prokurátor nepodá, ak ide o osobu, ktorá má možnosť nazeráť do spisu podľa tohto zákona, alebo v konaní o obzvlášť závažnom zločine alebo zločine spáchanom organizovanou skupinou, zločineckou skupinou alebo teroristickou skupinou alebo ak sa na trestnom čine podieľalo viac osôb a vo vzťahu aspoň k jednému z nich nebolo trestné**

stíhanie právoplatne skončené, alebo ak by poskytnutím takej informácie mohol byť zmarený účel trestného konania.“

Máme za to, že všetky zásahy do súkromia prostredníctvom prostriedkov zabezpečovania informácií dôležitých pre trestné konanie si vyžadujú z hľadiska právnej istoty, aby istý okruh dotknutých osôb mal možnosť preskúmania príkazu, na základe ktorého bolo danej osobe zasiahnuté do súkromia. Na druhej strane, pripúšťame výnimku z tohto oprávnenia, a to za účelom zachovania utajenia takejto informácie po naplnení zákonných dôvodov, ale aj v týchto prípadoch by mal zákonodarcu garantovať, že posúdenie príslušných orgánov, či sú dané dôvody na utajenie tejto informácie, nebolo svojvoľné, ale podliehalo povinnej súdnej kontrole.

Vymedzením situácie medzi sledovaním osôb a vecí v zmysle § 113 ods. 4 TP a vyhotovovaním obrazových, zvukových a obrazovo-zvukových záznamov v zmysle § 114 TP predostrieme ďalší aplikačný rozpor. Najvyšší súd SR v jednom zo svojich uznesení,³⁰ dospel k niekoľkým záverom v aplikácii daných inštitútov. Ako prvé uviedol, že postup podľa § 113 ods. 4 TP „nemožno využiť, ak by sa malo vykonať sledovanie v obydli“ (čo vyplýva zo znenia uvedeného ustanovenia, že „sledovanie nie je spojené so vstupom do obydli“), „naproti tomu postup podľa § 114 ods. 2 TP možno aplikovať aj v obydli“ (čo vyplýva zo znenia tohto ustanovenia, že „vyhotovovanie obrazových, zvukových alebo obrazovo-zvukových záznamov spojených s priamym vstupom do obydli“). Rozsah postupu podľa § 114 ods. 2 TP je oproti ustanoveniu § 113 ods. 4 TP širší a s vážnejšími dôsledkami na právo na súkromie. Najvyšší súd SR zdôraznil, že: „Už len z týchto skutočností je zrejmé, že postup podľa § 114 TP predstavuje razantnejší zásah do práva na súkromie dotknutej osoby oproti postupu podľa § 113 TP a to len pri vybraných trestných činoch. Postup podľa § 114 ods. 2 TP je špeciálnym vo vzťahu k postupu podľa § 113 TP pričom procesný postup podľa § 113 ods. 4 TP (sledovanie so súčasným použitím ITP) možno použiť len v prípade, ak nepôjde o trestné činy spadajúce do katalógu trestných činov vymenovaných v ustanovení § 114 ods. 1, ods. 2 TP a sledovanie nebude spojené so vstupom do obydli. Inými slovami, **ak je potrebné vykonať sledovanie spojené s použitím ITP (§ 113 ods. 4 TP) so vstupom do obydli s tým, že pôjde o niektorý z trestných činov taxatívne uvedených v ustanovení § 114 ods. 1, ods. 2 TP musí sa postupovať podľa špeciálneho ustanovenia a to podľa ustanovenia § 114 TP.**“ Z uvedeného je zrejmé, že postupovať podľa § 113 ods. 4 TP, t. j. vykonať sledovanie osôb alebo vecí za súčasného vyhotovovania obrazových záznamov (sledovať osobu, či vec vyhotovovaním obrazových záznamov) nie je možné pri trestných činoch, ktoré nespádajú do katalógu trestných činov vymenovaných v ustanovení § 114 ods. 1, ods. 2 TP. Vychádzajúc z uvedeného je možné konštatovať, že vydanie príkazu na sledovanie osôb alebo vecí pre nedbanlivostný trestný čin by právne neobstálo a informácie získané z takéhoto sledovania by museli byť bez meškania zničené. Na druhej strane, **ak je nevyhnutné vykonávať sledovanie s použitím ITP, je možné tak urobiť iba na základe § 114 TP.**

1.2.2 Odpočúvanie a záznam telekomunikačnej prevádzky

Podľa Korga je definícia odpočúvania a záznamu telekomunikačnej prevádzky nasledovná: „Ide o trestno-procesný inštitút, pri ktorom sa zaznamenávajú telefonické hovory a iné informácie, ktoré sa realizujú elektronickou komunikačnou sieťou, ak sú svojím obsahom dôležité pre trestné konanie.“³¹

Predmetný prostriedok je okrem Trestného poriadku upravený aj v samostatnom zákone o ochrane pred odpočúvaním. Tento zákon určuje podmienky použitia ITP bez predchádzajúceho súhlasu toho, komu zasahuje do súkromia orgán štátu, ktorý ITP používa. Zákon sa nevzťahuje na používanie ITP v trestnom konaní,³² a preto nebude predmetom nasledujúceho textu.

Odpočúvanie³³ a záznam³⁴ telekomunikačnej prevádzky³⁵ je ďalším z efektívnych nástrojov boja proti organizovanej trestnej činnosti. Môžeme o ňom povedať, že významným spôsobom zasahuje do práv a slobôd občanov, preto je nevyhnutné pri jeho ustanovení zabezpečiť dodržiavanie ústavou garantovaných práv na súkromie, ktoré možno odviesť z čl. 8 Dohovoru.³⁶

Nádejame sa, že percipient si je vedomý nebezpečenstva, ktoré so sebou prináša organizovaná kriminalita, z čoho je nevyhnutné vyvodíť aj špeciálne prostriedky na jej odhalenie.

30 Uznesenie

Najvyššieho súdu SR,
sp. zn. 6 Tdo/31/2016,
zo dňa 14. septembra 2016

31 Korgo, D., a kol.: Trestné právo procesné. Plzeň : Aleš Čeněk, 2013, s. 193

32 Zákon č. 166/2003 Z. z.

o ochrane súkromia pred neoprávneným použitím informačno-technických prostriedkov v znení neskorších predpisov. Predmetný zákon zmocňuje používať ITP na odpočúvanie a zaznamenávanie telekomunikačných činností a vyhotovovanie a využívanie obrazových, zvukových alebo iných záznamov aj mimo trestného konania Policajný zbor, Slovenskú informačnú službu, Vojenské spravodajstvo, Zbor väzenskej a justičnej stráže a Colnú správu.

Rozdielne podmienky použitia ITP sú do značnej miery determinované rozdielnou formuláciou legitimacy ich použitia. Podľa Trestného poriadku je legitímym cieľom použitia ITP objasnenie trestnej činnosti a zistenie jeho páchatela. Podľa zákona o ochrane pred odpočúvaním, je legitimita použitia týchto prostriedkov nastavená širšie, a síce, ak je to v demokratickej spoločnosti nevyhnutné na zabezpečenie ochrany ústavného zriadenia, vnútorného poriadku, zahranično-politických záujmov štátu, bezpečnosti a obrany štátu, získavanie informácií so zahraničných zdrojov, predchádzanie a objasňovanie trestnej činnosti alebo na ochranu práv a slobôd iných.

33 **Odpočúvanie** je utajené a účelové vnímanie komunikácie medzi účastníkmi telekomunikačnej prevádzky, ktoré je sprostredkované treťou osobou.

34 **Záznamom** je najmä proces, pri ktorom sa komunikácia medzi účastníkmi prevádzky zachytáva na príslušný nosič, ktorý umožní archivovanie a reprodukovanie obsahu komunikácie.

35 **Telekomunikačnou prevádzkou** je prenos signálu uskutočňovaný prostredníctvom telekomunikačného zariadenia.

36 Zásah do práva na súkromie je oprávnený, ak je nevyhnutný v demokratickej spoločnosti na dosiahnutie legitímnych cieľov (napr. objasnenie trestnej činnosti), pričom štát používa určitú mieru voľnej úvahy pri definovaní legitímneho cieľa (t. j. konkrétne druhy závažnej trestnej činnosti).

37 Ivor, J., *Optimalizácia prípravného konania trestného*. Praha : Leges, 2017, s. 255

38 § 181 Obsah príkazu

(1) Príkaz musí obsahovať
a) označenie orgánu, o ktorého rozhodnutie ide,
b) dátum a miesto rozhodnutia,
c) výrok príkazu s uvedením zákonných ustanovení, ktoré boli použité,
d) skutok s uvedením právnej kvalifikácie trestného činu, ak z povahy veci nevyplýva niečo iné.

(2) Písomné vyhotovenie príkazu musí obsahovať odôvodnenie vtedy, kde to zákon výslovne ustanovuje.

(3) Proti príkazu opravný prostriedok nie je prípustný.

39 Čentěš, J. – Kurilovská, L. – Šimovček, I. – Burda, E. a kol.: *Trestný poriadok I. § 1 – 195*. Bratislava : C. H. Beck, 2021, s. 619 – 620

40 Deset, M. (ed.): *Informácie dôležité pre trestné konanie*. Praha : Leges, 2017, s. 73

41 K tomu bližšie pozri Nález Ústavného súdu SR, sp. zn. III. ÚS 490/2015 zo dňa 2. februára 2016

S ohľadom na to je možné, určitým spôsobom zasahovať do práva na súkromie, avšak len za predpokladu, že takýto zásah je v demokratickej spoločnosti nevyhnutný a súladný so zákonom.

Uvedený zabezpečovací prostriedok je vykonávaný spravodajským spôsobom, čoho následkom je získanie neskreslených a objektívnych informácií dôležitých pre trestné konanie. V prípade naplnenia zákonných podmienok, na ktorých splnenie je tento prostriedok viazaný, je takto získaným informáciám v trestnom konaní priznaná povaha dôkazu.³⁷

Trestno-procesná úprava v § 115 ods. 1 TP presne a jednoznačne vymedzila trestné činy a ďalšie podmienky, pri splnení ktorých je možné vydať príkaz na odpočúvanie. Príkaz na odpočúvanie a záznam telekomunikačnej prevádzky je možné vydať v trestnom konaní o:

- zločine,
- korupcii,
- trestných činoch extrémizmu,
- trestnom čine zneužívania právomoci verejného činiteľa,
- trestnom čine legalizácie výnosu z trestnej činnosti podľa § 233 a § 234 Trestného zákona,
- iný úmyselný trestný čin, o ktorom nás na konanie zaväzuje medzinárodná zmluva.

V zmysle piateho odseku predmetného ustanovenia je možné vydať príkaz na odpočúvanie a záznam telekomunikačnej prevádzky v trestnom konaní aj pre **iný úmyselný trestný čin**. Vydať ho môže predseda senátu pred začatím trestného stíhania alebo v prípravnom konaní sudca pre prípravné konanie na návrh prokurátora, a to **iba so súhlasom užívateľa odpočúvaného alebo zaznamenávaného telekomunikačného zariadenia**. Začať s použitím tohto ITP je možné aj v prípade, ak:

- hrozí nebezpečenstvo omeškania;
- vec neznesie odklad;
- nie je možné získať príkaz sudcu pre prípravné konanie; a
- konanie nie je spojené s priamym vstupom do obydľia.

Zároveň musí byť kumulatívne naplnené, že ide o postup pred začatím trestného stíhania alebo postup v prípravnom konaní. O vydaní takéhoto príkazu môže rozhodnúť aj **prokurátor**, avšak v lehote do dvadsaťštyri hodín musí príkaz potvrdiť sudca pre prípravné konanie, v opačnom prípade stráca platnosť a s takouto neplatnosťou príkazu sa spája aj povinnosť zničenia všetkých záznamov, ktoré boli takto získané.

Príkaz³⁸ ako taký môže byť vydaný iba v prípade, ak OČTK dôvodne predpokladajú, že budú zistené skutočnosti významné pre trestné konanie. Zároveň musí platiť, že sledovaný účel **nebolo možné dosiahnuť inak**, resp. jeho dosiahnutie iným spôsobom by bolo podstatne sťažené. Hovoríme teda o subsidiarite použitia daného informačno-technického zariadenia. Zároveň platí, že takýto príkaz musí byť vždy písomný a odôvodnený pre každú účastníčku linku alebo zariadenie osobitne. Na vydanie príkazu je oprávneným orgánom v postupe pred začatím trestného stíhania a v štádiu prípravného konania sudca pre prípravné konanie na návrh prokurátora. V štádiu hlavného pojednávania vydáva príkaz predseda senátu, resp. samosudca na návrh prokurátora. Tým sa aktivuje súdna ochrana aplikácie odpočúvania a záznamu telekomunikačnej prevádzky, teda judiciarita, v predsúdnom aj súdnom konaní.³⁹

Preskúmateľnosť dôvodnosti vydania príkazu si vyžaduje relevantnú vysvetľujúcu argumentáciu, akými skutočnosťami boli naplnené zákonom stanovené podmienky pre tento zásah do práva na súkromie. Bez takéhoto odôvodnenia opierajúceho sa o konkrétne skutočnosti je súhlas, resp. príkaz spravidla nepreskúmateľný.⁴⁰ V tomto smere zastávame názor, že práve utajený charakter odpočúvania predurčuje odôvodnenosť príkazu ako nevyhnutného predpokladu na deklarovanie princípu právnej istoty a jeho prípadnú neodôvodnenosť by bolo možné považovať za kontraproduktívnu.⁴¹

Vychádzajúc z dikcie Trestného poriadku je možné konštatovať, že príkaz na odpočúvanie a záznam telekomunikačnej prevádzky môže z časového hľadiska trvať maximálne šesť mesiacov s možnosťou jeho aj opakovaného predĺženia. O takomto predĺžení rozhoduje ten orgán, ktorý príkaz vydal.

Na tomto mieste si dovoľíme taktiež upozorniť, že tak ako pri vyhotovovaní obrazových, zvukových a obrazovo-zvukových záznamov nepovažujeme za správne, že Trestný poriadok síce deklaruje možnosť predĺženia tohto príkazu, dokonca niekoľkokrát, ale zákonodarca

neuvádza čas, kedy môže k opätovnému predĺženiu dôjsť. Túto skutočnosť možno považovať za problematickú a z dôvodu naplnenia princípu právnej istoty navrhujeme, priamo v § 115 ods. 3 TP **doplniť časový úsek, kedy má byť príkaz predĺžený. Odporúčame, aby tak bolo učinené minimálne desať pracovných dní pred uplynutím lehoty trvania predchádzajúceho príkazu.** Zároveň platí, že ak je takýto príkaz vyhotovený na šesť mesiacov, predčasné ukončenie vykonávania odpočúvania je možné iba v prípade, ak by bolo dodatočne zistené, že neboli dodržané podmienky potrebné na použitie tohto zabezpečovacieho prostriedku.

Samotný akt odpočúvania a záznamu telekomunikačnej prevádzky vykonáva príslušný útvar PZ, a to utajeným spôsobom.⁴² Zároveň platí, že policajt, resp. útvar PZ je povinný neustále skúmať trvanie dôvodov na odpočúvanie a záznam telekomunikačnej prevádzky, t. j. skúmanie **materiálnej podmienky odpočúvania. Formálna podmienka**, teda doba aplikácie odpočúvania a záznamu telekomunikačnej prevádzky môže trvať, no ak nepretrvávajúca materiálna podmienka, je nevyhnutné odpočúvanie bez meškania ukončiť. Teda naplnenie materiálnej a formálnej stránky príkazu na začatie odpočúvania a záznamu telekomunikačnej prevádzky je nevyhnutné splniť kumulatívne, avšak na skončenie odpočúvania postačí skutočnosť, že nie je naplnená materiálna podmienka.

Podľa § 115 ods. 6 TP, ak sa má záznam telekomunikačnej prevádzky použiť ako dôkaz, treba k nemu pripojiť, ak to vyhotovený záznam umožňuje, jeho doslovný prepis,⁴³ ktorý vypracuje príslušník policajného zboru vykonávajúci odpočúvanie v celom rozsahu. V tomto okamihu je na mieste spomenúť judikát Najvyššieho súdu SR, sp. zn. 5To 6/2017, zo dňa 16. apríla 2018, ktorý jednoznačne vymedzil, že: „Je porušením práva na spravodlivý proces podľa čl. 6 ods. 1 Európskeho dohovoru o ľudských právach, pokiaľ orgány činné v trestnom konaní s poukazom na § 115 ods. 6 Tr. por. neumožnia obvinenému a jeho obhajcovi oboznámiť sa so všetkými relevantnými záznamami telekomunikačnej prevádzky a obrazovo-zvukovými záznamami v rozsahu potrebnom na uplatnenie ich obhajoby. Rovnako je porušením práva na spravodlivý proces podľa čl. 6 ods. 1 Európskeho dohovoru o ľudských právach, pokiaľ orgány činné v trestnom konaní s poukazom na § 10 ods. 2 Tr. por. selektívne samy vyhodnocujú, čo je a čo nie je pre daný prípad relevantné bez toho, aby v tomto procese opätovne boli prítomné akékoľvek záruky na právo obhajoby. Vzhľadom na kontradiktórnosť trestného konania a povinnosť orgánov činných v trestnom konaní, aby bol zistený skutkový stav veci, o ktorom nie sú dôvodné pochybnosti, a to v rozsahu nevyhnutnom na rozhodnutie, bude už výlučným právom obvineného a jeho obhajcu, aby potom čo im budú na vhodných elektronických nosičoch uvedené záznamy poskytnuté, orgánom činným v trestnom konaní predložili doslovné prepisy tých záznamov, ktoré ako dôkaz požadujú vykonať spolu s konkrétnymi dôvodmi takéhoto procesného postupu.“ Na podklade uvedeného je možné konštatovať, že do vydania tohto judikátu OČTK informácie jednostranne selektovali, čo malo v mnohých prípadoch negatívny dopad na obvineného najmä s ohľadom na zásadu kontradiktórnosti, ktorá v takýchto prípadoch nebola dodržaná.

Aby sme čitateľovi poskytli širokospektrálny pohľad na danú problematiku, upozorníme na skutočnosť, ktorá je často problémom, s ktorým sa súdy stretávajú vo svojej aplikáckej praxi. Ide o situáciu, v rámci ktorej má obvinený právo na vyžiadanie si kompletného záznamu využívania informačno-technických prostriedkov v jeho celosti, teda všetky vykonané záznamy telekomunikačnej prevádzky a obrazovo-zvukových záznamov a ich vykonanie ako dôkazov na hlavnom pojednávaní, a to aj v prípade, ak uvedené dôkazy nie sú využiteľné na preukázanie skutkového stavu. V danom prípade možno pozitívne zhodnotiť zákonodarcom zakomponované uchovávanie všetkých záznamov z telekomunikačnej prevádzky a obrazovo-zvukových záznamov v spisoch v celistvosti. Domnievame sa, že táto skutočnosť je preukázaním zabezpečenia práva na spravodlivý proces pre obvineného.⁴⁴ Avšak na opačnej strane, nemyslíme si, že záujmom zákonodarcu bolo týmto spôsobom umožniť obvinenému, či jeho obhajcovi zneužívať toto oprávnenie spôsobom, ktorý môže ohroziť ukončenie trestnej veci v optimálnom čase, teda bez zbytočných prieťahov. V praxi sa totiž možno stretnúť so situáciou, kedy obhajcovia, najmä vo väzobných veciach navrhujú, aby boli ako dôkazy na hlavnom pojednávaní vykonané všetky vyhotovené záznamy, teda kompletný spis. Šamko v tomto prípade upozorňuje, že: „Obhajcovia majú dokonca vedomosť (z poskytnutých záznamov), že na väčšine zo záznamov nie je nič relevantné, a to nielen pre prokurátora, ale ani pre obvineného. Účelom takéhoto prístupu obhajoby je tzv.

42 Ak sa pri odpočúvaní a zaznamenávaní telekomunikačnej prevádzky zistí, že obvinený komunikuje so svojím obhajcom, takto získané informácie nemožno použiť na účely trestného konania a musia sa predpísaným spôsobom bez meškania zničiť; to neplatí, ak ide o informácie, ktoré sa vzťahujú na vec, v ktorej advokát nezastupuje obvineného ako obhajcu.

43 Prepis záznamu sa následne ukladá do spisu a od toho okamihu sa neutajuje. Prípadné utajenie je možné iba pre utajované skutočnosti a to by sa vykonávalo podľa osobitného predpisu. K tomu bližšie pozri Rozhodnutie Najvyššieho súdu SR, sp. zn. 2Tdo/24/2013, zo dňa 28. mája 2013

44 Naproti tomu porovnaj Rozsudok ESĽP č. 2742/12 vo veci **Matanovič vs. Chorvátsko** zo dňa 4. apríla 2017, v ktorom uvádza, že: „Obhajoba nebola dostatočne oboznámená so záznamami z utajeného sledovania osôb v priebehu vyšetrovania a takýto prístup bol ozna-

čený za rozporný s judikatúrou ESLP, podľa ktorej v právnych poriadkoch, v ktorých vyšetrovacie orgány sú povinné vziať do úvahy skutočnosti svedčiace v prospech ako aj v neprospech obvineného, nemôže byť v súlade s článkom 6 ods. 1 Dohovoru taký systém, kedy vyšetrovacie orgány samé vyhodnocujú, čo je a čo nie je pre daný prípad relevantné, bez toho, aby tu boli akékoľvek záruky pre právo na obhajobu, čím došlo k porušeniu práva sťažovateľa na spravodlivý proces a prostredníctvom toho konštatoval, že obhajoba má nárok na oboznámenie sa so všetkými kategóriami dôkazov a so všetkými zabezpečenými odposluchmi.“

45 Šamko, P.: *Matanović proti Chorvátsku a nadväzujúce rozhodnutie Najvyššieho súdu SR*. Právne listy. Online dostupné na: <http://www.pravnelisty.sk/-clanky/a661-matanovic-proti-chorvatsku-a-nadzajuce-rozhodnutie-najvyssieho-sudu-sr> (navštívené dňa 20. 1. 2023)

46 Pre úplnosť uvádzame, že práva na úprava v Trestnom poriadku účinná do 31. decembra 2020 ustanovovala ako podmienku (pri tomto inštitúte) na použitie informácií v inej trestnej veci skutočnosť, že v inej trestnej veci sa **súčasne** viedlo trestné konanie pre niektorý z trestných činov tak, ako predpokladá § 115 ods. 1 TP.

47 Samotné zničenie sa vykonáva najmä zmazaním, spálením alebo iným účelným spôsobom a týka sa jednak záznamov a jednak aj vyhotovených prepisov.

48 Čentíš, J. – Kurilovská, L. – Šimovček, I. – Burda, E. a kol.: *Trestný poriadok I. § 1 – 195*. Bratislava : C. H. Beck, 2021, s. 624 – 625

49 K tomu bližšie pozri Rozsudok ESLP č. 62332/00 vo veci **Segerstedt-Wiberg a iní vs. Švédsko** zo dňa 6. júna 2006

šikanózný výkon práva (teda zneužitie práva) pretože jeho cieľom nie je výkon obhajoby, ale len predlžovanie súdneho konania, čo má svoj význam hlavne pri väzobných trestných stíhaniach.“⁴⁵ Za správny postup nemožno považovať vykonanie všetkých záznamov, teda aj tých, na ktorých nie je nič relevantné pre konanie, pretože by tým dochádzalo k neúmernému predĺženiu súdneho konania. Náležité konanie je také, ktoré, *de lege lata*, vychádza z Trestného poriadku, konkrétne povinnosť súdu poskytnúť obhajobe na vhodných elektronických nosičoch kompletný záznam v celosti a zabezpečiť dostatočný priestor na jeho preštudovanie. Následne súd určí lehotu, v ktorej obvinenému uloží povinnosť oznámiť súdu, ktorý zo záznamov chce vykonať v konaní pred súdom. V prípade, ak by aj napriek takémuto legálnemu zneniu obvinený oznámil súdu, že žiada vykonať všetky záznamy v konaní pred súdom, jednoznačne navrhujeme, aby mu **toto oprávnenie nebolo umožnené a aby bol jeho návrh zamietnutý**.

Takto získané informácie je možné ako dôkaz v trestnom konaní použiť až po tom, čo bolo odpočúvanie a záznam telekomunikačnej prevádzky ukončené. Samozrejme platí, že ako dôkazy nemôžu byť použité také informácie, ktorých obsahom je komunikácia obvineného so svojím obhajcom okrem prípadu, že by sa obvinený s obhajcom rozprávali o veciach, v ktorých ho nezastupuje ako advokát.

Informácie získané v rámci určitej trestnej veci, v ktorej bolo nariadené odpočúvanie, je možné použiť aj v inej trestnej veci, za splnenia predpokladu, že ide o trestné konanie pre trestný čin uvedený v § 115 ods. 1 TP.⁴⁶

Ako pri vyhotovovaní obrazových, zvukových alebo obrazovo-zvukových záznamoch, aj pri odpočúvaní a zázname telekomunikačnej prevádzky platí, že je možné nariadiť ich iba za predpokladu zistenia informácií dôležitých pre trestné konanie. Napriek tomu môže v aplikačnej praxi nastať situácia, kedy informácie získané odpočúvaním nie sú dôležité pre trestné konanie. V takom prípade je nevyhnutné takéto záznamy bez meškania zničiť. Zápisnica o takomto zničení sa zakladá do spisu, pričom o zničení záznamu⁴⁷ je potrebné informovať aj dotknutú osobu, ktorá nemá právo nazerať do spisov. Upovedomenie vykoná orgán, ktorého rozhodnutím sa vec právoplatne skončila a v konaní pred súdom predseda senátu súdu prvého stupňa v lehote do troch rokov od právoplatnosti ukončenia trestného stíhania v danej veci.

Zákondarca teda ustanovuje inštitút preskúmania zákonnosti vydania príkazu na odpočúvanie a záznam telekomunikačnej prevádzky, na rozdiel od predchádzajúceho ITP (vyhotovovanie obrazových, zvukových a obrazovo-zvukových záznamov), v rámci ktorého toto oprávnenie nejestvuje. Preskúmanie zákonnosti príkazu na odpočúvanie a záznam telekomunikačnej prevádzky je osobitným druhom prieskumového konania, ktoré sa špecializuje na procesné inštitúty podľa §§ 115 a 116 TP.

Konanie sa začína na návrh osoby, ktorej sa odpočúvanie a záznam telekomunikačnej prevádzky týkalo, najmä užívateľa účastníckej stanice. Príslušným na konanie je Najvyšší súd SR, ktorý návrh prejedná na verejnom zasadnutí. Zároveň má povinnosť vyžiadať si stanovisko sudcu, ktorý vydal alebo potvrdil príkaz na odpočúvanie a záznam telekomunikačnej prevádzky. Najvyšší súd SR uznesením vysloví, či vydaním príkazu bol alebo nebol porušený zákon. Opravný prostriedok v tomto prípade nie je prípustný. Dotknutej osobe nie je týmto upretá jej možnosť podať sťažnosť na Ústavný súd SR pre zásah do základných práv a slobôd nezákonným odpočúvaním.⁴⁸ Pre odpočúvanú osobu výrok Najvyššieho súdu SR o porušení zákona otvára možnosť prípadnej náhrady nemajetkovej ujmy, avšak toto nemá žiadny vplyv na právoplatnosť rozhodnutia v prípade, v ktorom bol predmetný príkaz vydaný.

Predmetnú povinnosť deklaroval ESLP vo viacerých svojich rozhodnutiach: „Vždy keď je to možné a neodporuje to zmyslu tajného odpočúvania, musí byť osoba dodatočne oboznámená s tým, že jej hovory boli odpočúvané a musí mať k dispozícii účinný prostriedok, ktorým môže namietat nezákonnosť alebo bezdôvodnosť odpočúvania.“⁴⁹

Vo vzťahu k podávaniu informácií o zničení záznamu a následnom informovaní osôb, zákondarca vymedzil tzv. vylučovaciu doložku prostredníctvom ktorej ustanovil situácie, kedy informačná povinnosť nevzniká. Ide o nasledovné prípady:

- ide o osobu, ktorá má možnosť nazerať do spisu;
- ide o konanie o obzvlášť závažnom zločine alebo zločine spáchanom organizovanou, zločineckou alebo teroristickou skupinou;

- na trestnom čine sa podieľalo viac osôb a vo vzťahu aspoň k jednej z nich nebolo trestné stíhanie právoplatne skončené a poskytnutím takejto informácie by mohol byť zmarený účel trestného konania.

Uvedenú vylučovaciu doložku, najmä v kontexte konania o obzvlášť závažnom zločine alebo zločine spáchanom organizovanou, zločineckou či teroristickou skupinou, považujeme za opodstatnenú v súvislosti s účasťou zainteresovaných osôb na takejto nebezpečnej trestnej činnosti, či ich inou kooperáciou v zločineckom priestore. Preto je na mieste, aby ich ochrana bola zabezpečená aj po skončení odpočúvania a záznamu telekomunikačnej prevádzky.

Záver predmetnej časti textu bude patriť rozhodnutiu Európskeho súdu pre ľudské práva vo veciach previazaných s použitím odpočúvania a záznamu telekomunikačnej prevádzky. V prípade **Blaj vs. Rumunsko**,⁵⁰ išlo o nasledovnú skutkovú situáciu. Vo väznici v Bukurešti bolo vyhlásené výberové konanie na pozíciu lekára. Sťažovateľ, vojenský lekár, bol vymenovaný za predsedu výberovej komisie. Prípravou otázok k výberovému konaniu bola poverená pani N. D. a tá pred konaním písomného kola výberového konania kontaktovala jednu z uchádzačiek T. G. a informovala ju, že za čiastku 2 500 USD jej zaistí prednosť pred ostatnými kandidátmi a sprístupní jej skúšobné otázky. T. G. si však jednu so schôdzok s N. D. nahrála a tri dni pred konaním skúšky ju oznámila prokurátorovi. Prokurátor nariadil odpočúvanie rozhovor medzi T. G. a N. D. a nechal označiť bankovky, ktoré mala T. G. prenechať N. D.

Následne, v deň konania skúšky, vyšetrovatelia pri odovzdávaní peňazí N. D. zasiahli, následne bola prevezená na prokuratúru kde vypovedala, že konala v zmysle pokynu sťažovateľa, pre ktorého boli peniaze určené. Tiež súhlasila, že výmenou za zníženie trestu bude spolupracovať s OČTK a na schôdzku so sťažovateľom pôjde so skrytým nahrávacím zariadením. Prokuratúra v danej veci nariadila odpočúvanie niekoľkých telefónnych liniek a vydala povolenie k nahraniu schôdzky N. D. so sťažovateľom. Všetky nariadené odpočúvania boli bezodkladne schválené súdom.

N. D. v nemocnici, kde sa malo odohrávať výberové konanie odovzdala obálku s peniazmi sťažovateľovi. O pár minút neskôr do miestnosti vstúpili vyšetrovatelia a zaistili stopy bankoviek na sťažovateľovej ľavej ruke. O tomto zásahu bol spísaný protokol, v ktorom boli zachytené aj odpovede sťažovateľa na otázky prokurátora. Nakoľko sťažovateľ nebol poučený o práve nevypovedať a byť zastúpený advokátom, po prevezení na prokuratúru, kde bol obvinený z trestného činu úplatkárstva bol poučený o svojich procesných právach. Neskôr bol obžalovaný a odsúdený k podmienenému trestu odňatia slobody v dĺžke osemnásť mesiacov. Súdy dospeli k záveru, že spáchanie trestného činu bolo nahrávkou stretnutia sťažovateľa s N. D. jednoznačne preukázané.

Sťažovateľ v danej veci podal sťažnosť na EŠLP, konkrétne pre porušenie čl. 6 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, ktorý zaručuje právo na spravodlivý proces a namietal, že sa stal obeťou policajnej provokácie. Taktiež namietal porušenie čl. 8 Dohovoru tým, že zabezpečením nahrávok a nariadením odpočúvania jeho telefónov došlo k porušeniu jeho práva na rešpektovanie súkromného života.

Garant zákonnosti na poli Európskej Únie ohľadom policajnej provokácie pripomenul, že využitie dôkazov získaných použitím prostriedkov operatívno-pátracej činnosti v trestnom konaní musí byť uskutočňované dostatočnými zárukami proti ich zneužitiu.⁵¹ Súd uznal, že poskytnutie nahrávacej techniky N. D. ovplyvnilo priebeh udalostí. S ohľadom na dôležitosť boja proti korupcii však EŠLP uznal, že vyšetrovatelia neprekročili prípustné medze. Ich počínanie naviac nebolo rozhodujúce pre spáchanie trestného činu, teda trestný čin nevyvolali. N. D. nebola agentom provokatérom a nič nenasvedčovalo tomu, že by nútila sťažovateľa predmetnú obálku prijať.

K námietke sťažovateľa, že zabezpečením nahrávok a nariadením odpočúvania jeho telefónov došlo k porušeniu jeho práva na rešpektovanie súkromného života, súd konštatoval, že nariaďovanie a vykonávanie odpočúvania musí mať zákonný podklad. Zákon musí byť formulovaný tak, aby jednotlivcovi umožnil zistiť, za akých okolností môžu príslušné orgány nariadiť jeho odpočúvanie. V prejednávanej veci EŠLP konštatoval, že odpočúvania boli nie len zákonné ale aj nevyhnutné v demokratickej spoločnosti.

Záver príspevku patrí konštatovaniu, ktoré vyplynulo z procesnoprávných aspektov súvisiacich s analyzovanou problematikou. V tomto kontexte ako najzásadnejšie závery vyplynuli tie, z rozboru rozhodnutia *Čvík vs. Poľsko*.⁵² V tomto kontexte EŠLP konštatoval, že **zákaz**

50 Rozsudok EŠLP č. 36259/04

vo veci **Blaj vs. Rumunsko**

zo dňa 8. apríla 2014

51 Obdobné vyplýva aj z rozhodnutia Najvyššieho súdu SR, sp. zn. 3 Tdo/30/2015, zo dňa 9. septembra 2015, v rámci ktorého konštatoval: „Policajnou provokáciou je zámerne, aktívne a cielené podnecovanie alebo navádzanie, či iné vedomé iniciovanie alebo navádzanie na spáchanie trestnej činnosti u druhej osoby, ktorá by inak protiprávne nekonala. Pokiaľ by činnosť polície bola vedená len snahou, aby kontaktovaná osoba spáchala trestný čin bez zistenia skutočností,

ktoré nasvedčujú tomu, že páchatel by spáchal trestný čin aj vtedy, ak by príkaz na použitie agenta nebol vydaný (§ 117 ods. 2 TP). Išlo by o neprípustnú policajnú provokáciu trestného činu. Za kľúčovú odlišnosť skrytej aktivity polície od policajnej provokácie sa považuje skutočnosť, že polícia neiniciuje, t. j. nevytvára u kontaktovanej osoby vôľu spáchať trestný čin, ale vytvára pre spáchanie trestného činu vhodné podmienky.“

52 Rozsudok EŠLP č. 31454/10
vo veci **Ćwik vs. Poľsko**
zo dňa 5. novembra 2020

53 K uvedenému rozhodnutiu EŠLP bolo pripojené aj nesúhlasné stanovisko sudcov Wojtyczeka a Pojchala, ktorí vyjadrili názor, že v danom prípade neboli dostatočné dôvody, aby súd na dôkazy získané pri mučení spôsobenom súkromnými osobami uplatnil všeobecné pravidlo neprípustnosti dôkazov získaných pri nevhodnom zaobchádzaní. Poznamenali, že posudzovanie prípustnosti jednotlivých dôkazov v súdnom konaní náleží vnútroštátnemu právu. V kontinentálnej Európe sa uplatňuje zásada voľného hodnotenia dôkazov, ktorú je podľa ich názoru nutné chápať ako pripustenie všetkých dostupných dôkazov a ich následné zhodnotenie. Podotkli, že dôležitou okolnosťou je taktiež skutočnosť, že nahrávka nebola v konaní rozhodujúcim dôkazom pre odsúdenie sťažovateľa.

mučenia alebo neľudského či ponižujúceho zaobchádzania je absolútny a nemožno ho obmedziť ani za tak závažných okolností, ako je boj proti organizovanému zločinu či terorizmu. Garant ochrany ľudských práv uviedol, že použitie takýchto dôkazov by nepriamo ospravedlňovalo druh morálne zavrhnutiahodného správania, ktoré chceli autori Dohovoru zakázať. Okrem iného, dôkazy získané pri mučení je nutné považovať za nespoľahlivé, nepoctivé, urážlivé voči bežnému štandardu ľudskosti, slušnosti a nezlúčiteľné so zásadami, ktoré by mal dodržiavať súd usilujúci sa o výkon spravodlivosti. S ohľadom na tento fakt, súd uviedol záver, že použitie napadnutej audio nahrávky zakladá nespravodlivosť konania ako celku, čím došlo k porušeniu čl. 6 ods. 1 Dohovoru.⁵³

Prostredníctvom zabezpečovania informácií dôležitých pre trestné konanie je, bez pochyb, možné zistiť významné skutočnosti pre trestné konanie. Napriek tomu nemožno zabúdať na fakt, že Trestný poriadok prioritne nabáda na používanie iných trestnoprávných inštitútov a až subsidiárne umožňuje využívanie prezentovaných nástrojov dokazovania. Tieto prostriedky umožňujú v boji so závažnými druhmi kriminality získať hodnoverné informácie, ktoré disponujú zásadným významom pre samotné rozhodovanie o vine a treste. Na druhej strane je nevyhnutné narábať s nimi opatrne a v medziach zákona. Aby bolo možné konštatovať, že trestné stíhanie v najrôznejších prípadoch závažnej kriminality bolo efektívne, je nutné **preukázať dôkaznú núdzu**. Znamená to, že v súčasnosti sa trestné konanie nezaobíde s využitím iba „štandardných“ metód dokazovania, ale čím ďalej tým viac sú používané moderné netradičné dôkazné prostriedky, ktorých aplikáciu zapríčinila neustále sa vyvíjajúca veda, technika a informatika. Keďže využívanie takýchto metód boja predstavuje závažný zásah do ľudských práv a slobôd, je nevyhnutná ich precízna právna úprava.

Z tohto miesta apelujeme na orgány činné v trestnom konaní, aby striktnie dodržiavali zákonné podmienky nutné na ich použitie. Absencia niektorej z podmienok môže spôsobiť nezákonnosť daného dôkazu a tým môže dôjsť k zmareniu účelu trestného konania. Nemožno opomínať ani fakt, že využívaním týchto prostriedkov dochádza k narušeniu práva na súkromie osoby, ktorá sa o realizácii daného zabezpečovacieho prostriedku dozvie, *ex post*. Preto iba správnu a legálnu aplikáciu daných prostriedkov, neopomínajúc judikatúru Ústavného súdu SR a Najvyššieho súdu SR možno garantovať, že predmetné trestno-procesné prostriedky budú efektívnym nástrojom, ktorým bude možné získať informácie významné pre trestné konanie a tak urobiť spravodlivosti za dosť.

Na podklade vyššie uvedeného, resp. konkrétnych poznatkov je možné vysloviť, že procesné nástroje zasahujúce do základných práv a slobôd majú svoje ústavné limity. Sú nimi výnimočnosť, nevyhnutnosť v demokratickej spoločnosti, subsidiarita ich použitia a zákonný základ.

Po analyzovaní aplikačných problémov môžeme pristúpiť k navrhnutiu riešení *pro futuro*. V rámci § 114 TP navrhujeme zákonodarcovi explicitne vymedziť zásadu subsidiarity spôsobom, že ak by nebol príkaz na vyhotovovanie obrazových, zvukových a obrazovo-zvukových záznamov vykonaný, sledovaný účel by nebolo možné dosiahnuť iným spôsobom, resp. získanie potrebných dôkazov by bolo podstatne sťažené. Uvedené považujeme za nevyhnutné pre doplnenie primárne z dôvodu, že právny stav *de lege lata* v tomto prípade nie je konzistentný s judikatúrou EŠLP, sekundárne z dôvodu, že všetky ostatné zabezpečovacie prostriedky vo svojich ustanoveniach majú *expressis verbis* subsumovanú zásadu subsidiarity.

Odporúčané znenie § 114 ods. 1 TP, s ohľadom na vyššie uvedené navrhujeme nasledovne, pričom pripravované doplnenie predmetného ustanovenia je zvýraznené tučným písmom:

*„V trestnom konaní pre úmyselný trestný čin, za ktorý zákon ustanovuje trest odňatia slobody s hornou hranicou trestnej sadzby prevyšujúcou tri roky, korupciu alebo pre iný úmyselný trestný čin, o ktorom na konanie zaväzuje medzinárodná zmluva, možno vyhotoviť obrazový, zvukový alebo obrazovo-zvukový záznam, ak možno dôvodne predpokladať, že ním budú zistené skutočnosti významné pre trestné konanie. **Príkaz možno vydať, ak sledovaný účel nie je možné dosiahnuť inak, alebo ak by bolo jeho dosiahnutie iným spôsobom podstatne sťažené.**“*

Ďalšia predkladaná zmena súvisí s predlžovaním platnosti príkazu na vyhotovenie obrazového, zvukového a obrazovo-zvukového záznamu, na vykonanie odpočúvania a záznamu telekomunikačnej prevádzky. Nakoľko právna úprava týchto informačno-technických

prostriedkov, *de lege lata*, explicitne nevymedzuje lehotu, v rámci ktorej má dôjsť k prípadnému predĺženiu príkazu na vyhotovovanie týchto druhov „tajných sledovaní“, odporúčame tak urobiť minimálne v lehote **desiatich pracovných dní** pred uplynutím lehoty predchádzajúceho príkazu.

S ohľadom na vyššie uvedené nabádame, aby zákonné znenie § 114 ods. 3 TP znelo nasledovne, pričom nami navrhnuté doplnenie predmetného ustanovenia je zvýraznené tučným písmom:

*„V príkaze podľa odseku 2 musí byť ustanovený čas, v ktorom bude vykonávané vyhotovovanie obrazových, zvukových alebo obrazovo-zvukových záznamov; tento čas môže trvať najviac šesť mesiacov. Ten, kto vydal príkaz na vyhotovovanie obrazových, zvukových alebo obrazovo-zvukových záznamov, môže čas ich trvania písomne predĺžiť vždy najviac o dva mesiace, a to aj opakovane. **O prípadné predĺženie príkazu prostredníctvom ktorého sa vykonávajú obrazové, zvukové alebo obrazovo-zvukové záznamy, je možné požiadať orgán, ktorý ho vydal aspoň v lehote desiatich pracovných dní pred uplynutím lehoty predchádzajúceho príkazu.**“*

Dovolíme si taktiež upozorniť, že tak ako pri vyhotovovaní obrazových, zvukových a obrazovo-zvukových záznamov nepovažujeme za správne, že Trestný poriadok síce deklaruje možnosť predĺženia tohto príkazu, dokonca niekoľkokrát, ale zákonodarca neuvádza čas, kedy môže k opätovnému predĺženiu dôjsť. Túto skutočnosť možno považovať za problematickú a z dôvodu naplnenia princípu právnej istoty navrhujeme priamo v § 115 ods. 3 TP **doplniť časový úsek, kedy má byť príkaz predĺžený**. Odporúčame, aby tak bolo učinené minimálne **desať pracovných dní** pred uplynutím lehoty trvania predchádzajúceho príkazu.

S ohľadom na uvedené preto konštatujeme, že zákonné znenie § 115 ods. 3 TP by malo znieť nasledovne, pričom nami navrhované doplnenie predmetného ustanovenia je zvýraznené tučným písmom:

*„Príkaz na odpočúvanie a záznam telekomunikačnej prevádzky sa musí vydať písomne a odôvodniť aj skutkovými okolnosťami, a to osobitne na každú účastnícku stanicu alebo zariadenie. V príkaze musí byť určená účastnícka stanica alebo zariadenie a osoba, ak je známa, ktorej sa odpočúvanie a záznam telekomunikačnej prevádzky týka, a čas, po ktorý sa bude odpočúvanie a záznam telekomunikačnej prevádzky vykonávať. Čas odpočúvania a záznamu môže trvať najviac šesť mesiacov. Tento čas môže v prípravnom konaní na návrh prokurátora sudca pre prípravné konanie predĺžiť vždy o ďalšie dva mesiace, a to aj opakovane. **O prípadné predĺženie príkazu na odpočúvanie a záznam telekomunikačnej prevádzky je možné požiadať orgán, ktorý ho vydal aspoň v lehote desiatich pracovných dní pred uplynutím lehoty predchádzajúceho príkazu.** Odpočúvanie a záznam telekomunikačnej prevádzky robí príslušný útvar Policajného zboru.“* Zároveň platí, že ak je takýto príkaz vyhotovený na šesť mesiacov, predčasné ukončenie vykonávania odpočúvania je možné iba v prípade, ak by bolo dodatočne zistené, že neboli dodržané podmienky potrebné na použitie tohto zabezpečovacieho prostriedku.

Z totožného dôvodu navrhujeme nanovo koncipovať aj informačnú povinnosť, prostredníctvom doplnenia § 114 ods. ods. 8 TP nasledovným spôsobom:

*„Ak sa pri vyhotovovaní obrazových, zvukových alebo obrazovo-zvukových záznamov nezistili skutočnosti významné pre trestné konanie, orgán činný v trestnom konaní alebo príslušný útvar Policajného zboru musí získaný záznam predpísaným spôsobom bez meškania zničiť. Zápisnica o zničení záznamu sa založí do spisu. O zničení záznamu osobu uvedenú v odseku 2, ktorá nemá možnosť nazeráť do spisu podľa tohto zákona, upovedomí orgán, ktorého rozhodnutím sa vec právoplatne skončila, a v konaní pred súdom predseda senátu súdu prvého stupňa do troch rokov od právoplatného skončenia trestného stíhania v danej veci. **Upovedomenie zahŕňa označenie súdu, ktorý vydal alebo potvrdil príkaz na vyhotovovanie obrazových, zvukových alebo obrazovo-zvukových záznamov, dĺžku vyhotovovania záznamu a dátum skončenia tohto vyhotovovania. Súčasťou informácie je aj poučenie o práve podať v lehote troch dvoch mesiacov od jej doručenia návrh na preskúmanie zákonnosti príkazu na vyhotovovanie obrazových, zvukových a obrazovo-zvukových záznamov najvyššiemu súdu.**“*

V zmysle vyššie uvedeného je podľa nás žiadúce nanovo navrhnúť aj ďalší § 114 ods. 9 TP: *„Informácie podľa odseku deväť predseda senátu, policajt alebo prokurátor nepodá, ak*

ide o osobu, ktorá má možnosť nazerať do spisu podľa tohto zákona, alebo v konaní o obzvlášť závažnom zločine alebo zločine spáchanom organizovanou skupinou, zločineckou skupinou alebo teroristickou skupinou alebo ak sa na trestnom čine podieľalo viac osôb a vo vzťahu aspoň k jednému z nich nebolo trestné stíhanie právoplatne skončené, alebo ak by poskytnutím takej informácie mohol byť zmarený účel trestného konania.“

Spravodajský charakter procesnoprávných inštitútov vymedzených v predmetnom vedeckom texte a tajomno, ktoré okolo seba vzbudzujú ako magnet priťahujú záujem laickej verejnosti. Na to, aby informačná moc slúžila nezištným cieľom, musí byť nevyhnutne v nezávislých rukách a zároveň v hľadácku orgánov ochrany práva. ■

RESUMÉ

Zabezpečovanie informácií dôležitých pre trestné konanie ako relevantný nástroj odhaľovania organizovanej kriminality

1. časť – Informačno-technické prostriedky

Získavanie dôkazov legálnou cestou považujeme za jednu z najväčších slabín súčasného trestného konania. Spoločenský tlak na objasňovanie závažnej trestnej činnosti podľa nášho názoru často spôsobuje zneužívanie inštitútov trestného práva procesného. I keď si nerobíme ambície, že predkladaná vedecká práca venovala priestor všetkým problémom trestného konania v oblasti dokazovania organizovanej kriminality, našou snahou bolo v tomto smere priniesť nové postrehy a rozvinúť tie najklúčovejšie míľniky, ktoré zároveň vykazujú najvyšší stupeň problematikosti.

SUMMARY

Obtaining Information Important for Criminal Proceedings as a Relevant Tool to Detect Organised Crime

Part I – Communication Control Cellular Intercept Systems

The author considers the obtaining of evidence legally to be one of the biggest weaknesses of criminal proceedings at present. In her opinion, social pressure to unravel serious criminal activities often leads to the abuse of criminal procedural law concepts. Even though it is not the author's ambition to cover all the problems related to criminal proceedings, when it comes to the obtaining of evidence with respect to organized crime, she aimed to give new insights in this regard and to elaborate on the most important milestones, which at the same time seem to be the most problematic.

ZUSAMMENFASSUNG

Die Erlangung von für das Strafverfahren wichtigen Informationen als ein relevantes Instrument zur Aufdeckung der organisierten Kriminalität

1. Teil – Informationstechnische Mittel

Die Einholung von Beweisen im legalen Wege betrachten wir als eine der größten Schwächen des derzeitigen Strafverfahrens. Der gesellschaftliche Druck auf die Aufklärung von schweren strafbaren Tathandlungen bewirkt unserer Meinung nach oft die Verdrehung der Instrumente des prozessualen Strafrechtes. Obwohl wir nicht erwarten, dass die vorgelegte wissenschaftliche Arbeit den Raum sämtlichen Problemen des Strafverfahrens im Bereich der Beweisführung bei der organisierten Kriminalität gewidmet hat, wir sind bemüht, in dieser Hinsicht mit neuen Beobachtungen beizutragen und diejenigen schwerpunktmäßigsten Meilensteine zu entwickeln, die zugleich die höchste Fragwürdigkeitsstufe aufweisen.

■ Limity nútenej detencie a ochrany základných práv s víziou nového detenčného ústavu¹

doc. JUDr. Andrea Erdősová, PhD.

prof. JUDr. Jozef Záhora, PhD.

Nútená detencia má svoje zákonné limity a musí byť aplikovaná ultima ratio, pri rešpektovaní a dodržaní ľudských práv a slobôd. Na jednej strane je tu predovšetkým potreba chrániť spoločnosť pred násilnými formami správania duševne chorých, ako aj ich ochrana pred samými sebou, na druhej strane psychiatrický a terapeutický prístup k osobám duševne chorým sa ostatné roky podstatne mení. Týmto a mnohým ďalším výzvam bude čeliť aj dlho očakávaný prvý detenčný ústav v Hronovciach.

Úvod

Samotné slovo detencia pochádza z latinského výrazu *detentio*, čo v preklade znamená držanie alebo zadržovanie.² Vývoj nútenej detencie je možné mapovať ešte od čias staroveku, kde boli mentálne chorí izolovaní od komunity, v stredoveku už začínali pribúdať špecializované zariadenia pre duševné poruchy podobné väzeniam, v skutočnosti ale začiatky terapeutického prístupu k duševne chorému siahajú približne do 18. storočia

V 20. storočí prichádzajú dve podstatné zmeny, ktoré boli pre psychiatriu zásadnými medzníkmi. Jedným z nich bolo zavedenie biologického ponímania duševných porúch, druhým vypracovanie ich klasifikácie. Okrem toho sa psychiatria posunula do sféry exaktných vied. Približne od 60 rokov 20. storočia dochádza vzhľadom na vzrastajúce počty pacientov tendencia k ich postupnej reintegrácii do komunity v snahe napomôcť začleneniu do spoločnosti.³

Pokiaľ išlo o spomínanú klasifikáciu, tá nielenže zodpovedala požiadavkám exaktnosti, čo vyjadrovalo nový pohľad na psychiatriu, no pretrvala ako spôsob evidencie chorôb aj do súčasnosti, pravdaže s viacerými zmenami. Aktuálne však, napriek potrebe reflektovať určitú presnú systematiku ochorení, vzniká komplikovanejšia situácia v ich orientácii. V psychiatrickej klasifikácii sú totiž dva popri sebe existujúce a používané klasifikačné systémy. Prvým z nich je klasifikačný systém Svetovej zdravotníckej organizácie (WHO) **Medzinárodná klasifikácia chorôb, jedenásta revízia** (MKCH-11 alebo anglicky ICD-11),⁴ druhým je klasifikačný systém **Americkej psychiatrickej spoločnosti Diagnostický a štatistický manuál** (DSM). Doteraz je používaná verzia DSM-V-TR (textová revízia), ale ide o neuzavretý proces.⁵ Odborníci pritom nie sú zajedno v tom, ako hodnotiť zmeny, ktoré klasifikácia prináša.⁶

Treba pripustiť, čo v jednom rozhovore zdôraznil aj prof. MUDr. Cyril Höschl, DrSc., známy český psychiater, že *počet chorôb stúpa ani nie tak preto, že je viac ľudí chorých, ako skôr ide o optický dojem, lebo je lepšia diagnostika, dostupnejšia starostlivosť, definovaný väčší okruh porúch, ide teda skôr o zmenu konceptualizácie.*⁷

Slovenská právna úprava pritom neobsahuje výpočet psychických chorôb, ktorých prítomnosť odvodňuje nútené zadržanie. Ani pojem „duševná porucha“ nie je v zákone na účely nútenej hospitalizácie stanovený. Najkonkrétnejšiu úpravu má v tomto zmysle Bulharsko, ktoré definuje dokonca konkrétne poruchy, ktoré si vyžadujú nútenú detenciu.

1 Táto práca bola podporovaná Agentúrou na podporu výskumu a vývoja na základe Zmluvy č. APVV-20-0567

2 Bližšie Ferenčíková, S. *Detencia v trestnom práve*. Košice : Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2015, s. 30.

3 Kimhi, R. – Barak, Y. et al.: *Police Attitudes Toward Mental Illness and Psychiatric Patients in Israel*, J Am Acad Psychiatry Law, Vol. 26, No. 4, 1988

4 WHO releases new International Classification of Diseases (ICD 11), www.who.int/, zverejnené 18/1/2018, [cit. 4/1/2023], dostupné online: [https://www.who.int/news-room/detail/-18-06-2018-who-releases-new-international-classification-of-diseases-\(icd-11\)](https://www.who.int/news-room/detail/-18-06-2018-who-releases-new-international-classification-of-diseases-(icd-11))

- 5 American Psychiatric Association: *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (DSM-5-TR)*, online system updated, [cit. 4/1/2023], dostupné online: <https://www.psychiatry.org/psychiatrists/-practice/dsm>
- 6 Pečenák, J.: *Klasifikácia v psychiatrii*. Bratislava : Univerzita Komenského. 2014. 62 s. ISBN 978-80-223-662-8
- 7 Höschl, C.: *Kto nerozumie svetu, verí konšpiráciám*, In: tlačná verzia denníka Sme z 13. 12. 2013, [cit. 4/1/2023], dostupné online: http://www.hoschl.cz/-files/4876_cz_SME_Hoschl_2013.pdf
- 8 Bližšie Ferenčíková, S.: *Detencia v trestnom práve*. Košice : Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2015, s. 29.
- 9 Bližšie Ivor, J. – Polák, P. – Záhora, J.: *Trestné právo hmotné I. všeobecná časť*. Wolters Kluwer, Bratislava 2021, s. 469.
- 10 Uznesenie vlády č. 489 z 9. júla 2008 k návrhu na zriadenie detenčného ústavu.
- 11 Autor neuvedený. *Pedofilov psychiater: Mám čisté svedomie*, Nový čas.sk, uverejnené 14/6/2008, [cit. 4/1/2023], dostupné online: <https://www.cas.sk/-clanok/79442/pedofilov-psychiater-mam-ciste-svedomie/>
- 12 KOLESÁR, J.: *Sankcie v trestnom práve*. Prievidza : Citicom, 2010, 219 s.

Historické súvislosti

Prvou európskou krajinou, ktorá do právneho poriadku prijala zabezpečovaciu detenciu bolo v roku 1927 Švédsko, nasledovalo Holandsko, Nórsko a bývalá Juhoslávia v roku 1929 a postupne ďalšie štáty.⁸

V podmienkach Slovenskej republiky bola detencia ustanovená do Trestného zákona č. 300/2005 Z. z. (ďalej len „Trestný zákon“), ktorý nadobudol účinnosť 1. januára 2006. Zavedením tohto ochranného opatrenia sa na určitý čas uspokojilo dlhé roky trvajúce volanie odbornej psychiatrickej verejnosti po zriadení detenčných ústavov najmä z dôvodu, že niektoré duševné poruchy nemožno terapeuticky ovplyvniť, ale tieto poruchy podmieňujú u svojich nositeľov páchanie trestnej činnosti.⁹ Detencia by mala slúžiť na ochranu spoločnosti proti páchatelom, u ktorých ochranné liečenie je neúčinné buď preto, že sa mu odsúdený odmieta podrobiť alebo je jeho ochorenie podľa poznatkov súčasnej vedy neliečiteľné, nov prípad jeho prepustenia na slobodu neprestáva byť nebezpečným pre spoločnosť.

Následne Ministerstvu zdravotníctva SR v spolupráci s Ministerstvom spravodlivosti SR bola uložená povinnosť zriadiť a prevádzkovať detenčný ústav do 31. decembra 2009.¹⁰ Vieme, že tieto plány opakovane zlyhávali, až v súčasnosti sa tento cieľ stáva skutočnosťou a detenčný ústav začal fungovať.

V praxi to vyzerá, aj mimo medializovaných prípadov, keď napríklad viacnásobne trestaný pedofil zneužil a napokon zavraždil deväťročného chlapca¹¹ tak, že sa dnes nevyliciteľne chorý ocitajú na slobode, pretože im skončil trest odňatia slobody a je len otázkou času, kedy sa opätovne dopustia násilného trestného činu, prípadne poškodia seba. Časté sú situácie, že sa pacient vyhýba nariadenej ochrannej ústavnej liečbe alebo je zrušená, pretože neplní svoj účel a osoba s psychickou chorobou alebo poruchou sa ocitá mimo akejkoľvek kontroly alebo izolácie. V mnohých prípadoch sú tieto osoby buď na psychiatrických oddeleniach nemocníc alebo dokonca aj v domovoch sociálnych služieb vedno s pacientmi, ktorí trpia napríklad alzheimerovou chorobou, parkinsonom alebo sú to len bezvládni seniori, vystavení nebezpečenstvu. Nehovoriac o personáli, ktorý mimo špeciálnych detenčných ústavov nemá adekvátne výškolenia a ani prostriedky a metódy práce s osobami, ktoré by mali byť po novom umiestnené už v detenčných ústavoch.

Podmienky detencie v trestnoprávnom práve

Detencia patrí medzi ochranné opatrenia, jej úlohou je ochrana spoločnosti a jej členov pred tými páchatelmi, ktorí aj po výkone trestu odňatia slobody majú duševnú poruchu a je tu obava, že stále u nich pretrváva nebezpečenstvo pre spoločnosť. Účelom detencie je umiestnenie páchatela v detenčnom ústave s osobitným liečebným režimom a následná izolácia páchatela od spoločnosti, ktorá by mu mala zabrániť v ďalšom páchaní trestných činov.

Potreba vytvorenia špecializovaných zariadení pre nútenú detenciu vyplynula z toho, že na mnohé prípady páchatelov duševne chorých či inak psychicky narušených nebolo možné efektívne aplikovať ustanovenia o ochrannom liečení. Cieľom tejto úpravy bolo teda zvýšiť ochranu spoločnosti a jej členov pred nebezpečnými páchatelmi závažnej trestnej činnosti, u ktorých iné ochranné opatrenia zlyhali alebo neboli účinné.¹²

Doc. JUDr. Andrea Erdősová, PhD. je absolventkou Právnickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave. V súčasnosti pôsobí ako docentka na Ústave medzinárodného a európskeho práva a vedúca oddelenia Me-

dzinárneho práva súkromného na Fakulte práva Paneurópskej vysokej školy v Bratislave. Je členkou Slovenskej spoločnosti pre medzinárodné právo.

Prof. JUDr. Jozef Záhora, PhD. je absolventom Akadémie Policajného zboru v Bratislave. V súčasnosti pôsobí ako profesor trestného práva na Ústave verejného práva Fakulty práva Paneurópskej vysokej školy

v Bratislave, kde je zároveň aj vedúcim Oddelenia trestného práva, kriminalistiky a kriminológie. Pedagogicky pôsobí aj na Katedre trestného práva a kriminológie Právnickej fakulty Trnavskej univerzity.

Hmotnoprávne podmienky na uloženie detencie sú upravené v § 81 Trestného zákona. Súď môže rozhodnúť o nariadení detencie pre

1. **odsúdeného**, ktorému bola vo výkone trestu odňatia slobody zistená duševná porucha, ktorá je podľa odborného lekárskeho posudku **nevyliciteľná**, a jeho pobyt na slobode je aj s prihliadnutím na spáchanú trestnú činnosť pre spoločnosť **nebezpečný** (ods. 1),
2. páchateľa úmyselného trestného činu pred skončením výkonu trestu odňatia slobody, ktorý sa **odmieta podrobiť** ochrannému liečeniu alebo u ktorého ochranné liečenie pre jeho **negatívny postoj** neplní svoj účel a ktorého pobyt na slobode je pre spoločnosť **nebezpečný** (ods. 2),
3. páchateľa zločinu spáchaného zo **sexuálneho motívu** alebo páchateľa, ktorý **opätovne spácha obzvlášť závažný zločin** (ods. 3),
4. páchateľa, ktorý vykonáva ochranné liečenie v zariadení zdravotnej starostlivosti a svojím správaním ohrozuje život alebo zdravie iných osôb (ods. 4).

Zákonné podmienky pre umiestnenie odsúdeného v detenčnom ústave boli rozšírené zákonom č. 262/2011 Z. z.,¹³ s účinnosťou od 1. septembra 2011. Podľa dôvodovej správy k predmetnému zákonu uvedené ustanovenie sa doplnilo z dôvodu potreby ochrany personálu zariadenia ústavnej zdravotnej starostlivosti, iných pacientov hospitalizovaných v tomto zariadení, resp. aj širšieho okruhu ľudí (napr. v prípade útoku zo zariadenia) pred agresívnym a nebezpečným správaním páchateľov v rámci výkonu ochranného liečenia vykonávaného v zariadení ústavnej zdravotnej starostlivosti. Zákonnými podmienkami, ktoré musia byť v tomto prípade splnené kumulatívne, sú nebezpečnosť páchateľa pre spoločnosť, výkon ochranného liečenia v zariadení ústavnej zdravotnej starostlivosti (psychiatrickej nemocnici) a správanie páchateľa ohrozujúce život alebo zdravie iných osôb (chránený záujem je stanovený alternatívne). Z predmetného ustanovenia možno implicitne vyvodíť subsidiárny charakter detencie k ochrannému liečeniu.

Procesné podmienky pre nariadenie detencie sú upravené v § 462 a nasl. Trestného poriadku č. 301/2005 Z. z.¹⁴ (ďalej len „Trestný poriadok“). Vlastný výkon detencie upravuje osobitný zákon č. 231/2019 Z. z. o výkone detencie. Detenčný ústav v Hronovciach bol slávnostne otvorený 22. decembra 2022 ministrom zdravotníctva Vladimírom Lengvarkým spoločne s ministrom spravodlivosti Viliamom Karasom.¹⁵

Trvanie detencie závisí od splnenia jej účelu, to znamená, že pobyt odsúdeného v detenčnom ústave trvá dovtedy, kým ochranu spoločnosti pred páchateľom nemožno zabezpečiť miernejšími prostriedkami. Súď, v ktorého obvode sa detencia vykonáva, najmenej jedenkrát ročne, ale vždy na návrh riaditeľa detenčného ústavu alebo na žiadosť odsúdeného na verejnom zasadnutí, preskúma, či dôvody detencie trvajú (§ 463 ods. 1 Trestného poriadku). Dozor nad výkonom detencie vykonáva prokurátor, v obvode ktorého sa detencia vykonáva (§ 464 Trestného poriadku).

Podmienky detencie v civilnoprávnom význame

Osobu, ktorá trpí duševnou chorobou je možné vziať aj proti jej vôli do ústavnej starostlivosti predovšetkým na základe § 6 ods. 9 písm. d) zákona č. 576/2004 Z. z. o zdravotnej starostlivosti, službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o zdravotnej starostlivosti“), ktorý pripúšťa, že sa informovaný súhlas nevyžaduje v prípade ambulantnej starostlivosti alebo ústavnej starostlivosti, ak ide o osobu, ktorá v dôsledku duševnej choroby alebo s príznakmi duševnej poruchy **ohrozuje seba alebo svoje okolie, alebo ak hrozí vážne zhoršenie jej zdravotného stavu**.

Nepochybne by nepostačovalo len obmedzenie osobnej slobody, nakoľko k nemu musí pripadnúť ďalší postup, ktorý už upravuje § 252 a nasl. zákona č. 161/2015 Z. z. Civilného mimosporového poriadku v platnom znení (ďalej len „CMP“) ukladajúci ústavu vykonávajúcemu zdravotnícku starostlivosť (ďalej len „ústav“), v ktorom sú umiestňované osoby z dôvodov uvedených v osobitnom predpise povinnosť oznámiť do 24 hodín súdu, v ktorého obvode ústav je, prevzatie každého, kto v ňom bol umiestnený bez svojho písomného súhlasu.

Následne sa o každej takejto osobe začne konanie podľa § 254 CMP, všeobecne známe ako **konanie o vyslovenie prípustnosti prevzatia do ústavu**. Esenciálnymi podmienkami zákonnosti zadržania je existencia duševnej choroby pacienta, ktorá vyvoláva nebezpečné správanie, pričom medzi chorobou a nebezpečným konaním musí byť vzťah príčiny a následku. Je potrebné veľmi starostlivo dbať na skutočnosť, že samotná duševná choroba nie je per se dôvodom pre nútené

13 Zákon č. 262/2011 Z. z. z ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony.

14 K podmienky výkonu detencie pozri napr. FERENČÍKOVÁ S.: Podmienky výkonu detencie. In: *Studia Iuridica Cassoviensia* [elektronický zdroj]. Roč. 3, č. 2/2015, s. 37 – 50.

15 Ministri zdravotníctva a spravodlivosti otvorili prvý detenčný ústav na Slovensku 22/12/2022, [cit. 4/1/2023], dostupné online: <https://www.health.gov.sk/Clanok?-mz-detencny-ustav-otvorenie>

zadržanie. Súd podľa § 260 začne vykonávať dôkazy, predovšetkým výsluch umiestneného, ale aj vyjadrenie ošetrojúceho lekára, prípadne ďalších osôb a nahliadne aj do zdravotnej dokumentácie (§ 261) aby následne vyhodnotil, **či bolo takéto prevzatie zákonné.**

Najneskôr do 5 dní od obmedzenia osobnej slobody musí súd rozhodnúť a ak vysloví, že bolo prevzatie v súlade so zákonom, pokračuje v konaní o vyslovenie **pripustnosti, ale tentoraz jeho ďalšieho držania v ústave.** V tejto fáze konania sa však už nemôže uspokojiť len s tvrdením ošetrojúceho lekára, ale je povinný podľa § 266 ods. 2 CMP ustanoviť znalca, ktorým je lekár pracujúci mimo ústavu, kde je chorý umiestnený. Netreba pochybovať, že je to požiadavka na úplnú nezávislosť a nestrannosť v rozhodovaní o legitímnosti nútenej detencie. Zdravotnícke zariadenie umiestneného okamžite prepustí, ak súd rozhodol, že držanie v zdravotníckom zariadení je neprípustné. Ak súd rozhodne, že ďalšie držanie v zdravotníckom zariadení je prípustné, môže vysloviť, že nový návrh možno podať najskôr po uplynutí lehoty troch mesiacov.

Zatiaľ čo právna úprava v jednotlivých štátoch môže mať rozličné kritériá nútenej detencie, treba zdôrazniť, že generalizované podmienky ostávajú z aspektu duševnej choroby predovšetkým **potreba liečby a pravdepodobnosť sebapoškodzovania alebo ohrozenia iných osôb.** Takisto je možné zovšeobecňujúco tvrdiť, že sú to práve psychiatri, ktorí sú dožadovaní na potvrdenie legitímneho držania v detenčných ústavoch či na psychiatrických oddeleniach a nesporne je toto odborné hľadisko kľúčové, hoci o oprávnenosti detencie rozhoduje s konečnou platnosťou súd. Má pritom diskrečné oprávnenie posúdiť, či držanie v ústave je nevyhnutným prostriedkom, predsa ale ťažko by mohol svoje rozhodnutie oprieť výhradne o výsluch tejto osoby bez toho, aby sa nechal z hľadiska posúdenia závažnosti klinického stavu duševnej chorej osoby viesť expertným stanoviskom odborníka z oblasti psychiatrie. Zároveň treba spoľahlivo preukázať, že je tu prítomná súčasne tak duševná porucha, ako aj nebezpečnosť osoby, čo býva praxi mimoriadne obtiažne.

Ústavný súd SR vyjadril názor, že **spôsob ohrozenia seba alebo svojho okolia musí byť dostatočne závažný, aby sa obmedzila osobná sloboda, ohrozenie pritom nemôže mať latentný charakter, resp. mať podobu potenciálneho prejavu, ktorý môže byť neskôr vyvolaný chorobou. Ohrozenie musí byť bezprostredné a aktuálne, len takýto stav nebezpečenstva vyvolaný duševnou chorobou je dôvodom na zadržanie pacienta.**¹⁶

Jednou z procesných podmienok je aj vypočutie osoby umiestnenej. Výnimočne možno upustiť od výsluchu, ak je to na ujmu zdravotného stavu (§ 260 ods. CMP), ale je potrebné aspoň vzhľadnutie dotknutej osoby sudcom. Túto zákonnú podmienku zdôraznil vo svojom rozhodnutí aj Najvyšší súd SR, keď konštatoval, že **rozhodnutie o prípustnosti prevzatia a držania v zdravotníckom zariadení bez súhlasu umiestneného je tak závažným zásahom do osobnej slobody človeka, že prvotný výsluch alebo vzhľadnutie vykoná osobne sudca.**¹⁷ Dovolateľka namietala, že k porušeniu práva na spravodlivý proces došlo postupom súdu prvej inštancie, a to najmä tým, že výsluch umiestnenej nevykonala priamo rozhodujúca sudkyňa, ale vyššia súdna úradníčka.

Dovolací súd upriamil pozornosť na novú právnu úpravu, ktorá v CMP (v § 260 a v § 243 CMP) zaviedla v prípade, ak súd upustí od výsluchu osoby umiestnenej v zdravotníckom zariadení (ako aj v prípade konania o spôsobilosti na právne úkony) nový inštitút, a to inštitút vzhľadnutia osoby, o ktorej detencii sa koná. Vychádza zo zásady, že je neprípustné rozhodovať o tak závažnom zásahu do slobody človeka, akým obmedzenie osobnej slobody je, len „od stola“, ale je potrebné počuť názor posudzovanej osoby, prípadne ju aspoň vidieť. Zákon tak súdu ukladá povinnosť osobu, o ktorej detencii sa koná, vzhliadnuť v prípade, ak sa upustí od jej výsluchu. Nie je vylúčené, že v určitých prípadoch sa vzhľadnutie prelína s výsluchom účastníka, pri ktorom s ním má sudca tiež priamy očný kontakt. Vzhľadnutie možno vnímať ako osobitný procesný postup, ktorý smeruje k naplneniu požiadavky prirodzenej dôstojnosti človeka, jeho osobnej nezávislosti vrátane slobody autonómie, nediskriminácie, rešpektovaniu odlišností osôb so zdravotným postihnutím. Povinnosťou súdu pri rozhodovaní o osobnej slobode človeka je vychádzať zo subjektívneho hľadiska, ktoré znamená, že súd primárne nevychádza z diagnózy osoby, o ktorej sa rozhoduje, ale ako sa navonok prejavuje jej schopnosť obstaráť si svoje veci, začleniť sa do bežného života, reagovať na bežné impulzy. Ako a kto má zrealizovať vzhľadnutie právna úprava vyslovene nevymedzuje, nie je však vylúčené, že v určitých prípadoch sa prelína s výsluchom účastníka, pri ktorom má sudca s účastníkom tiež priamy očný kontakt.¹⁸

S tým súvisí aj ďalší právny problém, ktorý sa týka svojprávnosti duševne chorých, kde treba zdôrazniť, že duševná choroba neimplikuje automaticky dôvod na obmedzenie spôsobilosti na právne úkony, hoci pripusťme, neraz stavy nepříčetného konania alebo stále prítomného ohrozenia seba

16 Rozsudok Ústavného súdu SR z 15. septembra 1993 sp. zn. I. ÚS 79/93.

17 Uznesenie Najvyššieho súdu SR z 31. júla 2018 sp. zn. 2 Cdo 31/2018.

18 Smyčková, R. – Števec, M. et al.: *Civilný mimosporový poriadok*, Komentár, C. H. Beck : Praha, 2017, 978-80-89603-54-1, str. 841.

či osôb blízkych indikujú takéto obmedzenia. Často sa ich dožadujú osoby blízke, hoci ich pohnutky môžu mať rozličnú motiváciu, ale ak dáme stranou niektoré špekulatívne snahy, je to pre rodinných príslušníkov neraz jediné riešenie, ako predísť napríklad nezodpovednému zmenšovaniu spoločného majetku jeho mŕňaním ako dôsledok duševnej choroby alebo rôznych druhov závislostí.

Štrasburská doktrína v otázkach podmienok detencie

Ak v tomto zmysle siahneme po inšpirácii doktrínou Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej aj ako „ESLP“ alebo „Súd“), potom nachádzame, že označenie „osoba duševne chorá“ (*unsound mind person*), analyzované v rozsudku **Winterwerp v. Holandsko**¹⁹ označuje „pojmem, ktorý nemôže byť interpretovaný s konečnou platnosťou, pretože medicínska veda na poli psychiatrie je stále sa vyvíjajúcim odvetvím, no je zjrejmé, že osobu nemožno pozbaviť slobody podľa článku 5 ods. 1 písm. e) Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd“²⁰ (ďalej len „Dohovor“) len na základe správania, ktoré sa odlišuje od akýchsi noriem prevažujúcich v určitej spoločnosti.“ Pri určení, či je osoba duševne chorá treba preto vychádzať z vnútroštátneho práva, ktoré nemusí definovať všetky druhy duševných ochorení, ale malo by reflektovať stav poznatkov vedeckého vývoja v oblasti psychiatrie.

V citovanom rozhodnutí ESLP ustálil, že *pozbavenie slobody* musí byť v súlade s účelom obmedzení, ktoré pripúšťa článok 5 ods. 1 písm. e) Dohovoru a musí vychádzať z okolností prípadu. Ako prevenciu pred svojvoľným zásahom do slobody jednotlivca Súd považuje, aby boli splnené aspoň tri podmienky:

- a) Rozhodnutiu o pozbavení slobody musí predchádzať objektívna lekárska expertíza, preukazujúca duševnú chorobu, iba ak by tu bola nutnosť bezodkladného konania
- b) Povaha alebo stupeň duševnej choroby musí byť dostatočne vážny, aby vzhľadom na všetky okolnosti prípadu odôvodňoval nevyhnutnosť pozbavenia slobody. Súd judikoval aj v rozsudku **Varbanov v. Bulharsko**²¹ že pokiaľ nebude možné zabezpečiť, aby sa dotknutá osoba dostavila na vyšetrenie, je treba obstaráť aspoň vyjadrenie znalca na základe dostupnej zdravotnej dokumentácie
- c) Duševná porucha, overená objektívnym lekárskeym vyšetrením musí mať trvajúci charakter v čase izolácie jednotlivca a treba rešpektovať právo dotknutej osoby na pravidelné kontroly jej psychického stavu.

V tejto súvislosti pribudol do judikatúrneho portfólia ESLP rozsudok vo veci **Ivinović v. Chorvátsko**,²² v ktorom Súd konštatoval, že pokiaľ ide o obmedzenie spôsobilosti na právne úkony u osoby s duševnou poruchou, nie je možné ponechať štátu príliš široký priestor na voľnú úvahu (tzv. margin of appreciation). V prejednávanej prípadu bola osobe obmedzená spôsobilosť na základe jedného znaleckého posudku dvoch psychiatrov. Ako zdôraznil ESLP, je zjrejmé, že znalcom v prípade je lekár, a nie právnik. Lekár sa zameriava na odborné východiská, no je práve úlohou súdu, aby vzal do úvahy všetky fakty prípadu, ako aj protichodné záujmy, aby pokiaľ pristúpi k obmedzeniu spôsobilosti na právne úkony, bolo to opatrenie nevyhnutné, primerané a nebolo tak arbitrárne (ods. 38 – 40).

Na druhej strane je niekedy zvlášť zložitá dokonca aj pre lekára – psychiatra predvídať v prípade duševných chorôb rozličné riziká, ktoré sprevádzajú klinický stav ochorenia, teda i. a. riziká sebaublíženia alebo ohrozenia iných osôb.²³ V roku 1983 sa uskutočnila rozsiahla štúdia v USA na vzorke 4800 osôb, ktorí boli prijatí na psychiatrickú kliniku v USA. Štúdia sa zamerala na hľadanie kombinácie klinických a ďalších faktorov, ktoré bolo možné posúdiť, aby záverom vyústila do tvrdenia, že prakticky neexistujú žiadne jednotné metódy, ako zabrániť páchaniu samovražd. Stojí za zmienku, že iné štúdie zase potvrdili dôkazy, že štatisticky vo veľkom počte dochádza k suicídiu (samovraždou) alebo parasuicídiu (suicidiálny pokus, pri ktorom nie je úmysel zomrieť) paradoxne práve v období klinického obrazu nízkeho rizika sebaopoškodzovania. Percentuálne je podľa viacerých štúdií oveľa častejšou príčinou násilných a automutilačných (sebaopoškodzujúcich) konaní závislosť a jej rôzne druhy, než samotná duševná choroba.²⁴

Podľa výskumu Mac Arthur rizikovosti násilných sklonov pacienta (tzv. risk assessment) v roku 2002, sú niektoré duševné choroby, medzi nimi aj schizofrénia, sprevádzané oveľa menším potenciálom násilného konania, než je to pri poruchách osobnosti alebo poruchách správania. Tie bývajú spravidla rozlíšiteľné od mentálnych ochorení, pretože zatiaľ čo poruchy osobnosti sú založené

19 **Winterwerp v. Holandsko** z 24. 10. 1979, č. sťažnosti 6301/73.

20 Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd a Protokolov na tento Dohovor nadväzujúcich, Oznámenie MZV č. 209/1992 Z. z. v znení neskorších oznámení.

21 **Varbanov v. Bulharsko** z 5. 10. 2000, č. sťažnosti 31365/96.

22 **Ivinović v. Chorvátsko** z 18. 09. 2014, č. sťažnosti 13006/13.

23 Jedným z ultimatívnych cieľov zadržania ako obmedzenia osobnej slobody je ochrana práv iných, pokiaľ predstavuje táto osoba nebezpečenstvo pre verejnosť, ale okrem toho nútená detencia pokrýva aj prípady, ak ide o ochranu záujmov dotknutých osôb, ich zdravia, ich bezpečnosti ap. (**Sabeva v. Bulharsko** z 10. 6. 2010, č. sťažnosti 44290/07).

24 McSherry, B.: *Time to rethink mental health laws for treatment without consent*. In: The Conversation, Academic rigour, journalistic flair, publ. 10/4/2012, [cit. 16/11/2014], online: <http://theconversation.com/time-to-rethink-mental-health-laws-for-treatment-without-consent-9302>

25 Ibid.

26 **Storck v. Nemecko** zo 16. 6. 2005, č. sťažnosti 61603/00.

27 **Trajče Stojanovski v. Macedónsko** z 22. 10. 2009, č. sťažnosti 1431/03

28 **Bureš v. Česká republika** z 18. 10. 2012, č. sťažnosti 37679/08

29 **Ashingdane v. Spojené kráľovstvo** z 28. 5. 1985, č. sťažnosti 8225/78

30 **Puttrus v. Nemecko** z 24. 3. 2009, č. sťažnosti 1241/06

31 **Sabeva v. Bulharsko** z 10. 6. 2010, č. sťažnosti 44290/07;
C. B. v. Rumunsko z 20. 4. 2010, č. sťažnosti 21207/03

32 Ibid.; k tomu pozri bližšie aj Erdősová, A.: *Súčasný limity nútej detencie*. In: *Medicína a právo* [elektronický zdroj]: zborník príspevkov z medicínsko-právnej konferencie. Bratislava : Univerzita Komenského, Právnická fakulta, 2015. ISBN 9788071603924. s. 155 – 163

33 Prípád **Murray v. Holandsko** z 26. apríla 2016, č. sťažnosti 10511/10

na istých vzoroch správania a spadajú do pracovného záberu psychológa, duševné choroby sú prejavom oslabenia či poškodenia mysle alebo duševného stavu, takže sú parketou psychiatrie ako odvetvia medicíny.²⁵

V rámci pozitívnych opatrení, ktoré skúma v rámci svojho kontrolného dohľadu EŠLP pri rozhodovaní o zákonnosti nútej detencie, stanovuje povinnosť lekára posúdiť tieto riziká násilných sklonov a následne úlohou súdu, aby všetky faktory vyhodnotil vo vzájomných súvislostiach. V rozhodnutí **Storck v. Nemecko**²⁶ Súd zdôraznil, že v konkrétnom prípade **musí podľa nemeckého práva rozhodnúť o umiestnení na psychiatrickú kliniku sudca, ak dotknutá osoba nedala alebo nemohla dať súhlas s jej internovaním**. Zodpovedné osoby na klinike napriek skutočnosti, že sťažovateľka nesúhlasila so svojím pobytom v tomto zariadení, predmetné rozhodnutie súdu **nezískali a nebolo ani objektívne preukázané, že sťažovateľka predstavovala vážne ohrozenie bezpečnosti a verejného poriadku** v spoločnosti. Štát teda nesplnil svoj pozitívny záväzok viesť dohľad nad zákonnosťou pozbavenia slobody. Ak tu takéto rozhodnutie súdu absentuje, treba osobu z nútej detencie okamžite prepustiť.

Z toho vyplýva, že žiadne zbavenie slobody osoby považovanej za duševne chorú nemôže byť považované za zlučiteľné s čl. 5 ods. 1 písm. e) Dohovoru, pokiaľ o ňom nebolo rozhodnuté bez toho, aby bol vyžiadaný **posudok odborného lekára (médecin expert)**. Nevyžaduje sa, aby išlo nevyhnutne o posudok súdneho znalca v danom odbore, postačí vyjadrenie lekára, ktorý je špecialista v danom odbore.²⁷

To, že je nútená detencia nevyhnutným zásahom do osobnej slobody jednotlivca ešte nezabavuje osobu nedobrovoľne zadržívanú iných práv, ktoré musí zdravotnícky personál dodržiavať, predovšetkým musí byť garantovaná ľudská dôstojnosť.

V rozsudku **Bureš v. Česká republika**,²⁸ Súd konštatoval, že pacient psychiatrickej liečebne v Brne bol podrobený neľudskému a ponižujúcemu zaobchádzaniu, ktoré malo nastať celkovým zaobchádzaním s ním, násilným pripútaním na lôžko, hoci nejavil známky agresivity po tom, čo bol prevezený na záchytné oddelenie, pretože ako duševne chorý omylom požil väčšiu dávku utlmujúcich liekov a keď potom išiel do večierky nakúpiť v spodnej bielizni, polícia ho omylom považovala za opitého.

EŠLP práva pritom starostlivo skúma aj ďalšie okolnosti nútej detencie, tak miesto, kde sa vykonáva, ako aj nevyhnutnú dĺžku trvania, pričom ak odpadnú dôvody hospitalizácie, čo sa zisťuje pravidelným prieskumom, alebo uplynie čas, na ktorý bola súdom určená, je nutné osobu okamžite prepustiť.

V rozsudku **Ashingdane v. Spojené kráľovstvo**,²⁹ Súd ustanovil všeobecné pravidlo, podľa ktorého „(...) u duševnej choroby musí sa pozbavenie slobody uskutočniť v nemocnici, na klinike alebo v inom vhodnom zariadení určenom na izoláciu takýchto osôb.“ Nevyhnutnosť určitého trvalého psychiatrického dohľadu však sama o sebe ešte neospravedlňuje, aby bola táto osoba stále zbavená slobody.

Na druhej strane, ak je to dôvodné, nie je ani **mimoriadne dlho trvajúce zbavenie slobody** osoby duševne chorej možné považovať za svojvoľné, zvlášť ak je opodstatnenosť držania v takomto zariadení podrobovaná periodickému prieskumu. (**Puttrus v. Nemecko**),³⁰ v ktorom tiež Súd zdôraznil, že štáty požívajú mieru uváženia v tom, aký duševné choroby a aký klinický obraz ochorenia zahrnú pod dôvody nútej detencie.

Navyše, zbavenie slobody je tak závažným opatrením, že môže byť ospravedlnené iba vtedy, ak boli iné, menej prísne opatrenia zvážené a vyhodnotené ako nedostatočné na ochranu osobnej slobody alebo verejného záujmu, ktorý si vyžaduje zadržanie. Musí byť preukázané, že zbavenie slobody dotyčného bolo vzhľadom na okolnosti prípadu **nevyhnutné**.³¹

V poslednom uvádzanom prípade bolo dokonca zdôraznené, že ak osoba prejavuje násilné sklony, alebo je to naliehavé vzhľadom na iné okolnosti, Súd pripúšťa, aby bolo **vyjadrenie lekára získané ihneď po zadržaní**, a teda nie vopred, ako vo všetkých ostatných prípadoch. Takisto je nevyhnutné, aby bola nútená detencia spájaná výhradne s duševnou chorobou a bolo preukázané, že išlo o nedobrovoľné podrobenie sa vyšetrovaniu v nemocnici. V opačnom prípade, ako to bolo aj u sťažovateľa, hoci aj 14 dní trvajúca nútená detencia je v rozpore s článkom 5 ods. 1 písm. e) Dohovoru.³²

Vo vzťahu k trestu odňatia slobody na doživotie psychicky chorých odsúdených možno spomenúť zaujímavé rozhodnutie **Murray v. Holandsko**.³³ V predmetnej veci Súd prejednával sťažnosť, v prípade ktorej bol sťažovateľ v roku 1980 odsúdený za vraždu na trest odňatia slobody

na doživotie. V roku 2010 pán Murray podal na ESLP sťažnosť, že jeho trest je *de jure* a *de facto* neredukovateľný (*irreducible*) a tiež tvrdil, že mu nebol poskytnutý osobitný režim pre väzňov s psychickými problémami. V roku 2014 sťažovateľovi diagnostikovali rakovinu v terminálnom štádiu, na základe čoho mu v tom istom roku bola udelená milosť zo zdravotných dôvodov a sťažovateľ následne, niekoľko mesiacov na to zomrel. V „prvom“ rozhodnutí ESLP z 10. decembra 2013, Súd jednomyseľne skonštatoval, že nebol porušený článok 3 Dohovoru. V roku 2014, krátko pred smrťou sťažovateľa, bola vec predložená Veľkej komore. Na rozdiel od predchádzajúceho rozhodnutia z 10. decembra 2013 – v ktorom výhrady pána Murray podľa článku 3 Dohovoru týkajúce sa jeho trestu odňatia slobody na doživotie a podmienok jeho väznenia boli posudzované oddelene – Veľká komora konštatovala, že tieto aspekty je vhodné posudzovať spoločne, pričom poznamenala, že v tomto prípade boli úzko prepojené. Súd skonštatoval, že umiestnenie pána Murray do väzenia a nie do väzenskej nemocnice, nemohlo nahradiť potrebu liečenia, ktoré bolo identifikované psychiatrom, ktorý pána Murraya vyšetroval v rámci trestného konania. Súd zopakoval, že štáty sú povinné poskytnúť väzneným osobám, ktoré trpia zdravotnými problémami – vrátane problémov duševných – primeranú zdravotnícku starostlivosť, okrem iného s cieľom umožniť im, ak je to možné, resocializovať sa, bez ohľadu na to, či väznené osoby o to požiadali alebo nie. So zreteľom na predchádzajúce úvahy Súd skonštatoval, že neexistencia akejkoľvek liečby alebo dokonca akéhokoľvek posúdenia potrieb a možností liečby znamenala, že v čase, keď sťažovateľ podal na ESLP sťažnosť, nijaká žiadosť o prepustenie nemohla viesť k záveru, že odsúdený urobil taký zásadný pokrok smerom k jeho resocializácii, že jeho ďalšie väznenie by už neplnilo žiadny penologický účel. To viedlo Veľkú komoru k záveru, že doživotný trest sťažovateľa nebol *de facto* redukovateľný, ako sa vyžaduje v článku 3 Dohovoru.

K problematike detenčného „riešenia“ doživotne odsúdených páchatel'ov trestných činov je zaujímavé rozhodnutie z – **Strazimiri v. Albánsko**.³⁴ Uvedený prípad sa týkal muža, ktorý z dôvodu psychickej choroby nebol trestne zodpovedný, aj napriek tomu bol umiestnený vo väzenskom zariadení namiesto zdravotníckeho zariadenia. ESLP rozhodol, že došlo k porušeniu článku 3 (zákaz neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania) Dohovoru z dôvodu neprimeraných životných podmienok vo väzenskej nemocnici, kde bol sťažovateľ uväznený a nedostatočnej psychiatrickej starostlivosti. Za týchto okolností sa Súd domnieva, že kumulatívny účinok zhoršenia životných podmienok vo väzenskej nemocnici (napr. chýbajúce ústredné kúrenie) kde bol sťažovateľ väznený od 2011 a nedostatočná psychiatrická a terapeutická liečba sťažovateľa vo väzenskej nemocnici, predstavoval neľudské a ponižujúce zaobchádzanie, v dôsledku čoho došlo k porušeniu článku 3 Dohovoru.³⁵

V prípade **Kucheruk v. Ukrajina**³⁶ ESLP posudzoval sťažnosť osoby, ktorá trpela chronickou schizofréniou, umiestnenej v detencii, na zlé zaobchádzanie, najmä na spútanie a na neprimerané podmienky zadržania a lekárskej starostlivosti. Súd rozhodol, že došlo k porušeniu článku 3 Dohovoru. Konštatoval najmä, že spútavanie sťažovateľa, ktorý bol duševne chorý, bez psychiatrického opodstatnenia alebo lekárskeho ošetrovania po dobu siedmich dní, treba považovať za neľudské a ponižujúce zaobchádzanie. Okrem toho sťažovateľova izolácia a spútania naznačovali, že vnútroštátne orgány mu neposkytli primerané lekárske ošetrovanie a pomoc.

Vo vzťahu **neposkytovaniu psychiatrickej liečby sexuálnemu delikventovi** počas detencie, Veľký senát konštatoval,³⁷ že ak vnútroštátne orgány neposkytli liečbu zdravotného stavu sťažovateľa viac ako trinásť rokov a jeho držanie v detencii bolo bez reálnej nádeje na zmenu a bez primeranej lekárskej podpory predstavovalo to mimoriadne akútne utrpenie, ktoré sťažovateľovi spôsobilo utrpenie v intenzite presahujúcej nevyhnutnú mieru utrpenia, ktoré je súčasťou detencie. V tejto súvislosti sa ESLP rozhodol spresniť najmä zásady svojej judikatúry a objasniť význam povinnosti príslušných orgánov poskytnúť liečbu osobám umiestneným v nútenej detencii.

S väznením psychicky chorých osôb úzko súvisí aj rozhodnutie vo veci **M. v. Nemecko**.³⁸ V tomto prípade nemecký štátny príslušník bol v roku 1986 odsúdený za pokus trestného činu vraždy na test odňatia slobody v trvaní päť rokov. Následným príkazom, súd nariadil jeho umiestnenie do preventívnej detencie. Okrem skúmania „retroaktívneho“ uloženia detencie, ESLP sa v uvedenom rozhodnutí zaoberal aj tým, či preventívna detencia napĺňa kritéria stanovené v doterajšej rozhodovacej činnosti Súdu. Súd poznamenáva, že sťažovateľova preventívna detencia bola uložená súdom po jeho predchádzajúcom odsúdení za trestný čin, konkrétne pokus vraždy aj napriek tomu, že detencia sa podľa nemeckého práva nepovažuje za trest ale za nápravné a preventívne opatrenia. Súd sa tiež zaoberal povahou preventívnej detencie. Zdôraznil, že pri detencii sa rovnako

34 **Strazimiri proti Albánsku** z 21. januára 2020, č. sťažnosti 34602/16.

35 Bližšie Záhora, J. Ad „zmeny v ukladaní o výkone trestov“. In: *Justičná revue: časopis pre právnu teóriu a prax*. Bratislava: Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky, 2020, Roč. 72, č. 5, s. 658 a nasl.

36 **Kucheruk v. Ukrajina** zo 6. septembra 2007, č. sťažnosti 2570/04.

37 **Rooman v. Belgicko** z 31. januára 2019, č. sťažnosti 18052/11.

38 **M. proti Nemecku** zo 17. decembra 2009, č. sťažnosti 19359/04.

39 Bližšie Záhora, J.: *Detencia a zákaz retroaktivity*. In: *Trestněprávní revue*. č. 4/2010, s. 117 – 120.

40 Bracken, P. – Thomas, P. et al.: *Psychiatry beyond the current paradigm*, *The British Journal of Psychiatry* (2012), 201, pp. 430 – 434

41 I ÚS 193/2013

42 Nábělek, L., Vongrej, J.: *Vražda na psychiatrii*. In: *Psychiatria pre prax*. 2009; 10 (6); tiež *Psychiatry beyond the current paradigm*, *The British Journal of Psychiatry* (2012), 201, p. 432

ako pri treste odňatia slobody obmedzuje osobná sloboda. Najviac, ak spôsob výkonu detencie v Nemecku je podobný ako výkon trestu odňatia slobody, detencia sa vykonáva vo väzniciach, ale v oddelených častiach. Čo sa týka postupu ukladania detencie, podobne ako trest je ukladaná trestným súdom a výkon je tiež zabezpečovaný súdom, ktorý patrí do systému trestného konania. Súd ďalej zdôrazňuje, že vzhľadom na skutočnosť, že detencia nemá stanovený maximálny limit trvania, možno ju považovať za najprísnejšie opatrenie, ktoré môže byť uložené na základe nemeckého trestného zákona. V závere Súd jednoducho konštatoval, že v danom prípade ide o porušenie čl. 7 Dohovoru.³⁹

Záver

Detencia by mala slúžiť na ochranu spoločnosti proti tým mentálne chorým páchatelom, u ktorých ochranné liečenie je neúčinné buď preto, že sa mu odsúdený odmieta podrobiť alebo preto, že jeho ochorenie je podľa poznatkov súčasnej vedy neliečiteľné, ale v prípade jeho prepustenia na slobodu neprestáva byť nebezpečným pre spoločnosť.

Pokiaľ ide o vcelku zásadnú otázku, totiž či a akým spôsobom je možné mentálne chorých pacientov liečiť a najmä s akým úspechom, musí odpoveď vychádzať z celého radu kritérií.

Psychiatria čelí v súčasnosti jednej zásadnej dileme, ktorá má svoje korene v 19. a 20. storočí, v ktorom sa etabloval názor, že problémy duševného zdravia možno chápať cez biomedicínske idiomy, že pocity, myšlienky, správanie, medziľudské vzťahy môžu byť vedno podrobené epistemológii rovnocennej a rovnako technicky exaktnej, ako je tomu pri medicíne tkanív. Ide vlastne o použitie kauzálnej súvislosti na rozdiel od kontextu rozličných faktorov a tomu zodpovedá potom aj liečebná terapia zameraná na špecifické syndrómy alebo symptómy. Existujú viaceré názory, v referencii na jeden z mnohých je nutné potvrdiť, že medicína v oblasti psychiatrie nemôže pracovať len s parametrami dôkazov (tzv. evidence-based practise), pretože výskumy dokazujú, že zmyslom je predovšetkým terapia zameraná na schopnosť sebaúcty a získanie vnútorného stavu kontroly, a to zahŕňa sociálne, kultúrne a psychologické dimenzie.⁴⁰

V súčasnosti je zdôrazňovaná najmä snaha o posilnenie dobrovoľnosti, ak je len trochu možná, aby si duševne choré osoby s podporou lekára-psychiatra dokázali samy či už medikamentózne alebo iným spôsobom pomôcť a mali nad svojím konaním kontrolu vychádzajúcu z ich rovnoprávneho postavenia vo vzťahu k druhým. Ide predovšetkým o stanovenie veľmi tenkých hraníc, ktoré v ostatnom období determinovala zmena právnej formulácie ako trend súčasných právnych úprav, smerujúcich od „kritéria rizika poškodenia“ (risk of harm criteria) smerom k podrobeniu sa liečbe „v najlepšom záujme“ (the best interest). Niektorí kritici dôvodí, že v krajinách, ktoré majú v legislatíve zaužívané spojenie „v najlepšom záujme“ v praxi podrobujú nedobrovoľne osoby liečbe na základe tzv. objektívnych štandardov, ktoré, práve naopak, pripúšťajú veľmi subjektívnu interpretáciu, čím dochádza k aplikácii príliš paternalistických metód (time to rethink). V našej právnej úprave dochádza k súvisľavej formulácii, tak potrebe liečby, ako aj pravdepodobnosti sebaopoškodzovania alebo ohrozenia iných osôb. V doktríne rezonuje aj riziko, že síce „(...) oba motívy sú vzájomne prepojené, prioritu má mať ale ochrana spoločnosti pred nebezpečným správaním pacienta. Ide o to, že prevalencia liečebného dôvodu (the best interest) by mohla zasahovať do práva na súkromie pacienta.“⁴¹

Ak sa bližšie pozrieme na psychiatrické metódy liečby duševných chorôb, narazíme na mnohé kazuistiky intervencií v prípade agresívnych pacientov, ktoré vo veľkom počte prípadov poukazujú na dôsledky nadmernej medikamentózneho pacifikácie a vôbec nesprávneho farmakologického režimu. Medzi príčinami náhlych úmrtí nedobrovoľne hospitalizovaných psychiatrických pacientov bývajú spomínané napríklad náhle srdcové kolapsy, ale aj iné iatrogénne pôsobenie najmä pri dlhodobej liečbe „vážnych duševných ochorení“, medzi ktoré patria najmä schizofrénia a bipolárna porucha, či známa tiež ako tzv. bipolárna afektívna porucha alebo maniodepresivita.⁴² Na druhej strane, vývoj pokročil a tzv. psychofarmaká druhej generácie sú dnes pri mnohých ochoreniach podávané ako relatívne dobre tolerované. Podávajú sa aj ako depotné dávky, ktoré majú predĺžený účinok požití, takže aj na niekoľko týždňov dokážu udržať pacienta v stabilizovanom duševnom stave.

Smerom na teritórium práva stretávame sa zase s názormi, že pokiaľ nemáme osobitnú legislatívu, ktorá by nútila k povinnej liečbe napríklad diabetikov alebo epileptikov, prečo musí jestvovať

a byť vynucovaná právna úprava, zahŕňajúca povinné opatrenia, vrátane liečby alebo nútenej detencie u duševne chorých, zvlášť, ak je mentálne zdravie per se rizikom pre spoločnosť len v malom percente prípadov. V opačnom prípade ale, zatiaľ čo u diabetika dochádza kauzálnie k riziku ohrozenia svojho života, pri niektorých duševných chorobách môže byť to nebezpečenstvo obrátené proti iným, napokon aj proti sebe samému, a už len prostý potenciál takejto hrozby musí právny systém reflektovať vo všeobecnej preventívnej povinnosti, ktorú tieto právne normy vyjadrujú. Hoci sa rozhodne nepodarí eliminovať tragické udalosti úplne, treba ich minimalizovať.⁴³

RESUMÉ

Limity nútenej detencie a ochrany základných práv s víziou nového detenčného ústavu

Téma nebezpečnosti duševne chorých osôb v spoločnosti je stále aktuálna medzi laickou i odbornou verejnosťou. Riešenia tohto problému poukazujú na potrebu skúmať jej viaceré medicínske, psychologické, ako aj právne aspekty. Tendenciu psychiatrie neizolovať duševne chorých a nepostupovať, ak je to možné, bez ich informovaného súhlasu musí reflektovať aj právna úprava v oblasti duševného zdravia, hoci čelí v súčasnosti potrebe chrániť a predchádzať možným tragickým následkom ich správania pre spoločnosť. Predsa ale nútená detencia musí ostať prostriedkom ultima ratio. Detenčný ústav, ktorý bol koncom roka 2022 otvorený v Hronovciach, bol dlho očakávanou udalosťou, avšak treba dbať na dodržiavanie ochrany ľudských práv, tak z hľadiska hmotnoprávneho, ako aj procesného.

SUMMARY

Limits of Forced Hospital Admission (Detention) and of the Protection of Fundamental Rights with a Vision of a New Detention Centre

The issue of the dangerousness of people experiencing mental disorders in the society is still topical among the lay public as well as among professionals. Solutions to this problem point to the need to examine its multiple medical, psychological as well as legal aspects. Mental health trends among psychiatrists not to isolate people experiencing mental disorders and, where possible, not to proceed without their informed consent must also be reflected in mental health legislation, even though it is currently faced with the need to protect and prevent possible tragic consequences of their behaviour for the society. Nevertheless, forced hospital admission (detention) must remain the ultima ratio procedure. The detention centre opened in Hronovce at the end of 2022 was a long-awaited event, however, it is important to make sure that human rights are protected, both in terms of substantive and procedural law.

ZUSAMMENFASSUNG

Limite der Zwangsdetention und beim Schutz der grundlegenden Rechte unter der Vision der neuen Detenzanstalt

Das Thema der Gefährlichkeit von geisteskranken Personen in der Gesellschaft ist immer wieder aktuell unter der Laien- sowie der Fachöffentlichkeit. Die Lösungen dieses Problems deuten auf die Notwendigkeit der Untersuchung deren mehreren medizinischen, psychologischen sowie rechtlichen Aspekten, hin. Die Tendenzen der Psychiatrie, geisteskranken Menschen nicht zu isolieren und, soweit es möglich ist, ohne deren informierte Einwilligung nicht vorzugehen, soll auch die Rechtsregelung im Bereich der geistigen Gesundheit reflektieren, obwohl diese derzeit der Notwendigkeit zu schützen und möglichen tragischen Folgen deren Verhaltens für die Gesellschaft vorzubeugen, standhalten muss. Die Zwangsdetention muss immerhin als ein ultima ratio Mittel bleiben. Die zum Ende des Jahres 2022 in Hronovce geöffnete Detenzanstalt war ein lange erwartetes Ereignis, es muss jedoch auf die Einhaltung des Schutzes der Menschenrechte sowohl vom materiell-rechtlichen als auch vom prozessualen Sichtpunkt geachtet werden.

43 Erdősová, A.: *Súčasné limity nútenej detencie*
In: *Medicína a právo*
[elektronický zdroj]:
zborník príspevkov z medicínsko-právnej konferencie. – Bratislava: Univerzita Komenského, Právnická fakulta, 2015.
ISBN 9788071603924;
s. 155 – 163

Doktrína *acte clair* po rozsudku Súdneho dvora vo veci C-561/19

Mgr. Matej Michalec, LL. M.

Už mnoho rokov je povinnosť položiť prejudiciálnu otázku podľa čl. 267 tretieho odseku Zmluvy o fungovaní EÚ (ZFEÚ), výnimky z tejto povinnosti a predovšetkým jej presadzovanie metaforickým spiacim psom práva EÚ. Všetci vieme, že tu sú. Všetci sme schopní o nich diskutovať alebo dokonca písať vedecké úvahy. V skutočnom živote je však najlepšie nerušiť ich. Pragmaticky (alebo cynicky) povedané, celý systém prejudiciálnych rozhodnutí funguje práve preto, že rozsudok CILFIT v skutočnosti nikto neuplatňuje, určite nie doslovne.¹

1 Návrhy Generálneho advokáta Bobek, C-561/19, Consorzio Italian Management a Catania Multiservizi SpA proti Rete Ferroviaria Italiana SpA, ECLI:EU:C:2021:291, bod 2.

2 Broberg M – Fenger N, „Broger and Fenger on Preliminary References to the European Court of Justice“, Oxford University Press, 3rd ed. (2021), str. 1.

3 Id.

4 Pojem „vnútroštátny súd, proti ktorého rozhodnutiu nie je prípustný opravný prostriedok“ je samostatným pojmom práva EÚ, výklad ktorého sa môže líšiť s ohľadom na konkrétny skutkový stav. Zo všeobecnene možno tvrdiť, že týmto súdom bude štandardne najvyšší súd jednotlivých členských štátov, avšak rozhodovacia prax identifikovala niekoľko špecifických situácií.

1. Úvod

Návrh na začatie tzv. prejudiciálneho konania je žiadosť vnútroštátneho súdu členského štátu EÚ adresovaná Súdneho dvora smerujúca k získaniu autoritatívnej interpretácie aktov EÚ alebo posúdeniu ich platnosti.² Súdny dvor v takejto situácii nerozhoduje o skutkovej stránke veci alebo o interpretácii a aplikácii vnútroštátneho práva, pričom rozsudok Súdneho dvora je určený dopytujúcem sa súdu, nie stranám konania.³

Inštitút prejudiciálneho konania je upravený v čl. 267 ZFEÚ. Podľa jeho prvého odseku má Súdny dvor právomoc vydať predbežný nález o otázkach, ktoré sa týkajú výkladu zmlúv a platnosti a výkladu aktov inštitúcií, orgánov, úradov alebo agentúr Únie. Podľa čl. 267 ods. 2 ZFEÚ, **každý súd** niektorého z členských štátov **môže**, ak sa domnieva, že rozhodnutie o určitej otázke výkladu je potrebné pre vydanie rozhodnutia vo veci samej, požiadať Súdny dvor, aby o tejto otázke rozhodol. Vnútroštátnym súdom ktorejkoľvek inštancie je teda umožnené iniciovať prejudiciálne konanie, ak to považujú za potrebné s ohľadom na otázky výkladu práva EÚ, ktoré sa v konaní pred nimi vyskytli.

Avšak, čl. 267 odsek 3 ZFEÚ ukladá **súdom, proti rozhodnutiu ktorých nie je prípustný opravný prostriedok**⁴ podľa vnútroštátneho práva, **povinnosť** obrátiť sa na Súdny dvor, v prípade ak sa pred nimi prejednáva otázka týkajúca sa platnosti alebo výkladu práva EÚ. Zo znenia odseku 3 sa môže javiť, že každý súd poslednej inštancie je povinný obrátiť sa na Súdny dvor vždy, keď sa pred ním rieši otázka platnosti alebo výkladu práva EÚ. Vo vzťahu k otázkam výkladu (ktorým sa výlučne venujeme v predmetnom článku)⁵ však judikatúra Súdneho dvora vytvorila niekoľko výnimiek, ktoré umožňujú vnútroštátnemu súdu nepoložiť prejudiciálnu otázku, aj v prípadoch keď sa spor nachádza pred tzv. súdom poslednej inštancie. Existenciu týchto výnimiek je potrebné vnímať v kontexte účelu prejudiciálneho konania, ktorý bol vyjadrený napr. v rozsudku vo veci *Hoffmann-Laroche*,⁶ a to predísť vnútroštátnej judikatúre, ktorá by nebola v súlade s právom EÚ.⁷

Konkrétne znenie výnimiek z povinnosti iniciovať prejudiciálne konanie bolo špecifikované v rozsudku Súdneho dvora vo veci *CILFIT* z roku 1982.⁸ Ide o situácie, zjednodušene povedané, pokiaľ odpoveď na otázku: (i) nemá relevanciu vo vzťahu k predmetu sporu; (ii) možno vyvodiť z existujúcej rozhodovacej praxe Súdneho dvora (tzv. *acte éclairée*); alebo (iii) **o správnej aplikácii práva EÚ neexistujú žiadne pochybnosti** (tzv. *acte clair*).

Konkrétne znenie výnimiek z povinnosti iniciovať prejudiciálne konanie bolo špecifikované v rozsudku Súdneho dvora vo veci *CILFIT* z roku 1982.⁸ Ide o situácie, zjednodušene povedané, pokiaľ odpoveď na otázku: (i) nemá relevanciu vo vzťahu k predmetu sporu; (ii) možno vyvodiť z existujúcej rozhodovacej praxe Súdneho dvora (tzv. *acte éclairée*); alebo (iii) **o správnej aplikácii práva EÚ neexistujú žiadne pochybnosti** (tzv. *acte clair*).

Niektorí autori zastávajú názor, že zatiaľ čo prvé dve výnimky je možné akceptovať v zásade bez výhrad, *acte clair* so sebou prináša riziko vzájomne konfliktných rozhodnutí, ako aj potenciálny

Mgr. Matej Michalec, LL. M. je spolupracujúcim advokátom

advokátskej kancelárie V4 Legal. Vo svojej praxi sa venuje otázkam práva EÚ vrátane zastupovania klientov v konaniach pred inštitúciami EÚ.

priestor zneužitia s cieľom vylúčiť Súdny dvor z rozhodovacej praxe.⁹ Na druhej strane, v mnohých prípadoch ustanovenia práva EÚ objektívne nebudú vytvárať pochybnosti o správnom spôsobe ich interpretácie, pričom striktná povinnosť iniciovať prejudiciálne konanie by mohla viesť k nadmernému zaťaženiu Súdneho dvora a zbytočným prieťahom.¹⁰ Iní autori argumentujú, že *acte clair* ako doktrína práva EÚ *per se* neexistuje, ale je len zaužívanou (a nesprávne zjednodušanou) terminologickou skratkou logických interpretačných kritérií.¹¹

V každom prípade, doktrína *acte clair* bola predmetom kritiky zo strany generálnych advokátov, vnútroštátnych súdov, ako aj akademickej obce. Súdny dvor však tento inštitút počas skoro 40-ročnej histórie výraznejšie neprehodnotil.¹² Možnosť sa naskytla na konci roka 2021, keď Súdny dvor (zložením vo veľkej komore) rozhodoval vo veci *Conorzio Italian Management (CIM)*.¹³

Cieľom predmetného príspevku je preto analýza relevantnej rozhodovacej praxe smerujúca k posúdeniu výnimky *acte clair*, najmä s ohľadom na jej obsah a následnú aplikáciu, a so zameraním sa na zodpovedanie otázky, či v dôsledku rozhodnutia vo veci *CIM* došlo k určitému posunu v judikatúre. Za týmto účelom je článok rozdelený na tri časti. Druhá časť rozoberá rozsudky vo veciach *CILFIT* a *CIM* vrátane názorov generálnych advokátov. Tretia časť poskytuje záver a zhodnotenie problematiky.

2. Analýza rozhodovacej praxe

2.1 CILFIT – Návrhy Generálneho advokáta Capotorti

Otázky vo veci *CILFIT* sa týkali posúdenia, či sa čl. 177 ods. 3 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva (Zmluva o EHS) [dnešný čl. 267 ods. 3 ZFEÚ] má vykladať v tom zmysle, že ukladá vnútroštátnemu súdu, proti rozhodnutiu ktorého nie je prípustný opravný prostriedok, povinnosť obrátiť sa na Súdny dvor, pričom uvedená povinnosť mu neumožňuje akékoľvek posúdenie opodstatnenosti poloженной otázky, alebo, či podriaďuje uvedenú povinnosť, ak áno, v akom rozsahu, existencii rozumnej pochybnosti o výklade.

Generálny advokát Capotorti vo svojich návrhoch poukazoval na dvojakú možnosť interpretácie čl. 177 ods. 3 Zmluvy o EHS, v zmysle, či na strane vnútroštátnych súdov, proti rozhodnutiu ktorých nie je prípustný opravný prostriedok, existuje striktná požiadavka, bez možnosti akejkoľvek úvahy alebo odchýlky, obrátiť sa na Súdny dvor, alebo, či tieto súdne orgány môžu vykonať predbežné posúdenie odôvodnenej existencie interpretačných pochybností vzťahujúcich sa na konkrétnu vec, v prípade neexistencie ktorých by povinnosť obrátiť sa na Súdny dvor nevznikla.¹⁴

Generálny advokát preferoval druhú z menovaných možností, pričom zvažoval aj využitie právnej doktríny *acte clair*, ktorá, zjednodušene povedané, vychádza z predpokladu, že ak je ustanovenie jednoznačné, výklad nie je potrebný.¹⁵ Táto doktrína má korene vo Francúzsku, kde sa právo interpretácie medzinárodných zmlúv zverilo výkonnej moci (konkrétne Ministerstvu zahraničných vecí), pričom úlohou súdov je ich aplikácia.¹⁶ V danom kontexte, a s cieľom obmedziť vplyv výkonnej moci v súdnictve, vytvorili súdy doktrínu *acte clair*, čím si ponechali možnosť posúdenia problémov s interpretáciou.¹⁷ Následne francúzska Štátna rada a Kasačný dvor zaujali právny názor, že prostredníctvom *acte clair* môžu obmedziť povinnosť stanovenú v čl. 177 ods. 3 Zmluvy o EHS.¹⁸

Avšak, Generálny advokát dôvodil, že *acte clair* neposkytuje vhodné riešenie, pretože, pri zohľadnení pôvodu a funkcie predmetného konceptu je zrejmé, že jeho úlohou bolo adresovať špecifickú situáciu v jednom členskom štáte, a teda nie je vhodná v právnom systéme, ktorý vyžaduje technickú náročnosť z dôvodu počtu jazykov a národných právnych poriadkov, ktorými sa spravuje.¹⁹ Generálny advokát teda zaujal stanovisko, že čl. 177 ods. 3 Zmluvy o EHS by mal byť interpretovaný spôsobom, v zmysle ktorého má vnútroštátny súdny orgán proti rozhodnutiu ktorého nie je prípustný opravný prostriedok povinnosť obrátiť sa na Súdny dvor vždy, keď k rozhodnutiu vo veci samej je potrebné zodpovedať otázku práva Spoločenstva (dnes EÚ) položenú jednou zo strán alebo samotným súdom *ex officio*.²⁰ Uvedená povinnosť mala existovať aj v prípade, ak príslušný vnútroštátny súd nemal akékoľvek pochybnosti o správnosti výkladu relevantného ustanovenia.²¹

2.2 CILFIT – Rozsudok Súdneho dvora

Súdny dvor už na úvod svojho relatívne krátkeho rozsudku uviedol, že čl. 177 ods. 3 Zmluvy o EHS smeruje najmä k tomu, aby sa zabránilo rozdielnej judikatúre o otázkach práva Spoločenstva.²²

Pokiaľ v predmetnom článku používame napr. pojem „súd poslednej inštancie“ (alebo obdobný pojem), tento je potrebné chápať v zmysle príslušnej judikatúry Súdneho dvora. Pre viac viď *supra* 2, str. 201 – 207.

5 Nezaoberáme sa otázkami platnosti, pri ktorých povinnosť položiť prejudiciálnu otázku súdmi poslednej inštancie vzniká vždy bez výnimiek; viď Rozsudok Súdneho dvora, C-461/03, Gaston Schul Douane-expéditeur BV proti Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, ECLI:EU:C:2005:742, bod 19.

6 Rozsudok Súdu, 107/76, Hoffmann-La Roche AG proti Centrafarm Vertriebsgesellschaft Pharmazeutischer Erzeugnisse mbH, ECLI:EU:C:1977:89.

7 *Id.*, bod 5.

8 Rozsudok Súdneho dvora, C-283/81, Srl CILFIT and Lanificio di Gavardo SpA v Ministry of Health, ECLI:EU:C:1982:335, bod 4.

9 *Supra* 2, str. 212.

10 *Id.*

11 Petrić D, „How to Make a Unicorn or ‘There Never Was an “Acte Clair” in EU Law’: Some Remarks About Case C-561/19 *Conorzio Italian Management*“, CYELP 307 (2021), str. 312 – 313.

12 *Id.*, str. 213.

13 Rozsudok Súdneho dvora, C-561/19, *Conorzio Italian Management*

ment a Catania Multi-servizi SpA proti Rete Ferroviaria Italiana SpA, ECLI:EU:C:2021:799.

14 Návrhy Generálneho advokáta Capotorti, C-283/81, Srl CILFIT and Lanificio di Gavardo SpA proti Ministry of Health, ECLI:EU:C:1982:267, bod 2.

15 Id., bod 4.

16 Id.

17 Id.

18 Id.

19 Id.

20 Id., bod 10.

21 Id.

22 *Supra* 8, bod 7.

23 Id., bod 10.

24 Id., bod 11.

25 Napr. rozsudok Súdneho dvora, C-28/62, *Da Costa en Schaake NV, Jacob Meijer NV, Hoechst-Holland NV* proti *Administration fiscale néerlandaise*, ECLI:EU:C:1963:6, str. 38.

26 *Supra* 8, bod 13.

27 Id., bod 14.

28 Id., bod 16.; vid' však aj *supra* 11, str. 314 (kde autor dôvodí, že v zásade rovnaké pravidlá interpretácie sú obsiahnuté aj v čl. 31 – 33 Viedenského dohovoru o zmluvnom práve, resp. názormi Sira Davida Edwarda, bývalého sudcu Súdneho dvora, podľa ktorého kritériá rozsudku *CILFIT* „nepredstavujú nič viac ako aplikáciu zdravého rozumu pri výklade akéhokoľvek právneho textu“).

29 Id.

Uvedené však na druhej strane znamená, že rozhodnutie sporu musí závisieť od otázky týkajúcej sa výkladu práva Spoločenstva. Inými slovami, súdy členských štátov nie sú povinné postúpiť položenú otázku výkladu práva Spoločenstva, ak otázka nie je relevantná, teda v prípadoch, keď odpoveď na túto otázku, nech by bola akákoľvek, nemôže mať nijaký vplyv na vyriešenie sporu.²³

Naopak, v prípade potreby použitia práva Spoločenstva na vyriešenie sporu, čl. 177 ods. 3 Zmluvy o EHS ukladá povinnosť obrátiť sa na Súdny dvor s každou otázkou výkladu, ktorá sa vyskytne.²⁴ Čo sa týka možnosti obmedzenia uvedenej povinnosti, Súdny dvor poukázal na rozsudky vo veci *Da Costa*,²⁵ v zmysle ktorých vnútroštátne súdy poslednej inštancie môžu byť zbavené tejto povinnosti najmä v prípadoch, keď položená otázka je identická s otázkou, ktorá už bola predmetom rozhodnutia v obdobnej veci.²⁶ Uvedený záver Súdny dvor vo veci *CILFIT* ďalej rozviedol v tom zmysle, že takéto obmedzenie povinnosti môže byť dané aj v prípadoch ustálenej judikatúry Súdneho dvora, ktorá rieši sporný právny problém, a to bez ohľadu na povahu konania, ktoré viedlo k tomuto rozhodnutiu, a aj bez úplnej zhodnosti sporných otázok.²⁷

Prelomová časť rozsudku vo veci *CILFIT* však spočívala v judikovaní, že správne uplatňovanie práva Spoločenstva sa môže javiť také jednoznačné, že nepripúšťa nijaké rozumné pochybnosti o spôsobe riešenia položenej otázky.²⁸ Avšak, pred tým než sa vnútroštátny súd rozhodne prejudiciálnu otázku nepoložiť, musí sa presvedčiť, že táto jednoznačnosť sa bude rovnako javiť aj súdom ostatných členských štátov, resp. samotnému Súdnemu dvoru.²⁹ V danej súvislosti má vnútroštátny súd povinnosť vziať do úvahy skutočnosť, že texty práva Spoločenstva sú vypracované vo viacerých jazykoch a že všetky jazykové znenia sú záväzné, a preto výklad ustanovenia práva Spoločenstva vyžaduje porovnanie rôznych jazykových verzií.³⁰ Taktiež je nevyhnutné zohľadniť špecifikum terminológie práva Spoločenstva vrátane možného odlišného chápania jemu vlastných pojmov v národných právnych poriadkoch.³¹

V nadväznosti na uvedené, Súdny dvor uzavrel, že čl. 177 ods. 3 Zmluvy o EHS sa má vykladať v tom zmysle, že súd, proti rozhodnutiu ktorého nie je prípustný opravný prostriedok podľa vnútroštátneho práva, je povinný obrátiť sa na Súdny dvor, ak sa v spore pred týmto súdom položí otázka týkajúca sa práva Spoločenstva, s výnimkou prípadov, keď konštatuje, že položená otázka:

- i) nie je relevantná;
- ii) Súdny dvor už podal výklad sporného ustanovenia;
- iii) správne uplatnenie práva Spoločenstva je také jednoznačné, že neexistujú nijaké rozumné pochybnosti, pričom existenciu tejto možnosti je potrebné posúdiť na základe charakteristík práva Spoločenstva, osobitných ťažkostí spojených s jeho výkladom a nebezpečenstva rozdielnej judikatúry v rámci Spoločenstva.³²

2.3 CIM – Návrhy Generálneho advokáta Bobek

Prejudiciálne konanie vo veci *CIM* bolo zaujímavé hneď z niekoľkých hľadísk. V prvom rade ide o išlo o spor, v ktorom po rozsudku Súdneho dvora jedna zo strán opätovne navrhla polozenie nových prejudiciálnych otázok, z dôvodu, že Súdny dvor v prvom rozsudku³³ údajne nezaujal stanovisko k dôležitému (právnemu) aspektu.³⁴ Consiglio di Stato (Štátna rada v Taliansku) preto opätovne podala návrh na začatie prejudiciálneho konania, pričom okrem otázok týkajúcich sa predmetu sporu, položila Súdnemu dvoru aj otázku, ktorou sa, zjednodušene povedané, pýta či čl. 267 ods. 3 ZFEÚ ukladá vnútroštátnym súdom poslednej inštancie povinnosť predložiť návrh na začatie prejudiciálneho konania za každých okolností, teda aj v prípadoch, keď sú prejudiciálne otázky navrhnuté v neskorších štádiách konania, resp. sa predkladajú „reťazovo“.³⁵ Na základe žiadosti Súdneho dvora, sa návrhy Generálneho advokáta mali zamerať len na túto otázku.³⁶

Generálny advokát Bobek z položenej otázky abstrahoval tri okruhy problémov, ktoré je potrebné zohľadniť, pričom zastával názor, že ak by sa tieto chápali ako samostatné otázky, odpovede na ne by sa dali ľahko vyvodiť z ustálenej judikatúry.³⁷

Konkrétne išlo o : (i) úlohu účastníkov konania pri navrhovaní otázok; (ii) načasovanie otázky vo vzťahu k jednotlivým štádiám vnútroštátneho konania; a (iii) možnosť druhého návrhu na začatie prejudiciálneho konania v rámci toho istého konania.

Vo vzťahu k prvému okruhu Generálny advokát pripomenul, že vnútroštátny súd sa na Súdny dvor môže obrátiť ako z vlastnej iniciatívy, tak aj na základe návrhu účastníkov konania.³⁸

Čo sa týka druhého okruhu, je výlučne na vnútroštátnom súde, aby rozhodol, kedy je vhodné prejudiciálnu otázku položiť.³⁹ Napríklad pri otázkach položených Najvyšším súdom SR vo veci *Križan a i.*,⁴⁰ Súdny dvor uviedol, že vnútroštátne pravidlo, ktoré zaväzuje Najvyšší súd SR riadiť sa

právnym názorom Ústavného súdu SR, nemôže brániť vnútroštátnemu súdu, aby kedykoľvek inicioval prejudiciálne konanie, a v prípade potreby neuplatnil právny názor Ústavného súdu SR, ktorý sa zdá byť v rozpore s právom Únie, pretože nemožno pripustiť, aby pravidlá vnútroštátneho práva, aj keď ústavnej povahy, ohrozovali jednotu a účinnosť práva EÚ.⁴¹

Po tretie, skutočnosť, že sa opätovne vyžaduje výklad ustanovení, ktoré už boli zo strany Súdneho dvora posúdené, ho nezbavuje právomoci vydať ďalší rozsudok, a to aj v rámci toho istého vnútroštátneho konania, pretože vnútroštátny súd môže naraziť na ťažkosti spojené s porozumením alebo uplatnením rozsudku Súdneho dvora.⁴²

S ohľadom na uvedené preto Generálny advokát predostrel „predbežnú“ (v rámci štruktúry svojich návrhov) stručnú odpoveď na položenú prejudiciálnu otázku v tom zmysle, že návrh na začatie prejudiciálneho konania možno podať kedykoľvek, bez ohľadu na predchádzajúce prejudiciálne rozhodnutie Súdneho dvora vydané v rámci toho istého konania, pokiaľ sa vnútroštátny súd domnieva, že odpoveď Súdneho dvora je nevyhnutná na jeho rozhodnutie.⁴³

Avšak, Generálny advokát sa rozhodol pokračovať vo svojej analýze, pretože otázku talianskej Štátnej rady vnímal ako otázku, ktorá do určitej miery spochybňuje udržateľnosť súčasného systému prejudiciálneho konania v zmysle čl. 267 ZFEÚ (najmä v súvislosti s povahou a rozsahom povinnosti, resp. výnimiek z povinnosti položiť prejudiciálnu otázku).⁴⁴ Podrobil preto rozboru rozsudok vo veci *CILFIT*, pretože výnimky z povinnosti podať návrh na začatie prejudiciálneho konania – hoci ich Generálny advokát Bobek považoval za nevyhnutné – nie sú uvedené v ZFEÚ, pričom pri reštriktívnom čítaní článku 267 je možné dôvodiť, že by ani nemali existovať.⁴⁵ Naviac, následná rozhodovacia prax Súdneho dvora, uplatňujúca kritériá vyplývajúce z rozsudku *CILFIT*, je pomerne rôznorodá.⁴⁶

V *Intermodal Transports*,⁴⁷ bolo judikované, že uplatnenie výnimky *acte clair* môže prichádzať do úvahy aj keď správny orgán v inom členskom štáte zastáva rozdielny výklad.⁴⁸

Vo veci *X vs. Van Dijk*⁴⁹ Súdny dvor uviedol, že napriek tomu že súd nižšieho stupňa podal návrh na začatie prejudiciálneho konania s rovnakou problematikou, dané nebráni rozdielnemu posúdeniu a existencii *acte clair* pre súd poslednej inštancie toho istého členského štátu, ktorý tak môže prevziať zodpovednosť za zabezpečenie dodržiavania práva Únie.⁵⁰

Vo veci *Ferreira Da Silva e Brito*⁵¹ Súdny dvor uviedol, že ani existencia protichodných rozhodnutí vnútroštátnych súdov nemôže byť rozhodujúcim prvkom, ktorý povedie k povinnosti súdu poslednej inštancie obrátiť sa na Súdny dvor.⁵² Avšak, s ohľadom na skutkové okolnosti týkajúce sa predmetnej veci (problémy s výkladom pojmu práva EÚ vo viacerých členských štátoch), Súdny dvor judikoval existenciu povinnosti vnútroštátneho súdneho orgánu poslednej inštancie, obrátiť sa na Súdny dvor, aby zabránil riziku nesprávneho výkladu práva EÚ.⁵³

Vo veci *Association France Nature Environment*⁵⁴ Súdny dvor v zásade vylúčil uplatnenie *CILFIT* výnimiek vo veľmi špecifickom prípade; výnimočnej možnosti súdu obmedziť určité časové účinky rozhodnutia o protiprávnosti ustanovenia vnútroštátneho práva, ktoré bolo prijaté v rozpore s právom EÚ.⁵⁵

Generálny advokát považoval najmä zosúladenie rozsudkov vo veciach *X vs. Van Dijk* a *Ferreira Da Silva e Brito* za problematické.⁵⁶ Poukázal však na niekoľko ďalších problémov s rozsudkom *CILFIT* a najmä *acte clair*:

– **Koncepcný problém**

Nesúlads s rozsudkom *Hofmann-Laroche*, v zmysle, že logika *CILFIT* výnimiek nezodpovedá účelu povinnosti podať návrh na začatie prejudiciálneho konania, ktorým je zabrániť ustáleniu judikatúry v členskom štáte, ktorá sa odchyľuje od judikatúry ostatných členských štátov, ako aj Súdneho dvora.⁵⁷ Naproti tomu, výnimky (relevantnosť a *acte clair*) vyplývajúce z rozsudku *CILFIT* kladú prílišný dôraz na individuálny spor a subjektívne váhanie súdu.⁵⁸

– **Realizovateľnosť**

Požadovať od vnútroštátnych súdov, aby preskúmali každé ustanovenie práva EÚ v každom jednom z úradných jazykov by viedlo k neúmernému bremenu,⁵⁹ a od súdov členských štátov (hoci aj najvyšších) len ťažko možno očakávať, že sa zmenia na centrá komparatistiky práva EÚ.⁶⁰ Naviac, *acte clair* len sotva možno uplatňovať konzistentným a systémovým spôsobom.⁶¹ V niektorých členských štátoch vnútroštátne súdy nahrádzajú *CILFIT* vlastnými kritériami a normami.⁶² Napríklad vo Francúzsku sa súdy zvyknú odvolávať na „závažné ťažkosti“ s výkladom práva EÚ.⁶³

– **Systémový nesúlads opravných prostriedkov podľa práva EÚ**

Účastníci konania nemajú k dispozícii osobitný opravný prostriedok podľa práva EÚ, ktorý by mohli použiť, ak sa domnievajú, že ich právo na predloženie veci Súdnemu dvoru bolo

30 Id., bod 18.

31 Id., bod 19.

32 Id., bod 21.

33 Rozsudok Súdneho dvora, C-152/17, *Conorzio Italian Management a Catania Multi-servizi SpA proti Rete Ferroviaria Italiana SpA*, ECLI:EU:C:2018:264.

34 *Supra* 13, bod 14.

35 Id., body 15 – 16.

36 *Supra* 1, bod 18.

37 Id., bod 22.

38 Id., bod 23.

39 Id., bod 24.

40 Rozsudok Súdneho dvora, C-416/10, *Križan a i. proti Slovenskej inšpekcii životného prostredia*, ECLI:EU:C:2013:8.

41 Id., bod 70 – 71.

42 Id., body 29 – 30.

43 Id., bod 31.

44 Id., body 32 – 37.

45 Id., bod 48.

46 Id.

47 Rozsudok Súdneho dvora, C-495/03, *Intermodal Transports BV v Staatssecretaris van Financiën*, ECLI:EU:C:2005:552.

48 Id., bod 35.

49 Rozsudok Súdneho dvora, C-72/14 a C-197/14, *X proti Inspecteur van Rijksbe-lastingdienst a T. A. van Dijk proti Staatssecretaris van Financiën*, ECLI:EU:C:2015:564.

50 Id., body 61 – 62.

51 Rozsudok Súdneho dvora, C-160/14, *João Filipe Ferreira da Silva e Brito a i. proti Estado português*, ECLI:EU:C:2015:565.

52 Id., bod 41.

53 Id., bod 44.

54 Rozsudok Súdneho dvora, C-379/15, Association France Nature Environnement v Premier ministre and Ministre de l'Écologie, du Développement durable et de l'Énergie, ECLI:EU:C:2016:603.

55 Id., bod 51.

56 *Supra* 1, bod 82.

57 Id., body 90 – 91.

58 Id., bod 92.

59 Id., bod 102.

60 Id., bod 156.

61 Id., bod 105.

62 Id.

63 Id.; pre viac príkladov viď Broberg M – Fenger L, „If you love somebody set them free: on the Court of Justice's revision of the *acte clair* doctrine“, Common Market Law Review 59 (2022), str. 712 – 713.

64 Id., bod 112.

65 Id., bod 113.

66 Viď napr. rozsudok Súdneho dvora, C-416/17, Európska komisia proti Francúzskej republike, ECLI:EU:C:2018:811, bod 111.

67 *Supra* 1, bod 122.

68 Id., bod 124.

69 Id., bod 181.

70 Id.

71 *Supra* 13, body 27 – 28.

72 Id., bod 33.

73 Id., body 40 – 43, 45 – 46.

74 Id., bod 44.

75 Id., bod 48.

porušené.⁶⁴ Ako prostriedky nápravy možno teoreticky vnímať žaloby smerujúce k uplatneniu zodpovednosti voči štátu alebo žaloby pre nesplnenie povinnosti podľa čl. 258 ZFEÚ⁶⁵ (ktoré už boli zo strany Komisie uplatnené).⁶⁶

– Vývoj práva EÚ

V súčasnosti je ťažké nájsť oblasť, pre ktorú neexistujú právne predpisy EÚ.⁶⁷ Postup pôvodne koncipovaný na báze spolupráce sa mení na konanie, ktoré kladie väčší dôraz na vytváranie precedensov na účely systémovej jednoty.⁶⁸

Generálny advokát Bobek preto na položenú otázku navrhol odpovedať v zmysle, že podľa čl. 267 ods. 3 ZFEÚ je vnútroštátny súdny orgán poslednej inštancie povinný podať Súdnu dvor návrh na začatie prejudiciálneho konania, pokiaľ (i) vec vyvoláva všeobecnú otázku výkladu práva EÚ, ktorú je možné (ii) vykladať viacerými spôsobmi, a (iii) spôsob, akým sa má vykladať nemožno vyvodiť z existujúcej judikatúry Súdneho dvora.⁶⁹ Pokiaľ sa taký vnútroštátny súd rozhodne návrh nepodať, je povinný uviesť primerané dôvody na vysvetlenie, ktorá z troch podmienok nie je splnená a prečo.⁷⁰

2.4 CIM – Rozsudok Súdneho dvora

Súdny dvor vo svojom rozsudku zo 6. októbra 2021 v prvom rade zopakoval, že cieľom konania o prejudiciálnej otázke v zmysle čl. 267 ZFEÚ je zabezpečiť jednotný výklad práva Únie, a tým rovnaký účinok vo všetkých členských štátoch.⁷¹ Následne potvrdil aplikovateľnosť kritérií *CILFIT*, teda že vnútroštátny súd, proti rozhodnutiu ktorého nie je prípustný opravný prostriedok podľa vnútroštátneho práva, môže byť oslobodený od povinnosti podať návrh začatie prejudiciálneho konania len v prípadoch, ak konštatoval, že položená otázka nie je relevantná, alebo v prípadoch *acte éclairé* (ie existujúca rozhodovacia prax) a *acte clair* (ie neexistencia dôvodných pochybností so správnosti výkladu).⁷²

Vo vzťahu k *acte clair* Súdny dvor zopakoval, že pred jej uplatnením sa vnútroštátny súd musí presvedčiť, že jednoznačnosť výkladu sa bude **rovnako javiť aj súdom ostatných členských štátov poslednej inštancie vrátane Súdneho dvora**, pričom je nevyhnutné zohľadniť špecifické charakteristiky práva Únie, ako napr. skutočnosť, že žiadna z jazykových verzií práva Únie nemá prednosť pred inými jazykovými verziami, že právo Únie používa terminológiu jemu vlastnú, a že každé ustanovenie práva Únie musí byť zasadené do svojho kontextu a vykladané v svetle jeho cieľov a stavu vývoja ku dňu, keď sa má uplatniť.⁷³

Súdny dvor však dal Generálnemu advokátovi Bobek za pravdu, že vnútroštátne súdy **nie sú povinné skúmať každú jazykovú verziu** relevantného ustanovenia práva Únie, musia však prihliadať na rozdiely medzi jazykovými ustanoveniami, o ktorých vedia, najmä pokiaľ sú tieto rozdiely uvádzané účastníkmi konania a sú potvrdené.⁷⁴ Na druhej strane, návrhom Generálneho advokáta nevyhovelo v rozsahu, v ktorom by samotná existencia možnosti vykladať ustanovenie práva Únie viacerými spôsobmi, pokiaľ sa žiaden nezdá vnútroštátnemu súdu dostatočne dôveryhodný, nevyhnutne viedla k predpokladu, že existuje dôvodná pochybnosť o správnom výklade tohto ustanovenia.⁷⁵

Rozsudok vo veci *CIM* však priniesol aj dôležitú aktualizáciu *CILFIT* kritérií, pretože Súdny dvor v rozhodnutí prízvukoval, že **existencia odlišných smerovaní judikatúry** týkajúcej sa výkladu ustanovení práva Únie uplatniteľného na spor vo veci samej (**hoci aj len v jednom členskom štáte**) známa vnútroštátnemu súdu poslednej inštancie, musí tento súd viesť k **osobitnej obozretnosti** v súvislosti s prípadným uplatnením doktríny *acte clair*.⁷⁶ Dôležitým je taktiež potvrdenie, že prípadné **využitie *CILFIT* kritérií** (a teda zamietnutia návrhu na iniciovanie prejudiciálneho konania) **musí byť dostatočne odôvodnené**, pričom v prípade *acte clair* z daného odôvodnenia musí vyplývať, že výklad práva Únie je vnútroštátnemu súdu poslednej inštancii natoľko jasný, že neexistuje priestor pre akékoľvek dôvodné pochybnosti.⁷⁷

Opätovnému položeniu otázok po tom, ako už bol v identickej veci vydaný prejudiciálny rozsudok, nič nebráni, resp. vnútroštátny súd má dokonca povinnosť takto postupovať, pokiaľ narazí na ťažkosti spojené s porozumením dosahu rozsudku Súdneho dvora.⁷⁸ V danej súvislosti však Súdny dvor taktiež zopakoval svoju predchádzajúcu judikatúru, v zmysle ktorej vnútroštátny súd poslednej inštancie môže upustiť od predloženia prejudiciálnej otázky z dôvodov neprípustnosti, ktoré sú vlastné konaniu pred týmto súdom, predovšetkým ak by takýto návrh zmenil predmet sporu vymedzený žalobnými dôvodmi vznesenými v okamihu podania žaloby, avšak za predpokladu, že boli dodržané zásady ekvivalencie a efektivity.⁷⁹

III. Záver a zhodnotenie

Zo všetkých druhov konaní vedených pred Súdny dvorom prejudiciálne konanie pravdepodobne najviac reflektuje povahu práva EÚ.⁸⁰ Justičná spolupráca Súdneho dvora a vnútroštátnych súdov vedie k správne uplatňovaniu práva EÚ, a tým aj k ochrane jednotlivca v súvislosti so všetkými situáciami, v ktorých dochádza k jeho aplikácii vnútroštátnym súdom.⁸¹ Naviac, podľa názoru niektorých generálnych advokátov a autorov, argumentačná línia Súdneho dvora predstavuje justičnú „zlatú strednú cestu“ medzi kontinentálnym formalizmom a anglo-škandinávskou neformálnosťou.⁸² Prejudiciálne konanie teda možno považovať aj za spôsob prepájania a zblížovania európskych právnych kultúr. Niektoré z fundamentálnych princípov uzreli svetlo sveta práve prostredníctvom inštitútu prejudiciálneho konania, ako napr. priamy účinok alebo prednosť práva EÚ.⁸³ Povinnosť zakotvenú v čl. 267 ods. 3 ZFEÚ je preto potrebné taktiež chápať vo vyššie uvedených súvislostiach.

Avšak, od roku 1961, kedy bol zaevidovaný prvý návrh na začatie prejudiciálneho konania,⁸⁴ ich Súdny dvor k dnešnému dňu obdržal viac ako 12 000.⁸⁵ Je nepochybné, že striktný výklad čl. 267 ods. 3 ZFEÚ by mohol viesť k niekoľko násobnému nárastu návrhov, a tým zapríčiniť neudržateľnosť systému. Zároveň je možné očakávať, že vnútroštátni sudcovia, predovšetkým zo štátov, ktoré sú dlhodobými členmi EÚ, majú veľmi dobrý prehľad v otázkach práva EÚ, a tieto dokážu efektívne riešiť bez pomoci Súdneho dvora. Aj preto možno existenciu výnimky v podobe *acte clair* považovať za dôvodnú.

Na druhej strane, od rozsudku vo veci *CILFIT* uplynuli viac ako štyri desaťročia, počas ktorých nedošlo k výraznejšej špecifikácii doktríny *acte clair*. Napríklad povinnosť presvedčiť sa, že jednoznačnosť odpovede, resp. neexistencia dôvodných pochybností, sa musí rovnako javiť aj súdom ostatných členských štátov a Súdnu dvoru nebola výraznejšie objektivizovaná. Prejudiciálne otázky vo veci *CIM*, následná konštruktívna kritika Generálneho advokáta Bobek, ako aj zasadanie Súdneho dvora vo formáte veľkej komory, vytvorili priestor pre potenciálnu zmenu. Súdny dvor však výnimky v zmysle rozsudku *CILFIT* potvrdil. Možnosť nepoložiť prejudiciálnu otázku Súdnu dvoru s odvolaním sa na *acte clair* ostáva teda naďalej zachovaná.

Zastávame však názor, že v odôvodnení veci *CIM* možno nájsť dôležité *obiter dictum* smerujúce práve k objektivizácii *acte clair*.⁸⁶ Ide predovšetkým o prípady vedomosti vnútroštátneho súdu o existencii odlišného smerovania judikatúry uplatniteľnej na spor vo veci samej v inom členskom štáte, v spojení s požiadavkou dôkladného odôvodnenia v prípade využitia danej doktríny. Súdny dvor teda kladie väčší dôraz na aspekty konania pred vnútroštátnym súdom, a to ako v rovine aktivity strán konania (ktoré môžu konajúci súd informovať o existencii odlišného smerovania judikatúry), tak aj samotného súdu poslednej inštancie (ktorý musí neexistenciu akýchkoľvek dôvodných pochybností jasne odôvodniť, pričom má povinnosť osobitnej obozretnosti v prípade vedomosti o rozdieloch v judikatúre, a to aj ak tieto existujú len v jeho jurisdikcii).

Práve vyššie uvedené môže viesť k väčšej „uchopiteľnosti“ *acte clair*, pretože ak vnútroštátny súd poslednej inštancie bude vo vzťahu k položenej otázke práva EÚ konfrontovaný s konfliktnou judikatúrou, a napriek tomu sa rozhodne vyriešiť otázku interpretácie práva EÚ sám, zodpovednosť, ktorú na seba takto prevezme, bude možné preskúmať z hľadiska kvality jeho odôvodnenia.⁸⁷

Súdny dvor taktiež zbavil vnútroštátne súdy obavy z povinnosti skúmať každú jazykovú verziu relevantného ustanovenia práva EÚ a špecifikoval, že pred uplatnením *acte clair* sa musia presvedčiť, že jednoznačnosť výkladu sa bude rovnako javiť (iba) súdom poslednej inštancie vrátane Súdneho dvora.⁸⁸ Dané však podľa nášho názoru možno označiť za logické a z hľadiska praxe okrajové.

Čo sa týka povinnosti skúmania jazykových verzií, len ťažko možno predpokladať, že – napriek svojim obavám – vnútroštátne súdy v minulosti skutočne skúmali všetky jazykové verzie relevantných ustanovení práva EÚ. Možno však prisvedčiť názorom niektorých autorov, že by sa pri svojom rozhodovaní mali pokúsiť vziať do úvahy čo najviac jazykových verzií.⁸⁹

Pokiaľ ide o „zúženie“ okruhu vnútroštátnych súdov, ktorých „zmyšľanie“ je súd uplatňujúci *acte clair* povinný vziať do úvahy, na súdy poslednej inštancie a Súdny dvor, dané považujeme opodstatnené, keďže tieto súdy (popri ich dôležitej funkcii zjednotiteľov rozhodovacej praxe) štandardne publikujú judikatúru v ucelených zbierkach, a teda existuje objektívne realizovateľný spôsob „presvedčenia o jednoznačnosti výkladu“. Pravdepodobne však podobne nemožno očakávať, že vnútroštátne súdy poslednej inštancie budú mať detailný prehľad o rozhodovacej praxi súdov rovnakej inštancie všetkých ostatných členských štátov. Z hľadiska objektivity preto môže byť najdôležitejšie ako príslušný vnútroštátny súd odôvodní presvedčenie, že jednoznačnosť výkladu posudzovanej

76 Id., bod 49.

77 Id., bod 51.

78 Id., body 38, 59.

79 Id. body 61, 64.

80 Schima B, in Kellerbauer M – Klamert M – Tomkin J, 'The EU Treaties and The Charter of Fundamental Rights – a Commentary', Oxford University Press, 1st ed. (2019), str. 1823 – 1824.

81 Id.

82 *Supra* 2, str. 43.

83 Id., str. 2.

84 *Supra* 2, str. 4.

85 *Supra* 81, str. 1824; viď taktiež: <https://curia.europa.eu/jcms/-upload/docs/application/pdf/2022-03/cp220040en.pdf>.

86 Viď napr. aj Maher I, „The *CILFIT* Criteria Clarified and Extended for National Courts of Last Resort Under Art. 267 TFEU“, European Papers, Vol. 7 (2022), str. 273.

87 Viď tiež *supra* 11, str. 324 (Vnútroštátne súdy v niektorých členských štátoch si zvykli odôvodňovať svoj výklad stručným a nejasným spôsobom).

88 Takéto „presvedčenie sa“ sa teda už netýka ktorýchkoľvek súdov, čo vyplývalo z rozsudku vo veci *CILFIT*, ako aj niektorej nadväzujúcej judikatúry.

89 Id., str. 724.

otázky práva EÚ by sa rovnako javila aj samotnému Súdneho dvoru. Avšak, ako už bolo uvedené vyššie, konajúci súd bude musieť dôsledne zohľadniť aj rozdielnú judikatúru súdov iných inšancií (hoci aj len v jednom členskom štáte), pokiaľ o nej má vedomosť.

Vo všeobecnosti však možno podľa nášho názoru nabádať k väčšej zdržanlivosti pri aplikácii *acte clair*. Nadužívaním uvedenej doktríny by sa dôležité otázky práva EÚ nikdy nemuseli dostať pred Súdny dvor a vytvoríť prekážky právnej istoty naprieč Úniou.⁹⁰ Nemožno pritom nespomenúť, že v roku 2021 bolo pred Súdnym dvorom iniciovaných 567 prejudiciálnych konaní, z toho len 2 zo Slovenska (čo nás radí na chvost EÚ).⁹¹ Naproti tomu Rumunsko a Bulharsko, štáty ktoré pristúpili k EÚ neskôr ako Slovensko, týchto konaní iniciovali 38, resp. 58.⁹² Systém prejudiciálnych konaní vrátane možnosti každého členského štátu vyjadriť sa ku ktorémukoľvek konaniu podľa čl. 267 (iniciovanému kdekoľvek v EÚ) pritom podľa nášho názoru predstavuje dôležitý prostriedok, prostredníctvom ktorého sa môže každý členský štát spolupodieľať na tvorbe judikatúry Súdneho dvora, a tým aj na smerovaní (práva) EÚ. ■

90 *Supra* 2, str. 27.

91 *Supra* 85.

92 *Supra* 85.

RESUMÉ

Doktrína *acte clair* po rozsudku Súdneho dvora vo veci C-561/19

Článok 267 ods. 3 ZFEÚ ukladá tzv. súdom poslednej inšancie povinnosť obrátiť sa na Súdny dvor, ak sa pred nimi rieši otázka týkajúca sa *inter alia* výkladu práva EÚ. Jednou z výnimiek z predmetnej povinnosti je doktrína *acte clair*, v zmysle ktorej uvedený súd nemusí iniciovať prejudiciálne konanie, ak o správnej aplikácii práva EÚ neexistujú žiadne pochybnosti. Rozsudok Súdneho dvora vo veci C-561/19 prispel k objektivizácii doktríny *acte clair*, predovšetkým zdôraznením, že odlišné smerovanie judikatúry čo len v jednom členskom štáte musí viesť súd k osobitnej obozretnosti pred jej aplikovaním s povinnosťou dôkladného odôvodnenia svojho postupu.

SUMMARY

The *Acte Clair* Doctrine after the Judgment of the Court of Justice in Case C-561/19

Article 267(3) of the Treaty on the Functioning of the European Union (TFEU) imposes an obligation on the so-called courts of last instance to refer to the Court of Justice if they are to rule, *inter alia*, on the interpretation of the EU law. One of the exceptions to this obligation is the *acte clair* doctrine according to which the national court does not have to refer a question for a preliminary ruling if there is no doubt about the correct application of the EU law. The judgment of the Court of Justice in Case C-561/19 has contributed to the objectification of the *acte clair* doctrine, in particular by emphasising that a divergence of case law in even one Member State must cause the national court to be very careful before applying this doctrine; the national court is obliged to give a thorough statement of reasons for its course of action.

ZUSAMMENFASSUNG

Acte-clair-Doktrin nach dem Urteil des Gerichtshofes in der Sache c-561/19

Mit dem Artikel 267 Absatz 3 des Vertrages über die Arbeitsweise der Europäischen Union wird den sogenannten Gerichten der letzten Instanz die Pflicht aufgetragen, den Gerichtshof anzurufen, sofern vor diesen die Frage betreffend *inter alia* der Auslegung des EU-Rechtes gelöst wird. Eine von den Ausnahmen von der betreffenden Verpflichtung ist die *acte-clair*-Doktrin, im Sinne welcher das betreffende Gericht das Präjudizverfahren nicht anregen muss, sofern über die richtige Anwendung des EU-Rechtes keine Zweifel bestehen. Das Urteil des Gerichtshofes in der Sache C-561/19 hat zur Objektivierung der *acte-clair*-Doktrin insbesondere durch die Betonung beigetragen, dass eine abweichende Leitwegbestimmung der Judikatur, wenn auch nur in einem einzigen Mitgliedstaat, das Gericht zur besonderen Bedachtsamkeit vor deren Anwendung mit der Verpflichtung, seine Vorgangsweise gründlich zu begründen, zu führen hat.

Zodpovednosť za škodu spôsobenú nezákonným trestným stíhaním v kontexte aktuálnej rozhodovacej praxe

Mgr. Mário Mališ

Predmetom tohto článku je snaha o prezentovanie aktuálnych názorov súdnej praxe na zodpovednosť štátu za škodu vzniknutú nezákonným trestným stíhaním, ako aj poukázanie na aplikačné problémy s tým súvisiace. V praxi totiž bezvýnimčne dochádza k nesprávnemu postupu zo strany žalobcov, ktorý v konečnom dôsledku môže znamenať neúspech vo veci samej.

ÚVOD

Trestné stíhanie predstavuje výrazný zásah do psychickej (vo väzobných veciach) aj do fyzickej integrity stíhanej osoby. V prípade niekoľko ročného trestného stíhania (čo, žiaľ, v podmienkach SR nie je výnimkou), sa môžu v tejto súvislosti u stíhanej osoby prejavovať aj vážne, negatívne a neodstrániteľné následky na jej zdraví a v neposlednom rade aj na jej majetku.

Mgr. Mário Mališ v roku 2019 úspešne ukončil právnickú fakultu na Univerzite Komenského v Bratislave. V advokácii pôsobí od roku 2017, keď popri štúdiu pracoval ako právny asistent v advokátskej kancelárii. Od roku 2019 pôsobí ako advokátsky koncipient.

Vo svojej praxi sa zameriava najmä na oblasť sporového, správneho a trestného práva.

Malo by preto byť v záujme štátu, aby orgány činné v trestnom konaní (ďalej aj OČTK) pristupovali dôsledne a obozretne ku každému trestnému stíhaniu a objektívne vyhodnocovali jeho opodstatnenosť počas celej doby jeho trvania. Automatické podávanie obžaloby bez hlbšieho a individuálneho posúdenia jej relevantnosti a možností úspechu v konaní pred súdom môže v konečnom dôsledku znamenať oslobodenie stíhanej osoby spod obžaloby. V takom prípade je zbytočne zahľcovaný súd, ale aj samotné OČTK, a takto vedené trestné stíhanie môže výrazným spôsobom negatívne zasiahnuť do bežného života stíhanej osoby. De lege lata však v právnom poriadku SR nie je upravená osobitná zodpovednosť štátu za škodu spôsobenú nezákonným trestným stíhaním.

De lege lata však v právnom poriadku SR nie je upravená osobitná zodpovednosť štátu za škodu spôsobenú nezákonným trestným stíhaním.

De lege lata však v právnom poriadku SR nie je upravená osobitná zodpovednosť štátu za škodu spôsobenú nezákonným trestným stíhaním.

1. Stručný prierez histórie až po súčasnosť

Zodpovednosť za škodu spôsobenú orgánmi verejnej moci zákonodarcu výrazne revidoval až prijatím zákona č. 514/2003 Z. z. Zákon o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci v znení neskorších predpisov (ďalej aj zákon č. 514/2003 Z. z.). Oproti zákonu č. 58/1969 Zb. o zodpovednosti za škodu spôsobenú rozhodnutím orgánu štátu alebo jeho nesprávnym úradným postupom v znení neskorších predpisov predstavoval nový (aktuálne platný) zákon viaceré zmeny.¹

Za najvýraznejšiu zmenu je možné označiť zavedenie inštitútu nemajetkovej ujmy. V novom zákone bolo podľa zákonodarcu potrebné rozšíriť súčasné chápanie práva na náhradu škody ako práva na náhradu skutočnej majetkovej škody i na chápanie náhrady škody ako „spravodlivého zadosťučinenia“. Tým sa rozšírili možnosti uplatnenia nároku na náhradu škody nielen na náhradu skutočnej

¹ Z dôvodovej správy vyplýva, že zákonodarcu odôvodnil prijatie novej zákonnej úpravy zmenou spoločenských pomerov za obdobie od 1. júla 1969, najmä nový pohľad na zod-

povednosť štátu za škodu spôsobenú jeho orgánmi, ako aj jurisdikciou Európskeho súdu pre ľudské práva.

2 Dôvodová správa k zákonu č. 514/2003 Z. z.

3 Najvyšší súd SR v danom rozhodnutí uviedol, že zmyslu a účelu § 6 ods. 1 veta prvá zákona č. 514/2003 Z. z. zodpovedá interpretácia tohto ustanovenia, v zmysle ktorej rovnaké dôsledky ako zrušenie nezákonného uznesenia o začatí trestného stíhania a o vznesení obvinenia má tiež rozhodnutie o zastavení trestného stíhania, vydané z dôvodu, že sa nepotvrdil predpoklad o spáchaní trestného činu.

4 Za obdobné súdne rozhodnutie reflektujúce predchádzajúcu právnu úpravu je možné označiť R 35/1991, z ktorého vyplýva, že „ten, proti komu bolo trestné stíhanie zastavené, alebo ten, kto bol oslobodený spod obžaloby, má podľa § 1 až § 4 zákona č. 58/1969 Zb. zásadne právo na náhradu škody spôsobenej uznesením o vznesení obvinenia.“

5 Verejne dostupná na <https://www.slov-lex.sk/legislativne-procesy/SK/-PI/2021/68>.

6 Na účely tohto článku má výraz poškodený rovnaký význam ako obvinený.

7 § 19 ods. 1 zákona č. 514/2003 Z. z.

majetkovej škody, ale aj na náhradu nemajetkovej ujmy. Náhrada škody by mala predstavovať „spravidlivé zadostučinenie“ a zahŕňať napr. peňažnú náhradu nemajetkovej ujmy (morálnu ujmu), ako i iné formy zadostučinenia (napr. verejné ospravedlnenie, uverejnenie zrušujúceho rozsudku a stručného znenia odôvodnenia a pod.). Tá by mala zahŕňať ujmu spôsobenú poškodením občianskej cti, spôsobenú poškodením dobrej povesti, v dôsledku morálneho utrpenia v prípade zadržania, väzby, výkonu trestu odňatia slobody alebo ochranného opatrenia, v dôsledku sťaženia spoločenského uplatnenia, inú preukázateľnú (a tiež preukázanú) nemajetkovú ujmu.² Predmetnú zmenu je rozhodne možné považovať za pozitívny vývoj v tejto právnej oblasti.

Žiadny zákon však dosiaľ neobsahoval osobitnú zodpovednosť štátu spôsobenú nezákonne vedeným trestným stíhaním. Uvedené do určitej miery spôsobovalo rozdielnosť v rozhodovacej praxi súdov pri posudzovaní súvisiacich žalôb. Prvým, v zásade prelomovým súdnym rozhodnutím súvisiacim s aktuálnou právnou úpravou, ktoré do určitej miery ozrejnilo budúci postoj Najvyššieho súdu SR bolo rozhodnutie R 37/2014.^{3,4}

Aktuálne sa plánuje novela zákona č. 514/2003 Z. z., pričom podľa predbežnej informácie Ministerstva spravodlivosti SR⁵ je základným cieľom právnej úpravy o. i. „zrevidovať právnu úpravu jednotlivých prípadov zodpovednosti štátu za škodu, vrátane **výslovnej legislatívnej úpravy zodpovednosti štátu za škodu spôsobenú uznesením o vznesení obvinenia ako nezákonným rozhodnutím, ak sa trestné konanie neskončilo odsúdením**“.

Bude preto zaujímavé sledovať, akým spôsobom sa zákonná úprava zodpovednosti štátu za škodu vyvinie a ako na ňu zareaguje odborná verejnosť a súdna prax.

2. Výklad pojmu nezákonné trestné stíhanie v rozhodovacej praxi súdov

Ako už bolo uvedené, nárok na škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci aktuálne upravuje zákon č. 514/2003 Z. z. Predmetný zákon rozlišuje dva druhy zodpovednosti za škodu z hľadiska zodpovedného subjektu. Prvá časť zákona je venovaná zodpovednosti štátu a druhá časť zákona je venovaná zodpovednosti obcí a vyšších územných celkov. Tento článok sa bude venovať iba prvej zo zmienovaných zodpovedností.

Podľa § 3 zákona č. 514/2003 Z. z. platí, že štát zodpovedá za škodu spôsobenú orgánom verejnej moci, ktorá vznikla v dôsledku nezákonného rozhodnutia, nezákonného zatknutia, zadržania alebo iného pozbavenia osobnej slobody, rozhodnutia o treste, o ochrannom opatrení alebo rozhodnutia o väzbe a nesprávneho úradného postupu.

Vo všeobecnosti platí, že pred samotným uplatnením nároku na náhradu škody na príslušnom súde je potrebné túto v zmysle § 15 a násl. zákona č. 514/2003 Z. z. predbežne prerokovať so zodpovedným subjektom. Lehota na vyjadrenie sa zodpovedného subjektu je 6 mesiacov, pričom počas tejto lehoty neplynú premlčacia lehota, ktorá je v zmysle citovaného zákona trojročná a plynú od momentu, keď sa poškodený⁶ o škodu dozvedel. Ak je podmienkou priznania nároku zrušenie alebo zmena právoplatného rozhodnutia, plynú premlčacia lehota od doručenia zrušujúceho rozhodnutia.⁷ Zodpovedným orgánom, ktorý bude konať v mene Slovenskej republiky (vo veci zodpovednosti za škodu spôsobenú nezákonným trestným stíhaním) bude podľa § 4 ods. 1 písm. f) zákona č. 514/2003 Z. z. Generálna prokuratúra Slovenskej republiky.

Predmetný zákon explicitne neupravuje zodpovednosť štátu za škodu spôsobenú v dôsledku nezákonného trestného stíhania. Tento osobitný druh zodpovednosti štátu za škodu bol však dotvorený súdnou praxou. **Nezákonné trestné stíhanie je možné charakterizovať ako postup, keď trestné stíhanie konkrétnej osoby, voči ktorej bolo vznesené obvinenie, bolo skončené iným spôsobom ako jej právoplatným odsúdením** (vynímajúc osobitné prípady kedy dôjde k skončeniu trestného stíhania na základe spolupráce s obvineným – zmier, podmienené zastavenie trestného stíhania a pod.) Ako uviedol Ústavný súd SR v náleze zo dňa 24. 1. 2017, sp. zn. III. ÚS 754/2016-42 „priznanie náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch za **vedenie trestného stíhania, ktoré sa právoplatne skončilo inak než odsúdením** (a to aj v prípade, ak nebolo realizované väzobne), je ústavne akceptovateľným a ústavou predpokladaným spôsobom poskytnutia satisfakcie takto stíhanej osobe“.

Ústavný súd v predmetnom rozhodnutí vymedzil pojem nezákonné trestné stíhanie ako trestné stíhanie, ktoré sa právoplatne skončilo inak než odsúdením stíhanej osoby. Za iný spôsobom skončenia

trestného stíhania v uvedenom kontexte je možné považovať napr. zastavenie trestného stíhania prokurátorom, oslobodenie obžalovaného spod obžaloby, postúpenie veci na prejednanie inému orgánu (napr. v prípade, ak ide o priestupok). Ak by však bolo trestné stíhanie skončené v dôsledku ingerencie obvineného (podmienečné zastavenie trestného stíhania, zmier a pod.), tak by bol nárok na náhradu škody pochopiteľne vylúčený. Nie je pritom podstatné, či k skončeniu trestného stíhania takýmto spôsobom dôjde v predsúdnom konaní alebo v konaní pred súdom.

Súdna prax sa ďalej vyvinula v tom smere, že zodpovednosť za škodu v dôsledku nezákonného trestného stíhania charakterizovala ako implicitný a osobitný druh zodpovednosti za škodu, ktorú je potrebné posudzovať analogicky podľa § 5 a násl. zákona č. 514/2003 Z. z., ktoré upravujú zodpovednosť za škodu vzniknutú v dôsledku nezákonného rozhodnutia.⁸

Za nezákonné trestné stíhanie je v zmysle aktuálnej súdnej praxe potrebné považovať každé trestné stíhanie osoby, ktoré sa skončilo inak ako jej právoplatným odsúdením (vynímajúc osobitné prípady, kedy dôjde k skončeniu trestného stíhania na základe spolupráce s obvineným – zmier, podmienečné zastavenie trestného stíhania a pod.). Na posúdenie zákonných predpokladov tohto druhu zodpovednosti štátu za škodu sa analogicky použijú ustanovenia o škode spôsobenej nezákonným rozhodnutím.

3. Zákonné predpoklady nároku na náhradu škody spôsobenej nezákonným trestným stíhaním

Zákonné predpoklady na priznanie nároku na náhradu škody v dôsledku nezákonného trestného stíhania sú⁹

- (i) existencia nezákonného rozhodnutia, ktoré bolo zrušené alebo zmenené pre jeho nezákonnosť
- (ii) vznik škody
- (iii) príčinná súvislosť medzi nezákonným rozhodnutím a škodou
- (iv) podanie riadneho opravného prostriedku

(i) Existencia nezákonného rozhodnutia, ktoré bolo zrušené alebo zmenené pre jeho nezákonnosť

Za nezákonné rozhodnutie (pri tomto type zodpovednosti za škodu) je potrebné vždy považovať uznesenie o vznesení obvinenia.¹⁰ Súčasne je v zmysle § 6 ods. 2 zákona č. 514/2003 Z. z. potrebné, aby voči nezákonnému rozhodnutiu (uzneseniu o vznesení obvinenia) podal poškodený v zákonnej lehote sťažnosť.

Napriek tomu, že súdna prax dovodila, že zodpovednosť za škodu v dôsledku nezákonného trestného stíhania treba posudzovať analogicky podľa zodpovednosti za škodu spôsobenú nezákonným rozhodnutím, existujú v praxi niektoré odlišnosti. Podľa § 6 ods. 1 zákona č. 514/2003 Z. z. platí, že právo na náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím je možné uplatniť iba vtedy, ak nezákonné rozhodnutie zmenil alebo zrušil príslušný orgán pre jeho nezákonnosť. Práve týmto ustanovením v praxi veľmi často argumentuje Generálna prokuratúra SR v prípade osobitnej zodpovednosti za škodu vzniknutú nezákonným trestným stíhaním. Generálna prokuratúra SR tvrdí, že pri tomto type zodpovednosti za škodu spôsobenú nezákonným trestným stíhaním vo väčšine prípadov absentuje faktické zrušenie alebo zmena nezákonného rozhodnutia, čo by malo znamenať, že nie sú naplnené zákonné predpoklady na priznanie nároku na náhradu škody spôsobenej nezákonným trestným stíhaním.

V tomto prípade je však opätovne potrebné poukázať na súdnu prax, ktorá sa s daným argumentom Generálnej prokuratúry SR nestotožňuje. „**Rovnaký význam ako zrušenie právoplatného uznesenia o vznesení obvinenia pre nezákonnosť má v tomto zmysle tiež zastavenie trestného stíhania alebo oslobodenie spod obžaloby. Skutočnosť, že nedošlo k zrušeniu rozhodnutia, ktorým sa začína trestné stíhanie, na tom nič nemení.** Podstata nároku na náhradu škody sa totiž v tomto prípade neviaže na (ne)správnosť postupu orgánov činných v trestnom konaní pri začatí trestného stíhania, ale na samotný výsledok trestného stíhania. Tento právny záver (výklad), ktorý je jednotne prijímaný dovolacím súdom, bol opätovne analogicky vyjadrený i v rozsudku Najvyššieho súdu SR z 30. septembra 2019, sp. zn. 6Cdo/75/2017, ktorý bol prijatý na uverejnenie v Zbierke stanovísk Najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky na ostatnom zasadnutí občianskoprávného kolégia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky dňa 16. septembra 2020. Uvedený rozsudok pritom prešiel i testom ústavnosti,

8 Najvyšší súd SR v rozhodnutí zo dňa 29. 9. 2020, sp. zn. 9Cdo/65/2020 konštatoval, že „ide o špecifický prípad zodpovednosti štátu za škodu spôsobenú začatím a vedením trestného stíhania, pri ktorom treba vychádzať z analogického výkladu úpravy najbližšej, a to z úpravy zodpovednosti za škodu spôsobenej nezákonným rozhodnutím“.

9 Vychádzajúc analogicky zo zákonných predpokladov zodpovednosti za škodu spôsobenú nezákonným rozhodnutím

10 Vo väzobných veciach je situácia odlišná, táto oblasť však nie je predmetom tohto článku.

- 11 Rozhodnutie Najvyššieho súdu SR, sp. zn.: 9Cdo/65/2020, zo dňa 29. 9. 2020, rovnako aj R 37/2014.
- 12 Súčasťou je aj náhrada za stratu času, hotové výdavky a cestovné náhrady.
- 13 Rovnaký názor vyjadril Najvyšší súd SR už v rozhodnutí zo dňa 28. 6. 1990, sp. zn. 8/1990
- 14 JUDr. Imrich Fekete, CSc. – komentár k zák. č. 514/2003 Z. z. na www.epi.sk
- 15 Právna úprava v ČR je o niečo prísnejšia a podrobnejšia, keď na miesto riadneho opravného prostriedku podmieňuje priznanie práva na náhradu škody využitím „všech procesních prostředků, které zákon poškozenému k ochraně jeho práva poskytuje; takovým prostředkem se rozumí řádný opravný prostředek, mimořádný opravný prostředek, vyjma návrhu na obnovu řízení, a jiný procesní prostředek k ochraně práva, s jehož uplatněním je spojeno zahájení soudního, správního nebo jiného právního řízení, nebo návrh na zastavení exekuce“ (§ 8 ods. 3 zákona č. 82/1998 Sb. Zákon o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem).
- 16 Na účely tohto článku sa jedná sťažnosť obvineného voči uzneseniu o vznesení obvinenia.

keď Ústavný súd Slovenskej republiky odmietol uznesením z 27. augusta 2020, sp. zn. II. ÚS 369/2020, sťažnosť proti záverom v ňom obsiahnutým ako zjavne bezdôvodnú“¹¹

V prípade tejto špecifickej a osobitnej zodpovednosti za škodu spôsobenú nezákonným trestným stíhaním preto platí, že jedným zo zákonných predpokladov na priznanie nároku na náhradu škody nie je formálne zrušenie alebo zmena nezákonného rozhodnutia. Uznesenie o vznesení obvinenia sa stáva automaticky nezákonným rozhodnutím v okamihu, keď došlo k skončeniu trestného stíhania obvineného iným spôsobom ako jeho právoplatným odsúdením (vynímajúc osobitné prípady kedy dôjde k skončeniu trestného stíhania na základe spolupráce s obvineným – zmier, podmienené zastavenie trestného stíhania a pod.).

(ii) Vznik škody

Diapazón možnej škody, ktorá v súvislosti s nezákonným trestným stíhaním vznikne je naozaj široký. V prípade väzobného trestného stíhania by do úvahy rozhodne prichádzal aj ušlý zisk. Na účely tohto článku autor však poukáže iba na najčastejší druh škody, ktorý sa v praxi uplatňuje v súvislosti s neväzobným nezákonným trestným stíhaním.

Najčastejšie dochádza k uplatneniu si skutočnej škody, ktorá vznikla poškodenému úhradou za právne služby poskytnuté advokátom. Možnosť uplatniť si tento nárok pritom priamo vyplýva aj z § 18 ods. 3 zákona č. 514/2003 Z. z. Nie je pritom podstatné, či išlo o prípad nutnej obhajoby alebo nie. V prípade, ak sa bude v konaní uplatňovať náhrada trov obhajoby, jej výšku je potrebné vyčíslieť v zmysle vyhlášky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb. V tomto prípade nemá žiadny význam akú sumu poškodený skutočne obhajcovi uhradil, ale podstatná je výška sumy, na ktorú by obhajca mal nárok za jednotlivé právne úkony v zmysle predmetnej vyhlášky¹² (súčasťou je aj náhrada za stratu času a hotové výdavky).

(iii) Príčinná súvislosť medzi nezákonným rozhodnutím a škodou

Príčinná súvislosť medzi trovami na obhajobu a nezákonným trestným stíhaním bude daná v zásade vždy. Ako vyplýva z rozhodnutia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 29. 10. 2019, sp. zn. 8Cdo/134/2019 „je irelevantné, či išlo o prípad nutnej obhajoby alebo nie, pretože právo obvineného zvoliť si obhajcu v trestnom konaní je súčasťou ústavného práva na právnu pomoc (čl. 47 ods. 2 Ústavy SR). Príčinná súvislosť medzi takto vzniknutou škodou u „žalobkyňa“ a trestným stíhaním je nepochybná, keďže bez prebiehajúceho trestného stíhania by si nebola zvolila obhajcu (k tomu pritom došlo až po doručení trestného rozkazu, keď už bola v pozícii obžalovanej). Žalobkyňa predloženými výpismi z účtu preukázala úhradu trov obhajoby zvolenému advokátovi“.¹³

Taktiež je potrebné dodať, že zodpovednosť za škodu spôsobenú nezákonným trestným stíhaním je zodpovednosť založená na objektívnom princípe. Štát preto nemá možnosť zbaviť sa tejto zodpovednosti liberačnými dôvodmi a rovnako tak nie je podstatné, či došlo zo strany štátu k zavinenému konaniu.¹⁴

(iv) Podanie riadneho opravného prostriedku

Podľa § 6 ods. 2 zákona č. 514/2003 Z. z. platí, že právo na náhradu škody možno priznať iba vtedy, ak poškodený podal proti nezákonnému rozhodnutiu riadny opravný prostriedok podľa osobitných predpisov. Splnenie tejto podmienky sa pritom nevyžaduje vtedy, ak ide o prípady hodné osobitného zreteľa.¹⁵

Táto zákonná podmienka spôsobuje v praxi nemalé problémy. Súdna prax nie je jednotná v otázke, či v prípade ak obvinený nepodá riadny opravný prostriedok proti nezákonnému rozhodnutiu,¹⁶ má táto skutočnosť za následok automatické nesplnenie zákonných podmienok pre zodpovednosť štátu za škodu spôsobenú nezákonným trestným stíhaním.

Na jednej strane možno poukázať na rozhodnutie Najvyššieho súdu SR zo dňa 26. 10. 2016, sp. zn. 5 Cdo 173/2015¹⁷ a na rozhodnutie Ústavného súdu SR zo dňa 1. 4. 2020, sp. zn. IV. ÚS 100/2019-56.¹⁸ V predmetných rozhodnutiach je vyjadrený názor o obligatórnej súčasti podanie riadneho opravného prostriedku, ako jednej zo zákonných podmienok pre zodpovednosť štátu za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci.

Naopak, opozitný názor na uvedenú problematiku priniesol Najvyšší súd SR v rozhodnutí zo dňa 29. 9. 2020, sp. zn. 9 Cdo 65/2020, v ktorom uviedol, že „viazanosť štátnych orgánov v zmysle čl. 2 ods. 2 ústavy neznamena výlučnú a bezpodmienečnú nevyhnutnosť doslovného gramatického výkladu aplikovaných zákonných ustanovení (II. ÚS 5/2020) dospel k záveru, že „rozhodujúcim kritériom

zákonnosti konania vedeného orgánom verejnej moci je výsledok tohto konania. V tomto smere nie je správny výklad, ktorý poskytol odvolací súd v otázke podmienenia nároku na náhradu škody v predmetnej veci podaním opravného prostriedku (sťažnosti) proti uzneseniu o vznesení obvinenia s poukazom na § 6 ods. 2 zákona č. 514/2003 Z. z., keď tento jeho výklad ide proti zmyslu a obsahu tohto zákona, „... aby každá majetková ujma spôsobená nesprávnym či nezákonným zásahom štátu bola odčinená“ (sp. zn. 4M Cdo 15/2009). Rozhodujúci je z hľadiska nároku, ktorý uplatnil žalobca, výsledok trestného konania“.

Autor tohto článku sa pridrižiava druhej názorovej línii. Tento záver viac reflektuje aj závery dosiaľ publikovanej rozhodovacej praxe Ústavného súdu SR a Najvyššieho súdu SR v celkovom kontexte. Tento druh zodpovednosti za škodu je objektívnou zodpovednosťou bez možno liberácie a bez nutnosti preukazovania zavinenia. Na uvedené nadväzuje judikatúra, ktorá považuje tento osobitný druh zodpovednosti štátu za škodu zodpovednosťou za výsledok trestného konania. Ak nie je potrebné, aby došlo k formálnemu zrušeniu nezákonného rozhodnutia, logicky nemôže byť ani jedným zo zákonných predpokladov tejto zodpovednosti za škodu formálne podanie sťažnosti voči uzneseniu o vznesení obvinenia.

Je však pravda, že na druhej strane tu máme vyššie uvedené rozhodnutie Ústavného súdu SR, ktorý považoval nepodanie sťažnosti obvineným voči uzneseniu o vznesení obvinenia za nedostatok, pre ktorý neboli naplnené všetky predpoklady zodpovednosti štátu za škodu spôsobenú nezákonným trestným stíhaním. Pre úplnosť je však potrebné dodať, že daná problematika netvorila nosné závery ústavnej sťažnosti, na základe ktorej došlo k danému rozhodnutiu. Zrejme z tohto dôvodu sa Ústavný súd SR danou právnou otázkou ani nijak rozsiahlo nezapodieval a dospel iba k záveru citovanému v poznámke pod čiarou č. 15.

V smere nastolenej dichotómie je možné poukázať aj na pomerne aktuálne rozhodnutie Najvyššieho súdu SR zo dňa 27. 4. 2022, sp. zn. 4Cdo/13/2021, ktorým senát 4C postúpil vec na prejednanie a rozhodnutie veľkému senátu občianskoprávného kolégia Najvyššieho súdu SR. V predmetnom rozhodnutí sa poukazyvalo na rozdielnu rozhodovaciu prax najvyšších súdnych autorít v otázke, či jeden zo zákonných predpokladov zodpovednosti štátu za škodu spôsobenú nezákonným trestným stíhaním je aj podanie sťažnosti obvineným voči uzneseniu o vznesení obvinenia.¹⁹

Veľký senát Najvyššieho súdu SR a rovnako aj ním oslovené právnické fakulty sa v rozhodnutí zo dňa 24. 10. 2022, sp. zn. 1VCdo/2/2022 priklonili k názoru senátu 4C. Z rozhodnutia Veľkého senátu Najvyššieho súdu SR vyplýva, že tento uprednostnil výklad § 6 ods. 2 zákona č. 514/2003 Z. z. e ratione legis pred výkladom gramatickým. Veľký senát Najvyššieho súdu SR konštatoval, že „zmyslu a účelu § 6 ods. 1 v spojení s ods. 2 veta prvá zákona č. 514/2003 Z. z. zodpovedá taká interpretácia, v zmysle ktorej rovnaké dôsledky ako zrušenie nezákonného uznesenia o vznesení obvinenia na základe podaného riadneho opravného prostriedku podľa osobitných predpisov (sťažnosť podľa Trestného poriadku), má aj oslobodzujúci rozsudok vydaný z dôvodu, že sa nepotvrdil predpoklad o spáchaní trestného činu obvineným.... splnenie podmienky podať riadny opravný prostriedok v zmysle § 6 ods. 2 zákona č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a o zmene niektorých zákonov sa nevyžaduje, ak bol žalobca spod obžaloby v trestnom konaní oslobodený“.

S predmetným rozhodnutím Veľkého senátu Najvyššieho súdu SR sa autor tohto článku bez výhrad stotožňuje. Veľký senát Najvyššieho súdu SR sa v citovanom rozhodnutí vysporiadal aj s vyššie uvedeným opozitným rozhodnutím Ústavného súdu SR, keď jasne uviedol, že zjednocovane judikatúry je od prijatia Civilného sporového poriadku predovšetkým úlohou veľkého senátu najvyššieho súdu a táto právomoc naopak, nepripadá Ústavnému súdu SR.²⁰

4. Nárok na náhradu za nemajetkovú ujmu

Okrem skutočnej škody má osoba, voči ktorej bolo nezákonné trestné stíhanie vedené, pri splnení všetkých zákonných predpokladov, spravidla aj nárok na priznanie nemajetkovej ujmy. Konkrétne podmienky pre priznanie nemajetkovej ujmy za nezákonné trestné stíhanie sú upravené v § 17 ods. 2, 3 a 4 zákona č. 514/2003 Z. z. Tak ako v iných prípadoch, pri ktorých dochádza k uplatneniu náhrady za nemajetkovú ujmu, aj v tomto prípade platí, že existenciu nemajetkovej ujmy by mala preukázať poškodená osoba. V súdnej praxi sa však objavujú aj rozhodnutia, ktoré upúšťajú od formálneho lipnutia na nevyvrátenom preukázaní existencie nemajetkovej ujmy poškodeným.

17 Z rozhodnutia

Najvyššieho súdu SR vyplýva, že „zákonodarcu v tomto ustanovení (§ 6 ods. 2 zákona č. 514/2003 Z. z.) podmienil priznanie náhrady škody poškodenému voči štátu výslovné splnením povinnosti zo strany poškodeného spočívajúcej vo využití riadnych opravných prostriedkov proti nezákonnému rozhodnutiu. Ide o určitý druh preventívnej povinnosti kladenej zákonom č. 514/2003 Z. z. na poškodeného vychádzajúci zo zásady „právo patrí bdelym, pozorným, ostražitým, bedlivým“ – „nech si každý chráni svoje práva“ („vigilantibus iura scripta sunt“) ovládajúcej súkromné právo.“ (...) „Keďže zákon v tomto smere nepripúšťa žiadne výnimky, uvedené platí aj pre nezákonné rozhodnutia vydané v trestnom konaní, a to aj vo fáze prípravného konania. Splnenie tejto povinnosti poškodený nemôže prenášať na prokurátora a napokon už podaním sťažnosti proti vznesenému obvineniu od počiatku deklaruje svoju nevinu a nezákonnosť rozhodnutia. Opačný výklad by v podstate znamenal, že táto povinnosť sa neuplatní, pokiaľ v konaní vystupuje dozorujúci orgán štátu s kompetenciou zrušiť nezákonné rozhodnutie, čo však nezodpovedá zákonnému zneniu“.

18 Ústavný súd SR uviedol, že „akceptoval

právny záver krajského súdu, podľa ktorého sťažovateľ nespĺnil podmienku podľa § 3 zákona č. 58/1969 Zb., keďže proti uzneseniu o vznesení obvinenia nepodal sťažnosť. Námetka sťažovateľa, podľa ktorej táto sťažnosť nemala odkladný účinok, je bezpredmetná. Ustanovenie § 3 zákona č. 58/1969 Zb. nijako nerozlišuje, či príslušný právny prostriedok nápravy má alebo nemá odkladný účinok“.

19 Senát 4C sa v danom rozhodnutí priklonil k druhej názorovej línii, teda k názoru prezentovanému Najvyšším súdom SR v rozhodnutí zo dňa 29. 9. 2020, sp. zn. 9 Cdo 65/2020.

20 Rovnako aj I. ÚS 136/2019 a II. ÚS 252/2019.

21 Rozhodnutie Najvyššieho súdu SR zo dňa 27. 8. 2019, sp. zn. 4Cdo/125/2019, rovnako aj rozhodnutie Krajského súdu v Bratislave zo dňa 16. 6. 2021, sp. zn. 2Co/127/2018.

22 V uvedenom rozhodnutí Ústavný súd SR súčasne konštatoval, že v prípade nezákonného trestného stíhania spojeného s väzbou môže byť náhrada za nemajetkovú ujmu až vo výške 1 000 eur za každý mesiac nezákonného trestného stíhania.

23 Zákon č. 58/1969 Zb. o zodpovednosti za škodu spôsobenú rozhodnutím orgánu štátu alebo jeho nesprávnym úradným postupom v znení neskorších predpisov.

Najvyšší súd SR vo vzťahu k dôkaznému bremenu poškodeného pri preukazovaní existencie nemajetkovej ujmy vzniknutej v súvislosti s nezákonným trestným stíhaním uviedol, že „každé trestné stíhanie negatívne ovplyvňuje spoločenský, pracovný a osobný život stíhaného, a to bez ohľadu na jeho výsledok, teda aj **je spôsobilé bez ďalšieho vyvolať vznik nemajetkovej ujmy najmä v takom prípade, ak sa preukáže, že bolo od začiatku nezákonné**“.²¹

V intenciách uvedeného rozhodnutia je preto možné tvrdiť, že nemajetkovú ujmu za nezákonné vedené trestné stíhanie nie je potrebné vždy náležite preukázať, pretože už samotné nezákonné trestné stíhanie je determinantom, ktoré nemajetkovú ujmu bez pochyb zapríčiňuje a spôsobuje. Dokazovanie by sa tak následne malo zamerať už iba na konkrétnu výšku sumy priznanú ako náhradu za nemajetkovú ujmu. Stanovenie konkrétnej sumy je vždy v kompetencii konajúceho súdu a posudzuje sa individuálne, prípad od prípadu. Pre približnú ilustráciu je však možné poukázať na niektoré rozhodnutia súdov, ktorých právna veta je dostatočne všeobecná a preto použiteľná analogicky aj v iných prípadoch.

Ústavný súd SR v náleze zo dňa 24. 1. 2017, sp. zn. III. ÚS 754/2016 uviedol, že „nemožno považovať odškodnenie zostávajúcich 52 mesiacov trvania trestného stíhania sumou 620 eur za mesiac trvania trestného stíhania za neadekvátne“. V uvedenom rozhodnutí Ústavný súd SR nepovažoval za neprimeranú náhradu za nemajetkovú ujmu vo výške 620eur za každý mesiac nezákonného trestného stíhania²² (pre porovnanie v prípade väzobného stíhania môže byť táto suma vo výške 1 000 eur).

Iný názor na výšku priznanej sumy za vzniknutú nemajetkovú ujmu mal Krajský súd v Trnave v rozhodnutí zo dňa 16. 3. 2021, sp. zn. 11Co/66/2020, v ktorom priznal náhradu nemajetkovej ujmy za nezákonné trestné stíhanie vo výške 500 eur za každý rok vedeného trestného stíhania. Krajský súd v Košiciach v rozhodnutí zo dňa 6. 3. 2019, sp. zn. 1Co/169/2018 priznal náhradu nemajetkovej ujmy za nezákonné trestné stíhanie v trvaní viac ako 3 roky v celkovej výške 2 500 eur (t. j. približne 833 eur za každý rok trestného stíhania).

V súdnej praxi sa objavili taktiež prípady, keď bola náhrada za nemajetkovú ujmu za nezákonné vedené trestné stíhanie priznaná aj za obdobie účinnosti predchádzajúcej zákonnej úpravy.²³ K uvedenému došlo napriek tomu, že predchádzajúca zákonná úprava priznanie nároku na náhradu nemajetkovej ujmy vôbec neobsahovala.²⁴ Súdna prax taktiež judikovala, že nárok na priznanie nemajetkovej ujmy v dôsledku nezákonného trestného stíhania je možné priznať aj právnickej osobe.²⁵

Vo vzťahu k celkovej výške priznanej náhrady za nemajetkovú ujmu je potrebné taktiež poukázať na § 17 ods. 4 zákona č. 514/2003 Z. z., z ktorého vyplýva, že priznaná výška náhrady nemajetkovej ujmy nemôže byť vyššia ako výška náhrady poskytovaná osobám poškodeným násilnými trestnými činmi podľa osobitného predpisu. Z predmetnej právnej úpravy vyplýva, že celková suma odškodnenia poskytnutá podľa zákona nesmie presiahnuť **päťdesiatnásobok sumy mesačnej minimálnej mzdy platnej na obdobie kalendárneho roka, v ktorom došlo k spáchaniu trestného činu**. Uvedenou výškou limitácie náhrady za nemajetkovú ujmu v praxi často argumentuje aj Generálna prokuratúra SR.

Predmetná limitácia výšky náhrady za nemajetkovú ujmu sa však javí byť v rozpore v objektívnou zodpovednosťou štátu za škodu a taktiež aj v rozpore so základnými princípmi právneho štátu. Uvedená zákonná úprava bola podrobená aj prieskumu Ústavného súdu SR, ktorý uviedol, že „**ak má každý právo na náhradu škody spôsobenej mu nezákonným rozhodnutím štátneho orgánu zaručené v čl. 46 ods. 3 ústavy, potom toto právo nie je možné v konkrétnom prípade zákonom obmedziť, či celkom vylúčiť**. Opačný prístup by nerespektoval princíp minimalizácie zásahov do základných práv v podobe ich prípadného obmedzenia a princíp maximalizácie zachovania obsahovej podstaty základného práva (obdobne napr. nález Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. III. ÚS 165/02 z 19. decembra 2002, obdobne nález sp. zn. II. ÚS 136/02 zo 17. júla 2002, resp. nález sp. zn. II. ÚS 42/01 zo 17. júla 2002 alebo nález sp. zn. III. ÚS 165/02 z 19. decembra 2002). Z rovnakých dôvodov **nie je ústavne prípustné vyžadovať aplikáciu takejto limitácie od všeobecných súdov „skrytým“ aplikovaním hraníc stanovených inými právnymi predpismi vo veci sťažovateľky**“.²⁶

Ústavný súd SR v predmetnom náleze síce konštatoval, že uvedená limitácia výšky náhrady za nemajetkovú ujmu je v rozpore s ústavnými princípmi, avšak nakoľko dosiaľ nebolo iniciované osobitné konanie o posúdení súladu právnych predpisov s Ústavou SR, je žiaľ dané ustanovenie stále účinné a platné. Autor tohto článku sa s daným rozhodnutím Ústavného súdu SR plne stotožňuje. Nie je totiž na mieste akákoľvek limitácia výšky škody, za ktorú zodpovedá štát voči svojim občanom. Predmetné zákonné ustanovenie je obsolentné a nemá v demokratickom právnom poriadku žiadne miesto. De lege ferenda by preto bolo vhodné dané ustanovenie za zákonnej úpravy vypustiť.²⁷

ZÁVER

Predmetom tohto článku bola snaha poukázať na aktuálnu rozhodovaciu prax súdov týkajúcu sa zodpovednosti štátu za škodu spôsobenú nezákonným trestným stíhaním. Napriek tomu, že tento osobitný druh zodpovednosti za škodu nie je dosiaľ explicitne legislatívne vyjadrený, bol dotvorený praxou najvyšších súdnych autorít a v súčasnosti už má nespochybniteľné miesto v právnej praxi. Vo všeobecnosti je možné konštatovať, že ak sa trestné stíhanie fyzickej osoby skončí inak ako jej právoplatným odsúdením (vynímajúc osobitné prípady, kedy dôjde k skončeniu trestného stíhania na základe spolupráce s obvineným – zmier, podmienené zastavenie trestného stíhania a pod.), má táto spravidla nárok na náhradu škody a nemajetkovej ujmy od štátu.

Autor článku považuje judikatúrny vývoj uvedený v tomto článku za správny. Súdna prax v uvedenej právnej problematike je skutočne bohatá a rozsiahla a je potrebné uviesť, že vo väčšine prípadov dáva za pravdu žalobcom (teda nezákonne stíhaným osobám). Na druhej strane, daná situácia rozhodne v nemalej miere zaťažuje štátny rozpočet, čo znamená, že v konečnom dôsledku za nezákonné trestné stíhanie zaplatia všetci občania tohto štátu. Tu sa preto vynára otázka, či by nebolo vhodné zo strany OČTK vo väčšej miere obozretnosti pristupovať k dozoru nad prípravným konaním a k spôsobu jeho ukončenia. Jedným z možných riešení by mohlo byť apelovanie na väčšie využívanie odklonov v trestnom konaní. Priestor a možnosti na to v príslušných trestných kódexoch rozhodne sú.²⁸

Za pozitívne je taktiež možné vnímať súčasnú snahu o explicitné zavedenie tohto špecifického druhu zodpovednosti štátu za škodu do legislatívneho znenia. Je však otázne, ako bude predmetná úprava vyzeráť a či sa podmienky nároku na náhradu škody sprísnia, obmedzia alebo inak zreviujú. Zostáva len dúfať, že predmetné legislatívne zmeny negatívnym spôsobom neovplyvnia nárok nezákonne stíhaných osôb na náhradu škody a nemajetkovej ujmy. ■

RESUMÉ

Zodpovednosť za škodu spôsobenú nezákonným trestným stíhaním v kontexte aktuálnej rozhodovacej praxe

Autor v danom článku poukazuje na existenciu súdmi dotvorenej zodpovednosti za škodu spôsobenú nezákonným trestným stíhaním. Taktiež sa zamerá na sporné otázky v tejto súvislosti a čiastočne aj na možné úpravy de lege ferenda. Autor zdôrazňuje nevyhnutnosť zachovania súčasných podmienok pre priznanie náhrady škody za nezákonné trestné stíhanie aj v plánovanom legislatívnom konaní týkajúcom sa novely súčasného zákona o zodpovednosti za škodu spôsobenú orgánmi verejnej moci.

SUMMARY

Liability for Loss or Damage Caused by Unlawful Prosecution in the Context of Current Judicial Decision-Making

The author points to the existence of liability for loss or damage caused by unlawful prosecution created by courts in the course of their decision-making. He also focuses on controversial issues in this respect and partly on possible de lege ferenda regulations. The author stresses the necessity to comply with current requirements applicable to the award of damages for unlawful prosecution also in the intended legislative procedure concerning the amendment to the existing Act on Liability for Loss or Damage Caused by Public Authorities.

ZUSAMMENFASSUNG

Die Haftung für den durch eine gesetzwidrige Strafverfolgung verursachten Schaden im Kontext der aktuellen Entscheidungspraxis

Der Autor verweist in seinem Artikel auf das Bestehen der durch die Gerichte ergänzten Haftung für den durch eine gesetzwidrige Strafverfolgung verursachten Schaden. Er hat sich zugleich auf strittige Fragen in diesem Zusammenhang sowie auf mögliche de lege ferenda Regelungen konzentriert. Der Autor betont, dass es unumgänglich ist, die aktuellen Bedingungen für die Zuerkennung des Schadenersatzes wegen gesetzwidriger Strafverfolgung auch im geplanten Legislativverfahren zur Novelle des derzeitigen Gesetzes über die Haftung für einen durch die Organe der öffentlichen Gewalt verursachten Schaden, zu behalten.

24 Rozhodnutie Najvyššieho súdu SR zo dňa 30. 9. 2020, sp. zn. 6 Cdo 152/2018, ktoré bolo zverejnené v Zbierke stanovísk NS a rozhodnutí súdov SR 2/2022.

25 Rozhodnutie Najvyššieho súdu ČR zo dňa 24. 2. 2022, sp. zn. 30 Cdo 3274/2021

26 Nález Ústavného súdu SR č. k. III. ÚS 754/2016-42 zo dňa 24. 1. 2017

27 Pre porovnanie práva na úpravu v ČR nemá žiadne podobné ustanovenie, ktoré by limitovalo celkovú výšku poskytnutej náhrady za nemajetkovú ujmu – § 31a zákona č. 82/1998 Sb. Zákon o odpovednosti za škodu spôsobenou pri výkone verejnej moci rozhodnutím alebo nesprávnym úradným postupom.

28 Uvedený názor zdieľa aj odborná právna verejnosť – napr. JUDr. Filip Vincent, K niektorým aspektom efektívnosti trestného konania vo vzťahu k základným zásadám trestného konania s dôrazom na prípravné konanie, in. Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie usporiadanej Katedrou trestného práva, kriminológie, kriministiky Právnickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave dňa 30. 10. 2020.

Z ROZHODNUTÍ NAJvyššieho súdu SR

Formulácia výroku o určenie vlastníckeho práva v prípade duplicitného zápisu v katastri nehnuteľností

Duplicitne zapísaný vlastník má vždy naliehavý právny záujem na určení vlastníctva, pretože rozhodnutie o určovacej žalobe bude podkladom pre riadny zápis v katastri nehnuteľností formou záznamu podľa § 34 ods. 1 katastrálneho zákona. V sporoch o určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnosti v prípade duplicitného zápisu v katastri nehnuteľností je prípustný aj negatívny určovací petit, čo však nevylučuje prípustnosť pozitívneho určovacieho petitu.

*Uznesenie Najvyššieho súdu SR zo dňa 30. júna 2022
sp. zn. 9Cdo/251/2021*

Dotknuté ustanovenia:

- § 137 písm. c) Civilného sporového poriadku č. 160/2015 Z. z.
- § 34 ods. 1 zákona č. 162/1995 Z. z. o katastri nehnuteľností a o zápise vlastníckych a iných práv k nehnuteľnostiam (katastrálny zákon)

Okresný súd zamietol žalobu o určenie vlastníckeho práva s odôvodnením, že žalobca nemá naliehavý právny záujem na požadovanom určení. Krajský súd rozsudok okresného súdu potvrdil. Konštatoval, že ak je vlastníctvo k nehnuteľnosti duplicitne zapísané na viacerých listoch vlastníctva v prospech viacerých (spolu)vlastníkov a za situácie, že žalobca je už aktuálne zapísaný ako (spolu)vlastník parciel registra „C“, no súčasne je aj žalovaná zapísaná ako (spolu)vlastníčka identických nehnuteľností ako parcely registra „E“, žalobca nemôže mať naliehavý právny záujem na ním formulovanej pozitívnej určovacej žalobe. Rozsudkom, ktorým by súd určil, že žalobca je vlastníkom spornej E-KN parcely by totiž nedošlo k odstráneniu právne chybného stavu duplicitného vlastníctva dvoch rozdielnych subjektov na parcelách E-KN a C-KN, keďže tieto nehnuteľnosti sú de facto v teréne zhodné a odlišná je iba ich evidencia v katastrálnom operáte.

Proti tomuto rozsudku podala žalobkyňa dovolanie. Podľa jej názoru súdy nesprávne uzavreli, že v prípade duplicitného zápisu nemá naliehavý právny záujem na pozitívnom určení vlastníckeho práva, ale môže mať naliehavý právny záujem len na negatívnom určovacom výroku.

Najvyšší súd Slovenskej republiky dospel k záveru, že dovolanie žalobkyne je procesne prípustné a dôvodné.

Ak je nehnuteľnosť v katastri nehnuteľností vedená duplicitne ako vlastníctvo žalobcu aj žalovaného, má žalobca naliehavý právny záujem na negatívnom určení, že žalovaný nie je vlastníkom tejto nehnuteľnosti (uznesenie Najvyššieho súdu SR sp. zn. 6 Cdo 15/2017, R 31/2019). I keď v prípadoch určovacích žalôb je naliehavý právny záujem spravidla daný potrebou zosúladenia skutočného stavu so zápisom vlastníckeho práva v katastri nehnuteľností, a teda zapísania (či obnovenia zápisu) vlastníckeho práva žalobcu na základe pozitívnej určovacej žaloby, v okolnostiach konkrétnej veci môže byť daný aj v prípade negatívnej určovacej žaloby, ak sa ňou má odstrániť stav právnej neistoty už zapísaného vlastníckeho práva. Ide najmä o situáciu, ak je vlastnícke právo zapísaného vlastníka spochybnené duplicitným zápisom vlastníckeho práva i v prospech iného subjektu. Na základe negatívnej určovacej žaloby by bolo možné dosiahnuť opravu zápisu evidovaných údajov o vlastníkovi, a teda odstránenie duplicity.

Súdna prax sa ustálila aj na názore, že určovacia žaloba je spravidla prípustná pri spornosti práv (právných vzťahov) k nehnuteľnostiam evidovaným v katastri nehnuteľností, ak rozsudok vyhovujúci žalobe môže privodiť zosúladenie evidovaného a právneho stavu (rozsudok Najvyššieho súdu SR sp. zn. 4 Cdo 105/2013). V zmysle ustálenej judikatúry, pokiaľ navrhuje žalobca určenie svojho vlastníckeho práva k nehnuteľnosti, je na požadovanom určení vždy naliehavý právny záujem, ak súdne rozhodnutie určujúce právo bude podkladom pre zápis v evidencii katastra nehnuteľností a týmto spôsobom sa dosiahne zosúladenie zhody medzi stavom skutočným a evidenciou katastra nehnuteľností (Najvyšší súd SR sp. zn. 2 Cdo 163/2005, 1 Cdo 56/2003, R 24/2009).

Z odbornej literatúry tiež vyplýva, že k výmazu duplicitného vlastníctva môže dôjsť buď na základe rozhodnutia súdu o určení vlastníckeho práva k nehnuteľnosti aj na základe negatívnej určovacej žaloby, alebo na základe dohody, napr. o urovnaní.

Z rozhodovacej praxe dovolacieho súdu v otázke danosti naliehavého právneho záujmu na určovacej žalobe v prípade duplicitného zápisu možno vyvodiť právny záver, že duplicitne zapísaný vlastník má vždy naliehavý právny záujem na určení vlastníctva, pretože rozhodnutie o takej určovacej žalobe bude podkladom pre riadny zápis v katastri nehnuteľností formou záznamu podľa § 34 ods. 1 katastrálneho zákona. Súdna prax, vychádzajúc vždy z konkrétnych okolností prejednávaneho sporu, pripúšťa tak pozitívny určovací petit (súd určuje, že žalobca je vlastníkom), ako aj negatívny určovací petit (súd určuje, že žalovaný nie je vlastníkom). V oboch prípadoch súd rozhodne o spornosti zápisu vlastníckeho práva spočívajúcej v jeho duplicite a rozhodne, kto z duplicitne zapísaných vlastníkov je vlastníkom nehnuteľnosti. Z judikátu R 31/2019, ktorý pripúšťa negatívny určovací petit, nijako nemožno vyvodiť, že je prípustný len takýto negatívny určovací petit, vychádzajúc z odôvodnenia tohto rozhodnutia ho treba interpretovať tak, že v sporoch o určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnosti v prípade duplicitného zápisu v katastri nehnuteľností je prípustný aj negatívny určovací petit, čo však nevylučuje prípustnosť aj pozitívneho určovacieho petitu.

Ak súdy nižších inštancií vychádzali z opačného právneho záveru, ide o nesprávnu aplikáciu § 137 písm. c) CSP¹ a nesprávne právne posúdenie, predstavujúce odklon od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu a naplnenie dovolacieho dôvodu podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP. Ak súdy považovali za rozhodujúce, že rozhodnutie o pozitívnom určovacom petite nevyrieši spornosť zápisu vzhľadom na to, že nehnuteľnosti žalobkyne sú zapísané v registri KN-C a nehnuteľnosti žalovanej sú zapísané v registri KN-E, tento ich záver nie je správny, pretože podstatným nie je to, že nehnuteľnosti sú zapísané v odlišných registroch, ale to, že ide o totožné nehnuteľnosti, čo preukazuje poznámka o duplicitnom zápise vlastníckeho práva.

Dovolací súd preto rozhodnutie odvolacieho súdu spolu s rozhodnutím súdu prvej inštancie zrušil a vec vrátil súdu prvej inštancie na ďalšie konanie.

Odôvodnenie je redakčne krátené a upravované.

Právnu vetu a rozhodnutie spracovala: **JUDr. Zuzana Fabianová, Ph.D.**
advokátka

¹ § 137 písm. c) CSP:

Žalobou možno požadovať, aby sa rozhodlo najmä o určení, či tu právo je alebo nie je, ak je na tom naliehavý právny záujem; naliehavý právny záujem nie je potrebné preukazovať, ak vyplýva z osobitného predpisu.

Z JUDIKATÚRY SÚDNEHO DVORA EURÓPSKEJ ÚNIE

Ako odôvodniť súdne povolenie odpočúvania telefónnej komunikácie

Článok 15 ods. 1 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2002/58/ES z 12. júla 2002, týkajúcej sa spracovávaní osobných údajov a ochrany súkromia v sektore elektronických komunikácií (smernica o súkromí a elektronických komunikáciách), v spojení s článkom 47 druhým odsekom Charty základných práv Európskej únie sa má vykladať v tom zmysle, že nebráni vnútroštátnej praxi, podľa ktorej sa súdne rozhodnutia, ktorými sa povoľuje použitie osobitných vyšetrovacích postupov na základe odôvodnenej a podrobnej žiadosti orgánov činných v trestnom konaní, vypracovávajú na základe vopred pripraveného textu bez individualizovaného odôvodnenia, ale obmedzujú sa na konštatovanie, okrem dĺžky platnosti povolenia, že sú splnené požiadavky stanovené právnymi predpismi, na ktoré sa tieto rozhodnutia vzťahujú, za predpokladu, že presné dôvody, pre ktoré príslušný sudca rozhodol, že zákonné požiadavky sú splnené vzhľadom na skutkové a právne prvky charakterizujúce prejednávajúcu vec, možno ľahko a jednoznačne vyvodiť z krížového čítania rozhodnutia a žiadosti o povolenie, pričom žiadosť o povolenie musí byť po vydaní povolenia prístupná osobe, proti ktorej bolo použitie osobitných vyšetrovacích postupov povolené.

Rozsudok Súdného dvora zo 16. februára 2023
vo veci C-349/21, HYA a i. – ECLI:3EU:C:2023:102.

K položeniu prejudiciálnych otázok neviedli bulharský súd pochybnosti o bulharskej právnej úprave, ale prax bulharských súdov súvisiaca s aplikáciou tejto právnej úpravy. Bulharská právna úprava totiž v súlade so smernicou Európskeho parlamentu a Rady 2002/58/ES týkajúcej sa spracovávaní osobných údajov a ochrany súkromia v sektore elektronických komunikácií (ďalej len „smernica 2002/58“) a tiež v súlade s Chartou základných práv Európskej únie (ďalej len „Charta“) správne požaduje odôvodnenie súdnych rozhodnutí a teda aj takeého súdneho rozhodnutia, ktorým je rozhodnutie predsedu Špecializovaného trestného súdu o povolení na odpočúvanie telefónnej komunikácie. Lenže prax bulharského Špecializovaného trestného súdu je taká, že rozhodnutia, ktorými sa povoľuje odpočúvanie telefónnej komunikácie, vychádzajú z vopred pripraveného vzoru bez toho, aby obsahovali individuálne odôvodnenie. Vnútroštátny súd v tom videl rozpor s právom na účinnú súdnu ochranu obsiahnutým v článku 47 Charty.

Súdny dvor najprv overil, či zo smernice 2002/58 skutočne vyplýva povinnosť odôvodniť také súdne rozhodnutie, ako je rozhodnutie o povolení na odpočúvanie telefónnej komunikácie. Článok 5 tejto smernice stanovuje zásadu dôvernosti správ a príslušných údajov o prenose dát prenášaných pomocou verejnej komunikačnej siete, ktorá predpokladá zákaz počúvať, odpočúvať, uchovávať komunikácie a príslušné údaje o prenose dát. Výnimka z tejto zásady vyplýva z článku 15 ods. 1 smernice 2002/58, ktorý umožňuje členským štátom prijať legislatívne opatrenia obmedzujúce zásadu dôvernosti a to najmä vtedy, ak také obmedzenie je nevyhnutné, vhodné a primerané na zabránenie, vyšetrovanie, odhaľovanie a stíhanie trestných činov. Takéto obmedzujúce opatrenia však musia byť v súlade so všeobecnými zásadami práva Únie, vrátane práv, slobôd a zásad upravených v Charte.

Bulharskou reakciou na článok 15 smernice 2002/58 je možnosť zasiahnuť do dôvernosti správ a príslušných údajov o prenose dát prostredníctvom súdnych rozhodnutí. Tieto súdne rozhodnutia

musia rešpektovať Chartu a najmä jej článok 47 obsahujúci právo na účinný prostriedok nápravy a právo na spravodlivý proces. Ako vyplýva z judikatúry Súdneho dvora, právo na účinný prostriedok nápravy obsahuje aj právo na odôvodnenie, keďže vyžaduje, aby dotknutá osoba mala možnosť oboznámiť sa s dôvodmi rozhodnutia v záujme toho, aby mohla čo najlepšie brániť svoje práva a s plnou znalosťou relevantných skutočností sa rozhodnúť, či podať žalobu na súd za účelom preskúmania zákonnosti tohto rozhodnutia.¹

Ako už bolo uvedené, bulharská právna úprava zásahov do zásady dôvernosti správ a príslušných údajov o prenose dát je plne v súlade s požiadavkami smernice 2002/58 a Charty. Problematický je spôsob realizácie povinnosti odôvodniť súdne rozhodnutie povoľujúce odpočúvanie telefónnej komunikácie. Toto rozhodnutie totiž obsahuje vopred pripravený vzor textu, v ktorom sa uvádza, že sú splnené zákonné požiadavky na udelenie povolenia na odpočúvanie telefónnej komunikácie bez konkrétneho a podrobného odôvodnenia.

Podľa Súdneho dvora je možné aj takéto rozhodnutie považovať za dostatočne odôvodnené, avšak len za predpokladu, keď bolo prijaté na základe odôvodnenej a podrobnej písomnej žiadosti. Súdny dvor sa stotožnil s argumentom Európskej komisie, že by bolo neprirodzené vyžadovať, aby súdne povolenie na odpočúvanie telefónnej komunikácie obsahovalo konkrétne a podrobné odôvodnenie, keď takéto odôvodnenie musí podľa vnútroštátneho práva obsahovať už žiadosť o získanie tohto povolenia. Súčasne je však potrebné, aby dotknutá osoba, ktorej telefónna komunikácia bola odpočúvaná, bola schopná pochopiť dôvody, z ktorých bolo odpočúvanie povolené a to v záujme toho, aby mohla rozhodnutie o povolení odpočúvania telefónnej komunikácie užitočne a účinne napadnúť. Rovnakú možnosť pochopiť dôvody na udelenie povolenia musí mať aj sudca, ktorý overuje zákonnosť povolenia.

Súdny dvor neuviedol, či prax bulharských orgánov tejto požiadavke zodpovedá a ponechal posúdenie tejto skutočnosti v rukách vnútroštátneho súdu. Odporučil mu, aby pri posudzovaní skúmal dve skutočnosti. Po prvé, či dotknuté osoby a súd overujúci zákonnosť povolenia mali prístup nielen k rozhodnutiu o povolení na odpočúvanie, ale aj k žiadosti, na základe ktorej bolo toto povolenie udelené. Po druhé, vnútroštátny súd má skúmať, či krížovým čítaním povolenia na odpočúvanie a žiadosti na udelenie tohto povolenia je možné ľahko a jednoznačne pochopiť presné dôvody, pre ktoré bolo toto povolenie udelené, a dĺžku platnosti tohto povolenia.

Súdny dvor pripomenul aj nedávny rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva, v ktorom bolo v súvislosti s dvoma rozsudkami bulharského Špecializovaného trestného súdu konštatované, že neexistencia individualizovaného odôvodnenia nemôže automaticky viesť k záveru, že sudca, ktorý vydal povolenie, žiadosť riadne nepreskúmal.²

Bulharský súd položil ešte jednu prejudiciálnu otázku smerujúcu k zisteniu, či je v rozpore s právom Únie taký výklad vnútroštátneho zákona, podľa ktorého informácie získané na základe takeého súdneho povolenia, ktoré bolo predmetom prvej prejudiciálnej otázky, sa použijú na preukázanie obvinenia. Táto otázka vychádza z predpokladu, že dôkazy pre obvinenie boli získané na základe nezákonného povolenia na odpočúvanie telefónnej komunikácie, keďže povolenie nebolo dostatočne odôvodnené. Nedostatočná odôvodnenosť povolenia mala spôsobiť aj nemožnosť sledovanej osoby účinne napadnúť súdne rozhodnutie, ktorým bolo sledovanie povolené.

Podľa Súdneho dvora nebolo potrebné odpovedať na túto otázku vzhľadom na odpoveď na prvú otázku. Tento postoj Súdneho dvora je však mierne alibistický. Je síce pravda, že druhá otázka bola položená len pre prípad zápornej odpovede na prvú otázku, teda pre prípad, keď by Súdny dvor konštatoval, že bulharský spôsob odôvodňovania súdnych rozhodnutí povoľujúcich odpočúvanie telefónnej komunikácie je v rozpore s článkom 15 smernice 2002/58. Toto síce Súdny dvor v odpovedi na prvú otázku nekonštatoval, ale súladnosť vnútroštátnej praxe podmienil dvomi požiadavkami, ktorých splnenie má posúdiť vnútroštátny súd. V prípade, ak by vnútroštátny súd dospel k záveru, že uvedené požiadavky splnené nie sú, stala by sa potreba odpovede na druhú prejudiciálnu otázku viac ako naliehavou, keďže by to znamenalo, že nebola splnená požiadavka odôvodnenia zásahu do zásady dôvernosti správ a príslušných údajov o prenose dát prenášaných pomocou verejnej komunikačnej siete. Na rozdiel od Súdneho dvora sa druhou otázkou zaoberal generálny advokát, ktorý navrhol aj možnú odpoveď, avšak jeho návrhy nie sú pre Súdny dvor záväzné.³

1 Rozsudok Súdneho dvora z 24. novembra 2020, Minister van Buitenlandse Zaken, C-225/19 a C-226/19, EU:C:2020:951, bod 43 a citovaná judikatúra.

2 Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva z 11. januára 2022, Ekimdžiev a i. v. Bulharsko, ECLI:CE:ECHR:2022-0111JUD007007812, § 313 a 314, ako aj citovaná judikatúra).

3 Návrhy generálneho advokáta Anthony Collinsa vo veci C-349/21 prednesené 13. októbra 2022, ECLI: EU:C:2022:779, body 47 – 63.

Rozhodnutie spracovala: **doc. JUDr. Martina Jánošíková, Ph.D.**

*Ústav medzinárodného práva a európskeho práva
UPJŠ v Košiciach, Právnická fakulta*

Partner pre vašu advokátsku kanceláriu

Balíček
ASPI + Praetor

**Využite prepojenie
ASPI a Praetora**

+421 2 58 10 20 14
praetor-systems.sk
aspi.sk

Využite spojenie so silným partnerom

Profesionálne nástroje, ktoré zvýšia efektivitu vašej práce.

Balíček ASPI + Praetor
2 vzájomne prepojené profesionálne systémy v 1 balíčku

TIP: V ASPI jedným klikom vyhľadáte rozhodnutie a druhým si ho priradíte do spisu v Praetore. Pri Praetore oceníte veľmi jednoduchú a prehľadnú prácu s elektronickou schránkou.

ASPI | Svet práva pre profesionálov

Nájdite odpoveď skôr, ako vám vychladne ranná káva. Aplikácia ASPI ponúka rýchlu orientáciu pri práci s právnymi normami a dôležitými súvisiacimi informáciami. Zákony prepája s autorským obsahom – komentármi, judikatúrou, rozhodnutiami súdov, vzormi a inými významnými právnymi dokumentmi.

Praetor – advokátsky systém pre úspešných

V jednom systéme vybavíte všetko – správu spisu, prácu s dokumentmi, preverenie klienta, splnenie evidenčných povinností, poštu, fakturáciu a veľa ďalšieho. Ušetríte hodiny času každý týždeň a neunikne vám nič dôležité. Praetor uľahčí život všetkým členom tímu.

Pre viac informácií nás neváhajte kontaktovať:

+421 2 58 10 20 14 | +421 911 360 78 | obchod@aspi.sk

Správy a udalosti

Spustenie kurzu HELP o opatreniach proti násiliu na ženách a domácejmu násiliu

Slovenská advokátska komora v spolupráci s Českou advokátskou komorou zorganizovali 31. marca 2023 vo vzdelávacích priestoroch SAK úvodný seminár k dištančnému kurzu Rady Európy na tému **Domáce násilie a násilie na ženách**.

Ide o cezhraničný kurz v rámci programu HELP (*Human Rights Education for Legal Professionals*) k problematike právnej ochrany obetí domáceho násillia a násillia na ženách, ktorý následne pokračuje online počas ďalších troch mesiacov pod vedením českej advokátky Lucie Hrdej na vzdelávacej platforme HELP: <https://help.elearning.ext.coe.int/>.

Účastníkmi kurzu je vyše 70 slovenských a českých advokátok a advokátov.

Podujatie otvorila podpredsedníčka SAK Alexandra Čížmaríková spolu so zástupkyňou Českej advokátskej komory Lenkou Vojřovou. Následne odovzdali slovo zástupkyňi Rady Európy Ane-Maria Telbis, ktorá priblížila proces tvorby kurzov HELP, ich cieľ a metodiku. Hlavný príspevok o tom, ako predísť sekundárnej viktimizácii klientov v trestnom konaní, predniesla tútorka kurzu Lucie Hrdá. Podujatie po odbornej stránke uzatvorila exkurzom judikatúry ESĽP zástupkyňa SR pred ESĽP Miroslava Bálintová.

Účastníci merali cestu z rôznych kútov Česka a Slovenska a sme radi, že vyjadrili spokojnosť s podujatím a odhodlanie venovať sa naplno vzdelávacej materii.

Vzdelávacie materiály kurzu bol preložený do slovenského jazyka pri príležitosti spustenia projektu *pro bono* právnej pomoci obetiam násillia (*Advokáti proti násilliu*) počas roka 2021. Advokáti zapojení do projektu však nemali možnosť získať certifikát. Výstupom z tohto kurzu bude aj tlačný certifikát Rady Európy a preto všetkým účastníkom prajeme veľa úspechov!

Foto Lucie Hrdá

Stretnutie členov European Lawyers' Association v Bratislave

European Lawyers' Association (ELA) je nezisková organizácia absolventov vzdelávacích programov, ktoré organizovala Fakulta advokátov pri Škótskej advokátskej komore v Edinburgu od roku 1985 s cieľom udržiavať a rozvíjať odborné a spoločenské kontakty, ktoré vznikli počas programu. Asociácia má okolo 700 členov z celej Európy, najmä advokátov, a patria medzi nich aj absolventi zo Slovenska.

Tento rok sa výročné stretnutie ELA uskutočnilo 19. mája 2023 po prvý raz v Bratislave a jeho súčasťou bola odborná konferencia v anglickom jazyku otvorená aj pre členov SAK.

Podujatie ponúklo zaujímavé témy, atraktívnych hostí a stretnutie s kolegami s medzinárodnou účasťou priamo v historickom centre Bratislavy. Účastníci z Veľkej Británie, krajín Európskej únie a z Ukrajiny mali možnosť diskutovať na témy načrtnuté predsedom NS SR Jánom Šikutom, členkou Súdnej rady Luciou Berdisovou, zástupcom Ukrajinskej národnej advokátskej komory Alexandrom Chernykhom a dvomi ukrajinskými sudcami. Podujatie otvoril podpredseda SAK Ondrej Laciak. Za nasadenie pri organizácii podujatia v krásnych priestoroch Lisztovej záhrady a Univerzitnej knižnice ďakujeme podpredsedníčke ELA Adriene Petrovej a jej kolegom.

Foto Lucia Strečanská

Night of Chances LEGAL s podporou SAK

Slovenská advokátska komora bola partnerom podujatia *Night of Chances*, ktoré je celovečerným kariérno-networkovacím eventom zameraným na študentov. Organizátor, spoločnosť *Nexteria* má 12-ročné skúsenosti s aktivitami na podporu mladých ľudí s cieľom pomôcť pri uplatnení sa na domácom pracovnom trhu.

Dňa 17. mája 2023 malo podujatie prívlastok „LEGAL“ a venovalo sa advokácii ako jednému z možných uplatnení pre študentov práva.

V prvom vstupe programu advokát Anton Staněk odpovedal na otázky kto je advokát, ako korešponduje obraz advokáta v očiach spoločnosti s každodennou pracovnou rutinou a ako je to vlastne s tou Spravodlivosťou. Ako druhá vystúpila advokátka a regionálna zástupkyňa Slovenskej advokátskej komory pre Bratislavský kraj Kvetoslava Živčáková s úvahami o tom, čo má spoločné umenie a advokácia, či je advokácia svet mužov s veľkými ramenami a ako sa dá bojovať a víťaziť slušnosťou. Fungovanie „top“ advokátskych kancelárií na Slovensku priblížil advokát Pavol Poláček a podelil sa aj so svojimi skúsenosťami z pobytu v Južnej Kórei. Večer uzavrel svojím vstupom advokát a člen predsedníctva SAK Richard Karkó, ktorý ponúkol pohľad na advokáciu s humorm a nadhľadom.

Podujatie bolo ukončené spoločenským podujatím v spojení s networkingom pre prihlásených účastníkov.

Bilaterálne stretnutie s dekanom Varšavskej advokátskej komory

Jarná konferencia *European Criminal Bar Association* (ECBA) vo Varšave určená pre advokátov so zameraním na oblasť trestného práva sa konala 5. a 6. mája a niesla sa v duchu aktuálnych tém – vojnové zločiny a zločiny proti ľudskosti v kontexte vojny na Ukrajine, ako aj ohrozenie právneho štátu a nezávislosti advokácie na príklade Poľska a Maďarska. Na podujatí sa zúčastnil podpredseda SAK Ondrej Laciak, ktorý zastáva funkciu predsedu výboru CCBE pre trestné právo a je zároveň aj členom poradného orgánu ECBA.

Podujatie bolo tiež príležitosťou na bilaterálne stretnutie s dekanom Varšavskej advokátskej komory Mikołajom Pietrzakom a na osobné poďakovanie za jeho list adresovaný SAK pri príležitosti 33. výročia slobodnej a nezávislej advokácie na Slovensku, ktorý bol uverejnený v BSA č. 2/2023. Dekan Pietrzak je držiteľom ocenenia CCBE *Human Rights Award* a aktívne sa zasadzuje o rešpektovanie princípov právneho štátu a ochrany ľudských práv v Poľsku.

Foto SAK

Stretnutie zástupcov advokátskych komôr v Brne

Zástupcovia advokátskych komôr stredoeurópskeho regiónu prijali 12. mája 2023 pozvanie Českej advokátskej komory do Brna k okrúhlemu stolu, aby prediskutovali aktuálne advokátske témy. Výmena informácií a vzájomná inšpirácia a podpora je významnou hodnotou medzinárodných vzťahov v oblasti advokácie. V mene SAK sa zúčastnili predseda SAK Martin Puchalla, podpredsedníčka SAK Alexandra Čižmáriková a podpredseda SAK Ondrej Laciak. Svoje zastúpenie mali advokátske komory Slovinska, Chorvátska, Poľska, Maďarska a Nemecka. Diskutovalo sa najmä o vybraných aspektoch povinnosti mlčanlivosti advokáta, advokátskych úschovách, elektronických voľbách do komorových orgánov, bezplatnej právnej pomoci a online súdnych konaniach.

Foto SAK

Vedenie SAK na regionálnom stretnutí s advokátmi v Banskej Bystrici, Prešove a v Košiciach

Po dvojročnej prestávke spôsobenej protipandemickými opatreniami členovia predsedníctva SAK – predseda Martin Puchalla, podpredsedníčky Alexandra Čižmáriková a Magdaléna Hromcová a podpredseda Ondrej Laciak – obnovili tradíciu pravidelných výročných prezenčných stretnutí s advokátmi v regiónoch. Po stretnutiach v Bratislave, Trnave, Žiline, Nitre a v Trenčíne, ktoré sa uskutočnili v prvom kvartáli tohto roka, nasledovali obdobné stretnutia 17. apríla v Košiciach, 18. apríla v Prešove a 15. mája v Banskej Bystrici.

Na organizácii podujatí sa podieľajú regionálni zástupcovia komory. Obsahom stretnutí je tradične odpočet činnosti za uplynulý rok 2022 pokiaľ ide o inštitucionálnu aktivitu, činnosť komory v regiónoch, zahraničnú aktivitu, legislatívnu aktivitu, plán činnosti na rok 2023 a zodpovedania otázok prítomných advokátov. Stretnutiam s advokátmi predchádza rokovanie predsedu SAK s predsedami krajských súdov a krajských prokuratúr v danom kraji.

–mch–

Zo zasadnutí Predsedníctva SAK

Predsedníctvo Slovenskej advokátskej komory sa stretlo na zasadnutí **27. marca 2023** v Bratislave.

Na úvod odznali informácie o stretnutí **vedenia komory s advokátmi Trenčianskeho kraja** a s vedeniami **Krajského súdu a Krajskej prokuratúry v Trenčíne**.

Členovia P SAK vzali na vedomie pripomienky k **návrhu vyhlášky o obsahu a spôsobe spracovania územnoplánovacej dokumentácie a o územnoplánovacích podkladoch** a informácie ■ o schválení **novely Trestného poriadku**, ktorá zavádza **pravidlá na ochranu dôvernosti komunikácie klientov s advokátom pri prehliadke advokátskych priestorov**, ■ o multidisciplinárnom pracovnom stretnutí subjektov participujúcich na ochrane detí pred násilím, ■ o návrhu nového ustanovenia **zákona o priestupkoch** a ■ o **vyhláške o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb**.

Členovia predsedníctva poverili ■ pracovnú skupinu pre trestné právo pripraviť **návrh vykonávacieho predpisu podľa schválenej novely Trestného poriadku o prehliadkach advokátskych kancelárií** a ■ pracovnú skupinu pre verejné právo pokračovať v rozpracovaní **návrhu novely Ústavy SR vo vzťahu k advokácii a k povinnosti mlčanlivosti**. **Stanovisko Slovenskej advokátskej komory k postaveniu advokáta ako opatrovníka v trestnom konaní** podľa § 48 ods. 2 Trestného poriadku je zverejnené na webovej stránke SAK.

V kontexte ďalšieho vývoja v oblasti elektronizácie predsedníctvo SAK vzalo na vedomie **status report** externého konzultanta k viacerým kľúčovým otázkam týkajúcim sa IT prostredia komory. Súhlasilo s prípravou **pozície Slovenskej advokátskej komory k používaniu systémov umelej inteligencie pri poskytovaní právnych služieb** s poukazom na ich limitácie.

Členovia predsedníctva vzali na vedomie ■ dopracovaný materiál k **návrhu de lege ferenda úpravy advokátskych obchodných spoločností** a ■ ďalšie **odporúčania v rámci soft law** spracované pracovnou skupinou pre veci advokátske k témam neoprávnené zvýhodňovanie klienta informáciou o bývalom klientovi, odmietnutie pokynu klienta, oneskorené podanie ústavnej sťažnosti, označenie kancelárie advokáta a správca konkurznej podstaty s tým, že všetky dosiaľ spracované témy v rámci soft law by mali byť presunuté do prívátnej sekcie webovej stránky komory. Poverili kanceláriu komory pripraviť **návrh zmeny § 67 zákona o advokácii** tak, že v ods. 2 sa vypúšťa veta, podľa ktorej advokát môže byť do toho istého orgánu komory zvolený najviac v dvoch po sebe nasledujúcich obdobiach; to neplatí pre disciplinárnu komisiu a odvolaciu disciplinárnu komisiu. K návrhu, že funkčné obdobie orgánov komory zvolených podľa predpisu účinné-

ho do prijatia zmeny sa spravuje podľa predpisu účinného do prijatia zmeny, nebolo prijaté žiadne uznesenie.

Členovia P SAK schválili **program letného seminára advokátov** na Tálloch a vzali na vedomie **aktualizovanú cenovú ponuku** hotela Sitno vo Vyhniach na účely organizácie seminárov advokátskych koncipientov na jeseň 2023.

Ďalej vzali na vedomie informáciu o stave **sťahovania sídla regionálnej kancelárie komory v Košiciach** a o **príprave a propagácii poskytovania bezplatných právnych porád v regiónoch**.

V rámci **ekonomických otázok** členovia predsedníctva vzali na vedomie informácie ■ o podaní **daňového priznania SAK k dani z príjmov právnických osôb za rok 2022** a ■ o **audítorskej správe za rok 2022**, ktorá je zverejnená v prívátnej sekcii na webovej stránke komory.

Predsedníctvo SAK súhlasilo s osobitnou formou **informovania členov Slovenskej advokátskej komory o činnosti Rozhodcovského súdu Slovenskej advokátskej komory** prostredníctvom **informačného listu**. Vzalo na vedomie informáciu o **pravidelnom zasielaní dotazníka po ukončení každého hlavného seminára advokátskych koncipientov v rámci cyklického vzdelávania** organizovaného komorou, správu o činnosti **Rozhodcovského súdu Slovenskej advokátskej komory za rok 2022** a **cenovú ponuku** v súvislosti so **zamýšľaným nájmom kancelárskych a skladových priestorov v budove UNIQA počas plánovanej rekonštrukcie budovy na Kolárskej 4** v Bratislave.

Členovia P SAK vymenovali dvoch **nových členov skúšobnej komisie** a vzali na vedomie **informáciu o personálnych zmenách v dvoch skúšobných senátoch**.

Predsedníctvo Slovenskej advokátskej komory sa v zmysle schváleného harmonogramu stretlo na ďalšom rokovaní **28. apríla 2023** v Bratislave.

Súhlasilo s aktívnym sledovaním a podieľaním sa na príprave služby **IP Scan v spolupráci s Úradom priemyselného vlastníctva Slovenskej republiky a Slovenskou komorou patentových zástupcov**.

Predsedníctvo SAK vzalo na vedomie informácie ■ o záveroch z **okružného stola najvyšších justičných činiteľov** 27. apríla 2023, ■ o stretnutiach **vedenia komory s advokátmi Žilinského, Košického a Prešovského kraja, s vedeniami krajských súdov a prokuratúr v uvedených regiónoch, ako aj so zástupcami Právnickej fakulty Univerzity Pavla Jozefa Šafárika a Ústavného súdu SR**, ■ o virtuálnom stretnutí v rámci **prípravy správy o stave právneho štátu 2023** a ■ o **šachovom turnaji Advokát Chess Open Bratislava**.

Členovia P SAK po **komparácii cenových ponúk na organizovanie hlavných koncipientskych seminárov v roku 2024** rozhodli, že semináre sa uskutočnia v hoteloch Víglaš a Partizán. Schválili doplnenie **nových tém do harmonogramu vzdelávacích stried v roku 2023** (zaisťovanie dát na účely trestného konania z pohľadu znalca a umelá inteligencia) a vzali na vedomie **ponuku na spoluprácu s verejným**

ochranom práv pri vzdelávacích podujatiach organizovaných komorou.

Členovia predsedníctva vzali na vedomie ■ **úvodnú štatistiku z poskytovania bezplatných právnych porád** v 13 mestách na Slovensku 26. apríla 2023, ■ **informácie o príprave Bratislavských hudobných advokátskych debátiek** 22. júna 2023, ■ **správu o prednáške o pracovnoprávných otázkach pre odídencov z Ukrajiny**, ■ **informáciu o stave príprav rekonštrukcie budovy SAK** na Kolárskej 4 v Bratislave vrátane možných alternatív fungovania kancelárie komory v náhradných priestoroch s ekonomickými dosahmi jednotlivých procesov a činností, ■ **správu o činnosti Centra právnej pomoci** za rok 2022 a ■ **informáciu o príprave informačného dňa Rozhodcovského súdu SAK**.

Členovia P SAK na oboch rokovaníach schválili **stanoviská** s úpravami na základe diskusie vo veci dopytov súvisiacich s výkonom advokácie a koncipientskej praxe, ktoré spadajú do pôsobnosti **pracovnej skupiny pre veci advokátske a komisie pre zlučiteľnosť výkonu advokácie, resp. koncipientskej praxe s inými povolaniami**. Rozhodovali o žiadostiach súvisiacich s **matrikou** advokátskych koncipientov, advokátov, usadených euroadvokátov, zahraničných advokátov, spoločností s ručením obmedzeným, verejných obchodných spoločností a komanditných spoločností.

Osobitne rozhodli o **podnete na zrušenie právoplatného rozhodnutia odvolacieho disciplinárneho senátu** a o **pozastavení výkonu advokácie z dôvodu vzatia advokáta do väzby**.
-km-

Pýta(j)te sa predsedníctva

Za akých podmienok je možné medzi advokátom a klientom uzatvoriť dohodu o zmluvnej odmene za poskytovanie právnych služieb?

Je prípustné dojednanie zmluvnej podielovej odmeny vo výške 10 % z hodnoty predmetu sporu?

V zmysle § 24 zákona o advokácii zákonodarca garantuje právo advokáta na odmenu za poskytovanie právnych služieb klientovi. Právo na odmenu (vzhľadom na vzájomnosť synalagmatického vzťahu medzi advokátom a klientom) zodpovedá oprávneniu klienta na poskytnutie právnych služieb. Záväzok poskytnúť právnu službu je preto prvou podmienkou uzatvorenia dohody o zmluvnej odmene za poskytovanie právnych služieb.

Právne predpisy týkajúce sa výkonu advokácie nestanovujú iné podmienky rozsahu poskytnutých služieb alebo obmedzenia, pokiaľ ide o štádium súdneho konania, v ktorom je možné prevziať právne zastúpenie klienta.

Vo vzťahu k určeniu výšky odmeny za poskytovanie právnych služieb síce zákonodarca neustanovuje maximálnu výšku odmeny a túto ponecháva na dohodu medzi advokátom a klientom, výška zmluvnej odmeny však musí byť primeraná a dojednaná v súlade s dobrými mravmi (§ 2 ods. 1 vyhlášky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb).

Podľa ustanovenia 3.4. druhej vety Etického kódexu advokátov v EÚ (CCBE) platí nasledovné: „*Odmena musí byť primeraná, musí zodpovedať povahe veci, byť v súlade so zákonom a zásadami výkonu povolania, ktoré sa na advokáta/advokátku vzťahujú.*“

Obmedzením vo vzťahu k výške zmluvnej odmeny advokáta sú podmienky dojednania podielovej odmeny. Podielovú odmenu medzi advokátom a klientom možno dohodnúť za podmienok uvedených v § 7 vyhlášky, teda ak je výsledok konania pred súdom podľa okolností prípadu veľmi neistý, advokát o tom klienta poučil, podielová odmena nepresahuje 20 % z hodnoty veci, ktorá je predmetom konania pred súdom.

Dohodnutá podielová odmena vo výške 10 % je preto prípustná za splnenia vyššie uvedených podmienok s tým, že advokát má právo na dohodnutú podielovú odmenu len za predpokladu plného úspechu klienta vo veci; inak na pomernú časť alebo náhradu hotových výdavkov.

Clerk.

KONEČNE JEDNODUCHÝ SOFTVÉR PRE ADVOKÁTOV

Vyskúšajte na 30 dní zdarma.
Už od 18€ mesačne pre 2 užívateľov.

www.clerk.sk

Deň advokácie je úspešne za nami

V rámci Dňa advokácie si Slovenská advokátska komora pripomína každoročne 27. apríla prijatie prvého „ponovembrového“ zákona, ktorým sa na Slovensku obnovil výkon slobodnej a nezávislej advokácie. Od tohto dátumu už uplynulo 33 rokov a my sme si výročie pripomenuli tradičnými i osobitnými podujatiami.

Bezplatnú právnu pomoc sme poskytli stovkám ľudí po celom Slovensku

Ako už býva zvykom, Slovenská advokátska komora prostredníctvom svojich členov oslavuje tento stavovský sviatok poskytovaním bezplatných právnych rád občanom. V stredu 26. apríla 2023 sme pokračovali v tejto tradícii, ktorá sa realizuje pri príležitosti Dňa advokácie už od roku 2012. Tímy advokátok a advokátov pomáhali ľuďom v dosiaľ rekordnom počte miest – Banská Bystrica, Bratislava, Košice, Malacky, Nitra, Nové Mesto nad Váhom, Pezinok, Poprad, Prešov, Topoľčany, Trenčín, Trnava, Žilina.

Do akcie sa zapojilo viac ako 120 členov Slovenskej advokátskej komory. Možnosť bezplatného poradenstva využilo 700 občanov.

Dostali sme sa tak na úroveň záujmu o podujatie spred koronového obdobia a veľmi nás teší, že z každého mesta zaznievala vysoko pozitívna spätná väzba. Ľudia odchádzali spokojní s právnym poradenstvom a s lepším pochopením svojho právneho problému.

„Organizovaním bezplatnej právnej pomoci pre ľudí dáva Slovenská advokátska komora jasne najavo, že advokácia je v prvom rade pomáhajúce povolanie. Naším zámerom je byť vždy k dispozícii, ak niekto potrebuje právnu pomoc,“ zdôraznil predseda SAK Martin Puchalla.

Podobne ako minulý rok, organizáciu podujatia v spolupráci s kanceláriou komory mali vo svojich rukách najmä regionálni zástupcovia, ktorí aktívne komunikovali s miestnymi samosprávami za účelom zabezpečenia priestorov na poskytovanie poradenstva a využitia mestských komunikačných prostriedkov na zvýšenie povedomia o tomto podujatí. Srdečne im za to ďakujeme.

Pokračovali sme v tomto roku aj v osvedčenej spolupráci s právnickými fakultami v Bratislave, Trnave a Košiciach, ktoré vyslali svojich študentov, aby pomohli s organizáciou na mieste a zároveň mali študenti práva možnosť pozorovať advokátov pri práci s klientmi. V Bratislave záujemcom o práv-

Advokáti a študenti zapojení do bezplatnej právnej pomoci v Bratislave. Foto Vladislav Zigo

Poskytovanie právnej pomoci na pôde
Fakulty práva Trnavskej univerzity. Foto Marián Haršány

Študenti Právnickej fakulty Univerzity Komenského výrazne prispeli
k hladkému priebehu podujatia v Bratislave. Foto Katarína Marečková

nu pomoc predstavili tiež Študentskú právnu poradňu Univerzity Komenského, ktorá sa realizuje pod dohľadom advokátov a takisto prijíma žiadosti o právnu pomoc.

Pokiaľ ide o oblasti právneho poradenstva, ako po minulé roky, aj teraz dominovalo jednoznačne občianske právo a rodinné právo, no nechýbali ani otázky týkajúce sa trestného práva, správneho práva, obchodného práva, daňového práva, migračného práva, pozemkového a stavebného práva. Viacerí žiadatelia riešili susedské vzťahy, pozemky, dedenie, právo sociálneho zabezpečenia či vysporiadanie bezpodielového spoluvlastníctva manželov.

**Úprimne ďakujeme všetkým kolegyniam a kolegom,
ktorí sa zapojili do projektu bezplatnej právnej po-
moci a prispeli k jeho úspešnému zorganizovaniu!**

Predsedníctvo Slovenskej advokátskej komory by v mene celej našej stavovskej organizácie chcelo menovite poďakovať za osobné nasadenie počas poskytovania bezplatného právneho poradenstva týmto advokátkam a advokátom, koncipientkam a koncipientom:

Banská Bystrica: JUDr. Milan Ragas,
JUDr. Peter Múkera st., JUDr. Diana Hrončeková,
JUDr. Lucia Fabriciusová, JUDr. Barbora Mihaliková,
JUDr. Branislav Poldauf, JUDr. Blanka Gondová

Bratislava: JUDr. Michal Hrivnák, Mgr. Branislav Welter,
Mgr. Štefan Krnáč, Mgr. et Mgr. Stanislava Rajnincová,
Mgr. Jakub Škvarka, JUDr. Andrea Erbenová, PhD., LL.M.,
JUDr. Dominika Lidayová Bašaryová,
Mgr. Livia Miklenčíčová, JUDr. Patrik Ozimanič,

O poskytovanie právnej pomoci v Žiline bol veľký záujem, zapojilo sa 17 advokátok a advokátov. Foto Andrea Havelková

Mgr. Lucia Kučerková, Mgr. Ondrej Katuščák,
Mgr. Peter Serina, JUDr. Peter Fratrič, JUDr. David Vöröš,
JUDr. Matej Oslacký

Košice: JUDr. Martin Friedrich, Mgr. Tomáš Groszmann,
Mgr. Tomáš Herman, JUDr. Tomáš Szalontay,
JUDr. Adriana Kmecová, JUDr. Monika Meňhertová,
Mgr. Miroslava Francová

Malacky: JUDr. Miroslav Zobok,
JUDr. René Vanek, Mgr. Alžbeta Šišolák Némethová,
JUDr. František Kurnota, JUDr. Stanislav Vilém,
JUDr. Róbert Šegeda, Mgr. Ján Kutan

Nitra: Mgr. Zuzana Gáliková, JUDr. Svorad Petruška,
JUDr. Gabriela Strýčeková, JUDr. Juraj Hedera,
JUDr. Ing. Jaroslav Dobiš, PhD., Mgr. Erik Jakubík,
JUDr. Petra Baňáková, JUDr. Ing. Dušan Józsa,
JUDr. Mária Jakubíková, JUDr. Martin Balvan

Nové Mesto nad Váhom: Mgr. Juliana Sumková,
Mgr. Vladimír Misároš, JUDr. Katarína Hunčíková

Pezinok: Mgr. Ivana Majerníková, LL.M., JUDr. Zuzana
Martincová, Mgr. Ing. Lenka Palúchová, LL.M.,
JUDr. Barbora Roštárová, JUDr. Kvetoslava Živčáková

Poprad: JUDr. Martin Tomas, JUDr. Soňa Bendíková,
JUDr. Igor Vranka, Mgr. Jozef Mareček,
JUDr. Marcel Kohút, JUDr. Rastislav Jackovič,
Mgr. Dominika Pisarcíková, Mgr. Drahomíra
Beňová Vargovská LL.B., JUDr. Jozef Beňo, PhD.

Prešov: Mgr. Ivan Mazanec, Mgr. Simona Tereková,
JUDr. Martina Stankovičová, JUDr. Daniel Boľanovský,
JUDr. Dáša Komková, Mgr. Oto Saloky, JUDr. Martina
Fabianová, JUDr. Ján Pavlík, JUDr. Martin Fabian,
JUDr. Marek Bujdoš, JUDr. Ambróz Motyka, JUDr. Ivana
Červenáková Krížová, JUDr. Katarína Naster Dugasová,
JUDr. Kristián Príhoda, Mgr. Renáta Romanová

*Prednášku v ukrajinskom jazyku si vypočulo 18 záujemcov
z radov odídencom a pomáhajúcich organizácií.
Foto Michaela Chládekovej*

Žilina: JUDr. Andrea Gireth, Mgr. Kristína Decká,
JUDr. Alžbeta Jandová, JUDr. Zuzana Otahálová,
JUDr. Lenka Špiriaková, JUDr. Michaela Macaláková,
JUDr. Jana Veľas Hlucháňová,
JUDr. Magdaléna Hromcová, JUDr. Lukáš Hamza,
JUDr. Andrea Havelková, JUDr. Tereza Petrová,
JUDr. Liliana Smiešková Kazerooni,
JUDr. Drahomíra Caroline Boháčiková,
JUDr. Zuzana Kardošová, JUDr. Anna Mozolíková,
Mgr. Ľubica Franková, Mgr. Ján Páchnik

Topoľčany: JUDr. Zuzana Ásványi,
JUDr. Margita Kytarova, Mgr. Róbert Augustín,
JUDr. Juraj Šimuny, JUDr. Pavel Vorosvary,
JUDr. Lukáš Grežďo, JUDr. Zuzana Čížová,
JUDr. Ivana Magdolenová Joriková, JUDr. Peter Janík,
Mgr. Miroslav Slávik, JUDr. Zuzana Valaská

Trenčín: JUDr. Andrej Opet,
JUDr. Zuzana Čížová, JUDr. Martina Kmeťová,
JUDr. Helena Košútová Valášková,
JUDr. Andrea Trokanová, JUDr. Jozef Zemko,
JUDr. Ján Kanaba, JUDr. Peter Ďurmek,
JUDr. Rastislav Škultéty, JUDr. Ján Červeňanský

Trnava: JUDr. Igor Ribár, Mgr. Milan Kralovič,
JUDr. Ing. Miroslav Kadúč, PhD., JUDr. Eva Koleničová,
JUDr. Andrej Halada, Mgr. Matej Haršány,
JUDr. Martin Brezovan, JUDr. Marián Haršány

Deň sme na pôde komory uzavreli prednáškou s názvom **Právne odporúčania pre Ukrajincov pracujúcich na Slovensku**. Týmto spôsobom sme chceli poskytnúť právne rady aj odídencom – ukrajinským občanom, ktorí na Slovensku hľadajú prácu, sú zamestnaní alebo majú oprávnenie prevádzkovať živnosť.

Lektormi trojhodinovej prednášky boli **Mgr. Il'ja Rogač**, advokát, a **Mgr. Olena Vyshniakova**, ukrajinská advokátka a medzinárodná advokátka pôsobiaca na Slovensku. Ďakujeme im za iniciatívu a prednášku poskytnutú *pro bono*.

Podujatie sa podrobne dotklo týchto tém: ■ vznik pracovnoprávneho vzťahu na základe pracovnej zmluvy a dohody, ■ práca na živnosť, ■ výkon práce prostredníctvom agentúry dočasného zamestnávania. Účastníci dostali odporúčania na čo si dať pozor pri vzniku pracovnoprávneho vzťahu a dozvedeli sa tiež o spôsoboch skončenia pracovného pomeru a nárokoch zamestnanca s tým súvisiacich (výpovedná doba, odstupné, a pod.). Záver prednášky bol venovaný analýze prípadov z praxe a zodpovedaniu otázok účastníkov.

V číslach teda možno podujatie vyhodnotiť takto:

- 13 miest
- 16 študentov právnických fakúlt
- 124 zapojených advokátov
- 700 príjemcov právneho poradenstva

Pri okrúhlym stole sa stretli najvyšší predstavitelia slovenskej justície

Dňa 27. apríla 2023 pri príležitosti Dňa advokácie Slovenská advokátska komora pozvala najvýznamnejšie osobnosti slovenskej justície na odborné diskusné podujatie – okrúhly stôl k aktuálnym témam slovenskej advokácie a právneho štátu.

Potešilo nás, že všetci oslovení prijali pozvanie predsedníctva Slovenskej advokátskej komory a pri okrúhlym stole reprezentovali najdôležitejšie justičné inštitúcie: predseda Ústavného súdu SR **Ivan Fiačan**, minister spravodlivosti SR **Viliam Karas**, predseda Najvyššieho súdu SR **Ján Šikuta**, podpredsedníčka Najvyššieho súdu SR **Andrea Moravčíková**, generálny prokurátor **Maroš Žilinka**, verejný ochranca práv **Róbert Dobrovodský** a predsedníčka senátu Najvyššieho správneho súdu SR **Kristína Babiaková**. Na podujatí sa zúčastnili aj predseda Českej advokátskej komory **Róbert Němec** a podpredseda ČAK **Martin Maisner**.

Hlavným cieľom okrúhleho stola bolo vedenie otvorenej odbornej diskusie o úlohách slobodnej advokácie v kontexte aktuálnych výziev ochrany právneho štátu a základných práv, a najmä možnosť vnímať pohľady najvyšších predstaviteľov justície na tieto témy.

Predseda SAK **Martin Puchalla** a s ním podpredsedníčky **Alexandra Čížmariková** a **Magdaléna Hromcová** a podpredseda **Ondrej Laciak** v rámci podujatia predostreli prítomným zámer otvoriť diskusiu o možnom jasnejšom zakotvení niektorých základných prvkov slobodnej a nezávislej advokácie priamo do ústavy. Ide najmä – no nielen – o témy ako: povinnosť mlčanlivosti advokáta, potrebná miera ochrany dôvernosti komunikácie medzi advokátom a klientom, zamedzenie identifikácie advokáta s jeho klientom.

Súčasnou predstaveného konceptu bola aj úvaha *de lege ferenda* o rozšírení subjektov s návrhovým oprávnením pri abstraktnej kontrole ústavnosti o Slovenskú advokátsku komoru, a to v témach priamo súvisiacich s advokáciou a jej úlohami pri ochrane základných práv a slobôd.

Prítomní sa v tejto súvislosti zhodli na tom, že „*slobodná a nezávislá advokácia je jedným z nevyhnutných predpok-*

ladov účinnej ochrany základných práv a slobôd, ako aj fungovania demokratického a právneho štátu ako takého. V záujme ochrany týchto práv a slobôd je nevyhnutné chrániť základné piliere právneho štátu, akými je popri nezávislosti justície aj slobodná a od štátnej moci nezávislá advokácia“.

Účastníci okrúhleho stola na záver privítali niektoré témy predostreté Slovenskou advokátskou komorou a podporili ďalšie vedenie odbornej diskusie. Tešíme sa aj ponuke zapojiť personálne kapacity jednotlivých inštitúcií venujúce sa legislatívnej agende, ktoré by mohli prispieť k rozvinutiu odbornej diskusie k navrhnutým témam a priniesť ďalší pohľad na problematiku.

O podujatie prejavili záujem aj médiá. Reportáž z okrúhleho stola najvyšších predstaviteľov justície priniesla aj RTVS. Novinári mali možnosť zúčastniť sa na tlačovej besede a vyžiadať si stanoviská jednotlivých predstaviteľov justície: „*Nezávislá slobodná advokácia je základným pilierom právneho štátu. Toto si podľa nášho názoru zasluhuje ústavnoprávnu ochranu,*“ povedal pre médiá predseda SAK Martin Puchalla.

–mch– Foto SAK

Na nasledujúcej strane neprehliadnite príspevok k diskusii za okrúhlym stolom – konkrétnemu návrhu o možnom jasnejšom zakotvení niektorých základných prvkov slobodnej a nezávislej advokácie priamo do ústavy.

K ústavnej ochrane nezávislého výkonu advokácie

I. Exposé

Majú advokáti tendenciu preceňovať svoju úlohu pri ochrane základných práv a slobôd, a ústavnosti ako takej? Možno v tom zmysle, že ochranu partikulárnych záujmov svojho klienta občas radi vydávajú za ochranu samotného právneho štátu, hoci veci vedia byť zložitejšie, než takáto jednoduchá rovnica.

Má „zvyšok sveta“ tendenciu význam tejto úlohy podceňovať? Nielen to. Výkon advokácie sa v mediálnej perspektíve často nepriamo, a niekedy aj výslovne, prezentuje dokonca ako prekážka v presadzovaní spravodlivosti a základných princípov právneho štátu.

Pri okružlom stole, ktorý Slovenská advokátska komora usporiadala pri príležitosti 33. výročia vzniku slobodnej slovenskej advokácie a na ktorom sa zúčastnili vrcholní predstavitelia justície, sa o týchto témach hovorilo otvorene, polemicky a vecne. Toto však nemá byť správa o priebehu diskusie, ale „len“ rámcový pohľad na motiváciu, s ktorou Komora takúto debatu iniciovala.

Takzvaných aktualizáčných momentov, ktoré verejnej – a v ideálnom prípade aj odbornej – diskusii o úlohe advokáta v právnom štáte dávajú opodstatnenie, je mnoho. A z viacerých strán. Raz je to šikanózný prístup represívnych zložiek k výkonu advokátskeho mandátu, inokedy stotožňovanie advokáta s jeho klientom, a inokedy zase eticky či dokonca legálne sporné postupy samotných advokátov, ohrozujúce reputáciu celého stavu.

Ako jednu z platforiem pre takúto diskusiu ponúkla Slovenská advokátska komora širšiemu právnickému prostrediu konkrétny návrh ústavnej úpravy. Návrh sa týka troch prvkov s rôznym stupňom abstrakcie. Zakotvuje (i) výslovnú ochranu práva klienta na dôvernú komunikáciu s advokátom, (ii) nezávislé postavenie advokácie a ochranu advokáta pri výkone jeho mandátu, (iii) právo predsedu advokátskej komory podať návrh na začatie konania o súlade právnych predpisov, týkajúcich sa výkonu práva na súdnu a inú právnu ochranu.

II. Klientske tajomstvo

Prečo klientske tajomstvo? Prečo nie advokátske?

Aj – aj, samozrejme, jedno bez druhého nevie fungovať. Použitie pojmu advokátske tajomstvo však indikuje, akoby malo ísť o akési privilegium advokáta, o ochranu jeho dôvernej sféry. A pritom to nie je privilegium, ale bezprostredný právny (a etický) záväzok. Advokát je povinnou osobou,

klient je konečným užívateľom výhod, ktoré mu plynú z dodržiavania tejto povinnosti advokátom.

Primárnym, ak nie výlučným predmetom ochrany je práve nárok klienta na dôvernú komunikáciu, možnosť spoľahnúť sa, že o obsahu jeho komunikácie s advokátom sa bez jeho súhlasu nikto tretí nedozvie. Advokát tu pôsobí a má pôsobiť ako garant tohto nároku, a sám z neho žiadny úžitok nečerpá, resp. vždy len taký a v takom rozsahu, v akom to slúži ochrane klienta.

In rem sa táto ochrana týka všetkých skutočností, o ktorých sa advokát pri výkone mandátu dozvedel, *in personam* pôsobí táto ochrana voči všetkým tretím stranám, vrátane štátu. Práve jeho orgány majú občas tendenciu na tieto východiská „zabudnúť“ a nakladať s princípom dôvernosti komunikácie medzi advokátom a klientom ako s výlučne formálnou prekážkou, ktorú je v prípade potreby poľahky možné obísť. Práve štát, ktorý tento záväzok advokátom uložil, im najčastejšie bráni v jeho plnení.

Napriek tomu sa voči výslovnej ústavnej špecifikácii ochrany dôvernosti klientovej komunikácie s advokátom ponúka, a aj bola vznesená, námietka nadbytočnosti. Načo upravovať čosi, čo jednak ako súčasť práva na ochranu súkromia a práva na súdnu ochranu vyplýva z rozsiahlej judikatúry EŠLP a jednak je – okrem všeobecnej úpravy v zákone o advokácii – aj predmetom relatívne podrobnej (hoci veľmi čerstvej) zákonnej úpravy v Trestnom poriadku?

Nie je to frivolná námietka, pretože naozaj platí, že Štrasburg je v danej téme aj primerane prísny, aj konzistentný, a že Trestný poriadok v novej podobe poskytuje dostatočné záruky. Tým sa však téma predsa len nevyčerpáva úplne.

Po prvé, štrasburskej judikatúre sa nie vždy darí presadiť sa v rozhodovacej činnosti vnútroštátnych orgánov. Mnohé z tém, ktoré sa na európskej úrovni považujú za judikatúrne uzavreté sú na domácej pôde ešte stále predmetom nekonzistentnej aplikácie. Hmotnoprávne azda o požadovanej úrovni ochrany nemusí panovať spor, z procesného hľadiska je však obrana voči svojvôli orgánov činných v trestnom konaní často zle dostupná. Tak, ako sa kedysi len veľmi ťažko dalo trafiť do tých správnych dverí v dovolacom konaní, tak je dnes niekedy zložité vyhnúť sa prekážkam, ktoré pred sťažovateľa postaví ústavný súd. Ilustratívnym príkladom je tendencia odkazovať sťažovateľov s ich námietkami na zásah do základných práv na zákon o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci, čo je z hľadiska účelu aj účinkov úplne iný nástroj, ako súdna ochrana ústavnosti.

Po druhé, zákonná úprava je z povahy veci menej stabilnou či spoľahlivou ako tá ústavná. To, čo platí dnes, o pol roka už platiť nemusí. A po tretie, trestné konanie nepredstavuje jediný kontext, v ktorom sa dôvernosť klientovej komunikácie s advokátom môže stať predmetom svojvoľného zaobchádzania zo strany orgánov verejnej moci.

V ideálnom svete by sa dalo uspokojiť s tým, že úroveň ochrany už je daná judikatúrou. Tá domáca však ešte stále občas „nestíha“ za tou štrasburskou, a ak už tu je, prečo ju aspoň na všeobecnej úrovni nekodifikovať priamo v ústavnom texte?

III. Nezávislosť

Pokiaľ ide o explicitnú deklaráciu nezávislosti advokácie, diablov advokát by mohol namietať, že deklaratórnym normám, resp. princípom sa treba vyhýbať, o to viac v prípade, ak ich v nejakej verzii pozná už zákon („Advokát je pri poskytovaní právnych služieb nezávislý...“). Na to možno odpovedať rozmanitými protiargumentmi, tu sú dva z nich, resp. dva súvisiace prvky toho istého argumentu.

Po prvé, je to štandard. Nielen, že práve ústava je najvhodnejší predpis na zakotvenie noriem a princípov, ktoré na relatívne abstraktnej úrovni reflektujú želané hodnoty, ale naša ústava viacero takých ustanovení už obsahuje. Po druhé, je to dôležitý štandard. Aj princípy a programové normy totiž môžu vyvolávať a vyvolávajú normatívne účinky, a to v rozsahu, v akom z nich takéto účinky vyvodí orgán aplikácie práva. Ústavný súd – a nielen ten – to napokon pravidelne robí.

Klasickým príkladom sú princípy právneho štátu, ktorých normatívny rádius je mimoriadne široký a ktoré naďalej zostávajú otvoreným predmetom pokračujúcej aplikačnej špecifikácie ich obsahu a účinkov. Podobne sa to týka zásady rovnakého zaobchádzania, demokratickej formy vlády, nezávislosti justície a iných.

Rozsah a pestrosť judikatúry k ústavným princípom a programovým normám činia jej rozbor na tomto mieste neúčelným. Mnohé z týchto ustanovení sa navyše týkajú štruktúry a metód výkonu verejnej moci, čo je predsalen iná téma.

Zoberme si však ako príklad čl. 55 ods. 2 Ústavy SR: „Slovenská republika chráni a podporuje hospodársku súťaž. Podrobnosti ustanoví zákon.“

Z tejto všeobecnej zásady vyvodil ústavný súd napríklad záver, že sa ňou „právne záväzným spôsobom ustanovuje záujem Slovenskej republiky chrániť a podporovať hospodársku súťaž. Pretože čl. 55 ods. 2 je ústavnou normou, v spojení s čl. 2 ods. 2 a čl. 152 ods. 4 sa touto normou zakladá povinnosť všetkých štátnych orgánov správať tak, aby v relevantných spoločenských vzťahoch chránili a podporovali hospodársku súťaž“. (PL. ÚS 13/97)

Aké konkrétne implikácie z tejto povinnosti môžu vyplývať, je vecou okolností, a teda vecou výkladu a aplikácie v konkrétnom právnom kontexte, ale určite si vieme predstaviť analogickú právnu vetu: „Princíp nezávislosti advokácie zakladá povinnosť všetkých štátnych orgánov správať sa tak, aby ju v relevantných spoločenských vzťahoch chránili.“

Ústavný súd dokonca cizeluje autonómny ústavnoprávny obsah pojmu „hospodárska súťaž“ a trvá na tom, že tento obsah sa nevyčerpáva zákonnou úpravou. To isté platí na účel ochrany a podpory hospodárskej súťaže: takýto osobitný účel tu je, má svoj význam a štátne orgány sú povinné ho realizovať. „Princípy hospodárskej politiky patria k základným ústavným princípom a ich prostredníctvom sa v Slovenskej republike zaručuje aj ústavná ochrana právnických osôb. Základné ústavné princípy v právnom štáte určujú činnosť všetkých štátnych orgánov a predurčujú proces tvorby a obsah právnych predpisov, pretože normy uvedené v ústave v právnom štáte nemajú iba politický, alebo deklaratívny význam.“ (PL. ÚS 13/97)

To sa navyše vzťahuje na všetky normy, nielen na čl. 55, pretože „Ústava nie je dokumentom obsahujúcim normatívne irelevantné proklamácie, ktorých význam je určený až ďalšou zákonodarcovou činnosťou, ale je skutočným súborom priamo aplikovateľných noriem, princípov a hodnôt, ktoré majú svoj konkrétny normatívny dopad.“ (PL. ÚS 12/01)

Opäť analogicky platí, že obsah a normatívne účinky pojmu nezávislosť advokácie sú plne spôsobilé byť predmetom interpretačnej špecifikácie zo strany orgánov aplikácie práva, osobitne ústavného súdu.

Alebo iný príklad, čl. 55a ústavy: „Slovenská republika chráni dlhodobú udržateľnosť svojho hospodárenia, ktoré sa zakladá na transparentnosti a efektívnosti vynakladania verejných prostriedkov.“

V recentnom náleze PL. ÚS 13/2022 ústavný súd uvádza, že prijatím novely ústavy, ktorou sa tento článok do ústavy doplnil, bola „hodnota dlhohodej udržateľnosti, ako aj s tým súvisiaca transparentnosť a efektívnosť vynakladania verejných prostriedkov potvrdená ako ústavná hodnota (...) ktorá má svoj hmotnoprávny i procesný rozmer“.

A to dokonca taký rozmer, že ústavný súd vyslovil nesúlad vysoko špecifickej zákonnej úpravy z oblasti verejných financií s takýmto programovým ustanovením.

Môže byť otvorenou otázkou, či parlament chce vôbec zakotviť nezávislosť advokácie ako ústavnú hodnotu. Na tomto mieste by sa dalo obšírne rozhovoriť o tom, ako dostupnosť právnych služieb, poskytovaných nezávislým advokátom, prispieva k ochrane základných práv a slobôd, a princípov právneho štátu. Dokonca by sa v tejto súvislosti dala citovať rozsiahla judikatúra, domáca aj európska. Prínajmenšom medzi čitateľmi Bulletinu je to však notorieta.

Mimochodom, väčšina členských štátov Európskej únie takúto výslovnú ústavnú úpravu nemá, niektoré (napr. Chorvátsko, Bulharsko, Portugalsko či Slovinsko) áno. Je to vecou tradície, spoločenskej potreby a povahy toho-ktorého textu.

Spornou však nemôže byť skutočnosť, že ak by to slovenský ústavodarca chcel urobiť a urobil, nebolo by to gesto na okrasu; malo by to pre ochranu nezávislého výkonu advokácie bezprostredný právny význam, prínajmenšom potenciálne. Dnes je, samozrejme, zložité odhadnúť, pred čím všetkým a ako by táto ochrana mohla a mala pôsobiť. To však platí pre všetky ústavné normy, nielen pre tie, ktoré sú formulované ako princípy.

IV. Kontrola ústavnosti

Z istého pohľadu možno najpolemickejším je návrh na rozšírenie subjektov s návrhovým oprávnením v abstraktnej kontrole ústavnosti o predsedu Komory, a to v analogickom modeli, aký platí pre verejného ochrancu práv a predsedu Súdnej rady, čiže s materiálnym obmedzením na právne predpisy, ktoré sa týkajú výkonu práva na súdnu a inú právnu ochranu (čiže práv podľa siedmeho oddielu druhej hlavy ústavy). V zúženej alternatíve sa toto materiálne obmedzenie môže týkať napríklad len práva na právnu pomoc podľa čl. 47 ods. 2 ústavy. V paragrafovom znení teda takto: Čl. 130 ods. 1 písm. k): „Ústavný súd začne konanie, ak podá návrh *predseda Slovenskej advokátskej komory vo veciach súladu právnych predpisov podľa čl. 125 ods. 1 týkajúcich sa výkonu práva na súdnu a inú právnu ochranu,*“ resp. „*výkonu práva na právnu pomoc*“.

Základná námietka by mohla znieť, že predseda komory nemá postavenie štátneho orgánu a jeho postavenie v právnom poriadku nemožno stotožniť ani s postavením predsedu Súdnej rady. To samozrejme platí. Ten rozdiel tam je, a je dôležitý. Navrhovanou úpravou sa však tento rozdiel nijako neodstraňuje ani nespochybňuje.

Jej účel je jednoduchý: umožniť výkon návrhového opatrenia subjektu, reprezentujúcemu stav, ktorý má jednak najpriamejšiu „terénnu“ skúsenosť s uplatňovaním práva na súdnu a inú právnu ochranu, resp. práva na právnu pomoc, a jednak mu jeho postavenie mimo štruktúry štátnych orgánov dáva autonómnu, úplne osobitú perspektívu.

Pri všetkej úcte k spôsobu, akým sa na procese súdnej kontroly ústavnosti podieľajú, napríklad verejný ochranca práv, generálny prokurátor či predseda Súdnej rady, z logiky veci je tá perspektíva predsa len iná, ako skúsenosť vychádzajúca z každodennej praxe, azda by sa dalo povedať, že „zdola“. Sú jednoducho témy a ich pod-ústavné úpravy, vo vzťahu ku ktorým sa pohľad praktika, stojaceho často buď pred štátnym orgánom alebo dokonca na opačnej strane, môže líšiť od pohľadu ktoréhokoľvek z orgánov, disponujúcich návrhovým oprávnením podľa súčasného znenia čl. 130 ods. 1 ústavy.

Takýto rozdiel v perspektíve síce môže mať podobu nuan- sy, ale aj tie vedia byť dôležité. Navyše to nevyhnutne nemusí

byť vždy iba nuansa, štátny orgán jednoducho nemusí mať žiadny záujem na súdnej kontrole pravidiel, ktorého nová sporná podoba môže zasahovať do výkonu práva na inú právnu ochranu práve tak, že balans vychýľuje v prospech štátu. V úplnej skratke, citlivosť advokáta ako „terénneho pracovníka“ sa celkom prirodzene vzťahuje k iným prvkom témy, ako citlivosť predstaviteľa štátnej/verejnej moci.

V takom prípade zostáva reálne dostupnou len cesta cez skupinu poslancov alebo cez všeobecný súd. Poslanci však majú vlastnú agendu a ich základnou potrebou je potreba chrániť sa pred nepopulárnymi postojmi. Navyše sa tým – prinajmenšom v istej miere – sprítomňuje v konaní politický rozmer.

Pokiaľ ide o podnet na všeobecný súd, ktorý sa v debata ponúkal ako vhodná možnosť, je spojený s toľkými procesnými, logistickými a časovými prekážkami, že sa nejaví ako efektívny už *prima facie*, nieto ešte pri bližšom pohľade. Z povahy veci je dostupný len v prípadoch, kde sa dá podať žaloba a kde sa v konkrétnom právnom a skutkovom kontexte objavia sporové strany s kvalifikovaným zastúpením. Všeobecný súd mu nemusí vyhovieť. Ak mu aj vyhovie, ústavná judikatúra je v otázke skúmania prípustnosti takéhoto návrhu veľmi nestabilná a teda málo predvídateľná. Dalo by sa pokračovať, ale možno stačí, ak si spočítate návrhy, ktoré v oblasti abstraktnej kontroly všeobecný súd z podnetu sporovej strany podal na ústavný súd a ten o nich aj meritórne rozhodol.

Aké argumenty hovoria v neprospech takejto úpravy? Z dostupných vyjadrení relevantných aktérov vyplýva, že obava z nadmerného zvýšenia záťaže ústavného súdu takýmto argumentom nie je. V konečnom dôsledku sa debata veľmi rýchlo zvykne vrátiť do tézy, že netreba, lebo tých orgánov už je dosť a dá sa medzi nimi vybrať. Vyššie sme si však povedali, čo na tom nesedí. Niekedy sa dá, niekedy sa nedá, ale ak sa o tom chceme baviť vecne, je potrebné si povedať, čomu a ako by takáto možnosť mohla vôbec ublížiť.

V Belgicku, Bulharsku, Chorvátsku, Slovinsku, na Malte a za istých podmienok aj v Poľsku ju advokáti majú, a neublížila ničomu.

doc. JUDr. Radoslav Procházka, PhD., J.S.D.

Clerk.

**ZAČIATKY SÚ ŤAŽKÉ
PRETO VYUŽITE 1. ROK ZDARMA**

Pre každého novozapísaného
advokáta alebo novozaloženú
advokátsku kanceláriu.

www.clerk.sk

Šachový turnaj 2023

Slovenská advokátska komora pri príležitosti Dňa advokácie privítala 21. – 22. apríla 2023 v Bratislave nadšencov čier-no-bielej strategickej hry na XIV. ročníku medzinárodného šachového turnaja právnických povolání **Advokát Chess Open Bratislava**.

Podpredsedníčka SAK **Mgr. Alexandra Čižmáriková** (na fotografii) sa zamyslela nad tým, čo vlastne charakterizuje dobrého šachistu. V sebareflexii si pomohla analýzou, prečo samu seba naopak ako dobrú šachistku nevníma. Skonštatovala, že okrem objektívne chýbajúcich hráčskych skúseností často robí v šachu rovnaké chyby ako v živote: sústredí sa na malé, bezvýznamné súboje figúrok, ktoré síce pre ňu majú špeciálny význam, no zatiaľ si inde nevšimne umne utkanú pavučinu šachmatu; vyrazí odvážne do útoku s vopred premyslenou stratégiou, no v pýche si neuvedomí, že každý ťah obom hráčom otvára nové možnosti. Do súbojov zaželala účastníkom, aby si zachovali nadhľad pri pohľade na šachovnicu, aby neľutovali žiaden alternatívny ťah, ktorý neurobili, hoci možno mali, aby dokázali oceniť um súpera a aby každú prípadnú prehru brali ako vyhratú skúsenosť.

Predseda šachového výboru **JUDr. Anton Blaha, CSc.** (na fotografii vľavo) zdôraznil dôležitý aspekt turnaja – hodnotu vzájomných stretnutí bez ohľadu na krajinu pôvodu, šachový rating, profesijnú príslušnosť či vekovú kategóriu. Hráčom poprial, aby úsmev a radosť sprevádzali nielen priateľské ľudské stretnutia, ale aj víťazstvá a prehry na šachovniciach.

Po šiesty raz odborný rozmer podujatiu dodal rektor Univerzity Komenského **prof. JUDr. Marek Števček, DrSc.** (na fotografii vpravo) prednáškou na tému *Paradigmatické ruptúry v nazeraní na človeka z pohľadu filozofie (a) práva – história, súčasnosť, perspektívy*. Medzi šachistov prichádza rád, priaznivé šachové prostredie ho vždy motivuje k zamysleniu sa nad odbornými témami z iného uhla pohľadu.

Na turnaj prišlo 39 hráčov (15 advokátov, 17 zástupcov ostatných právnických profesií, 4 študenti práva a 3 hostia, medzi nimi 1 medzinárodná veľmajsterka, 3 medzinárodní majstri a 3 majstri FIDE; 4 hráči merali cestu z Českej republiky, 3 z Chorvátska a 1 z Maďarska).

5. cenu si odniesol advokát **IM JUDr. Igor Gažík**. 4. cenu prevzal advokát **IM JUDr. Peter Petrán**. Na 3. mieste skončil chorvátsky šachista **IM Zdenko Jušić**. 2. miesto patrilo dáme – **WGM Mgr. Zuzane Borošovej**. Slávnostný tuš za 1. miesto virtuálne zaznel pre advokáta **Mgr. Maria Castiglioneho**. Najlepším šachistom spomedzi advokátov aktívne vykoná-

vajúcich advokáciu sa stal **Mgr. Castiglione**, titul najlepšia šachistka patrí **WGM Mgr. Borošovej**. Ocenenie pre najlepšieho neregistrovaného hráča si vybojoval **JUDr. Tomáš Buzinger**, cenu pre najlepšieho šachistu – študenta práva si odniesol **Adam Glasnák**.

Organizačný výbor v roku 2023 udelil aj mimoriadnu cenu prvému prihlásenému hráčovi. Nielenže prihlášku poslal obratom do niekoľkých minút, ale na turnaj prichádza každý rok, je veľkým nadšencom a priateľom šachu, má súťaživého ducha, ale vždy hrá fair-play a s veľkou dávkou osobného vkladu organizuje české družstvo na každoročný medzištátny zápas šachových tímov Slovenskej advokátskej komory a Českej advokátskej komory. Symbolické ocenenie prevzal český advokát **Mgr. Michal Vávra**, ktorý zároveň obsadil vynikajúce 6. miesto.

Účastníci ocenili úroveň organizácie, vysokú športovú hodnotu a tradične skvelú spoločenskú atmosféru podujatia. Organizátori sa v ďalších ročníkoch šachového turnaja potešia skalným aj novým hráčom zo širokého spektra právnických povolání.

–km–

Foto Katarína Marečková

Z DISCIPLINÁRNYCH ROZHODNUTÍ SAK

Povinnosť advokáta vec s klientom finančne vyporiadať v rámci likvidácie advokátskej kancelárie

Advokát, ktorý po vypovedaní splnomocnenia na zastupovanie zo strany klienta, vec s klientom bezodkladne písomne finančne nevyporiada, dopúšťa sa disciplinárneho previnenia podľa § 56 ods. 1 ZoA, pretože takýmto konaním porušuje povinnosti mu uložené v § 13 AP SAK.

*Rozhodnutie VI. disciplinárneho. senátu SAK z 26. februára 2021,
sp. zn. DS VI.-66/2020:546/2020*

Dotknuté ustanovenia

- § 13 Advokátskeho poriadku SAK schváleného konferenciou advokátov 10. júna 2017 (ďalej len „AP SAK“)

Rozhodnutím VI. disciplinárneho senátu SAK z 26. februára 2021, sp. zn. DS VI.-66/2020:546/2020 bola disciplinárne obvinená advokátka (ďalej len „DO advokátka“)

uznaná za vinnú

z disciplinárneho previnenia podľa § 56 ods. 1 ZoA, pretože zavinene závažným spôsobom porušila povinnosti advokáta podľa § 13 AP SAK,

tým, že

po tom, ako jej klient – sťažovateľ A. B. vypovedal listom z 8. 7. 2019 splnomocnenie na zastupovanie v právnej veci, vedenej na okresnom súde, ktorý jej bol doručený dňa 22. 7. 2019, bezodkladne so sťažovateľom vec písomne finančne nevyporiadala.

Podľa § 56 ods. 6 ZoA disciplinárny senát **upustil** od uloženia disciplinárneho opatrenia.

Podľa § 57 ods. 5 ZoA bola DO advokátke uložená povinnosť zaplatiť na účet SAK paušálne náklady disciplinárneho konania vo výške 623 eur v lehote do 15 dní odo dňa právoplatnosti tohto rozhodnutia.

Z odôvodnenia

V sťažnosti, ktorá bola podkladom pre návrh na začatie disciplinárneho konania, sťažovateľ p. A. B. uviedol, že pôvodne ho v dlhoročnom spore na okresnom súde zastupovala iná advokátka, a tej podľa priebehu konania postupne uhrádzal odmenu. Spor dopadol preňho uspokojivo, malo sa rozhodnúť už iba o trovách konania, ibaže pôvodná zástupkyňa zomrela, a tak pátral, kto vo veci pokračuje. Sťažovateľ zisťoval, že vec po zosnulej advokátke prebrala DO, ju kontaktoval ju ohľadom trov konania, ktorých náhrada sa mala priznávať. O trovách sa rozhodlo v r. 2019, ale druhá strana podala voči rozhodnutiu o ich priznaní sťažnosť, a ich výška bola napokon súdom ustálená na sumu 1 429,41 eur. Za tým účelom sa začal u DO domáhať týchto trov, pretože iným účastníkom konania boli protistranou uhrádzané. Kontaktoval aj právneho zástupcu protistrany, ktorý mu uviedol, že jeho nárok bol vyplatený na platobné miesto DO, ibaže táto mu uvádzala, že peniaze patria rodine poručiťky a rôznym spôsobom sa vyhýbala ich vydaniu.

Dňa 16. 11. 2020 sa DO vyjadrila k predmetnému návrhu na začatie disciplinárneho konania a rozporovala tvrdenie, že by sa vyhýbala stretnutiu so sťažovateľom ohľadom tejto veci. Poukázala na to, že ona už iba v tej fáze konania dokončovala vec, ktorá bola v merite uzavretá, ale že pri preberaní zastúpenia bol sťažovateľ v tomto smere poučený, a že od neho nebude nič požadovať, žiadne platby. S tým

bol sťažovateľ spokojný a ďalej poukázala na skutočnosť, že mu vyplatila z predmetnej sumy čiastku 590,50 eur poštovou poukážkou. Napokon sa vyjadrila, že ona robila iba likvidáciu po zosnulej kolegyni a ohradila sa vo vzťahu k návrhu na začatie konania, že by mala vrátiť nejaké doklady sťažovateľovi, pretože nič nepreberala.

Z listinných dokladov nebolo sporné, že sťažovateľovi vznikol zo sporu, vedeného na okresnom súde nárok na náhradu trov konania v konečnej výške 1 429,41 eur. Z písomných vyjadrení bolo nesporné, že by v celosti bola táto náhrada poukázaná sťažovateľovi, pretože nesporne predisponovanou sumou sa ukázala iba časť vo výške 590,50 eur. Ohľadom zostatku, ktorý aj podľa vyjadrenia sťažovateľovej protistrany bol poukázaný na účet DO, však nemôže senát prisvedčiť DO, že ide o plnenie patriace jej, resp. rodine zosnulej advokátky, ktorej kanceláriu likvidovala. Pokiaľ DO nepreukázala opak, teda dohodu s klientom o tom, že náhrada trov právneho zastúpenia patrí advokátke, tak patrí klientovi. V tomto smere DO nepostupovala v súlade so zákonom a predpismi SAK. Zároveň možno dôvodne predpokladať, že nebohá advokátka v priebehu aktívneho zastupovania poberala podľa postupu vo veci odmenu od sťažovateľa tak, ako to tvrdil. Vzhľadom na to bolo konštatované, že sa DO dopustila disciplinárneho previnenia podľa § 56 ods. 1 ZoA, pretože porušila povinnosti advokáta uložené mu v § 13 AP SAK.

Po verdikte o disciplinárnom previnení disciplinárny senát hodnotil najmä prístup DO k disciplinárnej veci a prihladal

aj na okolnosti, ktoré skutok determinovali. Zaiste likvidácia kancelárie po zosnulom kolegovi nie je jednoduchá činnosť a zavše advokátovi-likvidátorovi pôsobí mnohé starosti. Preto bolo prihliadnuté na to, že DO vec dokončovala ako relikť z činnosti po nebohej kolegyni, hoci na druhej strane nebolo jasné, prečo vydala práve iba časť z náhrady a nie aj jej zvyšok.

V kompetencii disciplinárneho senátu však nie je judikovať plnenie sťažovateľovi a na rozhodnutie o vine DO podľa názoru disciplinárneho senátu stačilo mať za preukázané, že DO si časť náhrad trov ponechala a nevyúčtovala ich sťažovateľovi. Napriek tomu disciplinárny senát prihliadol na snahu DO záležitosť aspoň čiastočne riešiť rovnako aj na to, že sa k veci vždy vyjadrovala. Podobne zodpovedne pristúpila aj k pojednávaniu ako takému a neuchýlila sa k taktike odďaľovať rozhodnutie veci žiadosťami o odročenie pojednávania s odkazom na vyhlásený núdzový stav. Z týchto dôvodov senát rozhodol o upustení od disciplinárneho opatrenia za disciplinárne previnenie, pretože prerokovanie disciplinárneho previnenia považuje za postačujúce.

Rozhodnutie je redakčne krátené, upravované a doplnené o odkazy na citované ustanovenia pod textom.

Právnu vetu a rozhodnutie spracovala

Mgr. Tatiana Frištková
advokátka

Vyhlásenie publikačnej súťaže Bulletinu slovenskej advokácie pre rok 2023

Redakčná rada Bulletinu slovenskej advokácie
v spolupráci s Predsedníctvom Slovenskej advokátskej komory
vyhlásila pre rok 2023

XXII. ročník publikačnej súťaže Bulletinu slovenskej advokácie pre študentov právnických fakúlt, advokátskych koncipientov a mladých advokátov do 35 rokov.

Konkrétnu **tému si účastníci súťaže zvolia** sami. Podmienkou je aktuálnosť témy z teórie alebo praxe slovenského, európskeho alebo medzinárodného práva. Súťažný príspevok nesmie mať popisný charakter.

Príspevky v rozsahu maximálne 34 000 znakov (vrátane medzier, literatúry, CV aj textu pod čiarou) treba poslať e-mailom na adresu **ondrisova@sak.sk** alebo **darina.stracinova@sak.sk**.

Termín uzávierky je **30. novembra 2023**.

Článok bude zaradený do súťaže v tom roku, v ktorom bude publikovaný. Porota zložená z členov redakčnej rady Bulletinu slovenskej advokácie publikované príspevky vyhodnotí do konca decembra 2023. Pre autorov sú pripravené finančné ceny, porota má právo cenu neudelieť, resp. zvýšiť odmenu. Ceny prvým trom autorom budú odovzdané na tradičnom Novoročnom stretnutí právnikov v januári 2024.

Z DISCIPLINÁRNYCH ROZHODNUTÍ ČAK

Povinnosti advokáta pri advokátskej úschove v súvislosti s ochranou pred legalizáciou výnosov z trestnej činnosti

Je disciplinárnym previnením advokáta, ak prijme na účet advokátskej úschovy peňažné prostriedky a zrealizuje ich výber v hotovosti bez uzatvorenia písomnej zmluvy o úschove alebo o správe majetku s klientom, bez oznámenia prevzatia prostriedkov do elektronickej knihy úschov prostriedkov klienta a bez toho, aby ako povinná osoba v zmysle právnych predpisov na ochranu pred legalizáciou výnosov z trestnej činnosti a financovania terorizmu vykonal povinnú identifikáciu a kontrolu klienta zákonom určeným spôsobom.

Rozhodnutie disciplinárneho senátu disciplinárnej komisie Českej advokátskej komory z 5. februára 2020 v spojení s rozhodnutím odvolacieho disciplinárneho senátu ČAK zo dňa 24. marca 2022, sp. zn. K 121/2019¹

Dotknuté ustanovenia

- čl. 2b ods. 1 uznesenia predstavenstva ČAK č. 7/2004 Vestníka, o vykonávaní úschov peňazí, cenných papierov alebo iného majetku klienta advokátom
- § 2 ods. 1 písm. g), § 7, 8 a 9 zák. č. 253/2008 Zb. o niektorých opatreniach proti legalizácii výnosov z trestnej činnosti a financovaniu terorizmu
- **obdobné ustanovenia slovenských právnych predpisov:** § 5 ods. 1 písm. j) a § 7, 8 zákona č. 297/2008 Z. z. o ochrane pred legalizáciou príjmov z trestnej činnosti a o ochrane pred financovaním terorizmu a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Disciplinárny senát uznal disciplinárne obvineného advokáta za vinného z disciplinárneho previnenia, ktorého sa dopustil

tým, že

na základe pokynu svojej klientky L. R. prijal na účet advokátskej úschovy od zložiteľky G. M. dňa 27. 12. 2018 sumu 100 532 Kč, dňa 17. 1. 2019 čiastku 198 840 Kč a v rovnaký deň čiastku 24 855 Kč s označením príjemcu M. M., pričom z tohto účtu vyzdvihol v hotovosti dňa 15. 1. 2019 čiastku

35 000 Kč, dňa 24. 1. 2019 čiastku 65 000 Kč a dňa 30. 1. 2019 čiastku 200 000 Kč bez toho, aby o takto vykonanej úschove uzavrel s klientom písomnú zmluvu o úschove alebo o správe majetku, bez toho, aby prevzatie prostriedkov do úschovy bez zbytočného odkladu oznámil do elektronickej knihy úschov prostriedkov klienta a bez toho, aby ako povinná osoba v zmysle § 2 ods. 1 písm. g) bod 2 zák. č. 253/2008 Zb. o niektorých opatreniach proti legalizácii výnosov z trestnej činnosti a financovaniu terorizmu (ďalej len „AML zákon“), vykonal povinnú identifikáciu a kontrolu klienta podľa § 7 ods. 1 AML zákona spôsobom určeným § 8 a 9 AML zákona,

čím porušil

čl. 2b ods. 1 uznesenia predstavenstva ČAK č. 7/2004 Vestníka, o vykonávaní úschov peňazí, cenných papierov alebo iného majetku klienta advokátom a § 2 ods. 1 písm. g), § 7, 8 a 9 AML zákona.

Uložené disciplinárne opatrenie – pokuta vo výške 50 000 Kč.

Z odôvodnenia

Aj v stručnosti vykonávané dokazovanie pred disciplinárnym senátom zreteľne ukázalo, že pri vykonávaní označenej úschovy disciplinárne obvinený porušil celý katalóg povinností uložených mu zákonom o advokácii, AML zákonom a uznese-

ním predstavenstva ČAK o úschovách. Z priebehu konania je zjavné, že disciplinárne obvinený si závažnosť porušenia svojich povinností advokáta neuvedomuje a vo vzťahu k úschovám do veľkej miery bagatelizuje poukazom na obvyklý vek svojich klientov. Pritom je to disciplinárne obvinený ako advokát a bezpochyby v tejto úlohe iba advokát má výsadu vykonávať advokátsku úschovu peňažných prostriedkov, cenných papierov alebo iného majetku, avšak s tým je spojená tiež zvláštna zodpovednosť. Povinnosti uložené mu zákonom a stavovskými predpismi znamenajú, že pri vykonávaní úschov musí postupovať starostlivo a s vysokou obozretnosťou. Musí pritom konfrontovať tieto povinnosti s povinnosťou chrániť a presadzovať práva a oprávnené záujmy klienta a riadiť sa jeho pokynmi, pretože táto povinnosť nie je bezbrehá a končí práve tam, kde osobitný zákon vyžaduje iný prístup a presne stanovuje konkrétne postupy tohto prístupu.

Disciplinárne obvinený sa obhajoval zvláštnymi okolnosťami tejto úschovy, senát však nemal za to, že by tu boli také okolnosti, ktoré by vylučovali alebo obzvlášť sťažovali možnosť uzavretia písomnej zmluvy (klientku navštevoval často, ako sám uviedol), možnosť vykonania identifikácie klientov v zmysle § 4 AML zákona alebo možnosť kontroly klientov a príslušného obchodného vzťahu. Disciplinárne obvinený okrem prijatia a vyplatenia peňažných prostriedkov nebol nijako aktívny, najmä nič nezisťoval, k ničomu nezaobstaral žiadne doklady a niektoré informácie, ktoré by ho inak pri vynaložení istej miery obozretnosti mohli viesť k záveru, že niečo nie je v poriadku, jednoducho radšej ignoroval. Porušenie povinnosti hlásiť úschovy do elektronickej knihy úschov odôvodnené záverom o všeobecnej neexistencii rizík u jeho klientov s ohľadom na ich vek a priateľské vzťahy k disciplinárne obvinenému vystihuje ľahkovážnosť alebo skôr nezodpovednosť, s akou disciplinárne obvinený pristupuje na

plnenie povinností advokáta v danom ohľade. Také zistenie je o to závažnejšie, že disciplinárne obvinený vykonáva advokátsku prax viac ako štvrt storočia.

Disciplinárne obvinený sa však iba spoliehaním sa na oprávnenosť a správnosť pokynov svojej klientky v žiadnom prípade nemôže zbaviť svojich povinností stanovených mu AML zákonom, zákonom o advokácii, Etickým kódexom a uznesením o úschovách. Tieto predpisy ukladajú advokátovi v súvislosti s úschovami peňažných prostriedkov či iného majetku celý rad povinností s tým, že výnimky plynúce pre advokátov z AML zákona sú odôvodnené práve tým, že nielen zákonodarca sa spoliehal na to, že advokát bude dané povinnosti riadne plniť. Porušenie daných povinností je porušením flagrantným. Ako možno vyčítať z priebehu disciplinárneho konania, tak aj z odvolania podaného disciplinárne obvineným, disciplinárne obvinený si závažnosť svojho konania ani teraz stále neuvedomuje. Pritom porušil nielen jednu, ale niekoľko podstatných povinností uložených mu v súvislosti s úschovami peňažných prostriedkov právnymi predpismi.

Rozhodnutie je redakčne krátené, upravované a doplnené o odkazy na citované ustanovenia pod textom.

Poznámka

- 1 Preložené a spracované podľa Vrábliková, P.: *Z kárné praxe*. In: Bulletin advokacie, č. 1-2/2023, s. 55.

Právnu vetu a rozhodnutie preložila a spracovala
Mgr. Tatiana Frištková
advokátka

Poviedky o advokátoch a spravodlivosti

Kniha prináša **23 poviedok** z pera známych slovenských spisovateľov

Cena 8 eur

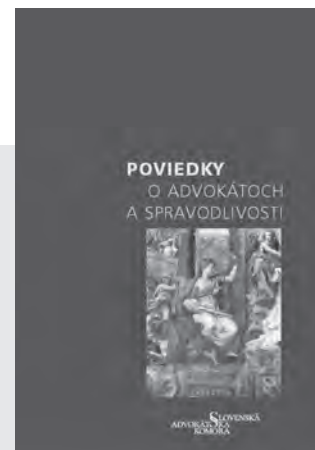
Kontakt: ondrisova@sak.sk

V knihe sú zaradené poviedky humorné i vážne, ktoré oslovia nielen advokátov, ale aj širšiu čitateľskú verejnosť, pre ktorú je literárne spracovanie práce advokáta tradične príťažlivé. Obsahuje poviedky **Janka Jesenského, Tida J. Gašpara, Mila Urbana, Jána Čajaka, Jozefa Gregora Tajovského, Ladislava Nádaši-Jégeho, Alberta Martiša, Gustáva Maršalla-Petrovského, Petra Jilemnického, Jána Poničana a Ivana Horvátha.**

Slovenská advokátska komora vydaním tejto knihy v roku 2021 priniesla prvú tematickú zbierku poviedok venovaných advokácii v našej literatúre. Postavy advokátov

v nich privádzajú čitateľa k zamysleniu sa nad významom advokácie v spoločnosti, konanie ich hrdinov nastavuje zrkadlo aj samotným advokátom.

Kniha je doplnená **esejou prof. Pavla Holländera** *Umenie advokácie a advokácia v umení*, predslovom predsedu Slovenskej advokátskej komory a dvoma doslovmi – *Advokát v slovenskej literatúre* (Peter Kerecman), ktorý približuje niektoré ďalšie diela slovenskej literatúry, v ktorých vystupujú advokáti a doslovom Jany Kuzmíkovej z Ústavu slovenskej literatúry SAV, ktorá výber poviedok i spolu zostavila (*Obraz advokáta v modernistickej literatúre*).

Ponuka stáže v Paríži Stage international 2023

Parížska advokátska komora (*l'Ordre des Avocats de Paris*)
a
*Ecole de formation professionnelle
des barreaux de la Cour d'appel de Paris (EFB)*

ponúka slovenským advokátom dve miesta v rámci medzinárodnej stáže pre mladých advokátov, ktorí hovoria plynulo po francúzsky a majú záujem o získanie praktických skúseností s francúzskym právnym systémom. Stáž prebieha v mesiacoch október a november 2023 (8 týždňov) a je rozdelená na dve časti:

● Študijná časť (4 týždne)

sa uskutočňuje v *l'Ecole de Formation du Barreau* v podobe seminárov o francúzskom právnom systéme a súdnictve, o postavení advokáta vo Francúzsku a o etike advokátskeho povolania, súčasťou programu sú aj návštevy vnútroštátnych a európskych súdov;

● Praktická časť (4 týždne)

sa realizuje v parížskych advokátskych kanceláriách.

Medzinárodná stáž je určená **advokátom a advokátkam do 40 rokov**, vyžaduje sa **dobrá znalosť francúzskeho jazyka, vrátane znalosti francúzskej právnej terminológie**.

Študijnú a praktickú časť stáže hradí Parížska advokátska komora.

Náklady na cestu, ubytovanie a stravu znáša účastník.

V prípade záujmu o stáž zašlite prosím štruktúrovaný životopis a motivačný list v slovenskom a francúzskom jazyku na odbor medzinárodných vzťahov SAK (e-mail: chladekova@sak.sk).

Uzavierka prihlášok je 23. júna 2023. Viac informácií na: <https://www.avocatparis.org/stage-international>

Young European Lawyers Contest: Gratulujeme k víťazstvu v semifinále

Medzinárodná súťaž **Young European Lawyers Contest** pokračuje aj tento rok svojím ďalším ročníkom. Mladí advokáti a koncipienti v tímoch s multinárodným zložením súťažia vo vypracovaní prípadovej štúdie z oblasti európskeho práva, ktorú musia v semifinále obhájiť pred porotou. Najlepšie tímy z troch semifinálových kôl postúpia do jesenného finále, ktoré sa bude konať na Súdnom dvore EÚ. Je pre nás potešením, že sa finále uskutoční aj tento rok so slovenským zastúpením. **Mgr. Silvia Eliášová** uspela so svojím tímom v semifinále, ktoré sa uskutočnilo 26. 5. 2023 v Bruseli. Pred odbornou porotou úspešne obhájili prípadovú štúdiu z oblasti cezhraničnej justičnej spolupráce v občianskych a obchodných

veciach a cezhraničného vykonávania dôkazov. Na jeseň zabijú opäť počas finálovej časti súťaže, ktorá sa uskutoční nemeckom meste Trier a formou moot court (simulovaného pojednávania) aj pred sudcami Súdneho dvora EÚ v Luxemburgu.

Young European Lawyers Contest je projekt financovaný z fondov EÚ, ktorý organizuje Akadémia európskeho práva (*Academy of European Law – ERA*) v spolupráci s európskymi advokátskymi komorami. Ak vás súťaž zaujala, neváhajte sa prihlásiť do ďalšieho ročníka. Viac informácií na odbore medzinárodných vzťahov SAK (strecanska@sak.sk).

–mch–

DO VAŠEJ KNIŽNICE

Z dokumentov slovenskej advokácie v epoche socializmu

Rudolf Manik: **Z dokumentov slovenskej advokácie v epoche socializmu.**

Košice, 2022, 516 s. ISBN 978-80-570-4388-1

Po trilógii monografií o histórii organizácie advokácie na Slovensku v uplynulom jeden a pol storočí sa knižný trh venovaný dejinám advokátskeho povolania obohatil o ďalšiu publikáciu z pera autora dlhodobo sa venujúceho vývoju advokátskej profesie na našom území. Tento raz priblížil Rudolf Manik čitateľskej verejnosti dokumenty predstavujúce interné predpisy advokácie Slovenskej socialistickej republiky platné koncom doby neslobody z rokov 1948 až 1989. Monografiu po úvode nazvanom autorom *Grande-entrée* tvorí šesť kapitol približujúcich jednotlivé úseky výkonu advokácie, v ktorých nadobudli vnútorné predpisy platnosť. Záver knihy predstavuje Epilóg, krátky poznámkový aparát a životopis autora.

V *Grande-entrée* sa autor zmieňuje, že pred 60 rokmi 1. januára 1952 nadobudol účinnosť Zákon o advokácii č. 114/1951 Zb., s ktorým je spojený vznik socialistickej advokácie na Slovensku. Advokáti ako zástupcovia slobodného povolania neboli zástancami nového ľudovo-demokratického režimu v ČSR, perzekúcie voči nim sa uplatňovali už od prijatia advokátskeho poriadku č. 322/1948 Zb. Autor tohto predpisu priznáva pozitívum len v unifikácii postavenia advokácie dovtedy odlišne ponímanej v historických krajinách podľa rakúskeho a na Slovensku v zmysle uhorského práva. Od roku 1949 sa realizoval prechod od individualistického výkonu profesie v advokátskych kanceláriách ku kolektívnemu v krajských združeniach advokátov podľa vzoru Sovietskeho zväzu. Postupne vznikali advokátske poradne, ktoré charakterizovali socialistickú advokáciu u nás až do roku 1990. Podľa autora klesal počet advokátov na Slovensku tak, že v roku 1961 ich pôsobilo na našom území iba 144, teda len 10 % zo stavu v 30. rokoch 20. storočia.

Prvú kapitolu predstavujú predpisy z **Kádrového úseku**, termín *kádrový* pritom v súčasnosti nahradil pojem *personálny*. *Uznesenie Ústredia československej advokácie č. 1/1967 o kádrovej práci, kádrovej, osobnej a prvotnej evidencii* stanovovalo orgánom advokácie vedenie evidencií, ako napr. životopisov, kolektívnych hodnotení, absenčných kárt či výstupných listov. V roku 1963 nahradil termín *advokátsky koncipient* pojem *advokátsky čakateľ*, pričom s poukazom na nízky počet absolventov právnických fakúlt mali byť získavani čakatelia zo štátneho a hospodárskeho aparátu. Podľa tohoto uznesenia boli advokáti hodnotení v priebežných

ročných cykloch, ich služobno-politická charakteristika bola zase vypracovávaná raz za tri roky. *Uznesenie výboru Ústredia slovenskej advokácie č. 1/1972 o komplexnom hodnotení kádrov* bolo poplatné dobe pri hodnotení advokátov v zmysle kritérií ako plnenie záverov posledného hodnotenia (vrátane zvýšenia teoretických znalostí štúdiom marxizmu-leninizmu), celková politická angažovanosť, pracovná zdatnosť a výsledky práce i charakterové a osobné vlastnosti, či zdravotný stav hodnoteného. *Uznesenie Ústredia slovenskej advokácie č. 1/1976 kárny poriadok* obsahuje právomoci kárných orgánov, priebeh kárneho konania, rozhodovanie, opravné prostriedky aj výkon kárných opatrení. Navrhovateľom v kárnom konaní mohol byť len predseda kárnej komisie, minister spravodlivosti SSR alebo predseda krajského združenia, ktorého bol kárne obvinený advokát členom. *Uznesenie výboru Ústredia slovenskej advokácie č. 5/1988 o systéme prípravy, výchovy a vzdelávania v slovenskej advokácii* rozoberalo účel, obsahové zameranie, formy, zásady, organizáciu riadenia i kontrolu výchovy v advokácii. Zastupovanie advokátov podľa uznesenia bolo prípustné v súdnom konaní advokátskym koncipientom na krajských súdoch po uplynutí pol roka prípravnej praxe okrem zastupovania klientov pred najvyššími súdmi. Za osobitnú skupinu mladých advokátov boli považovaní všetci advokáti do 5 rokov od úspešného absolvovania advokátskych skúšok. *Uznesenie Ústredia slovenskej advokácie č. 1/1989 o prijímaní uchádzačov o prácu v advokácii* stanovovalo kritériá pri prijatí do advokátskeho stavu ako občiansku bezúhonnosť, triednopolitické, odborné, charakterové a vôľové predpoklady. Prijímacie pohovory sa uskutočňovali spravidla v marci a októbri každý rok, pričom pozostávali z pohovorov, uprednostňovaní boli absolventi právnických fakúlt končiaci štúdium v bežnom kalendárnom roku pred uchádzačmi z praxe.

Rozsahom najužšia kapitola predpisov z **Medzinárodného úseku** je uvedená *Uznesením Ústredia československej advokácie č. 15/1966 o rozvoji medzinárodných stykov, riadení medzinárodnej agendy v čs. advokácii a povoľovaní zahraničných ciest pracovníkov advokácie*. Na reprezentačné cesty advokátov súhlas udeľoval výbor Ústredia čs. advokácie obdobne ako na cesty režijné, tieto však v súčinnosti so Slovenským výborom ústredia. Klientské cesty mohli advokáti vykonávať so súhlasom predsedu Slovenského výboru ústre-

dia a po vstupe vojsk piatich štátov Varšavskej zmluvy do Československa sa od 18. 9. 1968 už súhlas vyžadoval aj na súkromné cesty advokátov. Z tohoto úseku je publikovaný i *Pokyn Ústredia československej advokácie č. 1/1968 o písomnom styku advokácie s cudzinou*, v zmysle ktorého odosielanie akýchkoľvek písomností do zahraničia alebo cudzím zastupiteľským úradom v ČSSR odsúhlasoval advokátom vedúci advokátskej poradne.

Z Úseku právnej pomoci a výchovy je publikované *Uznesenie Ústredia československej advokácie č. 3/1964 o postupe advokátov pri uzatváraní zmlúv o poskytovaní právnej pomoci podľa nového Občianskeho zákonníka*. Jeho obsahom boli usmernenia na zachovanie jednotného postupu advokátov pri poskytovaní právnej pomoci, pričom subjektami zmluvy týkajúcej sa takejto pomoci boli občan a krajské združenie advokátov. *Uznesenie Ústredia československej advokácie č. 5/1964 škartovací poriadok a rámcový spisový plán* sa zaoberalo postupom pri vyradovaní písomností v advokácii. Najdlhšiu dobu lehoty uloženia mali kádrové, osobné a kárne veci advokátov a to až 75 rokov, pre ostatné písomnosti 5 rokov. Na základe *Uznesenia Ústredia československej advokácie č. 6/1965 o ustanovení obhajcov a o zaistenie čo najvyššej úrovne obhajoby vo veciach patriacich do príslušnosti krajského súdu a vojenských súdov* ustanovoval obhajcov vedúci advokátskej poradne, v ktorej mala byť vec prejednávaná súdom I. stupňa alebo predseda krajského združenia vo veciach príslušných na krajský alebo vyšší vojenský súd. *Uznesenie Ústredia československej advokácie č. 9/1965 o právach a povinnostiach advokátov a pracovníkov KZA* predstavovalo sumarizáciu oprávnení a povinností advokátov vrátane práva odmietnuť prevzatie zastúpenia, vypovedania plnomocenstva, substitúcií či signalizačnej povinnosti oznamovať vedúcemu advokátskej poradne nedostatky v činnosti súdov a iných orgánov. *Uznesenie Ústredia československej advokácie č. 10/1965, ktorým sa vydávajú pokyny k výkladu advokátskej tarify* upriamovalo pozornosť na možnosť zvýšenia alebo zníženia odmeny, resp. poskytovania právnej pomoci bezplatne. *Uznesenie Ústredia československej advokácie č. 4/1966 o pôsobnosti Zákonníka práce v advokácii* charakterizovalo vznik a zánik pracovného pomeru advokáta ako nerozlučne spätý s členstvom v krajskom združení advokátov. *Uznesenie Ústredia československej advokácie č. 3/1967 o vedení evidencie právnej pomoci – občiansko-právna pomoc* sa týkalo vystavovania faktúr ako účtovných dokladov pri substituťnom i bezplatnom poskytovaní právnej pomoci. *Uznesenie výboru Ústredia slovenskej advokácie č. 1/1969 o vedení evidencie právnej pomoci v advokácii* klasifikovalo spisy advokátov na trestné (T), občianskoprávne (O), rodinné (R), pracovné (P), zmluvné (Z) a iné (I). *Uznesenie výboru Ústredia slovenskej advokácie č. 3/1970, ktorým sa vydávajú pokyny k niektorým otázkam obhajob osôb stíhaných pre trestný čin opustenia republiky* predstavovalo inštrukcie pre hospodárske zásady poskytovania tejto právnej pomoci, pre účtovnú a devízovú evidenciu, pre vymáhanie a odpis pohľadávok, pre evidenciu právnej pomoci i pre priznávanie pobádacích odmien. *Uznesenie výboru Ústredia*

slovenskej advokácie č. 7/1970 o ustanovení obhajcov v niektorých trestných veciach sa vzťahovalo na obhajobu osôb obvinených z trestných činov proti republike. *Uznesenie výboru Ústredia slovenskej advokácie č. 2/1979 o stanovení paušálnej sumy náhrad výdavkov na poštovné, miestne prepravné a hovorné za úkon podľa § 13 vyhl. č. 50/1965 Zb.* regulovalo výšku tzv. režijného paušálu, ktorého výška bola rozlišovaná podľa bratislavského alebo mimobratislavského sídla advokátskej poradne. *Uznesenie výboru Ústredia slovenskej advokácie č. 5/1981 o spisovom poriadku klientských vecí* klasifikovalo 3 spisové evidencie advokátov: v protokole klientských spisov, na kartotečnom lístku klientskeho spisu s abecednými indexmi a v samotnom klientskom spise. *Uznesenie výboru Ústredia slovenskej advokácie č. 3/1988 o obmedzovaní a skvalitňovaní medziporadenských substitúcií* bližšie konkretizovalo substitučné zastupovanie iných advokátskych poradní.

Úsek riadenia je uvedený *Uznesením Ústredia československej advokácie č. 7/1964 o oznamovaní dôležitých trestných a občianskoprávných prípadov*. Tento predpis stanovoval oznamovaciu povinnosť pre vedúcich advokátskych poradní o závažných trestných kauzách i niektorých osobných veciach advokátov. *Uznesenie výboru Ústredia slovenskej advokácie č. 1/1978 organizačný poriadok Ústredia slovenskej advokácie* definovalo pomocné orgány advokácie ako komisie ekonomickú, racionalizačnú a výchovú, ale aj študijné kolégium a aparát ústredia. *Uznesenie Ústredia slovenskej advokácie č. 1/1979 o zabezpečení požiarnej ochrany na pracoviskách advokácie* stanovilo povinnosti pracovníkov na úseku protipožiarnej ochrany vrátane všeobecnej preventívnej povinnosti. *Uznesenie výboru Ústredia slovenskej advokácie č. 4/1988 o obmedzení fajčenia* výslovne zakotvilo zákaz fajčenia vo všetkých kancelárskych miestnostiach okrem tých, kde pracovník sedel sám.

Predposledná kapitola sa zaoberá **Úsekom kontroly**. *Uznesenie výboru Ústredia slovenskej advokácie č. 1/1983 o zásadách kontroly v slovenskej advokácii* bolo venované postaveniu a právomociam orgánov vnútorného kontrolného systému slovenskej advokácie. Orgánmi tohto systému boli revízná komisia a výbor ústredia spolu s výbormi krajských združení. *Uznesenie výboru Ústredia slovenskej advokácie č. 2/1986 o vybavovaní sťažností, oznámení a podnetov občanov v organizáciách slovenskej advokácie* podrobne opisuje prijímanie, evidenciu a vybavovanie takýchto aktov zo strany orgánov advokácie SSR. Publikované v tomto úseku sú okrem uznesení aj opatrenie výboru Ústredia slovenskej advokácie z 25. 6. 1982 na zabezpečenie jednotnej aplikácie hospodárskych pravidiel poskytovania právnej pomoci, opatrenie výboru Ústredia slovenskej advokácie z 31. 5. 1983 na predchádzanie obohacovania z nestatočných zdrojov a opatrenie z 22. 1. 1986 na ďalšie prehlbenie realizácie listu Predsedníctva ÚV KSČ z februára 1983 v podmienkach slovenskej advokácie.

Záverečný Ekonomický úsek je najrozsiahlejšou plejadou predpisov socialistickej advokácie. *Uznesenie č. 2/1965 o inventarizácii hospodárskych prostriedkov v advokácii* upra-

vovalo túto súčasť kontroly advokácie, v rámci ktorej bola inventarizácia realizovaná periodicky ako mesačné, štvrťročné, polročné a ročné cykly. Uznesenie výboru Ústredia československej advokácie č. 8/1966 o odmeňovaní práce advokátov a ostatných pracovníkov advokácie určovalo advokátom základnú odmenu, zvláštnu odmenu i podiel na hospodárskych výsledkoch. Na túto normu nadväzovali uznesenie výboru Ústredia slovenskej advokácie č. 4/1972, ktorým sa určujú zásady na poskytovanie výkonnostných a mimoriadnych odmien a uznesenie výboru Ústredia československej advokácie č. 3/1968, ktorým sa vydáva platový poriadok pre odborných a administratívnych pracovníkov v advokácii. Výrazne ekonomický charakter má uznesenie výboru Ústredia slovenskej advokácie č. 2/1972 o hospodárení advokátskych organizácií. Bližšie konkretizovalo plánovanie, odpisovanie základných prostriedkov, existenciu Fondu odmien ako i financovanie obežných prostriedkov a investičnej výstavby. S týmto predpisom súviseli i uznesenie výboru Ústredia slovenskej advokácie č. 1/1975 o postupe pri odpustení a povoľovaní odpisov pohľadávok, uznesenie výboru Ústredia slovenskej advokácie č. 1/1977 o zabezpečovaní preskúmania účtovných dokladov, účtovných zápisov a obehu účtovných dokladov a uznesenie výboru Ústredia slovenskej advokácie č. 2/1981 o odpisovaní základných prostriedkov. Uznesenie výboru Ústredia slovenskej advokácie č. 3/1978 o ekonomickom postupe pri vnútrokrajových substitúciách sa týkalo substitučného zastupovania v rámci jednotlivých krajov SSR. Uznesenie výboru Ústredia slovenskej advokácie č. 3/1981 o pokladničných operáciách v podmienkach advokácie aplikovalo ustanovenia vyhlášky predsedu Štátnej banky československej a Federálneho ministerstva financií č. 118/1972 Zb. o pokladničných operáciách v socialistických organizáciách. Uznesenie výboru Ústredia slovenskej advokácie č. 4/1981 o hospodárskych pravidlách poskytovania právnej pomoci konkretizovalo zodpovednosť advokáta za hospodársku stránku zastupovania klientov pri poskytovaní právnej pomoci, advokátom nebolo o. i. umožnené preberať do úschovy vkladné knižky, predmety alebo prijať depozitá. Uznesenie výboru Ústredia slovenskej advokácie č. 6/1981 o zásadách poskytovania podielov na hospodárskych výsledkoch stanovilo, že právo priznávať vyplácanie týchto podielov mali výbory advokátskych organizácií. Uznesenie výboru Ústredia slovenskej advokácie č. 1/1982 o zabezpečení hospodárnosti pri prevádzke motorových vozidiel advokátskych organizácií uvádzalo skladbu služobných motorových vozidiel, ktoré advokátskym organizáciám prideloval výbor ústredia. Okrem kreovania funkcie autoreferenta sa obligatórne zriaďovala Vozová kniha a Evidenčné listy pneumatík. Obdobnej problematike sa venovali aj uznesenie výboru Ústredia slovenskej advokácie č. 1/1988 o používaní vlastných osobných motorových vozidiel pracovníkmi slovenskej advokácie pri pracovných cestách a uznesenie výboru Ústredia slovenskej advokácie č. 7/1988 o používaní referentsky vedených vozidiel v organizáciách slovenskej advokácie. Uznesenie výboru Ústredia slovenskej advokácie č. 1/1986 o účtovnej osnove a záväznom rozvrhu účtov pre advokátske organizácie

bolo smernicou pre účtovanie v advokácii spolu s viacerými prílohami, ktoré k tejto norme prináležali. Uznesenie výboru Ústredia slovenskej advokácie č. 3/1986 o hospodárení s majetkom slovenskej advokácie regulovalo spôsob nadobúdania vecí do vlastníctva advokátskych organizácií a ich hospodárenie s majetkom, ktorý sa nachádzal v socialistickom spoločenskom vlastníctve týchto organizácií. Tento predpis dopĺňalo uznesenie výboru Ústredia slovenskej advokácie č. 4/1986, ktorým sa vydáva Vzorová smernica pre ochranu majetku slovenskej advokácie. Uznesenie výboru Ústredia slovenskej advokácie č. 1/1987 o oceňovaní pracovnej iniciatívy v slovenskej advokácii zaviedlo tituly zaslúžilý pracovník slovenskej advokácie a vzorný pracovník slovenskej advokácie. Advokátske poradne a kolektívy týchto poradní zase mohli získať čestný titul kolektív socialistickej práce. Uznesenie výboru Ústredia slovenskej advokácie č. 2/1987 o evidencii, revízii a vyradovaní knižného fondu v knižniciach slovenskej advokácie stanovovalo postup pri vypracovávaní prírastkového zoznamu, či zoznamu úbytkov v advokátskych knižniciach. Uznesenie výboru Ústredia slovenskej advokácie č. 8/1988 Experimentálny prémieový poriadok klasifikovalo dva druhy prémie – za plnenie základného výkonu a za plnenie vyššieho výkonu. Pracovnoprávny charakter malo uznesenie výboru Ústredia slovenskej advokácie č. 2/1989 o okruhu prác pre výkon ktorých je nevyhnutné uzavretie dohody o hmotnej zodpovednosti. V praxi sa týkalo pokladníkov, vodičov či skladníkov vykonávajúcich svoju činnosť v advokátskych organizáciách.

V **Epilógu** autor poukázal na to, že obdobie po roku 1948 bolo negatívnym v historickom vývoji advokátskeho stavu na našom území. Advokáti prišli o svoje súkromné advokátske kancelárie, boli z advokácie vylučovaní, posielaní na manuálne práce, trestne stíhaní a niektorí z nich dokonca popravení. Nezávislosť advokácie ako nosná axióma jej začlenenia k slobodným povolaniam bola počas socializmu úplne nihilizovaná. Priblíženie neľahkého pôsobenia advokátov Slovenska z rokov 1948 až 1989 aj prostredníctvom publikácie interných noriem, na základe ktorých vykonávali svoje povolanie, je prostredníctvom knihy Rudolfa Manika uctením si ich tristného údely z doby neslobody, ktorá sa už nikdy nesmie vrátiť.

Mgr. Henrieta Vojčíková

Už vám neuniknú žiadne informácie!

Dôležité informácie a aktuality z diania v advokácii a na komore nájdete na našich sociálnych sieťach:

www.facebook.com/advokatinavasejstrane
pridajte sa do uzavretej skupiny pre advokátov
Advokáti spolu - SAK

www.linkedin.com/company/sak-sk
sledujte aj našu oficiálnu stránku na profesnej
sieti LinkedIn

Náš jubilant JUDr. Štefan Lovrant

*Na prítomnosti je príjemná činnosť,
na budúcnosti nádej
a na minulosti spomienky.*

Aristoteles

Dňa 15. júna 2023 sa dožil **100 rokov** JUDr. Štefan Lovrant, advokát, aktívne činný v Banskej Bystrici, ktorý v advokácii pôsobil po celý život – viac ako 70 rokov.

K napísaniu spomienky na nášho „DOYENA“ (najstaršieho člena banskobystrickej advokácie) ma primälo nedávne stretnutie s ním, náhodne, pri bežnom nákupe. Niekoľko na mňa ráznym hlasom zakričal: „Magda, počkajte!“ Otočila som sa a to náš „dedo“, ako sme všetci familiárne volali doktora Lovranta. Chcel sa ma opýtať na poznávací zájazd do Izraela a Petry v domnienke, že niekto z jeho známych chce informácie. Tak som mu povedala, nech mi zavolá, že ho poinformujem. Prekvapil ma, že na cestu ide on, že chce ešte vidieť na vlastné oči Jeruzalem a Petru, kým ešte vládze a všetko vníma.

Následne sa mi vybavili všetky spomienky na nášho deda od začiatku osemdesiatych rokov, kedy som nastúpila do advokátskej poradne v Banskej Bystrici ako koncipientka. V jednej z kancelárií sedel v tom čase so svojou „slečnou“ Elenkou Gráfikovou, šarmantný päťdesiatnik s cigarou, usmievavý, žviálny. Aj keď nebol môj školiteľ, nezabudol povedať, že v prípade potreby poradí a pomôže.

Postupne som zistila, že sa špecializuje na rómske etnikum, s nimi vedel komunikovať bez invetív, bez podceňova-

nia a poznajúc ich naturel a, samozrejme, aj rodinné vzťahy. Títo klienti mu bezvýhradne dôverovali a požíval ich úctu. Tento ich vzťah som pochopila po krátkom rozhovore na benzínovej pumpe v našom meste.

Z auta LADA, farby aj typu ako moje, ale s ešpézetkou z Komárna, vystúpil statný Róm s otázkou: „A nášho vajdu ste nevideli pani doktorka?“ Ostala som zaskočená, pretože som žiadneho vajdu nepoznala a nepoznala som ani neznámeho Róma. Tento sa len zasmial a povedal: „Akože nepoznáte, veď ja hľadám nášho doktora OLOVRANTSKÉHO!“ Táto scéna hovorí za všetko, bol to ich obhajca, ich vajda. Takto ho poznali nielen v Banskej Bystrici, ale na celom Slovensku, ba aj za hranicami.

S rovnakou empatiou, samozrejme, obhajoval všetkých svojich klientov. Náš „dedo“ bol mimoriadne obľúbený medzi kolegami. Starší z nás si určite spomenú na nezapodnuteľné „HOVORY V KRESLE“, ktoré sa pravidelne konali na školeniach advokátov. Jeho rozprávačský talent bol neodškriepiteľný. Vtipné spomienky na začiatky „osnovníka“, zážitky s klientmi a kolegami z justície priťahovali pozornosť všetkých zúčastnených. Nezriedka sa stalo, že len pre „hovory“ prišli kolegovia na školenie. Jeho optimizmus a potešenie z práce boli z každého jeho vystúpenia veľmi výrazné.

Štefanovi Lovrantovi boli osobne zagrátulovať k jeho storočnici bývalí kolegovia advokáti z Banskej Bystrice a zo Zvolena. Zaspomínali na dobu minulú. Ako povedal Jozef Brázdil: „Štefan je plný optimizmu, veľmi dobre sa oňho stará jeho rodina, milo nás prijali.“ Gratulačný list Štefanovi Lovrantovi prečítal Ľubomír Hreždovič.

Štefan Lovrant všetkých kolegov pozdravuje a ďakuje.

Na fotografii zľava: JUDr. Ján Gereg, JUDr. Ľubomír Hreždovič, JUDr. Magda Jaňovková, sediaci JUDr. Štefan Lovrant a JUDr. Jozef Brázdil

Nezameniteľná postava obhajcu v bielom „panamáku“ s taškou „lovrantovkou“ (okrem spisov obsahovala aj čokolády, cukríky, ľapku a dva štamperlíky) a cigarou v ruke, ostane v spomienkach všetkých nás, aj našich rodinných príslušníkov. Nikdy neodmietol pomoc nielen profesionálnu, ale ani kolegiálnu, ľudskú.

Čo povedať na záver? Možno najviac postačí to, čo povedal Aristoteles a skonštatovať, že spomienky nám zostanú. Jubilantovi prajeme ešte zdravie, radosť v kruhu rodiny a príjemné chvíle na zaslúženom odpočinku.

JUDr. Magda Jaňovková
advokátka

JUDr. Štefan Lovrant: **Občan ide k advokátovi s dôverou –** **nemožno ju sklamať**

(z rozhovoru s jubilantom v roku 2013)

K práci advokáta sa určite viažu aj humorné situácie...

Nuž mal som jedného „skalného“ klienta so špecializáciou na krádeže motorových vozidiel. V prípade na ktorý spomínam bol prichytený krátko po číne a tak po poučení pred výsluchom, že má právo zvoliť si obhajcu svoje právo využil a zvolil si práve mňa. Paradoxné a zároveň komické na tom bolo, že odcudzené motorové vozidlo bolo práve moje. Takto sa obvinený musel uspokojiť s iným obhajcom, myslím že ním bol JUDr. Čendula.

Môžete vo všeobecnosti charakterizovať **vtedajší vzťah verejnosti k advokátom?**

Potreba právnej ochrany občana vyžadovala aj dávku dôvery v prácu advokáta. Podľa mojich poznatkov mala verejnosť v činnosť advokátov dôveru a s dôverou sa obracala na členov advokátskeho kolektívu. Toto platí alebo by malo platiť, aj v súčasnosti. Dôvera, či nedôvera občana voči svojmu advokátovi sa meria aj tým, že po rokoch sa na vás obráti klient, ktorého už ani nespoznávate, príde so svojimi starosťami zo 120 kilometrovej vzdialenosti a opäť vás požiada o právnu pomoc. To nemožno kvalifikovať inak, ako punc dôvery. Aj dnes ide občan v potrebe právnej ochrany k advokátovi s dávkou dôvery v jeho pomoc.

V čom je rozdiel medzi starými advokátmi **pred rokom 1989 a novými advokátmi?**

Rozdiel medzi starými advokátmi a nováčikmi vidím v tom, že starí advokáti praxovali v advokátskom prostredí päť rokov a to iba v advokátskej kancelárii. Boli teda stále v styku s konaním v advokácii, zúčastňovali sa porád, školení, kolektívy boli súdržné. Myslím, že tým aj podliehali morálke a výchove pre budúce povolanie, učili sa aj prístupu ku klientovi, prístupu k zamestnancom súdu, prokuratúry ako aj ku konaniu pred týmito orgánmi. Novým, mladým advokátom chýba päťročná činnosť v prostredí advokátskej kancelárie, v styku

s občanmi, ako aj celého procesu prípravy na budúce povolanie. Mám na mysli najmä nováčikov, ktorí boli pracovne činní v inom odbore, ktorý nemal nič spoločné s agendou advokácie. Čas ukáže, aké dôsledky pre činnosť advokáta tieto rozdiely budú mať.

Zmenili sa aj vzťahy medzi advokátmi samotnými?

Vzhľadom na rozšírenie počtu advokátov sa vzťahy uvoľnili, lebo niet už takých príležitostí na rôzne spoločné podujatia, aké boli v časoch nižšieho počtu advokátov. Tie vzťahy mi chýbajú. Podľa mňa sa v dnešnej situácii stratila tá pôvodná súdržnosť a výrazne sa zmenili aj osobné vzťahy vplyvom individualizmu každého advokáta. Prejavuje sa hlavne u mladšej generácii našich kolegov. Nevie, či je to dobre, alebo nie, je však pravda, že dnes advokácia môže vykonávať svoje poslanie s väčšou dávkou sebavedomia a razantnosti.

Aj dnešná doba má azda svoje pozitíva...

Určite, to nepopieram. Považujem za ne mobilitu, voľnosť v konaní, razantnosť vo vystupovaní. Značný rozdiel vidím aj v činnosti advokáta z minulosti a z dnešného slobodného postavenia. Dnes advokát o všetkom rozhoduje sám a je aj lepšie finančne ohodnotený. Pre občana je konanie advokáta aj z jeho hľadiska prínosnejšie. Na sklonku môjho pôsobenia v advokácii chcem veriť, že advokácia aj naďalej zostane baštou ochrany stíhaných v spojení s právnou ochranou ich záujmov.

JUDr. Štefan Lovrant

sa narodil 15. júna 1923 v Topoľčanoch. Právo študoval na Právnickej fakulte Slovenskej univerzity v Bratislave, kde promoval v roku 1948. Najprv rok pracoval ako stredoškolský profesor na Obchodnej akadémii v Poprade.

Do advokácie vstúpil v roku 1949. Pôsobil v Advokátskej poradni Topoľčany, kde pracoval ako advokátsky koncipient u brata Petra Lovranta, potom v Advokátskej poradni Nitra, kde mu bol školiteľom JUDr. Barna.

Advokátske skúšky zložil 29. júna 1953 a advokátsky sľub 1. februára 1954. Ako advokát bol členom Západoslovenského združenia advokátskych poradcov v Bratislave, pracoval v Advokátskej poradni Nitra, potom Nové Mesto nad Váhom, pobočka Bánovce nad Bebravou a od roku 1960 ako člen Stredoslovenského združenia advokátskych poradcov v Advokátskej poradni Banská Bystrica.

Pri príležitosti 65. narodenín kolegovia vyzdvihli jeho prístup k povolaniu: „V priebehu všetkých rokov strávených medzi nami si sa prejavoval ako advokát, ktorý má pochopenie pre zložité životné situácie stránok a nikdy si neľutoval ani čas, ani námahu pre to, aby si poskytol pomoc tým, ktorí sa o to uchádzali.“

Od vzniku slobodnej advokácie v roku 1990 bol samostatným advokátom v Banskej Bystrici. V roku 2011 ho Slovenská advokátska komora ocenila za celoživotný prínos advokácii. Advokáciu vykonával až do roku 2013, keď odišiel do dôchodku.

Bulletin slovenskej advokácie

CENNÍK INZERCIE platný od 1. januára 2023

Charakteristika

Bulletin slovenskej advokácie je **odborný recenzovaný časopis pre právnu vedu a prax** vydávaný Slovenskou advokátskou komorou.

Periodicita: dvojmesačník (6 čísel ročne)

Formát: A4 (210 × 297 mm)

Rozsah: 64 – 96 strán + obálka

Podklady inzerátov

v elektronickej podobe musia byť definitívne spracované pre tlač vo formátoch EPS, PDF, JPG, TIF... a spĺňať **technické parametre:** nedegradované fotografie s rozlíšením cca 300 dpi, farebnosť CMYK, texty v krivkách. Pri osobitnej požiadavke na vernosť reprodukcie musí inzerent dodať nátláčok. Materiál na vkladanie inzerciu si zabezpečí inzerent a doručí ho na adresu, ktorú mu oznámi redakcia. Inzerent zodpovedá za obsah inzerátu i za kvalitu podkladov.

Ceny inzercie

Vnútorne strany

– vid' obrazové schémy

2./3. strana obálky – 500 eur

rozмеры: 210 × 297 mm

(+ 3 mm dookola na orez)

Farebnosť inzerátu nerozhoduje.

4. strana obálky – 1 000 eur

rozмеры: 210 × 297 mm

(+ 3 mm dookola na orez)

Farebnosť inzerátu nerozhoduje.

Vkladaná inzercia – 0,10 eura/ks

Ide o distribúciu inzerentom dodaných tlačovín spolu s bulletinom.

Maximálna veľkosť je A4.

Špeciálny inzerát – 12 eur

Výlučne pre advokátov a advokátske kancelárie, ktorého

účelom je ponuka práce

pre koncipienta/koncipientku,

má jednotnú úpravu a rozmer

štvrtiny strany (kvadrant).

Inzerát pre koncipientov/ky,

ak si hľadajú prácu v AK

– **zadarmo**

Riadková inzercia

sa neuverejňuje.

Zľavy z opakovania

Ceny sú uvedené bez DPH 20 %

a sú zmluvné, pre množstevné zľavy

sa informujte na **ondrisova@sak.sk**

alebo telefonicky: **02 204 227 28.**

Osmína strany
83 x 58 mm (š x v)

čb 25 eur
cmyk 50 eur

Štvrtina strany
– kvadrant
83 x 123 mm
(š x v)

čb 50 eur
cmyk 100 eur

Štvrtina strany – vodorovný pás
174 x 58 mm (š x v)

čb 50 eur
cmyk 100 eur

Vodorovná
polovica strany
spadavka
210 x 145 mm
(š x v)

+3 mm dookola na orez

čb 100 eur
cmyk 200 eur

Vodorovná
polovica strany
zrkadlo
174 x 123 mm
(š x v)

čb 100 eur
cmyk 200 eur

Zvislá
polovica strany
zrkadlo
83 x 254 mm
(š x v)

čb 100 eur
cmyk 200 eur

Zvislá
polovica strany
spadavka
101 x 297 mm
(š x v)

+3 mm dookola na orez

čb 100 eur
cmyk 200 eur

Celá strana
zrkadlo
174 x 254 mm
(š x v)

čb 200 eur
cmyk 400 eur

Celá strana
spadavka
210 x 297 mm
(š x v)

+3 mm dookola na orez

čb 200 eur
cmyk 400 eur

Mária Patakyová a kol.

Obchodný zákonník. Komentár

2022 | viazané s prebalom | 1 792 | 149 eur | obj. číslo SO_EVK12

19-členný autorský kolektív renomovaných autorov pod vedením prof. Patakyovej prináša prvý veľký komentár k Obchodnému zákonníku, ktorý reaguje na najnovšie legislatívne zmeny v oblasti obchodného práva vrátane novely č. 111/2022 Z. z. Čitateľom tak ponúka ucelený a komplexný výklad jednotlivých ustanovení tohto predpisu. Neodmysliteľnou súčasťou publikácie je aktuálna rozhodovacia prax súdov, pričom reaguje nielen na judikatúru súdov Slovenskej republiky, ale aj na rozhodnutia Súdneho dvora Európskej únie či súdov Českej republiky.

Števec • Ficová • Baricová • Mesiarkinová • Bajánková • Tomašovič a kol.

Civilný sporový poriadok. Veľký komentár. 2. vydanie

2022 | viazané s prebalom | 1 752 | 149 eur | obj. číslo SO_EVK15

Druhé vydanie veľkého komentára k Civilnému sporovému poriadku prináša aktualizovaný a rozšírený výklad. Toto dielo výnimočného rozsahu reflektuje vývoj aplikácie praxe, judikatúry či doktrínálne posuny a tiež novely prijaté od prvého vydania komentára. Obsahuje prehľadne a podrobne spracovanú problematiku obsiahnutú v Civilnom sporovom poriadku a tiež je doplnený o aktualizovanú judikatúru. Na komentári sa podieľal široký autorský kolektív, ktorého členovia majú bohaté skúsenosti z rôznych oblastí pôsobenia počnúc sudcovskými skúsenosťami vrátane pôsobenia na Najvyššom súde SR, Ústavnom súde SR, Najvyššom správnom súde SR, skúsenosti z pôsobenia v advokácii, exekučnej činnosti, na prokuratúre či z akademickej pôdy.

Grambličková/Mazúr/Barkoci

Právo startupových spoločností: správa, financovanie a duševné vlastníctvo

2023 | brožované | 496 | 49 eur | obj. číslo SO_PP15

Jedinečná publikácia podáva zrozumiteľným jazykom odborne spracovanú tematiku právnej úpravy startupových spoločností so zameraním sa na praktické otázky z pohľadu právnej regulácie finančného a obchodného práva, ako aj práva duševného vlastníctva. Publikácia má potenciál stať sa praktickým sprievodcom, ktorý obsahuje komplexné informácie o špecifikách správy startupových spoločností, investičnom procese a nastavení vzťahov startupových spoločností s externými investormi, zakladateľmi a zamestnancami, zároveň informácie o ochrane kľúčových aktív startupových spoločností v podobe duševného vlastníctva.

Jura Hadera

Judikatúra vo veciach verejného obstarávania

2023 | brožované | 428 | 39 eur | obj. číslo SO_PP35

Publikácia je komplexnou zbierkou judikatúry vo veciach verejného obstarávania, ktorá pokrýva nielen rozhodovaciu činnosť súdov Slovenskej republiky za 12 rokov, ale súčasne aj rozhodovaciu činnosť Úradu pre verejné obstarávanie za 7 rokov. Štatisticky bol pri príprave tejto príručky vykonaný detailný výber z vyše 1 966 rozhodnutí súdov Slovenskej republiky, pričom v prípade 228 rozhodnutí bola vykonaná citácia a v ďalších 237 obdobných prípadoch bol pripojený odkaz. Zo všetkých rozhodnutí Úradu pre verejné obstarávanie vydaných od 1. 1. 2016 bolo vybraných 198, ktoré citované a odkazované judikatúru priamo aplikujú.

Helena Barancová a kol.

Zákoník práce. Komentár. 3. vydanie

2022 | viazané s prebalom | 1 624 | 149 eur | obj. číslo SO_EVK16

Tretie, aktualizované a doplnené vydanie Veľkého komentára k Zákoníku práce vytvoreného autorským kolektívom pod vedením prof. JUDr. Heleny Barancovej, DrSc. obsahuje komplexný a detailný pohľad na pracovnoprávnu oblasť a jednotlivé ustanovenia tohto základného predpisu pracovného práva vrátane zmien zavedených zákonom č. 222/2022 Z. z., č. 248/2022 Z. z. a tiež č. 350/2022 Z. z. Výklad ustanovení komentára je podrobný, zrozumiteľný, prakticky zameraný a aktuálny. Reaguje na najnovšie legislatívne zmeny, akými je napríklad zavedenie inštitútu otcovskej dovolenky či príspevku na štátom podporované nájomné bývanie. Okrem doplnenej bohatej a aktuálnej judikatúry slovenských a českých súdov a tiež Súdneho dvora EÚ a Európskeho súdu pre ľudské práva obsahuje ako prílohu aj zákon o kolektívnom vyjednávaní.

